

ΛΕΣΧΗΝΙΑ ΡΩΜΑΙΣΤΟΥ

ΥΠΟ

RUD VON IHERING

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΤΑΞΙΝ ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ*

Μοί ὑπεμνήσατε πάλιν πρὸ μικροῦ ὑπόσχεσιν, ἣν εἶχον δώσει ὑμῖν πρὸ ἐτῶν, μικρὸν πρὸ τῆς ἐκ Βιέννης ἀναχωρήσεώς μου ἐν μιᾷ τῶν συνεντεύξεων ἐκείνων ἐν τῇ «Χρυσῇ νήσῃ», δι' ὧν ἡ «Νομικὴ ἐταιρεία» κατώρθου νὰ ἐπιφέρῃ τόσον ἐπιτυχῶς τὴν ἰσοροπίαν μεταξὺ τοῦ κοινωνικοῦ καὶ τοῦ νομικοῦ βίου, ὑπόσχεσιν δηλ: τοῦ νὰ χορηγήσω ὑμῖν πραγματεῖαν διὰ τὰ «Νομικὰ φύλλα». Τὸ πᾶν ἠδυνάμην νὰ ὑποσχεθῶ ἐν τῇ εὐθυμίᾳ ἐκείνῃ, ἣτις εἶχεν ἀπαλλάξει τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τῆς πιέσεως τῆς νομικῆς ἐπισημης. Ἄλλ' οἱ ὑπισχνούμενοι εὐκόλως κέκτηνται ἐξ ἑτέρου κατὰ κανόνα τὴν εὐτυχῆ ιδιότητα τῆς ταχέως λήθης, — καὶ οὕτως ἡ φύσις ἰσοσταθμίζει τὴν μεταξὺ τῆς καλωσύνης των καὶ τῆς ἀνικανότητός των πρὸς ἐκτέλεσιν ὑπάρχουσαν διαφορὰν — ἡ δὲ δοθεῖσα ὑμῖν τότε ὑπόσχεσίς μου εἶχεν ἐντελῶς λησμονηθῆ μέχρι τῆς ὑμετέρας ὑπομνήσεως. Οὕτως ἐγείρονται αἱ ψυχὰὶ πρὸ μακροῦ ἤδη παρελυληθισῶν ὑπάρξεων ἐκ τοῦ τάφου καὶ παρουσίαζουσί τινα συναλλαγματοειδή, ἣν εἶχεν ἐκδώσει ἐν εὐθυμίᾳ διατελῶν — Τὴν συναλλαγματοειδή τούτην ἐξοφλῶ νῦν.

Ἄλλὰ δεῶν νὰ μοι ἐπιτρέψητε νὰ πράξω τοῦτο συμφώνως πρὸς τὸν τόπον καὶ τὰς περιστάσεις ἐν ᾧ καὶ ὑφ' ἃς ἡ ὑπόσχεσις αὕτη ἐδόθη. Ὑπεσχόμην ἐν τῇ «Χρυσῇ νήσῃ» καὶ ἐν τῇ «Χρυσῇ νήσῃ» ἐκπληρώσω τὴν ὑπόσχεσίν μου, ἥτοι φανταζόμενος, ὅτι παρακάθημαι ὑμῖν ἐκεῖ καὶ ἔχων ποτήριον οἴνου συζητῶ μεθ' ὑμῶν περὶ νομικῶν πραγμάτων, ἐν ἄλλοις λόγοις θέλω φλυαρήσει, ὑμεῖς δὲ δημοσιεύετε τὴν φλυαρίαν ταύτην ἐν τοῖς »Νομικοῖς φύλλοις» ἐφ' ὅσον ἀρέσκει ὑμῖν.

Ὁ τίτλος ὑφ' ὃν χορηγῶ ὑμῖν τὴν πραγματεῖάν μου, «Λεσχηνία Ρωμαῖστοῦ», καθ' ὅσον οἶδα, οὐδέποτε εἰσέτι ἐγράφη, φρονῶ δ' ὅτι ὑπὸ τοιοῦτον τίτλον εἰσάγω νέον φιλολογικὸν τύπον διὰ νομικὰς πραγματείας. Ὁ τύπος οὗτος εἶναι ἡ ἐπιφυλλιδιογραφία ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς νομικῆς, ἡ δὲ χαρακτηρισμὸς οὗτος θέλει παράσχει τὸ ἀφελές καὶ τὴν εὐχέρειαν τοῦ ὀ-

* Ἡ πραγματεία αὕτη καταχωρίσθη ἐν τοῖς «Juristische Blätter» νομικῆς περιοδικῆς ἐκδομένου ἐν Βιέννῃ.

λως αὐτοσχεδίου προφορικοῦ λόγου, θέλω νὰ *φλουάρησω* — ἕκαστος δ' εἶναι κύριος νὰ μὴ ἀκούσῃ.

Γινώσκειτε νῦν, ἔντιμοι κύριοι, ὅτι αἱ λεσχηνία αὗται δὲν δύνανται ν' ἀξιῶσι νὰ κατατάσσωνται ἐν τοῖς δέλτοις τῆς φιλολογίας· ἐκπληροῦσι τὸν προορισμὸν αὐτῶν παρέχουσαι τοῖς ὑμετέροις ἀναγνώσταις παροδικὴν ἀναψυχὴν ἢ ὠθησιν πρὸς ἰδίαν σκέψεις· δὲν προωρίσθησαν ὅπως χρησιμεύσωσι τοῖς γερμανοῖς καθηγηταῖς, πρὸς παραπομπὴν — ἀνατέλλουσι καὶ δύουσι στιγματικῶς, τόσῳ δι' ἐμὲ, σκοποῦντα τὴν ταχεῖαν ἀναγραφὴν αὐτῶν, ὅσῳ καὶ διὰ τὸν ἀναγνώστην μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν.

Τοῦτο δὴ τὸ συνάλλαγμα συνάπτω μεθ' ὑμῶν· τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ φλουάρησω κατ' ἀρέσκειαν καὶ αὐτοσχεδίως.

Πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεως ἐν τούτοις ὀφείλω νὰ παρατηρήσω ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι δὲν σκοπῶ νὰ γράψω ἀστεισμὸς ἐπὶ νομικῶν ἀντικειμένων, δὲν προτίθεμαι νὰ θεραπεύσω τὴν *jurisprudencia jocosa* ὡς πρότερον ἐκαλεῖτο μέρος τι τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ἐν τῷ ὁποίῳ πᾶς ἀληθῶς εὐχίσθητος, μᾶλλον ἀπέβαλλε τὴν διάθεσιν πρὸς γέλωτα ἢ ἐγέλα. — Ἀπώλεσα σχεδὸν ἤδη τὸ εὐτράπελλον, ἔνεκα τῆς σπουδαιότητος τῶν ἀντικειμένων, περὶ ἃ ἐν τοῖς τελευταίοις ἔτεσιν ἠσχολήθη καὶ τῆς ἀτμοσφαιρῆς, τῆς ἐπικαθημένης τῇ σεμνῇ *Georgia Augusta*,¹ ὅπως δήποτε δὲ τὸ μικρὸν πρὸς οἰκιακὴν χρῆσιν ἀπομεινάν μοι δὲν εἶναι κατὰλληλον πρὸς δημοσίευσιν. Ὅθεν οἱ ἀναγνώσται ὑμῶν ὀφείλουσι νὰ προπαρασκευασθῶσι πρὸς γεῦσιν συνήθους ρωμαϊκῆς τροφῆς, ἀναμιμνησκόμενοι ἐκ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ αὐτῶν βίου τῶν παραδόσεων τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἵνα δυνηθῶσι κάλλιον νὰ φαντασθῶσι τὰ ἐπόμενα.

Διὰ τῶν ἀνωτέρων μετήγαγον ὑμᾶς τε καὶ τοὺς ὑμετέρους ἀναγνώστας ἐπὶ τῆς προσηκούσης ἐπιφανείας τῶν ἐλπίδων ἢ μᾶλλον τῆς ἀπελπισίας, καὶ φρονῶ, ὅτι διὰ τῆς προσθήκης «Ρωμαϊστοῦ» κατέστρεψα ἐκ θεμελιῶν πᾶσαν τυχὸν ἔνεκα τῆς ἐτέρως λέξεως «Λεσχηνία» ἀναφυσῆσαν ἐλπίδα περὶ εὐαρέστου διασκεδάσεως, «Ρωμαϊστῆς *Λεσχηνεύων*»! τί φρονεῖτε περὶ «ἐλέφαντος ὄρχουμένου»;

Ἄξιο παρατηρητὸν ἐστίν, ὅτι διὰ τὸν διδάσκοντα συστηματικῶς, τὸ *σύστημα* καὶ αἱ διαιρέσεις ἐπὶ τέλους καθίστανται ἀναπόφευκτος ἀνάγκη, δευτέρω φύσει· ὡς γινώσκειτε, πᾶς ρωμαϊστῆς συνίσταται κυρίως ἐκ δύο ἡμίσεων· δογματικοῦ καὶ ιστορικοῦ, ἀν δὲ ἡ ἰδιοσυγκρασία τοῦ ἀνθρώπου ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν προϊόντων αὐτοῦ, βεβαίως καὶ τὰ προϊόντα τοῦ ρωμαϊστοῦ θέλουσι φέρει τὸν διπλοῦν αὐτὸν χαρακτῆρα· ἐπομένως διὰ πᾶν προτόν μου ἔξετε δύο θήκας· δογματικὴν καὶ ιστορικὴν. Ἱστορικὴν; ἐρωτᾶτε κινουντες τὴν κεφαλήν· γινώσκω, τί τοῦτο σημαίνει· οἱ ἀναγνώσται τῶν «Νομικῶν φύλλων» εἰσὶ κυρίως πρακτικοί· πρὸς τί δι' αὐτοὺς ἡ ἱστορία τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου;

¹ Ὅτιω καλεῖται τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Γοττίγκης, ἐν ᾧ διδάσκει ὁ συγγραφεύς.

Ἐν τούτοις ἀποτολμῶ, διότι τὸ ἀπεφάσισα, νὰ ἀνυψώσω τὴν ἱστορίαν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου παρὰ τοῖς ὑμετέροις ἀναγνώσταις. Οὐχὶ διὰ τεχνητῶν μέσων, δι' ὧν, ὡς γνωστὸν, καὶ τὰ μᾶλλον ἀνοστα ἐδέσματα μεταβάλλουσιν γεῦσιν. Τῆς ἐπεξεργασίας προσηκόντως γιγνομένης, οὐ δεῖται τοιούτων τεχνητῶν μέσων ἢ ἱστορία τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου. Καὶ ναὶ μὲν προσηκούσης ἐπεξεργασίας δεόνται πάντα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος δεῖται προσηκούσης θεραπείας, ἐν τούτοις αἰτία τῆς τῶσφ μικρᾶς ἐλκυστικῆς δυνάμεως τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου εἶναι, κατ' ἐμὲ, μόνη ἢ ἔλλειψις προσηκούσης ἐπεξεργασίας. Ἄν ἵππος ἰππεύηται ὑπὸ χωλοῦ ἀναβάτου ἢ ὠραία παρθένος κρύπτεται ἐντὸς σάκκου, δὲν δύναται τις ν' ἀπαιτήσῃ τὴν παραγωγὴν καλῶν ἐντυπώσεων. Ἄν ἀντὶ τοῦ χωλοῦ ἀναβάτου ὁμῶς ἐπιβῇ Οὐσάκος, τὸν δὲ σάκκον ἀντικαταστήσωσιν ὠραία ἐνδύματα, οὐδὲ ὅπως ἀμφιβάλλω, ὅτι θέλομεν ἐνθουσιασθῆ καὶ διὰ τὸν ἵππον καὶ διὰ τὴν παρθένον. Διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἔχω ἰδίαν μέθοδον, παρεκκλίνουσαν τῆς ἐπικρατούσης, καὶ ὁμῶς ἐκτιμηθεῖσαν. Κατ' ἀρχὰς κατεπολεμήθη ἢ, ὀρθότερον, κατεπολεμήθησαν τὰ δι' αὐτῆς ἐξαχθέντα συμπεράσματα· ἐν τῷ παρόντι κατέπεσε κατὰ τι ἢ ἀντίστασις, τὸ δὲ βιβλίον, ἐν ᾧ ἐφήρμοσα τὴν μέθοδον μου, «Τὸ πνεῦμα τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου» εὔρεν ἀγοραστάς· ἐκ τούτου δὲν θέλω μὲν νὰ ἐξαγάγω τὸ ὄρθον τῆς μεθόδου μου, ἀλλ' ὅπως δήποτε δι' αὐτῆς προσεκτῆσατο ἡ ἱστορία τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου πολλοὺς φίλους, ἐν ᾧ δὲν δύναται νὰ καυχήθῃ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἡ ἀντίθετος. Μέχρι τοῦδε ἐτήρησα αὐτὴν ὑπὸ ἐχευθίαν καὶ ἐχρησάμην αὐτῇ δι' ἐμαυτόν· νῦν, φρονῶ, ἐπήλθεν ὁ χρόνος τῆς ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ ἀγαθῷ τῶν ἄλλων δημοσιεύσεως.

Τὸ κύριον προαπαιτούμενον ἐν τῇ μεθόδῳ ταύτῃ εἶναι καλὸν σιγάρων, οὔτε βάρυ οὔτε ἐλαφρὸν καὶ ἀνακλιντρον. Ἄφ' οὗ δὲ κορεσθῇ τις ὕλικός ἐκ τῶν πηγῶν τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, καὶ κλείσῃ τὴν θύραν πρὸς ἀποτροπὴν πάσης διακοπῆς, ἀνάπτων τὸ σιγάρων κατακλίνεται ἐπὶ τοῦ ἀνακλιντροῦ, ἔχων τοὺς πόδας εἴτε ἐξηπλωμένους εἴτε ἐστηριγμένους ἐπὶ τοῦ ἐτέρου τοῦ ἀνακλιντροῦ ἄκρου· ἐν τοιαύτῃ θέσει ὢν, ἀφαιρεῖται τις βυθιζόμενος εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους, λησμονῶν πάντα τὰ περὶ αὐτὸν καὶ ἑαυτόν. Φαντάζεται λοιπὸν ὅλας δυνάμεσιν, ὅτι ἔζησεν ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐκείνοις χρόνοις καὶ ὅτι ἐνεφανίσθη πάλιν ἐκ παραδόξου ἰδιοτροπίας τῆς φύσεως διὰ τῆς μετεμψυχώσεως, ὡς ὑφηγητῆς ἢ καθηγητῆς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἐν τούτῳ ἢ ἐκείνῳ τῷ Πανεπιστημίῳ, ὅτι ἐν ἀρχῇ ὑπῆρξεν ρωμαῖος τῶν ἀρχαίων χρόνων, αἱ δὲ μικραὶ γνώσεις, ἃς κέκτηται ἐκ τῶν βιβλίων περὶ τῶν χρόνων ἐκείνων, εἶναι τὸ ἔσχατον λείψανον τῶν ἀναμνήσεων αὐτοῦ, ἃς τινὰς νῦν πρόκειται νὰ καταστήσῃ διὰ τῆς ἐργασίας ζωηροτέρας. Ἄφ' οὗ δὲ τις ἐπὶ τινὰ χρόνον δνεیرهυθῇ οὕτως μὲ ἀνοικτοὺς ὀφθαλμοὺς, αἱ ἀναμνήσεις τῶν ἀρχαίων χρόνων ἐξεγείρονται πᾶ-

λιν, ἢ εἰκῶν ἀναδύει πάλιν ἐκ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς, (ἐκ τῶν δωμάτων τοῦ «ἀσυνειδήτου») καὶ κατοπτρίζεται ἐν τοῖς νέφεσι τοῦ καπνοῦ, ἄτινα ἐκτοξεύει πρὸ ἑαυτοῦ· βλέπει ἑαυτὸν θαδίζοντα ἐν ταῖς ἀγυαῖς τῆς ἀρχαίας Ρώμης καὶ ἐκτελοῦντα ὅλα τὰ ὠραῖα ἀντικείμενα τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου—*mancipatio, in iure cessio, γάμον μετὰ manus, in jus vocatio* κτλ. Ἀπίστευτον καταντᾶ, πόσα δύνανται τις νὰ μάλῃ δι' ἐνὸς καὶ μόνου σιγάρου. Ἀλλὰ φυσικῶς τῷ λόγῳ ὀφείλει νὰ καπνίζῃ ὡς δεῖ, καὶ τοῦτο δὴ ἀγνοοῦσὶ τινες. Διὸ οὐδὲν βλέπουσι καὶ περ ἀνάπτοντες σιγάρου καὶ κατακλινόμενοι καὶ παραγούσι μὲν σφοδρὰ νέφη καπνοῦ, σφοδρότερα ἢ πολλοὶ ἄλλοι ἐκ τῶν καπνίζόντων καλῶς, ἀλλ' οὐδεμίαν εἰκόνα διορῶσιν ἐν αὐτοῖς· ἐκ τούτου δ' ἰσχυρίζονται, ὅτι οὐδ' ἄλλος τις κέκτηται τὴν δύναμιν ταύτην, ἢ ὅτι, ἂν τις ὑποστηρίξῃ τὸ ἐναντίον, αἱ εἰκόνας οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν, ἢ ἀποκυήματα τῆς διὰ τοῦ καπνοῦ ἐξφθεύσεως φαντασίας του, ἄτινα ἢ ἐπιστήμη ὀφείλει νὰ ἀποκρούσῃ διχακρυρομένη—ἱστορικὴ ἀγυρτεία, διότι ὅπου λήγουσιν αἱ πηγαί, λήγει καὶ ἡ ἐπιστήμη· ἐν ᾧ ἐγὼ ὑποστηρίζω, ὅτι ἴσα ἴσα ἐκείθεν ἀρχεται αὕτη· μένω πιστὸς τῷ καπνίσματι.

Ἔχω εἰσέτι ἐν τῷ κιβωτίῳ μου ἀφθονον προμήθειαν σιγάρων· θέλω ἀνάπτει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐν ἐξ αὐτῶν καὶ μεταδίδει ὑμῖν, ὅ,τι εἶδον. Τὰς δ' ἀνακοινώσεις ταύτας ἀποκαλῶ «Εἰκόνας ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου». Εἶναι ὠραῖος τίτλος καὶ ὡς τοιοῦτος καὶ μόνον ἄξιος προσοχῆς τινος, πρὸ πάντων δι' ἀντικείμενον κεκτημένον τόσῳ ἀμφίβολον ἐλευστικὴν δύναμιν, ὡς ἡ ἱστορία τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου. Δὲν ἐννοῶ δὲ διατὶ οἱ ἐπιστήμονες ἀφίμενοι τοὺς ὠραίους τίτλους ὑπὲρ τῶν ἀποκλειστικῶς φιλολόγων, περ' οἷς ὁ τίτλος, πλὴν ἄλλων, ἀποτελεῖ τὸ μόνον νέον καὶ τερπνὸν ἐκ τοῦ ὅλου ἔργου. Τὸ εὐτυχὲς ἐνστικτὸν μου μοι κατέστησε γνωστὴν τὴν ἀξίαν τοῦ καλοῦ τίτλου ἐνωρίς, οἱ δὲ τίτλοι τῶν ἔργων μου συνέτειναν οὐκ ὀλίγον πρὸς διάδοσιν καὶ κοινοποίησιν αὐτῶν. Φαντάσθητε, τὸ «Πνεῦμα τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου» ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ τοῦ χαρκατῆρος καὶ τῆς σημασίας κτλ.» ἢ «δοκίμιον ἀνευρέσεως τῶν χαρκατηριστῶν ἀρχῶν κτλ.» ἢ τὸν «Ἀγῶνα περὶ τὸ δίκαιον» ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ τῆς ἠθικῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ἰδιώτου πρὸς ἐπιθώξιν τῶν δικαιωμάτων του κτλ.» Τίς ἤθελε δυνθῆν ἢ ἀπομνημονεῦσθαι τοιοῦτον τίτλον; Ἡ δὲ σχολαστικότης ἢ κρυπτομένη τυχὸν ἐν ἀφθονίᾳ ἐν τῷ βιβλίῳ, δὲν πρέπει νὰ δείκνυται ἐν τῷ τίτλῳ, ὁ τίτλος πρέπει νὰ φέρῃ τὰς ιδιότητας στρατιωτικοῦ προστάγματος—βραχὺς, ἀκριβής, ὀρισμένος, κατηγορηματικός· πρέπει νὰ ᾖ φιλολογικὸν πρόσταγμα ἐκτοξευόμενον εἰς τὸν κόσμον.

Εἶθε νὰ εἶχον καλὸν τίτλον καὶ διὰ τὴν δευτέραν κλάσιν τῶν ἔργων μου ἀφορῶσαν, ὡς γινώσκετε, εἰς ἀντικείμενα δογματικὰ ἢ πρακτικὰ. Ματαίως ἐμόχθησα πρὸς εὔρεσιν προκλητικοῦ χαρκατηρισμοῦ· βοηθήσατέ μοι! Τίς ὁ κατ'ἀλλήλους χαρκατηρισμὸς τῆς δευτέρας κλάσεως τῶν ὑπὸ τὴν ἐπι-

γραφὴν «Λεσχηνία Ρωμαίστου» ἔργων; Ζητήματα, θέματα, λεσχηνία περὶ ἀντικείμενων τοῦ ἰσχύοντος ρωμαϊκοῦ δικαίου ἢ τῶν πανδεκτῶν; ἀδύνατον! «Ἀνακηνήσεις ἐκ τῶν πανδεκτῶν»; εἶναι καλόν· ἤχει εὐγενῶς, εἶναι καὶ ἄξιον ἐσπερίδων, ζωγραφεῖ τὸν πλούσιον διακεκριμένον ἀνθρώπον, ὅστις διαρκῶς φέρει ἀρκετὰ χρήματα ἐφ' ἑαυτοῦ, ἐν ᾧ ὁ πτωχὸς διάβολος ὀφείλει πρῶτον νὰ δακνισθῇ ἔνθεν ἀκείθεν μετὰ μόχθου ἢ νὰ θίξῃ τὰ κεφάλαιά του. Ἀνακηνήσεις χύονται ἐκ τοῦ θυλακίου καὶ ἐν τούτοις ἀπομένει ἱκανὸν ὑπόλοιπον. Ἄλλ' ἢ ἐκ τῆς λέξεως ταύτης κομψὴ ἐντύπωσις αἱρεται ἐντελῶς διὰ τοῦ «Πανδεκτῶν». Μετὰ τῶν πανδεκτῶν οὐδὲν δύνανται νὰ συμβιβασθῇ ἐκ τῶν ἀπαιτούντων κομψότητα.—«Πραγματεῖαι, συστήματα» κτλ; συμβιβάζονται, ἀλλὰ καὶ ἡ λέξις «ἰδέαι» εἶναι πᾶρα πολύ. Οὐδὲν ἄρα ἀπομένει μοι ἢ νὰ ἀφαιρέσω τὴν λέξιν «Πανδεκτῶν».

Ἐν ᾧ γράφω ὅμως, ἀνευρίσκω τὴν προσήκουσαν λέξιν. «Ζητήματα ἐκ τοῦ παρόντος» δέον νὰ καλῆται τὸ ἔργον. Ἱστορικὸν τοῦ δικαίου εἶναι παρελθόν, τὸ ἀντίθετον τοῦ παρελθόντος εἶναι τὸ παρὸν, ἐπομένως! ἀντὶ τῆς λέξεως «εἰκόνας» ἥτις βεβαίως δὲν ἀρμόζει, τίθημι «Ζητήματα» ἄτινα ἐγείρουσι τὸ ἐνδιαφέρον πάντων, προκαλοῦσιν ἰδίαν δραστηριότητα, συμμετοχὴν εἰς τὴν λύσιν των. Ὁ ἀναγνώστης αἰσθάνεται, ὅτι εἶναι ἀπραϊότητος· ἀνευ αὐτοῦ ἀδύνατον.

Τὸ ὄνομα ὅπερ μέλλει νὰ φέρῃ τὸ μέλλον τέκνον εὐρέθη, ἐλλείπει δ' ἔτι μικρόν τι, τὸ τέκνον αὐτό. Εἶμι περίεργος νὰ ἴδω ποῖαν ὄψιν ἔξει· αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ὡς μητέρα πρὸ τοῦ τοκετοῦ· ἔσται ἄρρεν, θῆλυ, ὠραῖον, ὑγιές, ἰσχυρὸν, ἀδύνατον, δυσειδές—τέρως; Κύριος οἶδεν· ὅπως δήποτε οὐκ ἔσται μεγάλη ἢ ἀπώλεια, ἂν τὸ ἀρτιγενές, ἅμα ἐξελθὸν εἰς τὸν κόσμον, ἀποχωρισθῇ πάλιν εὐθύς αὐτοῦ· μένω δὲ πιστὸς τοῖς αἰσθημασιν ἀστόργου πατρὸς, οὐδὲν αἰσθανόμενος ἐπὶ τῇ σκέψει τοῦ ἀμέσως ἐπελευσομένου ἀποχωρισμοῦ.

Θέλω ἀποστέλλει ὑμῖν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν χειρόγραφον, ὁτὲ μὲν διὰ ταύτην, ὁτὲ δὲ δι' ἐκείνην τὴν κλάσιν. Μεταχειρίσθητε αὐτὰ κατὰ τὰς περιστάσεις· ἅμα τῶν ἀγνωστῶν κερσεθέντων τῶν «Εἰκόνων ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου» ἀφ' ἧς ἀρχόμεθα, τιμῶντες, ὡς εἶδος, τὸ παρελθόν, ὁτὲ αὐτοῖς χάριν ποιικιλίας «ζητήματά» τινὰ «ἐκ τοῦ παρόντος» καὶ πάλιν ἐκ τῶν πρώτων καὶ οὕτως καθεξῆς.

Διὰ τούτων κλείω τὴν πρώτην μου ἐπιστολήν· χαίρω ἤδη ἀναλογιζόμενος τοὺς μορφασμοὺς τῶν ἐκπλησσομένων προσώπων τῶν σοβαρῶν ἀγνωστῶν τοῦ ὑμετέρου περιοδικοῦ, ἅμα τῇ θέᾳ τοῦ ἄρρου τούτου, οὐτινος ἢ ἐντύπωσις ἔσται ἴσως ἢ αὐτῆ, πρὸς ἣν ἤθελον αἰσθανθῆ τὰ τέκνα ταῦτα τῆς Θέμιδος βλέποντα κατὰ τὴν εἴσοδόν των εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ δικαστηρίου πλήθος παρακλυμένων προσωποφόρων· ἀπῶς οὗτοι ἐνταῦ-

θα; τίς ἠνέφξε τὰ ἱερὰ δώματα τῆς Θέμιδος εἰς τοιοῦτον συρφετόν; κύριοί μου, ὑμῖν ἀπόκειται ν' ἀπαντήσητε εἰς τοῦτο· διότι tu l'as voulu, George Dandin.

Α'.

Εἰκόνες ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου.

Εἰκόνας ὑπεσχόμην ὑμῖν· ἡ δ' ἐκ τῆς λέξεως ταύτης ἀναδύουσα ἐλπὶς ἀποσβέννεται πάλιν εὐθύς διὰ τῆς προσθήκης ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου. Ἀμφιβάλλω δ' ἂν πᾶς ὁ εἰδώς τι ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου αἰσθνηθῆ ἄλλοίαν τινὰ συγκίνησιν τοῦ ἀναμμένουτος νὰ ἴδῃ εἰκόνας ἐξ ἀνηρακοπωλείου ἢ βιβλιοθήκης — εἰκόνες φιαλί, ἐπὶ φαιοῦ δαπέδου ἄνευ ἀνοικτῶν χρωμάτων, ἄνευ ζωηρῶν σκηνῶν, ληθηθεῖσαι ἐκ τοῦ νεκροταφείου τοῦ δικαίου — διότι τί ἄλλο εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ δικαίου! — τάφοι, σταυροί, μνημεῖα, ἡμιφανεῖς ἐπιγραφαί. Ἐπομένως συλλάβετε ὅσον ἔνεστι ἐλάττωνας ἐλπίδας. Τοῦτο μόνον ἐσχόπουν νὰ ὑποδείξω διὰ τοῦ δνόματος ἐκείνου, ὅτι δὲν μέλλω νὰ λάβω ἐκ τῆς ἱστορικῆς μου συλλογῆς καὶ ἀποσπῶν νὰ μεταδώσω μεμονωμένας σημειώσεις, ἀνακέρματα, ἅτινα καθ' ἑαυτὰ οὐδὲν ἐνδιαφέρον παρέχουσιν, ἀναλαμβάνοντα τὴν ἀξίαν αὐτῶν μόνον ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ δυναμένου νὰ χρησιμοποίησῃ αὐτὰ ἐν συνδέσμῳ πρὸς ἄλλα, ἀλλ' ὅτι προτίθεμαι νὰ παρᾶσχω ὑμῖν αὐτοτελή, στρογγύλα ἀντικείμενα· φιλῶ τὸ ἔκτακτον καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ· ὅθεν κατήρτησα διὰ τὸν εἰδικὸν κλάδον μου λαμπρὰν συλλογὴν, ἐφ' ἣ χαίρω ἐν στιγμαῖς θθυμίας.

Μέρος τῆς συλλογῆς ταύτης ἀνήκει τῇ καθημερινῇ νομικῇ φιλολογίᾳ καὶ τὸ μέρος τοῦτο ἐστὶ τὸ ἀφθονώτατον, ἐνδιαφερόμενα εἰσφορὰ διὰ τὴν συλλογὴν τῶν ἀνθρωπίνων πλανῶν. Κατ' ἐμὴν γνώμην, ὡς ὁ ἀνατόμος δὲν περιορίζεται συλλέγων μόνον κανονικὰ στοιχεῖα ἐκ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, ἀλλὰ συλλέγει καὶ τὰ παρὰ φύσιν καὶ καταρτίζει συλλογὴν παθολογοανατομικὴν, οὕτως καὶ ἐκάστη ἄλλη ἐπιστήμη ὀφείλει νὰ καταρτίζῃ τὴν παθολογοφιλολογικὴν συλλογὴν αὐτῆς· διὸ ὑπερηφανεύομαι ἐπὶ τῇ συλλογῇ, ἣν κατήρτισα ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς νομικῆς ἐπιστήμης. Πιθανὸν δ' ἂν ἀπαιτεῖτε, ἀνκοινώσω ὑμῖν τι ἐκ ταύτης. Πλὴν τῆς πλουσίας λείας ἢ ἀντὶ ἐκ τῆς ἡμετέρας νομικῆς φιλολογίας, ὀφείλω χάριτας καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ δίκαιον, μετὰ δύο μερῶν τοῦ ὁποίου θέλετε σχετισθῆ προσεχῶς. Φέρουσι ἐν τῇ συλλογῇ μου τοὺς ἀριθμοὺς 1 καὶ 2, καὶ τὴν ἐπιγραφὴν Ἡ παγίς τοῦ ἀρχαίου κληρονομικοῦ δικαίου καὶ ἡ παγίς τῆς ἀρχαίας πολιτοδικονομίας. Πλὴν δὲ τούτου ὑπάρχει ὑπ' ἀριθμὸν 3 τὸ νομικὸν perpetuum mobile, ὃ μᾶλλον ἄξιος προσοχῆς καὶ θαυμαστότατος ἐκ τῶν

νομικῶν μηχανισμῶν καὶ ἐν πάσει περιπτώσει τὸ πολυτιμότερον τῶν τεμαχίων τῆς συλλογῆς μου· ἐπειδὴ ὅμως ἀνήκει τοῖς πανδέκταις, δὲν δύναμαι εἰσεῖναι νὰ τὸ προσφέρω ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ δικαίου.

Λαμβάνω ἐκ τῆς συλλογῆς μου πρῶτον τὴν πρώτην Παγίδα ἵνα ἐξηγήσω ὑμῖν τὴν κατασκευὴν τῆς· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην θέον νὰ πείσητε τὴν ὑμέτεραν περιέργειαν, διότι δὲν δύναμαι ν' ἀντικρύσω ταύτην ἄνευ λυπηροῦ τινος συναίσθηματος ἐπὶ τῷ ἐξιτήλῳ τοῦ ὄραίου καὶ καλοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, — ἡ παγίς μου μὲ καθιστᾷ ἐλεγειακὸν — καὶ οὕτως διατεθειμένος χρήζω κουφίσεως, ἣς ἐλπίζω, νὰ τύχω διὰ τοῦ ἐπομένου ἐλεγείου.

I.

Τὸ δίκαιωμα καταλήψεως ἀδεσπότην τὸ πάλαι καὶ νῦν.

Ἐλεγεῖον Ρωμαῖστοῦ

Ἐχω τὴν ἀτυχῆ, ἰδιότητα νὰ συγκρίνω πάντα τὰ συμβαίνοντά μοι, τὸ ἴδιον πρὸς τὸ ἀλλότριον, τὸ πάλαι πρὸς τὸ νῦν· ἀτυχῆ δὲ λέγω, καθ' ὅσον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συγκρίσεώς μου δὲν εἶναι πάντοτε εὐχάριστον, τοῦ σκέπτεσθαι προτιμῶ τὴν ἀπόλαυσιν. Ἡ πρὸς σύγκρισιν τάσις μου δὲν περιορίζεται ὅμως ἐν τοῖς ἀφορῶσιν εἰς ἐμὲ προσωπικῶς· ἐκτείνεται ἐπὶ παντὸς τοῦ ἐντυχανοντός μοι· οὐδὲν ἔστιν ἀσφαλὲς ἐνώπιόν μου, πλουσιωτάτην δὲ λείαν παρέχει μοι φυσικῶ τῷ λόγῳ ὁ εἰδικὸς κλάδος μου καὶ σχεδὸν οὐδὲν ἀντικείμενον ἐκ τῶν φουμένων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τούτου ἀρῆκα ἄνευ συγκρίσεως. Οὕτως συνέκρινα τὸ ἀρχαῖον πρὸς τὸ νεώτερον ρωμαϊκὸν δίκαιον, ἐπιζητήσας τὸν σαφηνισμὸν τοῦ ἀντικειμένου τούτου χάριν ἐμαυτοῦ τε καὶ ἄλλων· — τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τοῦ «Πνεύματος τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου.» — καὶ τὸ ὑμέτερον δίκαιον πρὸς τὸ ρωμαϊκόν. Καὶ ἐνταῦθα κατέληξα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ παρὸν δὲν δύναται ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ παρελθὸν ἐν τισὶ ζητήμασι — προκειμένου περὶ ἀγωγῆς ἀποζημιώσεως ἐν παρεδείγμ. προτιμῶ ρωμαῖον δικαστήν. Ἰδίως ὅμως ἀρμύζει τοῦτο διὰ τὸ ἀντικείμενον τοῦ παρόντος ἐλεγείου: — Τὸ δίκαιωμα τῆς καταλήψεως ἀδεσπότην· ἐταστικὸν βλέμμα θέλει διακρίνει ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ δικαίου μετὰ λύπης, ὅσον ἀφορᾷ εἰς εἰς τὸ δυνατόν δωρεὰν κτήσεως, ἀξίαν οἴκτου ὀπισθοδρόμησιν, καὶ τοι ἡ τοιαύτη κτήσις πεπρὸικισται κατὰ τοὺς ψυχολόγους διὰ τῶν μεγίστων θελγήτρων. Πόσον ἀφθονα ἐφόδια εἶχον οἱ ρωμαῖοι διὰ ταύτην, καὶ πόσον μακρὸς ὁ κατάλογος τῶν ἀδεσπότην, πόσον εὐρύς ὁ κύκλος τῆς καταλήψεως ἐν τῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ. Ἀπαντα τὰ ἀγρικὰ ζῶα, τὰ πτηνὰ, οἱ ἰχθύες, τὰ τετράποδα,

ἢ ὡς αἱ πηγαὶ ἐκφρᾶζονται,¹ ἅπαντα τὰ ζῶα τὰ γεννώμενα ἐν τῷ οὐρανό, ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς (in coelo... nascuntur), ὑπάρχονται ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν τοῦ θηρευτοῦ· καὶ ἡ φύσις αὐτῆ ὥρισεν οὕτως οὕτως ὀρίζεται τὸ φυσικὸν δίκαιον, ὅπερ εἰσῆλθε συγχρόνως μετὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν κόσμον.² Τότε βεβχίως ὁ κυνηγός, ὁ ἐρνηθοθήρας, ὁ ἀλιεὺς ἦσαν ἄξιοι φθόνου. Καὶ ἤλεκτρον, μαργαρίται, πολύτιμοι, λίθοι, ἀνηκόν τῷ εὐρέτη — ἠδύνατό τις νὰ γείνη ἑκατομμυριοῦχος ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου κεφαλαίου. Καὶ πάντες οἱ καρποὶ τῶν δασῶν καὶ οἱ μήκυτες, οἵτινες πρὸ μικροῦ ἐγένοντο ἐν Πρωσσίᾳ ἀντικείμενον νομοθετικῆς ἐνεργείας, οὐδόλως ἀπησχόλουν τοὺς τότε ρωμαίους. Καὶ ὁ θησαυρὸς αὐτὸς, πρὸς ὃν ἐν πολλοῖς ἔθνεσι τὸ δημόσιον νῦν τείνει ἀπλήστους χεῖρας, ὅπως ἀφαιρέσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ εὐτυχοῦς (ἀτυχοῦς τῷ ὄντι) εὐρέτου, παρέμενε τότε τούτῳ καὶ τῷ κυρίῳ τοῦ ἀγροῦ.

Ὁ δὲ στρατιώτης διὰ τῆς occupatio bella; ὁ ἐχθρὸς ἐστερεῖτο πάσης ἀπὸ τοῦ δικαίου προστασίας, πᾶν ὅ,τι κατεῖχεν, ἀνῆκε τῷ ἀνδρείῳ στρατιώτῃ, τῷ ἀρπάζοντι αὐτό· ὁ στρατιώτης ὤφειλε μόνον νὰ λάβῃ αὐτό.³ ἐν ᾧ ὅμως γράφω τὴν λέξιν Kriegen ἀνακαλύπτω γλωσσικὴν τινα σύμπτωσιν ὅπως νέαν καὶ πᾶν βλαβεῖαν· ἐνθυμεῖσθε βεβχίως, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Γαίου,⁴ ἐθεώρουν τὴν λείαν, anectio, κατὰ τὴν σημερινὴν νομικὴν γλῶσσαν) ὡς τὸν κρᾶτιστον τρόπον ἀποκτήσεως κυριότητος, ἐγὼ δὲ διαβλέπω ἀπ' ἀρχῆς ἐν τούτῳ ἰδιόζοντά τινα τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι. Νῦν ἐκ συμπτώσεως ἀνακαλύπτω, συνδυάζων τὴν λέξιν Kriegen πρὸς τὴν occupatio bellica, ὅτι οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἐσκέπτοντο ὡς πρὸς τοῦτο ὡς οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι· λίαν πιθανῶς, ἐνταῦθα ὑπολαμβάνεται ἀρχαῖος τις τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι τῆς ἰνδογερμανικῆς φυλῆς. Τὸ Kriegen ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ capere, hancisci πηγάζει ἐτυμολογικῶς ἀπὸ τοῦ Krieg bellum· Kriegen ἀρχαῖα σημαίνει ἀρχικῶς διὰ πολέμου κτᾶσθαι (bello capere) ἢ occupatio bellica τῶν Ρωμαίων ἐκφράζεται διὰ μιᾶς ἀντι δῶ λέξεων. Οἱ ἐξωτερικοὶ τύποι τοῦ πολέμου ἐλεπτύνθησαν προϊόντος τοῦ χρόνου· τὸ ὑπὲρ τὸν πεδῖον ἀντικατέστη δι' ἐστεγασμένων χώρων, διὰ χρηματιστηρίων, ἐργαστηρίων κτλ. τὸ βαρὺ δρμητικὸν ξίφος τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀντικατέστη διὰ τοῦ ἐλαφροῦ κλάμου· ἡ χαλκιδίνη γραφὴς ἐτηρήσεν εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀρχαιότητος τὴν ἀρχαίαν ὕλην, ἐν ᾧ διὰ τῆς

1 § 12 J. de R. D. (2. 1).

2 § 41 τ. eod.

3 Ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς χρῆται λογοπαιγνίῳ· Kriegen λαμβάνει καὶ Krieg πόλεμος· ἐπὶ τῆς οὐσιότητος δὲ τῶν βίων τῶν δύο τούτων λέξεων ἐποικοδομεῖ ὁλόκληρον τὸν προκείμενον παράγραφον· οὐδὲ κἂν ἐπεχείρησα νὰ μεταγλωττίσω τὰς λέξεις ταύτας δι' ἀναλόγων τυχόν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὁμοφθγγῶν· τῷ δὲ ἀμοίρῳ τῆς γερμανικῆς ἀναγνώστη ἀρκεῖ ἢ παράθεσις τῶν ἀντιστοιχούντων ἑλλήνων λέξεων.

4 IV 16 maxime enim sua esse credebant, quae ex hostilibus cepissent.

ἐκ πτεροῦ καὶ ἡ ἀνάμνησις αὕτη κατεστράφη, καὶ διὰ τοῦτο ἡ μὲν πρώτη εἶναι ἢ μάλλον ἀρμόζουσα ταῖς συναλλαγαῖς, ἢ δὲ δευτέρᾳ τῇ διαχύσει αἰσθημάτων καὶ τισὶ κλάδοις τῆς φιλολογίας. Ἐπὶ τέλους καὶ ἡ ἔννοια τοῦ ἐχθροῦ μετεβλήθη, ἦτοι ἐξετάθη ἀναλόγως· ἐχθρὸς εἶναι πᾶς ὁ ἔχων τι καὶ πρὸς οὗ δυνάμεθα νὰ λάβωμεν (Kriegen) τι· ἡ νεωτέρᾳ μορφῇ διὰ τὸ δίκαιον τοῦ πολέμου.

Ἐν παρόδῳ, προκειμένου περὶ τῆς ἀναλόγου ταύτης ἐπεκτάσεως τῆς ἔννοιαις τοῦ ἐχθροῦ ἀναμνησκόμενοι παραλληλισμοῦ τινος, καὶ δὴ σχέσιν ἔχοντος πρὸς τὴν Αὐστρίαν καὶ προϊόντος τῆς ἐν Βιέννῃ διαμονῆς μου. Ἵπάρχει πρὸς ὑμῖν καθίδρυμά τι ἰδρυθὲν πρὸς τινος ἀρχαίου βέκτου ὑπὸ τὸν πρίγκηπα Εὐγένειον ὑπὲρ αὐστριακῶν ἀπομάχων ἐκ τῶν τουρκικῶν πολέμων. Ὁ ἀνὴρ ἐθεώρησε τοὺς πρὸς τὴν Τουρκίαν πολέμους ὡς σύνθηές τι διὰ τὴν Αὐστρίαν, περιοδικῶς ἐπαναλαμβάνόμενον κἂν, μετὰ τῆς αὐτῆς βεβαιότητος ὡς ἡ χάλαζα, αἱ πλημμύραι, ἡ ἀφορία· εἶχε δὲ πληρέστατα δίκαιον διὰ τὴν ἐποχὴν του. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως οἱ πρὸς τὴν Τουρκίαν πόλεμοι ἀπώλεσαν διὰ τὴν Αὐστρίαν, ἵνα ὀμιλήσω ὡς διδάσκαλος τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, τὸ δογματικὸν αὐτῶν ἐνδιαφέρον. Δὲν ἔχει δὲ τις ἀνάγκην νὰ κέκτηται τὴν ιδιότητα τῆς Πυθίας, ὅπως γινώσκῃ, ὅτι Αὐστρο-Τουρκικὸς πόλεμος εἶναι τι ἤδη ἀπρηχαιομένον. Τί γίνεται ὅμως τῶρα τὸ καθίδρυμα ἐκεῖνο; θέλει ὑπάρχει αἰωνίως, ἐπισηρεῖον τόκους ἐπὶ τόκων ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ὀφελείας τινός; Ὁ ρωμαϊστὴς ἔχει πρὸ χειρὸν τὴν ἀπάντησιν, διότι τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον παρέχει αὐτῷ τὸ μέσον νὰ καταστήσῃ τὸ καθίδρυμα βιώσιμον, δηλ. προσφυές πάντοτε τῇ ἐποχῇ. Τὸ πλάσμα (fictio)—μὴ ὑπαρχόντων ἀληθινῶν Τούρκων ὡς πολεμίων, πλάττομεν τοιοῦτους· οὕτως νομοθετεῖται π. χ. ὅτι οἱ Ρῶσοι ἐκλεπτεύει ἀντὶ Τούρκων, ἢ, ἂν τοῦτο θεωρηθῇ ὑποπτον, ἀπονέμεται τῇ κυβερνήσει τὸ δικαίωμα νὰ χαρακτηρίσῃ ἐκάστοτε τὸν ἐχθρὸν ὡς Τούρκον. Τοιοῦτω τρόπῳ ἡ λέξις «Τούρκος» ἤθελε καταστῆ νομικὸς ὄρος, ἐξακολουθῶν νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῷ δικαίῳ καὶ μετὰ τὸν ἐξαφανισμὸν τῶν ἀληθινῶν Τούρκων ἐξ Εὐρώπης ἢ ἐκ τοῦ κόσμου.

Ὅποια δ' ἢ ἐκ τούτου χαρὰ διὰ τὸν ρωμαϊστὴν, μὴ δεόμενον πλέον παραδειγμάτων ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἵνα καταστήσῃ σαφῆ τὴν ἔννοιαν τοῦ πλάσματος καὶ αὐτὸ δὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Γαίου περὶ ἀλλοδαπῶν ὑποτιθεμένων ὡς ρωμαίων ἤθελεν εὐρεῖ τὴν ἡσυχίαν του. Ἐν τούτοις τὸ παράδειγμα τοῦτο παρέχει μέγα ἐνδιαφέρον, ἀρκεῖ νὰ ἐκτεθῇ δεξιῶς. Προκειμένου νὰ κινήθῃ ἡ ἀγωγή περὶ κλοπῆς ὑπὲρ ἢ κατὰ ἀλλοδαποῦ, ἔδει κατὰ Γαίου (IV 37) νὰ ἐκλεφθῇ οὗτος ὡς πολίτης Ρωμαῖος, ἦτοι κατὰ τὴν νομικὴν γλῶσσαν ἡ κλοπὴ εἶναι τι ἐθνικόν, ὁ ἀλλοδαπὸς οὐδὲ νὰ κλέψῃ οὐδὲ νὰ κλαπῇ δύναται. Ὅτε ἀλλοδαπὸς τις ἐπέμπετο ἐν Schilda εἰς τὴν ἀγχόνην, οἱ αὐτόχθονες διεμαρτυρήθησαν λέγοντες, ὅτι ἡ

ἀγγόνη εἶναι δι' ἐαυτοὺς καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, πᾶς δὲ ἀλλοδαπὸς θέλων ν' ἀπαρχονισθῆ ὀφείλει πρῶτον νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἰθαγένειαν! Κατὰ τὴν γνώμην λοιπὸν ταύτην καὶ πᾶς ἀλλοδαπὸς ἐν Ρώμῃ βουλόμενος νὰ κλέψῃ ἢ νὰ κλαπῆ ὀφείλει προηγουμένως νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ρωμαϊκὴν ἰθαγένειαν· οἱ ρωμαῖοι ὅμως ἐχρῶντο ἐπιτυχῶς τῷ πλάσματι.

Ἄλλ' ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν occupatio bellica τῶν Ρωμαίων, τὸν ἀρχαιοτάτον τρόπον ἀποκτήσεως κυριότητος. Ἐν Ρώμῃ τῷ ὄντι ἦτο λαμπρὸν τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, καὶ πολλῷ λαμπρότερον τοῦ ἐπαγγέλιματος τῶν θηρευτῶν, ὀρνιθοθηρῶν καὶ ἀλιείων· ἐκεῖ ἐφηρμόζετο τὸ ἐν τῇ «Λευκῇ Κυρίᾳ»

«O welche Lust soldat zu sein».

διότι, ὀλόκληρος ὁ κόσμος ἐκτὸς τῆς Ρώμης, ἀνῆκε τῷ στρατιώτῃ καὶ ἔδει εἰσέτι, ἐλαχίστου ἦτο τῆς πραγματικῆς ἀποκτήσεως τῶν θησαυρῶν, οἷτινες δυνάμει ἀνῆκον αὐτῷ. Αἰσθάνομαι πάντοτε λύπην διδάσκων τὰ τοῦ peculium castrense καὶ δὴ δσάκις ἐν τοῖς ἀκρόαταῖς μου ὑπάρχουσι filii familias milites· ὑποδείκνυνται αὐτοῖς ἅπαντα τὰ ὠραία πράγματα, ἅτινα δύνανται νὰ λάβωσι λεία, δῶρα τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίδος κτλ. καὶ ταῦτα ἐλαπτοῦσι τὴν ὄρεξιν αὐτῶν, ἐν ᾧ εἰσὶν ἀπλαῖ παγίδες, ὡς μόνον δὲ πρακτικὸν καὶ πολύτιμον στοιχεῖον ἀπομένει ἡ κληρονομία πλουσίας συζύγου.

Πλὴν τῶν πολυαριθμῶν κινητῶν πραγμάτων, ἅτινα μέχρι τοῦδε ἀνεγραψα, ὑπάρχουσι κατὰ ρωμαίους καὶ ἀκίνητά τινα, ἅτινα δύνανται τις ὅλως ἀμίσθῃ ν' ἀποκτήσῃ. Πάντοτε αἰσθάνομαι χαρὰν ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ μέρους τούτου τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ὅχι ἕνεκα τῶν δυνατῶν πρακτικῶν ἀποτελεσμάτων, δυστυχῶς οὐδόλως ὑπάρχουσι! — ἀλλὰ μᾶλλον ἕνεκα τῶν ἱστορικῶν θελημάτων, διότι φαντάζομαι τὴν ἐν τῇ ψυχῇ ἀρχαίου ρωμαίου διαλάμπουσιν χαρὰν ἐπὶ τοιαύταις κτήσεσι. Τοιαῦτα ἀκίνητα εἰσὶν, ἢ insula in flumine nata (νῆσος ἐν ποταμῷ ἀναδύσασα) καὶ ὁ alveus derelictus (ἐγκαταλειφθεῖσα κοίτη) — δύο λιχνύματα διὰ τὸν διδάσκοντα πανδέκτας. Οἱ ἄμσοι γείτονες ἀποκτῶσι ταῦτα τότῃ εὐκόλως, ὥστε οὐδὲ καταλήψεως δέονται, τὸ δίκαιον δωρεῖται αὐτοῖς ταῦτα ἄνευ ἀνάγκης μόθων· ἐν παρόδῳ δ' εἰρήσθω, ἐσκεφθητέ ποτε, δικτὶ οἱ ρωμαῖοι ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσι δὲν ἐφήρμοσαν τὸ δίκαιον τῆς καταλήψεως ἀδеспότων, καὶ τοι περὶ ἀδеспότων πρόκειται; φαντάσθητε ὅμως τί ἡ ἐφαρμογὴ τούτου ἤθελε ἐπενέγκῃ, τὴν διαπάλην ἐν τῷ ὕδατι, καὶ δὴ πρὸ τῆς ἐντελοῦς ἀναδύσεως τῆς νήσου ἢ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς κοίτης ἀπὸ τοῦ ὕδατος — ναί, δικροουσῶν εἰσέτι τῶν ὠδίνων τῆς φύσεως· φαντάσθητε τὰς ἀποπειρὰς χρήσεως ἐμβρυολογῷ ἕνεκα τῆς βραδυτήτος τοῦ τοκετοῦ, καὶ θέλετε ἐννοήσῃ πῶς οἱ ρωμαῖοι ὑπῆρξαν τοσοῦτ' ἄφρονες καὶ ἀπέκλεισαν ἐντεῦθεν τὴν occupatio.

Ἐξ ἐτέρου ἐπὶ τῆς insula in mari nata (νῆσος ἐν θαλάσῃ ἀναδύσασα), ἡ θεωρία περὶ ἀδеспότων ἐφαρμόζεται πλήρως, ἡ νῆσος ἀνήκει τῷ πρώτῳ καταλαβόντι. Εἶναι τι ὑψηλὸν νὰ βλέπωμεν τὴν θεωρίαν ταύτην ἐφαρμόζομένην ἐν ἀνοικτῷ πελάγει, ἐπὶ ἀρτιφανοῦς νήσου, ἐν ᾧ ἀρνούμεθα αὐτὴν ἐπὶ τῶν δύο ἐκείνων περιπτώσεων ἐν τῇ ξηρᾷ. Λυπηρὸν δ' ὅτι ἡ ἀξία τῆς πικραρωφέσεως τὰ μάλιστα μειοῦται διὰ τῆς πικρατηρήσεως τοῦ νομοδιδασκάλου, quod raro accidit (ὄπερ σπανίως συμβαίνει).

Τὸ τελευταῖον ἐν τῇ τάξει τῶν ἀκινήτων ὁ ager desertus (ἔρημος ἀγρὸς) δὲν εἶναι τι ἀξίον πολλοῦ λόγου, διότι ὁ καταλαμβάνων, ἵνα καταστῆ κύριος, ὀφείλει προηγουμένως νὰ καλλιεργήσῃ αὐτὸν μετὰ μόθου, πάλιν δὲ καὶ μετὰ τὴν καλλιεργεῖαν καὶ μετὰ τὴν ἐκχέρσωσιν καὶ μετὰ τὴν ἐκρίζωσιν τῶν ἀκνήθων καὶ τριβόλων καὶ τὴν λίπανσιν δὲν εἶναι τις ἀσφαλής. Ὁ τέως κύριος χείρων νῦν ἐπὶ τῇ βελτιώσει τοῦ ἀγροῦ του προβαίνει εἰς τὴν διεκδίκησιν αὐτοῦ· ἀπὸ πολλοῦ ἤδη, ἐπίσθη, ὅτι οὐδέποτε θέλω καλλιεργήσει agrum desertum.

Ἐνταῦθα περικοῦνται τὰ περὶ ἀκινήτων· ἀλλὰ τὸ κάλλιστον ἀρῆκα τελευταῖον, ἦτοι τὴν κατὰλήψιν κληρονομικῶν πραγμάτων. Κατέχει ἀναμφιβόλως τὴν πρώτην θέσιν μετὰ τῶν δυνατῶν περιπτώσεων τῆς occupatio· διὰ ταύτης ἀνέρχεται ἡ ἔννοια τῆς occupatio εἰς τὸ ἰδεῶδες non plus ultra, εἰς τοιοῦτον ὕψος, ὥστε ἡ διαφορὰ μετὰ τῶν κινητῶν καὶ ἀκινήτων, ἢν ἡ ἔννοια αὕτη, ἵνα ὁμιλήσωμεν κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ Hegel, δὲν εἶχε καταβάλλει ἐπὶ τῶν ἀρτι ἐκτεθεισῶν βελθμίδων τῆς δικαλεκτικῆς ἀτανάπτύξεως, ἀπὸ τῆς περιοπῆς ταύτης ὡς φάσμα παρίσταται. Χρυσός, ἄργυρος, πολύτιμα ἀντικείμενα πικντὸς εἶδους, κτήνη, ἄμπελοι, οἰκίαι, ὀλόκληρα τιμάρια, πᾶν ὅτι δύνανται τις νὰ εὕρῃ ἐν τῇ κληρονομίᾳ, ὑπόκεινται εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ βουλομένου ν' ἀποκτήσῃ ταῦτα, δὲν εἶναι κλοπῆ, — rerum hereditarium furtum non fit — οὐ πέφυκε κλοπῆ κληρονομικῶν πραγμάτων, λέγει ὁ κανὼν. Ἡ μόνη διαφορὰ πρὸς τὰς λοιπὰς περιπτώσεις τῆς occupatio συνίστατο εἰς τοῦτο. Ὁ καταλαμβάνων δὲν ἀπέκτα τὴν κυριότητα παρευθὺς, ἀλλ' ἐδεῖτο νομῆς ἐνικασίου, ἢν βεβαίως μετὰ χαρᾶς ἀνελάμβανε.

Ἐννοεῖτε, δικτὶ ἐπεφυλαξάμην τὸ εἶδος τοῦτο τῆς κατὰλήψεως ὡς ἔσχατον, μετ' αὐτὸ τὰ λοιπὰ φαίνονται ἀνούσια. Νῦν ἀπομένει ἡμῖν ἔτι ἡ μετὰ θάλασσαν ἀπὸ τῆς πλουσίας ταύτης τραπέζης τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἐν ᾗ τὰ ἐδέσματα ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλήλα, ἀπὸ τοῦ τρυφηλοῦ τούτου συμποσίου τῶν ἀδеспότων εἰς τὸν πενιχρὸν ζωμὸν τοῦ σημερινοῦ δικαίου, ἐν ᾧ οὐδὲν σχεδὸν εὐρίσκομεν ἐκ τῆς ἀρχαίας μεγαλοπρεπέας. Ἀπασαί αἱ θέσεις τῆς τραπέζης ἀνήκουσι τῇ κυριότητι, οὐδεμία ὑπάρχει διὰ τὸ ἀδеспοτον, δύνανται νὰ παρίσταται ὄρθιον, ὡς ἀπλοῦς πικρατηρῆς καὶ νὰ περιμένῃ μέχρις οὗ ἡ κυριότης ἀπορρίψῃ ὅσπουν τι ἀχρηστον αὐτῇ. Πικρήθηεν ἡ

ποίησις τῆς occupatio ἢ πεζότης τῆς κυριότητος, — κυριότητος τοῦ ἀδηφάγου, κατέστρεψε τὸ πᾶν. Ἡ insula in flumine ὡς καὶ ἡ in mari nata ἀνήκουσι τῇ επικρατεῖα, ἐπίσης καὶ ὁ alveus derelictus ὡς ἀντικείμενον τῆς ἰδιωτικῆς occupatio παρέμεινε μόνον ἐν τοῖς βιβλίοις — ἐπεθύμουν νὰ μάθω πότε συνέβη ἡ τελευταία occupatio καταλέγονται μεταξύ τῶν τετραχευμένων ἐννοιῶν τῶν νομικῶν μας μουσείων — μούμιαι, παρασκευάσματα ἐν οἶνοπνεύματι — δι' αὐτὰ ἰσχύει, ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς εἶπε περὶ τοιοῦτου τινὸς λειψάνου κατὰ τὴν ἐποχὴν του, περὶ τοῦ dominium ex jure Quiritium Nec umquam videtur nec in rebus apparet, sed vacuum est et superfluum verbum (L. un. Cod. de nudo jure 7 25). — Εἰσέτι ἀπομένει λοιπὸν ὁ ager desertus. Πλὴν εἴθε νὰ εὐρίσκατο τις σήμερον ὅπως ἀναστήσῃ αὐτόν. Τὸ κατ' ἐμὲ οὐδέποτε ἤκουτ' αὐτὸ τι περὶ τοιαύτης περιπτώσεως.

Οὕτως ἀφρνίζονται ἀπὸ ἀπκντα τὰ ἀκίνητα ἀπὸ τῆς σκηνῆς. Ἡ ἐπὶ τούτῳ λύπη θὰ ἦτο μικρὰ, ἐν τοῦλάχιστον παρέμενον τὰ κινητά. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἀπέρχονται ἀλληλοδιαδόχως ἀναμνησκαταί τις δὲ τῆς «Συμφωνίας ἀποχαιρετισμοῦ» τοῦ Heydn, ἐν ἧ ἕκαστον μέλος τῆς ὀρχήστρας κατὰ σειράν ἀπέρχεται σθεννύον τὴν λυχνίαν του. Ἡ usucapio pro herede lucrativa — ἡ occupatio bellica — ἡ ἐλευθέρα ἀλιεία καὶ θήρα — ἡ ἐλευθέρα ἀναζήτησις ἠλέκτρον, ὄρυκτων κτλ. — ἐν τισιν επικρατεῖαις καὶ αὐτὸς ὁ θησαυρὸς — σωρὸς ἐσθεσμένων λυχνιῶν, γενικὸν σκότος! Ὅπου καὶ ἐν στραφῇ ὁ ἄνθρωπος, προσκρούει τῇ ἰδιωτικῇ κυριότητι, κρᾶζούσῃ αὐτῷ: «Μὴ περικιτέρω». Καὶ ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ ἐκτείνει τὴν αἰγίδα αὐτῆς, οἱ χρυσοὶ χρόνοι τῆς λείας παρήλθον καὶ αὐτὸ τὸ κυνήγιον τὸ κατὰ τὸ jus naturae τῷ καταλαβόντι ἀνήκον ὑπήχθη διὰ τοῦ θετικοῦ δικαίου ὑπὸ τοὺς κανόνες τῆς κυριότητος: τὸ δ' ἀδέσποτον κληρονομικῶν πραγμάτων οὐδ' ἐννοεῖ καὶ ἡ ἡμετέρη ἐποχὴ, καὶ ὕτως οἱ κοινωνισαὶ ἐπκνχφῶσιν αὐτό. Τὸ δάσος μόνον ἦν εἰσέτι ἐλεύθερον, ἐκεῖ ἠδύνατο τὰ παιδίκα νὰ εὐρίσκωσι τοὺς ἀγρίους κερπούς των, ἡ οἰκοδόποινα τοὺς ἀναγκάσιους μύκητας, καὶ ὁ σύζυγος τὸν δασοφύλακα πρὸς πόσιν ποτηρίου οἴνου. Ταῦτα ἐξέλιπον παρ' ἡμῖν ἐν Προσίχ' οὐδ' αὐτὸ δὲ τὸ δικαίωμα τῶν παιδίων φυλάττεται πλέον. Ἀπώλεσα τὴν πρὸς τὸ δίκαιον ἀγάπην; λέγω ὡς ὁ ξυλαουργὸς ἐν τῇ «Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ» τοῦ Heibel: «δὲν ἐννοῶ πλέον τὸν κόσμον», εἴθε νὰ μὴ ἐδίδασκον ρωμαϊκὸν δίκαιον, ἐφ' ἐκάστης ρωμαϊκῆς occupatio δέον νὰ θέσω στχυρόν. Mortuus est, καὶ νὰ συμβουλεύσω τοὺς ἀπροατάς μου νὰ μὴ ἐπιχειρήσωσι τὴν ἐξάσκησιν αὐτῆς, ἄτε προσκρούσοντες τῷ ποινικῷ νόμῳ. Ἡποίησις ἐξηφρνίσθη ἐκ τοῦ δικαίου, ἐκφέρω δὲ τὸ παράπονον τοῦ Schiller ἐν τοῖς «Θεοῖς ἐν Ἑλλάδι» μὲ μικρὰν παραλλαγήν·

Schöne welt wo bist du? O. so kehre
Wieder doch zurück, Recht der Natur
Ach nur in der Märchenwelt der Lehre

Lebt noch deine fabelhafte Spur
Ausgestorben trauert das Gefilde
Keine Beute zeigt sich meinem Blick
Selbst ben Beeren, Pilzen, Wilde,
Ruft das Recht: die Hand zurück.

Τὸ κείμενον ἔχει·

Schöne welt, wo bist du? — Ehre wieder
Holdes Blüthen alter der Natur
Ach, nur in dern Teenlaud der Lieder
Lebt noch deine fabelhafte spur.
Aus ges torden tranert das ge filde
Keine Gott heit reigt sich mainem Blick
Ach, von jenem lebenmarnem Bilde
Blieb der si hatten noch zurick.

II

Ἡ παγίς τοῦ ἀρχαίου κληρονομικοῦ δικαίου.

Δύναμαι ἀρὰ γε νὰ πιστεύσω, ὅτι αἱ γνώσεις, ἃς κέκτησθε ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου περὶ τῆς usucapio pro herede lucrativa τοῦ ἀρχαίου κληρονομικοῦ δικαίου διακηρῶνται εἰτέτι ἐν τῇ μνήμῃ ὑμῶν; ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου γνώσεων συμβαίνει τὸ ἀντίστροφον ἢ ἐπὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων. ὅση μικρότερα ἢ χρήσις, τόση ταχύτερα ἢ ἀπώλεια· δύνανται ἐπομένως νὰ χαρακτηρισθῶσιν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ res, quae usu consumuntur (διὰ τῆς χρήσεως καταναλισκόμενα) ὡς res quae non usu (διὰ τῆς ἀχρησίας) consumuntur vel minuuntur. Ἐὰ μοι ἐπιτρέψητε ἀρχ νὰ ἀποπειραθῶ τὴν ἀναζωπύρωσιν τῆς ὑμετέρας μνήμης.

Αἱ πηγαί, ἐπὶ κεφαλῆς ὁ Γάιος (II. 52—58. III, 201), παρέχουσιν ὑμῖν τὴν ἐπομένην εἰκόνα. Ἐκτόνος τινὸς ἀνευ sui heredes (ἀναγκάσιων κληρονόμων) ὁ πρῶτος τυχὼν ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ τὰ κληρονομιαῖα πράγματα, ἀνευ δικηπρόξενος furtum (κλοπῆς). Μόνον οἱ ἤδη εὐρισκόμενοι ἐν τῇ νομῇ κληρονομικῶν πραγμάτων τοῦ ἐκτόνος δὲν ἠδύνατο νὰ μεταλλάξωσι τὰς ὑπαρχούσας σχέσεις τῆς νομῆς ἢ ὅπως οἱ Ρωμαῖοι λέγουσι, τὸν ὑπάρχοντα ἄλλοιον τιτλον εἰς τιτλον pro herede (nemo sibi ipse causam mutare potest) ἤτοι ἡ ἀπόκτησις τῆς νομῆς κληρονομικῶν πραγμάτων εἶδει νὰ φέρῃ ἐξωτερικὰ ὄρατὰ δείγματα, ὁ ἐγγύτατος τῶν κληρονόμων εἶδει νὰ γνώσκῃ, τίς εἶχε τὴν νομὴν καὶ ἐπομένως τίς εἶναι ὁ ἐναγόμενος. Πρὸς τοῦτο ἐχορηγεῖτο αὐτῷ ἐνιαύσιος προθεσμία· παρελθούσης δὲ ταύτης εἴτε ἕνεκα βραδείας ὑπεισελεύσεως εἴτε βραδείας κινήσεως τῆς ἀγωγῆς, ἐπήρχετο ἀπώλεια τῆς δίκης, οἱ νομεῖς καθίσταντο διὰ τῆς usucapio pro herede κύριοι, καὶ οὐχὶ μόνον κύριοι, ἀλλὰ καὶ κληρονόμοι. Ὡς ἀντικείμενον δηλ. τῆς χρησιικτησίας ἐθεωροῦντο οὐχὶ τὰ πράγματα καθ' ἐ-

αυτά, ἀλλ' ἡ κληρονομία αὐτὴ ὡς ὁμὰς καὶ αὐτὴ ἐχρησιδεσπόζετο, διὸ καὶ τὰ ἀκίνητα καὶ περ ὑποβεβλημένα εἰς διετη παρκαρφήν ἐχρησιδεσπόζοντο δι' ἑνὸς καὶ μόνου ἔτους νομῆς. Διὰ τῆς ὑπεισελεύσεως καὶ τῆς ἀποκτήσεως τῆς νομῆς τῆς κληρονομίας ὑπὸ τοῦ κληρονόμου ἀπεκλείετο τὸ δικαίωμα πρὸς κατάληψιν ὡς ἀποκαλῶ αὐτό.¹ ὁ ἄρπαξ ἔτι διέπραττε *furtum*, ὡς καὶ ὑπαρχόντων *sui heredes*.

Ταῦτα πρὸς ἀπλὴν σκιαγράφησιν τοῦ θεσμοῦ, ὡς παρίσταται ἐν ταῖς πηγαῖς. Ὑπάρχουσι ζητήματά τινα ἄλυτα, ἀνάξια μερίμνης ἐνταῦθα, διότι, ἐπαναλαμβάνω, δὲν σκοπῶ νὰ ἀναπτύξω ὑμῖν τὰ τῆς *usucapio pro herede*, ἀλλὰ μόνον τὴν γνώμην μου ἐπὶ παρκαδόξου τινος μέρους τοῦ θεσμοῦ τούτου, ὅπερ, ἐφ' ὅσον οἶδα, μένει εἰσέτι ἀνερευνήτων.

Ὁ Γάιος προστίθεισιν ἐν μόνον, τὸν νομοθετικὸν σκοπὸν τοῦ θεσμοῦ· ἐρωτᾷ διατί τὸ ἀρχαῖον δίκαιον παρεδέχθη τοσοῦτον ἀνόσιον θεσμὸν (*tam improba possessio et usucapio*) καὶ ἀποκρίνεται: ἵνα πίεση τοὺς καλουμένους εἰς τὴν κληρονομίαν νὰ ὑπεισέλθωσι ταχέως, τόσον πρὸς συμφέρον τῶν δανείστων, ὅσον καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν *sacra* (θυσιῶν).

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐξηγητήσαμεν πᾶσαν τὴν ὑπάρχουσαν ἱστορικὴν ὑλὴν, ἀνάπτω νῦν σιγᾶρον — γινώσκατε, τίνος ἔνεκα.

Θαυμάζω τὴν ἐπίδρασιν ἰσχυρῶν τινῶν καπνισμάτων. Ἐν ταῖς νεφέλαις διορῶ τὸν Γάιον — ὑψηλὸν, τραχὺν, ἔχοντα φακίδας ἐπὶ τοῦ μετώπου — καὶ πρόσωπον δημοδιδασκάλου.

Καπνίζω ἔτι μικρὸν καὶ ἄρχομαι τῆς μετ' αὐτοῦ ὁμιλίας·

— Εἴσθε ὁ Γάιος;

— Μάλιστα.

— Δὲν εἰξέρω, ἂν πρέπη νὰ ἀποκαλῶ ὑμᾶς οὕτως· εἰς τῶν νεωτέρων νομομαθῶν² ἰσχυρίσθη, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι κακὸν ἢ, ὡς λέγεται συνήθως, παρώνυμον (*παρτσούκλι*) δι' οὗ ἀπεκάλουν ὑμᾶς οἱ σπουδασταί, ὡς σήμερον εἴθισται διὰ τοὺς ἀγαπητοὺς διδασκάλους.

— Οἱ σπουδασταί; δὲν σὰς ἐννοῶ.

— Οἱ ὑμέτεροι ἀκροαταί, οἱ ἀκροώμενοι παρ' ὑμῖν τὰς εἰσηγήσεις καὶ οἱ μεταδόντες ὑμῖν τὰς παρκαδόσεις σας.³

¹ Οἱ Ῥωμαῖοι χρῶνται, τῇ λέξει *occupare* οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἀποκτήσεως τῆς κυριότητος ἀδεσπότων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἰδιοποιήσεως ἀλλοτρίων, εἴτε ἐν κατοχῇ ἄλλου διατελούντων εἴτε μὴ· ὅρα 1. 4 § 8 de A. P. (41. 2) *domm a latronibus occupatam*, 1, 3 § 8 *quod legat* (43. 3) *quod quis legatorum nomine occupavit*.)

² Dernburg. Αἱ εἰσηγήσεις τοῦ Γάϊου ἐκ τοῦ 161 ἔτους μ. χ. ἐν Χάλλη 1869. Σελ. 96· «ὄνομα τῆ κοινῇ γλώσσῃ» ἀνήκον Σελ. 97· «Καὶ πῶς ἄλλως δύναται νὰ ἐξηγηθῇ εὐκολώτερον ἢ διὰ τοῦ κυρίου ὀνόματος προσφώνησις ἢ διὰ τῆς συνηθείας τῶν σπουδαστῶν, ὧν τὴν διδασχὴν ἐσκόπουον κυρίως οἱ νομικοί; προσεφώνουον τὸν λαμπρὸν διδασκαλὸν τῶν, ὡς οἱ φίλοι ἀλλήλους, οὕτως ἐμνημόνευον αὐτοῦ ἐν τοῖς κύκλοις τῶν, καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐνευφύευσαν ἐν ταῖς ἐπομέναις γενεαῖς τῶν σπουδαστῶν καὶ τῶν βιβλιοπωλῶν».

³ Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἄνω συγγραφέως.

— Παρκαδόσεις; τί ἐννοεῖτε;

— Τὰς γραπτὰς σημειώσεις, καθ' ὑπαγόρευσιν ἢ κατ' ἰδίαν κρίσιν.

— Οἱ ἀκροαταί μου συνείθιζον νὰ ἀκούωσι καὶ ὄχι νὰ γράφωσι.

— Λοιπὸν ἀπὸ στήθους παρκαδόσις! ἄρα τὰ *Institutionum comentarii* *quatuor* εἶναι συγγραφή;

— Ναί, ἰδικὴ μου· εἶναι εἰσέτι γνωστά; νομίζω, ὅτι ἔχω συγγράψει πρὸ μακροῦ.

— Πρὸ ἐπτακοσίων ἐτῶν περίπου· ἀφ' ἧς ὅμως, ἀξιότιμε κύριε, ἀνευρέθητε ὑπὸ τοῦ Niebuhr ἐν Βεροῦνη, εἴσθε δι' ἡμᾶς τοὺς Ῥωμαιστάς ὁ ἐπιούσιος ἄρτος.

— Τοὺς Ῥωμαιστάς; πάλιν δὲν ἐννοῶ.

— Ῥωμαῖσταί εἰσιν οἱ νεώτεροι διάδοχοι ὑμῶν. Ἡμεῖς οἱ Γερμανοί, εὐρίσκασθε νῦν ἐν μιᾷ τῶν ὠραιοτάτων γερμανικῶν πόλεων, ἐν Βιέννῃ, ἐν τῇ «Χρυσῇ Νήσῳ» — καλλιεργοῦμεν τὸ Ῥωμαικὸν δίκαιον ὡς καὶ οἱ ὑμέτεροι συμπατριῶται κατὰ τὴν ἐποχὴν σας· Ῥωμαῖσταί δὲ καλοῦνται οἱ διδάσκοντες αὐτὸ ἐν ταῖς νομικαῖς σχολαῖς καθηγηταί· καὶ ἐγὼ αὐτὸς λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ παρυσιάσω ὑμῖν ἐμαυτὸν ὡς τοιοῦτον, διότι παρὰ ἰδίᾳ κατ' ἔτος εἰσηγήσεις καὶ Πανδέκτας.

— Εἴμεθα λοιπὸν συνάδελφοι; χαίρω πολὺ ἐπὶ τῇ γνωριμίᾳ, κύριε συνάδελφε· γνωρίζετε λοιπὸν τὰς εἰσηγήσεις μου;

— Ὡς σὰς εἶπον, εἶναι ὁ ἐπιούσιος ἡμῶν ἄρτος· — πολλὰ ἐμάθομεν ἐξ αὐτῶν — εὐγνωμονοῦμεν ἐπὶ τούτῳ — ὅλλὰ δυστυχῶς ὑπάρχουσι πολλὰ χάσματα ἐν τῇ χειρογράφῳ — οἱ γρηκιοὶ καλόγηροι μετεχειρίσθησαν ὑμᾶς ἀπηνῶς — ἐπιθέντες χριστιανὸν ἄγιον, τὸν ἄγιον Ἰερώνυμον ἐφ' ὑμῶν — δι' οὗ κατέστρεψαν πολλὰ — καὶ μετὰ ταῦτα Bluhme, ἢ, ὅπως κατόπιν τῇ συμβουλῇ τοῦ Puttkamer ἐγράφετο ἀνευ h, ὁ Blume ἐπιχειρήσας τὴν συμπλήρωσιν τῶν χασμάτων. Ἡ παρ' ὑμῶν λοιπὸν πλήρωσις τῶν κενῶν ἔσται ἡ μεγίστη τῶν ἐκδουλεύσεων δι' ἡμᾶς.

— Θὰ σκεφθῶ πρὸς τὸ παρὸν οὐδὲ δικάσειν, οὐδὲ καιρὸν ἔχω. Τί ὅμως σὰς ἠνάγκασε νὰ με καλέσητε ἐκ τοῦ ἔδου;

— Θέλῳ νὰ σὰς ἐρωτήσω περὶ τῆς *usucapio pro herede lucrativa*. Ἡ ὑμέτερα διδασκαλία ἐπὶ ταύτης ἔχει μεγίστην ἀξίαν· σαφηνίζει πολλὰ ἐκ τοῦ ἀρχαίου δικαίου. Ἀλλὰ — συγγνώμην, ἡ ὑμέτερα γνώμη περὶ τῆς νομοθετικῆς ἐννοίας τοῦ θεσμοῦ δὲν μοι φαίνεται ὀρθή.

— Διατί;

— Ἄν θέλητε νὰ μοι ἐπιτρέψητε, ἔντιμὲ μου διδασκαλε καὶ κύριε, θὰ σὰς ἐκθέσω τὴν γνώμην μου.

— Λέγετε!

— Ἡ ὑμέτερα γνώμη περὶ τῆς νομοθετικῆς ἐννοίας τοῦ θεσμοῦ πηγάζει ἐκ τῆς ἐξῆς προϋποθέσεως. Ὑπῆρξε ἐποχὴ κατ' ἣν τὸ κληρονομικὸν

δικαίον, καίπερ ἤδη ἐντελῶς μεμορφωμένον, ἐςφερέτο τῆς usucapio pro herede. Τότε ἐνόησαν πάντες τὸ ἐκ τῆς ἀνοικείου ἀναβολῆς τῆς ὑπεισελεύσεως τῆς κληρονομίας κακόν· οἱ κληρονόμοι οὐδόλως περιωρίζοντο διὰ προθεσμίας, ἐν ἣ περιπτώσει δὲν εἶχε θέσει ὁ διαθέτης cretio, συνέφερε δ' αὐτοῖς ἡ ἀναβολὴ αὕτη, ἅτε συνεπάγουσα τὴν ἐτέραν, τῆς καταβολῆς τῶν κληροδοτημάτων, ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν κληρῶν καὶ τῆς πληρωμῆς τῶν sacra Δὲν ὑποφέρεται ἡ κατάστασις αὕτη, εἶπον οἱ δανεισταί, θέλομεν τὰ χρήματά μας, ἡμεῖς δὲ, προσέθηκον οἱ ἱερεῖς (pontifices), θέλομεν τὰ sacra μὴ ἐπιτρέποντα μακρὰν διακοπὴν· τὸν χορὸν δὲ τοῦτον ὑπεβόηθον κληροδόχοι τε καὶ ὑποκατάστατοι. Τότε συνῆλθον οἱ πατέρες τοῦ ἔθνους καὶ συνεσκέφθησαν: τί χρὴ δρῶν; Ἄν ἐζήτουν τὴν συμβουλὴν ἡμῶν τῶν δύο, θὰ ὑπεδεικνύομεν αὐτοῖς τὸ ὀρθὸν μέτρον. Ὅρισαντε προθεσμίαν διὰ τὴν ὑπεισελεύσειν τῆς κληρονομίας, θὰ ἀπεκρινόμεθα, παραγγείλατε τῷ Πράκτορι νὰ θέσῃ tempus ad de liberandum ἢ spatium deliberandi, κατὰ τὴν σημερινὴν γλῶσσαν, ἐπὶ ἀπειλῇ ἀπωλείας τῆς κληρονομίας, (τοῦθ' ὅπερ ἔπραξε κατόπιν ὁ πρίκτωρ ἄνευ τοιαύτης ἐντολῆς κατ' αἴτησιν τῶν ἐνδιαφερομένων), καὶ ἐπιβάλετε χάριν τῶν ὑπὲρ τῶν sacra ἐνδιαφερομένων pontifices ποινὴν χρηματικὴν καταβληθησομένην εἰς τὸ ἱερὸν ταμεῖον καὶ ἀναβιβάζομένην κατὰ μῆνα, καὶ θὰ ἴδῃτε πόσον θὰ μεταβληθῶσι τὰ πράγματα.

Ἄλλὰ τὸ Conclusum τῶν πατέρων τοῦ ἔθνους ἦν διάφορον. Εἰσάγομεν τὴν usucapio pro herede lucrativa, εἶπον, καὶ δι' αὐτῆς χορηγοῦμεν παντὶ τῷ τυχόντι τὴν ἄδειαν, νὰ καταλάβῃ τὰ κληρονομικὰ πράγματα, καὶ ἐν περιπτώσει νέας ἀποχῆς τοῦ κεκλημένου εἰς τὴν κληρονομίαν πέραν τοῦ ἔτους, νὰ καθίσταται κύριος καὶ συγχρόνως κληρονόμος· περιφρονουμένη δ' ὑπὸ τοῦ κληρονόμου ἡ κληρονομία, καθίσταται ἀδέσποτος καὶ ἔρμικιον τοῦ τυχόντος.

Καλῶς ἠρμήνευσαν τὴν ὑμετέραν γνώμην μέγα διδάσκαλε;

— Ναί.

— Ἐπιτρέψατε μοι λοιπὸν μία ἐρώτησιν. Ἔχετε ἰδιαιτέρας πληροφορίες περὶ τῆς πορείας ταύτης τῶν πραγμάτων;

— Ἡκολούθησα τὴν διδασκαλίαν τοῦ Βάρρωντος.

— Τὸ ἐνόησα· αὐτὸς ἔγραψε πολλὰ παράδοξα!

— Εἴσθε . . . ἀλλὰ λησμονῶ, ἵνα μεταχειρισθῶ τὴν κατάλληλον στροφὴν τοῦ ὑμετέρου Bismark, οἱ κοινωνικοὶ τύποι μοὶ ἀπαγορεύουσι τὴν ἀρμόζουσαν ἀπάντησιν. Θέλετε νὰ ἰσχυρισθῆτε, ὅτι γινώσκετε ἀντικείμενα τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας κάλλιον τοῦ Βάρρωντος, ὃν δλόκληρος ἡ Ρώμη καὶ ζῶντα καὶ μετὰ θάνατον τόσον ἐξύμνησεν, ὃν ὁ μὲν Κικέρων ὡς diligentissimus investigator antiquitatis, ὁ δὲ Κουντιλιανὸς ὡς vir Romanorum eruditissimus ἀναγνωρίζουσι;

— Ἀπὸ τοῦ Niebuhr ὅμως ἐχειραφετήθημεν. Ὁ Βάρρων αὐτὸς ἠδύνατο νὰ διδάχθῃ πολλά περ' ἡμῶν, τὴν κτῆσιν τῆς Ρώμης πχ. γινώσκωμεν πολλὰ κάλλιον αὐτοῦ. Καὶ ὑπερέχει μὲν ἡμῶν κατὰ τὸ ποσὸν τῆς ὕλης, ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν μέθοδον ὑπερέχομεν ἡμεῖς· διὰ τῆς μεθόδου δὲ ταύτης εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ διδάξωμεν τὸν Βάρρωνα, Φέστον, Λίβιον, καὶ τοὺς λοιποὺς, ὧν τὰ ὀνόματα δὲν ἐνθυμοῦμαι, καὶ ἐπὶ τέλους καὶ ὕμεις αὐτόν: Ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι ἡ κριτικοῦστορικὴ, ἣν δὲν δύναμαι πρὸς τὸ παρὸν νὰ ἀναπτύξω, ἀναβίλλων τοῦτο εἰς ἄλλην περίστασιν, ἂν λάβω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἴδω πάλιν.

Στρεφόμενος νῦν εἰς τὴν ὑμετέραν γνώμην περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς usucapio pro herede lucrativa τολμῶ νὰ ἰσχυρισθῶ καὶ κατὰ πρόσωπον, ὅτι εἶναι ἐσφακμένη. Ἡ διδασκαλίαν ὑμῶν φέρει ἐπὶ τοῦ μετώπου τὸν τύπον τῆς ἱστορικῆς ἀνακριθείας, ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐξηγήσεων, ἐκείνων, αἵτινες ἀνήκουσι σήμερον εἰς τοὺς ὀρθολογιστάς.

— Πάλιν νέον ὄνομα, ὅπερ δὲν ἐννοῶ, τί σημαίνει;

— Μὴ μὲ παρεξηγήσετε· δὲν δύναμαι νὰ ἀπαντήσω ὑμῖν νῦν περὶ τοῦτου, διότι τὸ σιγᾶρον μου πλησιάζει πρὸς τὸ τέλος καὶ ἐπιθυμῶ πρὶν κατ' ἐντελῶς νὰ περάνω τὰ τῆς usucapio pro herede. Θὰ κρίνω τὴν γνώμην σας καὶ ἴσως ἐκ τῆς κρίσεως ἐννοήσετε καὶ τί σημαίνει ὀρθολογιστής· θὰ τὸ πράξω δὲ μετὰ τῆς αὐτῆς παρρησίας ὡσεὶ εἶχον ἐνώπιόν μου σπουδαστάς.

Συγχέετε σκοπὸν καὶ ἀποτέλεσμα. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑπόρξεως κλεπτῶν εἶναι ἡ κατασκευὴ κλειθρῶν ὑπὸ τῶν τιμίων ἀνθρώπων, οὐδεὶς δ' ἰσχυρισθῆ, ὅτι ἐφευρέθη ἡ κλοπὴ χάριν τῶν κλειθρῶν. Οὐδόλως δὲ διαφέρει τούτου ὁ ἰσχυρισμὸς ὑμῶν, ὅτι ἡ usucapio pro herede ἐπενοήθη χάριν τῆς ἐπιταχύνσεως τῆς ὑπεισελεύσεως τῆς κληρονομίας — τοῦτο ἦν τὸ ἀποτέλεσμα καὶ οὐχὶ ὁ σκοπός. Ἡ κλοπὴ δὲν ἐπινοήματινος, παρήχθη ἀφ' ἐαυτῆς, οὕτως δὲ καὶ οἱ ὑμέτεροὶ πρόγονοι δὲν περιέμενον πρόκλησιν ἐκ μέρους τοῦ δικαίου, ὅπως καταλάβωσι κληρονομίαν ἄνευ κληρονόμου, ἐλάμβανον ὅ,τι ἠδύνατο — καὶ ἐγίνωσκον καλῶς τὸ ἔργον των.

— Παρκαλιῶ, σεβάσθητε τοὺς προγόνους μου, ἐξ ἄλλου δ' ὁ ὑπαντιγμὸς ὑμῶν ἀπέτυχεν ἐντελῶς, καθόσον οἱ πρόγονοί μου δὲν ὑπῆρξαν ῥωμαῖοι· ὁ Θεόδ. Mommsen ἀπέδειξεν ὅτι ὑπῆρξα ἐπαρχιώτης νομικός·¹ ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν ὅμως, παρατηρῶ, ὅτι ὅσα εἶπετε ἀναφέρονται εἰς τὴν πραγματικὴν ἐκτέλεσιν τῆς καταλήψεως, εἰς τὴν κατάληψιν αὐτὴν κληρονομικῶν πραγμάτων, ἐν ᾧ ἐγὼ καλῶ περὶ τῆς νομικῆς (θεωρητικῆς) μορφῆς τοῦ θεσμοῦ, περὶ τῆς μορφῆς δι' ἧς περιέβαλεν αὐτὴν τὸ δίκαιον, περὶ τῆς Usucapio (χρησικτησίας) ἤτοι τῆς ἀποκτήσεως κυριότητος καὶ κληρονομικοῦ δικαιοῦματος.

¹ Jahrbücher des gem. deutschen Rechts. III Σελ. 1 καὶ ἐπ.

— Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἤθελον νὰ καταλήξω. Ἰσα ἴσα, ἐν αὐτῷ κεῖται ἡ ἀναίρεσις τῆς γνώμης ὑμῶν. Ἄν τὸ ἀρχαῖον δίκαιον ἐσκόπει διὰ τῆς *usucapio pro herede* μόνον νὰ παρωθήσῃ τοὺς κεκλημένους πρὸς τὴν ὑπεισέλυσιν τῆς κληρονομίας, ἤρκει ἡ ἀτιμωρητὴ ἐπιτροπομένη ἰδιοποίησις τῶν κληρονομικῶν πραγμάτων, πειρατεία κατ' ἐμὴν γνώμην, — ὅταν ὁμῶς τὸ πλοῖον φοβῆται πειρατὰς καταφεύγει ταχέως εἰς λιμένα — καὶ ὅπως δῆποτε θὰ ἐπετρέπετο ἡ χρησικτησία τῶν κληρονομικῶν πραγμάτων μόνον, ἀνεξήγητον δ' ὅπως ἐστὶ, διατὶ ἐπετρόπη καὶ ἡ χρησικτησία τῆς κληρονομίας ἦτοι ἡ ἀπόκτησις τῆς ιδιότητος τοῦ κληρονόμου· ἰδοὺ ποῦ ἔγκειται ἡ σπουδαιότης· ἀλλὰ περὶ τούτου οὐδὲν εἶπετε· πῶς ἐξηγεῖτε αὐτὸ, Γάϊε; ἀποκρίθητε.

— Ἀρκούντως ἐβασανίσθη ἐλεγχόμενος καὶ ἐρωτώμενος ὡσεὶ ὑποχρεῦμην νὰ ὑποβληθῶ εἰς ἐξετάσεις. Δὲν εἶχετε ἀνάγκην νὰ μοὶ εἴπητε, ὅτι εἴσθε καθηγητὴς καὶ δὴ ἐν Γερμανίᾳ, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν βραρίων βαρβάρων. Ἦθελον ἐννοήσῃ τοῦτο εὐθὺς ἐκ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς σας καὶ τοῦ πολλοῦ οἴνου καὶ δὴ ἀκράτου, ὃν ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐπίετε. Προτιμῶ νὰ διακόψω τὴν συνδιάλεξιν, θὰ φροντίσω δὲ νὰ μὴ ἐπαναληφθῇ. Μὴ μὲ περιμένετε λοιπὸν πλέον καὶ ἂν ἀνάψῃτε δέκα σιγάρα.

Οὕτως εἶπε καὶ ᾤχετο ἀπιῶν.

Ἡ λύτρωσις ἀπὸ τῆς στενοχωρίας εἶναι λαμπρόν· μὴ δυνάμενός τις ν' ἀπαντήσῃ ἀπέρχεται καὶ πρὸς ἀποχαιρετισμὸν ρίπτει ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ δυσαρέστου ἐρωτητοῦ ὕδριν—οἱ ὑπουργοὶ μας ἄς λάβωσι τοῦτο ὑπ' ὄψιν διὰ τὰς ἐνοχλητικὰς ἐπερωτήσεις ἐν ταῖς βουλαῖς· ὑμεῖς ὁμῶς κύριε συντάκτα θὰ ἀνομολογήσητε, ὅτι ἐν ὀλοκλήρῳ τῇ μετὰ τοῦ Γαίου ὀμιλίᾳ μου οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐξῆλθον τῶν ὀρίων τῆς ἐπιστημονικῆς συζητήσεως ἢ τῶν τύπων τῆς καλῆς ἀγωγῆς. Ἄλλ' αὐτὸς ὁ Γάϊος ἦν εὐαίσθητος ὡς ἡρωϊκὸς ὑψίφωνος.

Ἐξακολουθῶ νῦν τὴν ὀμιλίαν μου μεθ' ὑμῶν· θὰ ἐπέισθητε ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Γαίου περιέχει ἐν ἑαυτῇ τὴν ἀναίρεσιν καὶ τοῦτο αἰσθανόμενος ἐξηφανίσθη. Ἄλλὰ τὸ σιγάρων μου ἐσθῆσθη· πυρεῖα, παρκακῶ, ἰδοὺ καπνίζω πάλιν. Συγχωρήσατέ μοι ἐπὶ τινὰ λεπτά. Διορῶ ἀμυδρὰς σικίας εἰκόνας, γίνονται ζωηρότεραι, σαφέστεραι· ἰδοὺ ἐπεφάνη ἡ εἰκὼν.

Εὐρίσκομαι ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις μετὰ τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων. Ἀπέθκνέ τις ἄγκυρος καὶ ἄτεκνος, ὁ ἐγκατάστατος κληρονόμος, ἐν διαθήκῃ, συνταχθεὶς πρὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ, ἀπεστὶν ἐν στρατοπέδῳ. Ἀρχεται ἡ σύλησις τῆς οἰκίας του, ἕκαστος ὁ κεναῖς ταῖς χερσὶν εἰσερχόμενος, ἐξέρχεται ἔχων αὐτὰς πλήρεις, δανεισταὶ — κληροδόχοι — γείτονες — φίλοι — εἶναι ἡ ἐποχὴ τοῦ *interregnum* (μεσοβασιλείας) διὰ τὴν κυριότητα, καλουμένην σήμερον ὑπὸ τοιαύτην μορφήν *hereditas jacens* — ἕκαστος δ' ἐπωφελεῖται τούτου.

Ἀνχιμνύομαι εἰς τὸ πλῆθος.

— Πῶς τολμᾶτε νὰ λάβητε ὄλα αὐτὰ, λέγω, εἴσθε ἀληθῆς συμμορὶα κλεπτῶν, τὰ πράγματα δὲν ἀνήκουσιν ὑμῖν, ἐπιλαμβάνεσθε ἀλλοτρίας ἰδιοκτησίας.

— Ἀλλοτρίας ἰδιοκτησίας; φίνεσαι, ὅτι εἴσαι ἀλλοδαπός. Μὴ ὑπάρχοντος ἰδιοκτήτου πῶς θὰ ὑπάρξῃ κυριότης; μὴ ὑπάρχοντος μονάρχου, ποῦ τὸ δικαίωμα αὐτοῦ; Ὁ ἐγκατάστατος δύναται νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ τῆς ἐκστρατείας καὶ νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἀναστροφὴν τῶν ληφθέντων· πρὸς τὸ παρὸν δὲν εἶναι ἐδῶ. Συμβαίνει παρ' ὑμῖν ἄλλως; Ἄν πλοῖον τι ἐξοκείλῃ εἰς τὰς ἀξένους ὄχθας ὑμῶν δὲν τρέχετε καὶ ἡμεῖς νὰ λάβητε, ὅτι δύνασθε; Τοῦτο καλεῖται παρ' ὑμῖν δίκαιον τοῦ ληΐζεσθαι οὕτως συμβαίνει καὶ παρ' ἡμῖν — τὸ ἡμίτερον δίκαιον — τὰ κληρονομικὰ πράγματα κυλίουται ἀδέσποτα ἐπὶ τῶν κυμάτων.

— Ἀλλὰ τί ὠφελεῖσθε λαμβάνοντες αὐτὰ; θὰ τὰ ἀποδώσητε τῷ κληρονόμῳ, ὅταν ἐπιστρέψῃ.

— Ναὶ ἀλλ' ἡ ἐπιστροφή του εἶναι εἰσέτι τὸ μέγα ζήτημα· νῦν εὐρίσκεται πρὸ τοῦ ἐχθροῦ· ἴσως φονευθῇ, ἴσως αἰχμαλωτισθῇ, καὶ ἂν ἐπὶ τέλους ἐπανέλθῃ δὲν εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ ὑποχρεωθῶμεν ἐπιστρέψωμεν αὐτὰ.

— Δυνάμει τίνος δικαίωματος θὰ κερτήσητε αὐτὰ; γινώσκω τὸ ἡμίτερον δίκαιον, γινώσκω, ὅτι δὲν δίδεται κατ' ὑμῶν ἡ *actio furti*, διότι τὸ δίκαιον ὑμῶν λίαν φρονίμως δὲν παρεδέχθη ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ *furtum*, ἀλλὰ λησμονεῖτε τὴν *hereditatis petitio*.

— Τότε ἄς ἐξοφλήσῃ πρῶτον τὰς ἀπαιτήσεις μου· εἰμὶ δανειστὴς τοῦ τεθνεῶτος, οὐδεὶς δύναται νὰ μὲ μεμθῇ μεριμνῶντα περὶ ἐξασφαλίσεώς μου, ἐπιζητοῦντα ἀσφάλειαν, ὡς ὑμεῖς λέγετε.

— Σὺ δὲ, εἴσαι ἐπίσης δανειστής;

— Ὅχι, ἀλλὰ κληροδόχος τῶν πραγμάτων, ἄτινα ἔλαβον καὶ ἄτινα δὲν θὰ ἐπιστρέψω.

— Ἄλλ' ὀφείλεις, νὰ ἐπιστρέψῃς αὐτὰ· ὑπόκεισαι τῷ *interdictum quorum legatorum*.¹

— Τοιοῦτον *interdictum* εἶναι ἀνύπαρκτον· συγγέεις τὰς διαφόρους περιόδους τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου. — Ἡ πρόδος εἰσέτι δὲν εἶναι τόσον μεγάλη.

— Σὺ δὲ, εἴσαι δανειστής ἢ κληροδόχος;

— Ὅχι· ἔλαβον ἀπλῶς, ἀνευ τίνος δικαίωματος τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἀναμένω δὲ τὴν φυσικὴν πορείαν τῶν πραγμάτων· ἐπὶ τέλους τὸ χεῖριστον ἐξ ὅσων δυνατὸν νὰ μοὶ συμβῶσιν, εἶναι νὰ ὑποχρεωθῶ εἰς τὴν ἀπόδοσιν.

1. 1 § 2 Quod leg (43. 3) Ut quod quis legatorum nomine non ex voluntate heredis occupavit id restituat heredi.

Χάρις τῷ θεῷ, ἡ εἰκὼν ἠφρανίσθη· δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀνθέξω πλέον ἐν τῷ μέσῳ τοιοῦτου λαοῦ.

Νέα εἰκὼν ἀναφαίνεται· ἡ σκηνὴ ἐπίσης ἐν Ρώμῃ ἀλλὰ χιλιατηρίδας τινὰς βραδύτερον, ἐν τῷ Βατικανῷ. Ἀπέθανεν ὁ Πάπας, θὰ τὸ πιστεύσητε; μὲν ἐκλείσει τοὺς ὀφθαλμούς, σπεύδουσιν ἅπαντες οἱ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ καὶ λαμβάνουσιν ὅ,τι ἕκαστος δύναται, ἐρωτήτας δέ: τίνοι δικαιοῦμαι; ἔλαβον τὴν ἀπάντησιν: Δυνάμει τοῦ δικαίου τῆς συλήσεως.¹

Ἄξιοι τῶν προγόνων ἀπόγονοι!

Ἐρρέτω ἡ εἰκὼν! ἀδικορῶ διὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν, διὰ τὸ δίκαιον τοῦ ληϊζέσθαι καὶ τῆς συλήσεως, θέλω νὰ μάθω τί ἀπέγεινεν ἡ uscapio pro herede lucrativa.

Τὸ σιγᾶρον ἐκτελεῖ τὸ καθήκον του. Διορῶ νέαν εἰκόνα, ἐκ τῆς μετὰ τὴν δωδεκάδελτον ἐποχῆς. Συνάθροισιν νομομαθῶν, μεταξὺ δ' αὐτῶν καὶ λίαν γνωστὰ πρόσωπα· ὁ Ἀππίος Κλαύδιος καὶ ὁ γραφεὺς αὐτοῦ Φλάβιος, ἐκεῖνος μὲν ὁ συγγραφεὺς, οὗτος δ' ὁ ἐκδότης τοῦ jus flavianum,² Σπουδαῖόν τι συμβαίνει· ἀκούσωμεν.— Ὁ λαὸς ἐσύλησε πάλιν ὀλόκληρον κληρονομίαν, λέγει ὁ εἷς—ἀποκαλούμενος ὑπὸ τῶν ἄλλων ὑπατος Α. Βολούμιος—πρόπει νὰ δοθῇ ἐν πέρας εἰς αὐτὰς τὰς συλήσεις.

Εἶναι δικαίωμα πηγάζον ἀπὸ τῆς βαρβαρότητος τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς, μὴ συμβιβάζομενον πρὸς τὰς ἰδέας τῶν προοδευτικῶν χρόνων μας, τοιοῦτο τρόπον δὲ οὐδὲως δύναται νὰ ὑπάρχῃ κανονικὴ ἐξομάλυνσις τῶν κληρονομικῶν ὑποθέσεων, ἕκαστος λαμβάνει αὐτοβούλως· ἅμα δὲ προσερχόμενος ὁ κληρονόμος ὀφείλει νὰ συλλέξῃ πάντα ἔνθεν κἀκεῖθεν, ἐν ᾧ ἐξ ἑτέρου ἅμα ὑπείσθητὼν ἐνέχεται εὐθύς τοῖς δανεισταῖς. Δὲν ὑποφέρεται πλέον! Ὅθ' προτείνω, ὡς ὑπατος, νόμον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ, καθ' ὃν αἰ-

¹ Περὶ τοῦ ἀρχαίου τὴν καταγωγὴν δικαίου ἐπὶ τῆς κληρονομίας τῶν κληρικῶν, ἰδὲ τὴν πραγμασίαν τοῦ Friedberg ἐν τῇ Real-Encyclopädie für protestantische Theologie und Kirche: Τόμ. 14 Σελ. 683—688. «Ὀὕτως παρήχθη ἐνωρίς ἡ συνήθεια νὰ καταλαμβάνωσι τὴν κληρονομίαν τοῦ θανόντος κληρικοῦ οἱ ἐπιζῶντες ὡς ἀντιπρόσωποι· δῆθεν τῆς κληρονομουμένης ἐκκλησίας, ἐνεκα τούτου διατάσσεται ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος· (α. 451) non liceat clericis post mortem episcopi rapere res pertinentes ad eum ἢ δὲ τῆς Ἰλέρδας (α. 524) occumbente sacerdote exspectatoque affectu totaque disoveritate posthabita immaniter quae in domo pontificali rederiuntur invadunt et abradunt disciplinae. Οἱ ἡγῆμονες τῆς δύσεως ἐμιμήθησαν κατόπι τούτους κληρικούς καὶ ἀντεποιήσαντο καὶ αὐτοὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο more praedonum debachantes crudeliter abducentes animalia universa etc, ὡς ὁ Ἰννοκεντίος εἶπε. Καὶ αὕτη δὲ ἡ σύνοδος τῆς Breslau ἐν ἔτει 1276 εἰς τοῦτο κατέληξε! quod in rebus ecclesiae furtum reputatur sagasitas, rapina probitas, et violentia fortitudo. Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ρώμῃ, τῇ ἀγία χώρῃ, καὶ ἐπ' αὐτῆς ταύτης τῆς κληρονομίας τοῦ Πάπα ἐξησχῆθη, ὡς τὸ Concilium Romanum τοῦ 901 λέγει, ἡ scelestissima consuetudo τοῦ δικαίου τούτου ὑπὸ τῶν λαϊκῶν καὶ κληρικῶν ἀπὸ κοινοῦ· ἐπίσης καὶ αἱ Πάπαι βραδύτερον ἀντεποιήσαντο αὐτό· πλείονα ἰδὲ ἐν τῇ πραγμασίᾳ τοῦ Friedberg.

² Ὁ τρόπος τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἴσως εἶναι γνωστός ὑμῖν ἐκ τῶν παραδόσεων τῆς ἱστορίας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου «subreptum librum Populo dedit» λέγει ὁ Παμπώνιος (l. 2 § 7 de

ρεται τὸ δικαίωμα καταλήψεως, καὶ ἐκάστη περαιτέρω ἐξάσκησις αὐτοῦ ἀποτελεῖ furtum.

— Δὲν συμφωνῶ πρὸς ὑμᾶς, κραταιότατε κύριε συνάδελφε, ἅπαντες δ' Appius Claudius.³ Ὁ λαὸς δὲν θ' ἀποδεχθῇ τὴν πρότασιν ὑμῶν· ἐξφικεῖσθαι ἤδη ἀπὸ αἰῶνων καὶ καταλογίζει αὐτὸ ἐν τοῖς νομίμοις ἰδιώμασιν αὐτοῦ, ἄτινα εἰσὶ σεβαστὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς μοναρχικοῖς κράτεσιν ἐν σχέσει πρὸς κτακτῆθεῖσας ἐπαρχίας, πόσον μᾶλλον ἐν τοῖς δημοκρατουμένοις. Ἄς ἀφήσωμεν τὴν εὐχαρίστησιν ταύτην τῷ λαῷ, ἀλλ' ἄς καταστήσωμεν αὐτὴν τοσοῦτον ἄλμυρᾶν, ὥστε νὰ ἦ ἀγευστος. Ἀκολουθήσωμεν τὴν αὐτὴν ὁδὸν τῆς lex Furia testamentaria. Ὅτε δηλ. κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ νόμου τούτου ἠναγκάστησαν, ἀντιτιθέμενοι τῷ κανόνι τῆς δωδεκάδελτου uti legasset super pecunia tutelave suae rei, ita jus est, νὰ ὀρίσωσι τὰ ἀνώτατον ποσὸν διὰ τὸ μέγεθος τῶν κληροδοτημάτων, ἀφῆκαν μὲν ἄθικτον τὸν κανόνα, ὑπέβηκαν δὲ τῷ ἀποδεχομένῳ τὴν καταβολὴν κληροδοτήματος πέραν τοῦ νομίμου ποσοῦ ποινὴν τοῦ τετραπλασίου τοῦ ὑπερβάλλοντος—ὁ νόμος ἐσύθη καὶ ὁ σκοπὸς ἐπληρώθη. Οὕτως πράξωμεν καὶ νῦν. Ἀφιέμεν ἄθικτον τὸν παλαιὸν θεσμὸν, — ἀποδεχόμεθα τὴν γνώμην τοῦ λαοῦ.

Ο. J. (1 2). Ἡ πρώτη ἀποδειγμένη περίπτωση τῆς κλεψιτυπίας ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἐπωφελοδῆμι τῆς περιτάσεως νὰ καταστήσω προσεκτικὸς ἅπαντας τοὺς ἐξετάζοντας ἱστορίαν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἐπὶ τοῦ ὠραίου τούτου, μέχρι τοῦ νῦν παροραθέντος ζητήματος «Τίς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος παραποιητῆς διανοητικῆς ἰδιοκτησίας ἐν τῷ κόσμῳ;» Ὁ Γνάτιος Φλάβιος, ἀπὸ τὸν γερμανικὸν Π. Ν. τῆς 14 Ἰουνίου 1850 § 4 «ὁ τεχνητὸς πολλαπλασιασμὸς συγγραφῆς ἄνευ ἀδείας τοῦ δικαιούχου, καλεῖται κλεψιτυπία (μετατύπωση) καὶ τιμωρεῖται... ὡς τεχνητὸς πολλαπλασιασμὸς θεωρεῖται καὶ ἡ ἀντιγραφή, γιγνομένη ἀντὶ τῆς τυπώσεως». Διὰ τοιαύτης ἀντικαταστάσεως ἐξῆλθε τῆς δυσχερείας ὁ Flavius ἐλείπει τύπον κατὰ τὴν ἐποχὴν του. Ὁ Wenig-Ingenheim, ὁ ἐκδότης τῶν παραδόσεων τοῦ Heyse, ἄς ἐδημοσίευσεν ἰδίῳ δυνάμει ὡς «Σύστημα τοῦ κοινοῦ ἀστυκοῦ δικαίου», subreptum librum populum dedit, δὲν ἔσχε τὰς δυσχερείας τοῦ Flavius, διότι ἤρκεσεν ἐν μόνον ἀντίγραφον τῶν παραδόσεων· τὰ λοιπὰ ἦσαν ἔργον τοῦ στοιχειοθέτου. Εἶχε τὴν λεπτότητα νὰ ἀφιέρωσιν τὸ ἔργον τῷ κυρίως συγγραφεῖ, κατὰ τὸν ὁρὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Mordstadt «ὡς ἡ μάτα τίθησι τὸ νεογνὸν εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ πατρὸς». Τὰς ἐπομένας ἐκδόσεις τοῦ βιβλίου δὲν παρεδέθη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ δικαστηρίου τῶν ἐφετῶν Heyse οὐ προήδρευεν ἐν Lübek, δὲν ἀνεγνώρισεν πλέον τὸ ἔργον ὡς ἴδιον, διότι ὁ Wenig-Ingenheim παρεκκλίνων τῆς πορείας τοῦ προκατόχου του δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ εἰς τὸν πειρασμὸν καὶ προσέθηκε καὶ τινα ἴδια, ἐνῶ ὁ Flavius ἀντεστῆ ἀποτελεσματικῶς nec de suo quicquam adjecit libro l. 2 § 7 de O J 1 2. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο, ἐν τοῖς λοιποῖς ἐπικρατεῖ τὸ αὐτὸ ὁμοφώνημα ὥστε δυνάμεθα νὰ ἀποκαλέσωμεν τὸν μὲν Wenig-Ingenheim ἡμέτερον Flavius, τὸν δὲ Flavius ρωμαῖον Wenig ἀμφοτέρω ἐξυπηρέτησαν σπουδαίως τὸν κόσμον («gratum id fuit munus populo l. 2 § 7 eodem»), διότι ὁ Appius Claudius καὶ ὁ Heyse, ὅστις ἀμιλλᾶται πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ρωμαίους, δὲν ἠρέθησαν νὰ δημοσιεύσωσι τὸ ἔργον των αὐτοπροσώπως ἐχρήσαντο ἄλλη χεῖρ ὅπως παραδώσωσιν αὐτὸ εἰς τὸν κόσμον· ἐν ἀμωτέραις ταῖς περιστάσεσιν ὠνομάσθη τὸ ἔργον οὐχὶ ἀπὸ τοῦ συγγραφέως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ παρασχόντος τὴν τελευταίαν ὑπηρεσίαν· καὶ ἐν ἀμωτέραις ταῖς περιστάσεσιν ἐπῆλθεν ἡ ἀμοιβή· ὁ Flavius ἐγένετο tribunus plebis ἐν Ρώμῃ ὁ Wenig-Ingenheim καθηγητῆς ἐν Μονάχῳ.

³ Ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι, ἡ σκηνὴ συμβαίνει ἐν ἔτει 446, καθ' ὃν κατὰ Αἰβ. 9. 42, ὁ Appius Claudius καὶ L. Volturnius ἦσαν ὑπατοί.

Τὰ κληρονομικά ἀντικείμενα, τὰ μήπω καταληφθέντα ὑπὸ τοῦ κληρονόμου εἰσὶν ἀδέσποστα· μακάριος ὁ λαμβάνων. Οὐ μόνον, ἀλλὰ προβαίνωμεν: καὶ αὐτὴ ἡ κληρονομία ἐστὶν ἀδέσποστος. Κατ' ἀκολουθίαν ὁ καταλαμβάνων αὐτὴν γίγνεται μετ' ἐνικυσίαν χρῆσιν κληρονόμος διὰ χρησικτησίας. Ὑπαγάγωμεν τὴν κληρονομίαν ὑπὸ τὰ ceterae res τῆς δωδεκαδέλτου, δι' ἧς ὁ νόμος ἐθέσπισεν ἐνικύσιον παρκαγραφὴν.

— Ἄλλ' ἡ κληρονομία δὲν εἶναι πᾶν καὶ μάλιστα ἐνσώματον, Ἄππιε.

— Παρκακλῶ μὴ με διακόπτετε, Ποστούμιε· ἡμεῖς οἱ νομικοὶ ἔχομεν ἤδη ὑπαγάγει τὴν manus ἐπὶ τῆς γυναικὸς ὑπὸ τὰ ceterae res, καίπερ ἀνήκουσαν τῇ τάξει τῶν δικαιωμάτων, ἀρὰ ἡ ἐπέκτασις τῆς ἐνοίας τῶν res ἐπὶ δικαιωμάτων ἔχει περελθόν. Δι' αὐτῆς χαρκατηρίζομεν τὰ δικαιώματα res incorporales, ὡς κληθήσονται μετὰ μίαν χιλιετηρίδα¹ καὶ οὕτως τελειώνει ἡ ὑπόθεσις.

Μαντεύετε δὲ, κύριοι μου, τί διὰ τούτου σκοπῶ. Εἰς τὸν χρησιδεσπόσαντα γενόμενον κληρονόμον μεταβαίνουν τὰ χρέη καὶ τὰ sacra, ἀτινα ἐνδιαφέρουσι κυρίως τοὺς σεβασμιωτάτους Pontifices, ἐπὶ τῆς συναινέσεως τῶν ὁποίων ἀποδίδω ἰδιάζουσιν βεβήτητα.

— Συμφωνοῦμεν πληρέστατα, ἀπήντησαν οἱ κληρικοὶ.

— Χαίρω πολὺ — ἤμην ἐκ τῶν προτέρων πεπεισμένος περὶ τούτου· ἔχετε νὰ κάμνῃτε παρατήρησιν τινὰ, Βαλέριε; Ἡ συμβουλή ἀνδρὸς, τετρακίς περιβληθέντος τῷ ὑπατικῷ ἀξιώματι,² ἔχει μεγίστην ἀξίαν δι' ἡμᾶς.

— Ἦθελον νὰ παρατηρήσω μόνον, ὅτι ὀλίγας ἐλπίδας δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν περὶ ἐπιτυχίας τῆς ἡμετέρας προτάσεως. Ὁ λαὸς θὰ ἐννοήσῃ τοὺς σκοποὺς ἡμῶν καὶ οἱ δῆμορχοί, οἵτινες ἤδη πολλὰκις ἀνέτρεψαν καὶ τὰ λεπτότατα σχέδιά μας, θέλουσι παρεμβῆ.

— Οὐδόλως προϋτιθέμην νὰ φέρω πρότασιν τῷ λαῷ. Εἶναι ζήτημα ἀποκλειστικῶς τῶν νομικῶν, καὶ δὲν ἔχομεν ἀνάγκην τοῦ λαοῦ καὶ τῶν δημάρχων· ἀνήκει τῇ interpretatio τῆς δωδεκαδέλτου, οὕση, ὡς οἶδε πᾶς νομικὸς ἐκ τοῦ ἐγχειριδίου τοῦ Πικμπωνίου,³ τιμαρῖν τῶν Pontifices καὶ τῶν κληρικῶν. Εἰς τὸν λαὸν θὰ παρκαστήσωμεν τὸ πᾶν, ὡς μεγάλην παρκαχώρησιν, παρκαχωροῦμεν τοῖς καταλαμβάνουσιν πλέον ἢ τῶν ἔσων μέχρι τοῦ νῦν εἶχον, ἀποκτῆται πλὴν τῆς κυριότητος καὶ κληρονομικῶν δικαιώμα, — τί περισσώτερον θέλουσι.

— Γνήσιον δῶρον Δανκῶν, ἠκούσθη λέγουσα φωνὴ τις, εὐθὺς πάλιν σιγήσασα, ἄμα λαβόντος τὸν λόγον τοῦ πρώην δικτάτορος Παππίου.

— Εἶσσι ἀμίμητος, Ἄππιε Κλαύδιε, οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν δύναται νὰ φθάσῃ

¹ § 2 J. de reb. corp. (2. 2).

² Λ16. 9. 41).

³ (l. 1. § 5. 6. de O. J. 42.)

τὴν πανουργίαν σου, νομίζω δ' ὅτι ἀντὶ νὰ διαφυλαχθῶμεν τὸ ὄνομα «Πανουργος» διὰ τὸν δισεγγονόν σου Σέξτον Αἴλιον Παῖτον, ὅστις θέλει συγγράψῃ τὸ jus Aelianum καὶ θέλει κληθῆ Catus (πανουργος),¹ ἀλλίον εἶναι νὰ τιτλοφορήσωμεν σέ δι' αὐτοῦ.

— Ἐγὼ ἐνδιαφέρομαι μόνον διὰ τὴν ὑπόθεσιν, ἀπεκρίνατο ὁ Ἄππιος. Ἐν τούτοις δὲν ἐπέρανα εἰσέτι τὴν δικαιολογητικὴν ἔκθεσιν τῆς προτάσεώς μου, ἀπομένει καὶ ἕτερος λόγος ἰσχυρός. Γινώσκετε, κύριοί μου, ὅτι συχνότατα οἱ κληρονόμοι ἀναβάλλουσι τὴν δῆλωσιν τῶν ἐπὶ τὸ δυνατόν, πρὸς ἀποφυγὴν οὐ μόνον τῆς καταβολῆς τῶν χρῶν καὶ τῶν κληροδοτημάτων ἀλλὰ καὶ, ἀναγκάζομαι νὰ μνημονεύσω τοῦ πονηροῦ καὶ βεβήλου πνεύματος τῆς ἐποχῆς, — τῆς ἐκπληρώσεως τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς καθηκόντων. Καὶ τοῦτο τὸ κκκὸν ἀποτρέπομεν νῦν. Ἄν λοιπὸν καὶ ἄνευ δηλώσεως κατέχουσιν ἐπὶ ἓν ἔτος τὴν κληρονομίαν, κατὰ τὴν πρότασίν μου, ὑπόκεινται εἰς πάσας τὰς ὑποχρεώσεις τῶν κληρονόμων, χωρὶς νὰ ὑποχρεῶνται οἱ ἐνάγοντες νὰ ἀποδείξωσι τὴν ὑπεισέλευσιν. Καὶ δὴ, κύριοί μου, ὡς γινώσκετε ἐκ τινῶν ὀνομαστῶν περιπτώσεων τῶν τελευταίων ἐτῶν, ποῖκα αἰ συνέπειαι τῆς διεκδικήσεως κληρονομίας ὑπὸ τοῦ ἐγγυτάτου κληρονόμου προσερχομένου μετὰ πολλὰ ἔτη, ὅτε ἤδη ἡ ἀπόκτησις τῆς κληρονομίας ταύτης παρὰ τοῦ καταλαβόντος ἐθεωρεῖτο ἀσφαλεστάτη· ἐν τῷ μεταξὺ τὰ πλεῖστα τῶν πραγμάτων ἐπωλήθησαν, τὰ χρέη ἐπληρώθησαν αἱ ἀπαιτήσεις εἰσεπράχθησαν καὶ αἴφνης ἐμφανίζεται ὁ ἀλήθης κληρονόμος ἀλήτης ἄχρι τοῦδε καὶ ἀπαιτεῖ τὴν ἀποκατάστασιν ὄλων. Κύριοί μου εἶναι ἀνυπόφορον· ὁ δικαιοῦχος ὀφείλει νὰ προσέρχεται ἐγκαίρως, ἄλλως ἀμελῶν ἀπόλλυσι τὸ δικαίωμά του, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ γείνωμεν φύλακες αὐτοῦ· τὰ δικαιώματα δὲν ἀνέχονται ἀπραξίαν.

— Εἶναι ὅμως ἀδίκον διὰ τοὺς αἰχμαλώτους, ἀντεῖπον ἐγῶ.

Ἐὐλόκληρος ἡ συνέλευσις ἐστράφη τότε, καὶ κατενόησα πόσον ἀσεβῶς προσηνέχθη.

— Δῆλόν ἐστι, εἶπέ μοι ὁ ρήτωρ, στραφεὶς, ὅτι ὑμεῖς, μηδόλως ἄλλως δικαιούμενος νὰ λάβητε τὸν λόγον, εἴθε ἀλλοδαπός. Ἡ περίπτωσις αὕτη, ἣν ἀναφέρετε, συμβαίνει παρ' ἡμῖν σπανιώτατα· διότι ἡ οἰ συγγενεὶς τοῦ αἰχμαλώτου δύναται καὶ βούλονται νὰ πληρώσωσι τὰ λύτρα, καὶ οὕτως ἐπιστρέφει εὐθὺς, ἢ ὅχι καὶ τότε οὐδέποτε ἐπανέρχεται. Καθ' ὅλον τὸν βίον μου ἄπαξ μόνον παρουσιάσθη τοιαύτη περίπτωσις, ὁ δὲ μετὰ πολλὰ ἔτη ἐπανελθὼν αἰχμάλωτος ἦν Πληθεῖος, κατορθώσας διὰ πανουργίας νὰ δραπετεύσῃ. Δὲν δυνάμεθα δὲ χάριν τόσῳ σπανίῳ περιπτώσεων καὶ δὴ προκαλουμένων μόνον παρὰ τῆς κατωπότητος βαθμίδος τῆς plebs, νὰ ἀποσχωμεν τῶν μέτρων τούτων· λάβετε τὸν κόπον νὰ ἀναγνώσῃτε τί ὁ Κέλ-

¹ Varro de ling. iat VII 46. Catus Aeluis sextus non, ut aiunt, sapiens, sed acutus· ἐνταῦθα μανθάνομεν καὶ τὴν συγγένειαν τοῦ Aelius πρὸς τὸν Appius.

σος ἐν ταῖς l. 4 καὶ 5 de leg. (1. 3) λέγει: Ex his, quae forte uno aliquo casu videri possunt, jura non constituuntur. Nam ad eo potius debet aptari jus, quae et frequenter et facile. quam quae per raro eveniunt, καὶ ἐκ τούτου θὰ ἐννοήσητε τὸ ἡμέτερον ἀξίωμα. Ἄλλως τε καὶ ὁ Πράϊτωρ δύναται νὰ ἀνυπερβῆ βραδυτέρον τὴν ὑπόθεσιν καὶ νὰ χορηγήσῃ τῷ αἰχμαλώτῳ τὴν restituito propter absentiam, πρὸς τὸ πικρὸν εἶναι πρόωρον, εὐρισκόμεθα εἰσέτι ἐν ἔτει 447 ἀπὸ κρίσεως P. καὶ ὁ Παίτωρ δὲν δικάσιαι νὰ χορηγήσῃ τοιαῦτα μέσα.

— Ἀδύνατον, ἀντήχησε πανταχόθεν, ἄλλως καταστραφήσεται ἡ τάξις ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ P. Δ.

— Οὐδὲν ἔχω πλέον νὰ προσθέσω, εἶπεν ὁ Ἄππιος, ἔχει τις τὸν λόγον; οὐδεὶς ἢ πρότερος τίθεται εἰς ψηφοφορίαν. . . . βλέπω ὅτι ἐγένετο δεκτὴ πικρή. . . χαίρω, θὰ ἔχη καλὰ ἀποτελέσματα. Λύεται ἡ συνεδρίασις, ἐπιτρέψατε ἐν τούτοις νὰ διέλθῃ ὁ γραφεὺς μου Φλάβιος τὰ πρακτικά. Φλάβιε, ἀνάγνωθι.

Μετὰ ταῦτα ἐλύθη ἡ συνεδρίασις καὶ βλέπω, ὅτι καὶ τὸ σιγῶρον μου ἐτελείωσε. Πρὶν ἀνάψω αὐτὸ, πάλιν καὶ προκαλέσω νέαν εἰκόνα, ἐπωφελοῦμαι τῆς δικαιοσύνης, ἵνα κάμω πρακτικὰς τινὰς, ἐφ' ὧσιν ἤκουσα.

Ἐνῶ ἤμην μάρτυς τῆς σκηνῆς ἐκείνης, συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ δηλώσω ὑμῖν περὶ τῆς πονηρίας τοῦ ἀρχαίου ρωμαϊκοῦ δικαίου. Ἐφ' ὅντι ἦσαν πονηροὶ ἄνθρωποι οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι νομοδιδάσκαλοι· πᾶσα ἀμιλλα πρὸς αὐτοὺς ἤθελεν εἶσθαι ματαίη· δέον νὰ μεταβῇ τις εἰς τὴν βάρβαρον Ἀμερικὴν ὅπως εὗρῃ ὁμοίους· γνήσιος ἀμερικανὸς δικηγόρος δύναται νὰ ἀπατήσῃ δέκα ἐκ τῶν ἡμετέρων καὶ ἑκατὸν καθηγητάς. Τὸ τέχνασμα, ᾧ ἐχρήσατο ὁ Ἄπ. Κλαύδιος, ὅπως ἐξουδετερώσῃ τὸ ἐπιβλαβὲς τοῦ ἀρχαίου θεσμοῦ, ἀνεμνήσκου μοι τὸ μέσον, δι' αὐτὸ πρακτικῶς ἢ χρηστικῶς τοῦ διὰ τεχνικὰ ἔργα ἢ τὴν γεωργίαν προωρισμένου ἕλατος ἐν ταῖς οἰκίαις· μίγνυται μετ' ἀνθρακὸς ἢ ἄλλης τινὸς οὐσίας, ἵνα ἡ γεῦσις αὐτοῦ καταστραφῇ, ἐν ἄλλοις λόγοις, κατὰ τὸν τεχνικὸν ὅρον, τὸ ἄλλας ἐκφυλίζεται. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ νομικοὶ ἐφευρίσκου τὴν κατὰ κληρονομικῶν πραγμάτων καὶ ἐμερίμνησιν, ὥστε δλαὰς νὰ ἐρη ἐν αὐτῷ τρίχα¹ ἐν αὐτῇ ὡς ἐπίτκσιν δὲ τῆς φράσεως ταύτης, δυναμένην ἴσως νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ἐν ταῦθι, ἤκουσα τὴν λέξιν «φενάκη». Ἦκουσα αὐτὴν πρὸς τινος εὐτραπέλου κυρίου, γνωρίσαντος τὸν συζυγικὸν βίον ὑπὸ τὴν εἰδεχθῆ αὐτοῦ μορφήν, καὶ μόλις μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου του ἐπανευρόντος τὴν ἀπὸ πολλοῦ ποθουμένην ἡσυχίαν καὶ οἰκικὴν εἰρήνην καὶ ἀποκαρούοντος πᾶσαν πρότασιν δευτέρου γάμου διὰ τῆς ἐξῆς στεροτύπου φράσεως «εὗρον τρίχα ἐν τῷ γάμῳ καὶ ὄχι μόνον τρίχα, ἀλλ' ὀλόκληρον φενάκη».

¹ Ein Haar finden ἀπαντῶν δυσκολίας, κινδύνους κτλ· μετέφρασα τὴν φράσιν ἐπὶ λέξει ἡ γὰρ τῶν ἐν τῷ κειμένῳ ἐπομένων.

Θὰ μ' ἐρωτήσητε ἴσως, ἀν ἡ θριξ αὕτη ὑπῆρξεν εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ἐν τῇ usucapio pro herede lucrativa ἀπικνω ἠερκλῶς· ὄχι! Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς usucapio ἐπὶ τῆς ἀσωμάτου κληρονομίας περιέχει ἐν ἑαυτῇ τοσαύτην ἐπιμύθητα καὶ εὐστροφίαν τῶν νομικῶν θεωριῶν, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι προῖον τῶν ἀρχαίων χρόνων. Καὶ αὐτὸς ὁ Σεκέας ἔτι διῶρα ἐν αὐτῇ μεγάλην νομικὴν λεπτολογίαν.¹

Ποῖον νομικὸς τις συλλάβῃ τὴν ἰδέαν νὰ μετενέγκῃ τὴν ἐννοίαν τῆς χρηστικῆς ἀπὸ τῶν δρατῶν ἀντικειμένων ἐπὶ τοῦ ἀπλῶς ὑποθετικοῦ καὶ ἐπὶ τῆς καθαρῆς θεωρίας στηριζομένου, τῆς κληρονομίας ὑπὸ τεχνικὴν νομικὴν σημασίαν ἤτοι τῆς κληρονομικῆς ἰδιότητος, ἔδει νὰ ὦσιν ἤδη πρὸ πολλοῦ μεμορφωμένοι ἐντελῶς αἱ δύο ἐννοιαί, τῆς κληρονομίας καὶ τῆς χρηστικῆς· ἡ δὲ ἀνωτέρω μεταφορὰ εἶναι προῖον χρόνου, καθ' ὃν αἱ ἀφρημέναι νομικαὶ σκέψεις εἶχον ἀποκτήσει τὴν δέουσαν μόρφωσιν καὶ σταθερότητα.

Ἄρα ἂν ὀλόκληρος ὁ θεσμὸς, ὅφ' ὃν ἐννοῶ τὸν συνδυασμὸν τῆς occupatio καὶ τῆς usucapio, ἐστὶ προῖον οὐχὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων ἀλλὰ τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, δυοῖν θάτερον συνέδη: ἡ ὁ θεσμὸς τὸ πρῶτον εἰσήχθη ὑπὸ τῶν νομομαθῶν, ἡ ἐπωκοδομήθη ἐπὶ τοῦ ἤδη προϋπάρχοντος κορμοῦ τῆς occupatio τῇ προσθήκῃ ἀπλῶς τῆς usucapio ὡς κλῶνος. Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Γάτου, περὶ ἧς ἀπεφηνάμην ἤδη· ἀπλῆ σκέψις, φρονῶ, δύναται νὰ πείσῃ πάντας περὶ τοῦ ἐφαλμένου τῆς γνώμης ταύτης. Κατ' αὐτὴν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὁ ρωμαϊκὸς λαὸς ἐσέβητο τὸ δικαίωμα τῶν καλουμένων εἰς τὴν κληρονομίαν, ἕκαστος δ' ἐπίσταντο, ὅτι οὐδόπως δικάσιαι νὰ ἐπιληφθῇ ἄλλοτρίως κληρονομίας, ἄλλως διέπραττεν furtum. Προῖοντος τοῦ πολιτισμοῦ εἰσήχθη ἡ occupatio καὶ usucapio pro herede, δηλ. ἀπενεμήθη τὸ δικαίωμα τῆς συλήσεως μηκέτι θεωρουμένης ὡς furtum, καὶ ταῦτα πάντα πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν, ὃν ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχωσι δι' ἄλλης ὁδοῦ, καὶ ἀσφαλέστερον καὶ εὐκολώτερον. Ἡ γνώμη τοῦ Γάτου οὐδόπως ὑστερεῖ κατὰ τὸ παράλογον τῆς γνώμης, ἣν τυχὸν ἤθελεν ἐκφέρει ἀδακῆς τῆς ἱστορίας νομομαθῆς, εὐρίσκων ἐν μνημείοις τοῦ 18 αἰῶνος τὸ δικαίον τοῦ ἀλλῆσθαι τοὺς ναυαγοὺς καὶ ἰσχυριζόμενος ὅτι τὸ δικαίον τοῦτο εἰσήχθη τὸ πρῶτον τὸν 18 αἰῶνα, ἄτε μὴ τυχὸν εἰδήσεων ἐξ ἀρχαιότερων χρόνων. Ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο τῶν ἡμετέρων προγόνων καὶ τὸ δικαίον τῆς καταλήψεως πρὸς ρωμαίους ἦσαν λείψανα τῶν ἀξέστων ἀρχαίων χρόνων.

Ἄν ὁμοῦς ὁ θεσμὸς οὐδὲ τῇ ἀρχαιότητι, οὐδὲ τῇ ἐποχῇ τῶν νομομαθῶν ἀνήκῃ, ἀπομένει ἡ τρίτη αὕτη γνώμη, ἡ κατ' ἐμὲ μόνη πιθανή:

¹ Sececa de beneficiis VI 5 Inreconsultorum istae acutae ineptiae sunt qui hereditatem negant usucapi posse· sed ea quae in hereditate sunt tanquam quid aliud sit hereditas quam ea quae in hereditate sunt.

ἦτοι διάφορος χρόνος ἀναπτύξεως τῶν δύο μερῶν τοῦ θεσμοῦ. Τούτων τὸ μὲν, ἡ ἀζήμιος occupatio τῶν κληρονομικῶν πραγμάτων (μεθ' ἧς ἴσως συνεδέετο ἡ χρησικτησία τῆς κυριότητος) ἀποτελεῖ τὸν ἀρχικὸν κορμὸν τοῦ θεσμοῦ, οὕσα λείψανον τῆς ἀρχαιότητος, τὸ δέ: ἡ χρησικτησία τῆς κληρονομικῆς ιδιότητος περιέχει νέαν προσθήκην.

Ἄλλ' οὐδόλως προτίθεμαι νὰ διχωρισθῆσθε τὴν ὑπαρξίν καὶ ἄλλων αἰτιῶν, πλὴν τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τοῦ Απ. Κλαυδίου, ἦτοι τῆς ἐκφοβίσεως ἐπὶ τῇ ιδιοποιήσει ἄλλοτρίων πραγμάτων· τὰ αἴτια ταῦτα εἰσὶν ἰδίως ἡ πρόθεσις πρὸς ὅσον οἶόν τε ταχυτέρην ἄρσιν ἀμφιβόλων ἀξιώσεων, καὶ ὁ μετριασμός τῶν στενῶν ὀρίων τῆς ἀρχαίας ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς, πλειστάκις ἐπιφερούσης παντελῆ ἔλλειψιν κληρονόμων· διὰ τοῦ θεσμοῦ τούτου ἠδύνατο καὶ οἱ ἐξ αἵματος συγγενεῖς (cognati) νὰ γείνωσι κληρονόμοι· Ἡ δὲ γνώμη μου κυρίως εἶναι, ὅτι ἡ κατάληψις τῆς κληρονομίας ἠπειλεῖτο διὰ τῆς ὑποχρέωσως πρὸς ἀπότισιν τῶν χρεῶν αὐτῆς. Ἡ ὑποχρέωσις διὰ τὰ χρέη καὶ τὰ sacra ἦν ὅλως φυσικὴ συνέπεια τῆς κληρονομικῆς ιδιότητος.

Οὐδόλως δὲ περιορίζεται τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐν τῇ περιπτώσει τῆς μὴ ἀποδοχῆς τῆς κληρονομίας ἐκ μέρους τῶν κληρονόμων, ἀρὰ καὶ ἀποδεχθέντων αὐτῶν δύναται νὰ ἐπέλθῃ, οὐδ' ὁ κατακλαμβάνων γίγνεται κληρονόμος μόνον διὰ τὸ ποσὸν τῆς ἀξίας τῶν καταληφθέντων πραγμάτων· τοῦτο ἀντιβάνει πρὸς τοὺς θεμελιώδεις κανόνες τοῦ κληρονομικοῦ δικαίου, καθ' οὓς ἡ ἔκτασις τῆς κληρονομικῆς ιδιότητος δὲν ρυθμίζεται κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν κληρονομικῶν πραγμάτων. Ἄρὰ ὁ κατακλαμβάνων καὶ ἐλάχιστον μέρος τῆς κληρονομίας ὑπέκειτο τοῖς δανεισταῖς καὶ τοῖς pontifices δι' ὀλοκλήρον τὸ ποσὸν τῶν χρεῶν καὶ τῶν sacra.

Ἡ κληρονομία καθίστατο λοιπὸν *noni me tangere* (μὴ μου ἄπτου), ἀροράτως ὠχυρομένη, καὶ ἐνίοτε ἰσχυρότερον ἢ διὰ τῆς *actio furti*. Ὁ κλέπτης ἠδύνατο νὰ προῖδῃ τὸ μέτρον τῆς ποινῆς ἐν περιπτώσει ἀνακαλύψεως ἐν μὲν τῇ μεγίστῃ ἀτυχίᾳ τὸ τετραπλάσιον τῆς ἀξίας τοῦ κλαπέντος, ἄλλως δὲ τὸ διπλάσιον Ὁ κατακλαμβάνων ὅμως καὶ τὸ εὐτελέστατον τῶν κληρονομικῶν πραγμάτων, ἐκινδύνευε νὰ πληρώσῃ αὐτὸ δι' ὀλοκλήρου τῆς περιουσίας του.

Δὲν εἶναι περιττὴ πᾶσα περικιτέρω ἀνέλιξις τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ ἀρχαίου κληρονομικοῦ δικαίου; Τὰ κληρονομικὰ πράγματα ἦσαν τὸ δέλεαρ, ἡ δὲ κληρονομικὴ ιδιότης τὸ ἄγκυστρον.

Ἄλλὰ δὲν ὑπῆρχε μόνον ὁ κίνδυνος αὐτός· ἡ *usucapio pro herede* ἦν πανοῦργος θεσμός καὶ ἕκαστος ὄφειλε νὰ προσέχη· ἐκινδύνευε νὰ συλληφθῆ ἐπ' αὐτοφόρῳ παρὰ τῶν συγγενῶν ἢ τῶν δανειστῶν καὶ οὐδόλως θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ μεψιμοιρήσῃ ἀποδιωκόμενος κκαῶς ἔχων καὶ ἴσως ἀντὶ πραγμάτων λαμβάνων πληγὰς καὶ οἰδήματα. Καὶ ἐπιτυχῶν δὲ τῆς συ-

λήσεως ἐν μέρει πάλιν ἐκινδύνευε νὰ ὑποστῆ ζημίαν, διότι ἂν ὁ κληρονόμος ἐν ἀγνοίᾳ τῆς καταλήψεως ὑπεισήρχετο εἰς τὴν κληρονομίαν καὶ προέβαινε εἰς τὴν κατάληψιν, οὐ μόνον δὲν θὰ ἤρκετο εἰς τὴν ἀπλήν ἀπόδοσιν, ἀλλὰ καὶ θὰ κατήγγελε τὸν ἀρπαγα ἐπὶ κλοπῆ. Καὶ ἂν μὲν συνέλαμβανεν αὐτὸν ἐπ' αὐτοφόρῳ, ἡ κλοπὴ θὰ ἦτο *furtum manifestum*, εἰ δὲ μὴ, *furtum nec manifestum*· ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ὑπέκειτο ὁ κλέπτης τῇ ποινῇ τοῦ τετραπλάσιου, ἐν τῇ δευτέρᾳ τῇ τοῦ διπλάσιου. Ἀμφιβόλλω δὲ, ἂν ἠδύνατο νὰ ἀπαλλαγῆ ἰσχυρίζομενος ἀγνοίαν τῆς ὑπεισελύσεως καὶ τῆς νομῆς τοῦ κληρονόμου.¹ Ὁ φόβος ἐκδιώξεως ραβδισμῶν, μωλώπων—τὰ *duplum quadruplum*—ἐνοχλῆ δὲ τὰ χρέη καὶ τὰ *sacra*—ἦν τῷ ὄντι δυσανάλογος κίνδυνος χάριν τῆς *usucapio pro herede*. Ὁ Γάιος ἀποκαλεῖ αὐτὴν *lucrativa*—ἐν πλείσκις περιπτώσεσιν ἐστὶν ἀξία τοῦ ὀνόματος *lucruosa*.

ἴσως δὲ τὸ μέγεθος τῆς αὐστηρότητος καὶ τοῦ κινδύνου κατέστρεψε τὸν ἀρχαῖον τοῦτον θεσμόν, ὡς καὶ τόσους ἄλλους ἀπκτηλοῦς. Ὁ Γάιος διδάσκει, ὅτι βραδύτερον ἢ *usucapio* περιωρίσθη μόνον ἐπὶ τῶν κληρονομικῶν πραγμάτων, μὴ συνεπάγουσα τὴν ἀπόκτησιν τῆς κληρονομικῆς ιδιότητος. Οὐδὲν δὲ προστιθέμενος ὡς δικαιολογητικὸν λόγον τῆς μεταβολῆς ταύτης, παρίστησι αὐτὴν ἀποτέλεσμα ἐπιστημονικῶν σκέψεων (*postea creditum ipsa hereditates usucapi non posse*)· ἀλλ' ἐπέτυχε τόσον, ὅσον καὶ ἀνωτέρω προκειμένου περὶ τοῦ αἰτίου τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ θεσμοῦ.

Διὰ τῆς μεταλλαγῆς ταύτης ὁ θεσμός ἀνῆλθεν εἰς τὴν ὑψίστην ἀκμὴν· ἦν ὁ χρυσοῦς αἰὼν διὰ τὴν *usucapio pro herede*· τῷ ὄντι δ' ἀξία τότε τοῦ τίτλου *lucrativa*· ἤρκει τὸ δυνατόν τῆς πραγματικῆς καταλήψεως, ἦτις οὐδενὸς κληρονόμου ἐντὸς τοῦ ἔτους προσερχομένου συνεπήγετο τὴν ἐντέλως ἀζήμιον ἀπόκτησιν τῶν πράγματων. Ταύτην δὲ τὴν κατάστασιν εἶχον ὑπ' ὄψιν ἐν τῷ *ἐλεγείῳ* μου περὶ τοῦ ἀδελφοῦ· ἐννοεῖτε νῦν τὸν ἐνθουσιασμόν μου ὑπὲρ τῆς *usucapio pro herede lucrativa*· ἐν τῇ νεανικῇ μου ἡλικίᾳ οὐδεὶς ἄλλος θεσμός ἐξήγειρε τοσοῦτον τοὺς πόθους μου, ἐπεθύμουν νὰ χρυσαδεσπόσω *pro herede*!

Ἄλλὰ τὸ ὠραῖον εἶναι βραχὺ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ διεφθαρμένη ἐποχὴ τῶν αὐτοκρατόρων δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὸν ἀφελῆ καὶ συνετὸν χαρακτήρα τῆς *usucapio pro herede lucrativa*· ἀνέγραψε τὴν ιδιοποίησιν ἄλλοτρίων κληρονομικῶν πραγμάτων ὡς κλοπὴν ὑπ' ἄλλον τίτλον ὡς *crimen expilatae hereditatis* καὶ οὕτως ἀπέπτη διὰ παντὸς ἀπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ ἐδάφους θεσμός, ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων καταγόμενος, καὶ ὅστις κάπερ δις μετεβλήθεις, διετηρήθη ἐπὶ πολὺ ἐπιμόνως τε καὶ μετὰ τῆς χαρακτηριστικῆς τοῦ ρωμαϊκοῦ θεσμοῦ καρτερίας.

¹ Ἡ ἐναντία γνώμη σχετικῶς πρὸς τὴν πλάνην μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διαθέτου ἐν l. 83 pr. de furt. (47. 3) δυσκόλως θὰ ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων νομοδιδασκάλων εἰ θὰ συνέβαινε ἐπιτροπομένον τοιοῦτων δικαιολογιῶν;

Ἐκ τινος χωρίου τοῦ Κικέρωνος,¹ δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν μετ' ἀσφαλείας καὶ ἄλλην τινὰ φάσιν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ θεσμοῦ ἐπὶ τοῦ πε-

1 de leg. XIX. 47. sed iuris consulti, siue erroris obiciendi causa, quo plura et difficiliora scire videantur, siue, quod similis ueri est, ignoratione docendi, nam non solum scire aliquid artis est, sed quaedam ars etiam docendi, saepe, quod positum est in una cognitione, id in infinita dispertitur uelut in hoc ispo genere, quam magnum illud Scaeuolae faciunt Pontifices ambo et eidem iuris peritissimi. 'saepe', Inpuid Publi filius, 'ex patre andiui, pontificem bonum neminem esse nisi qui ius ciuile cognosset,' totumne? quid ita? quid enim ad pontificem de iure parietum aut aquarum aut ullo omnino nisi eo, quod cum religione coniunctum est? id autem quantum est. de sacris, credo, de uotis, de feriis et de sepulchris ut si quid eius modi est, cur igitur haec tanta facimus, cum cetera perparua sint, de sacris autem, qui locus patet latius, haec sit una sententia, ut conseruentur semper et deinceps familiis prodantur et, ut in lege posui, perpetua sint sacra. 48. hoc post pontificum auctoritate consecuta sunt. ut ne morte patris familias sacrorum memoria occideret, iis essent ea adiuncta, ad quos eiusdem morte pecunia uenerit, hoc uno posito, quod est ad cognitionem disciplinae satis, innumerabilia nascuntur, quibus implentur iuris consultorum libri. quaeruntur enim, qui astringantur sacris. heredum causa iustissima est; nulla est enim persona, quae ad uicem eius, qui e uita emigrarit, propius accedat. deinde, qui morte testamenti eius tantundem capiat quantum omnes heredes: id quoque ordine; est enim ad id quod propositum est, ad commodatum. tertio loco, si nemo sit heres, is, qui de bonis, quae eius fuerint, quom moritur, usu ceperit plurimum possidendo. quarto, qui, si nemo sit, qui ullam rem ceperit, de creditoribus eius plurimum seruet. 49. extrema illa persona est, ut is, si qui ei, qui mortuus sit, pecuniam debuerit neminique eam soluerit, proinde habeatur quasi eam pecuniam ceperit. XX. Haec nos à Scaeuola didicimus: non ita descripta sunt ad antiquos. nam illi quidem his uerbis docebant, tribus modis sacris adstringi: hereditate, aut si maiorem partem pecuniae capiat aut, si maior pars pecuniae legata est, si inde quippiam ceperit 50. sed pontificem sequamur. uidetis igitur omnia pendere ex uno illo, quod pontifices cum pecunia sacra coniungi uolunt isdemque ferias et caerimonias adscribendas putant. atque etiam dant hoc Scaeuolae, quom est partitio, ut, si in testamento deducta scripta non sit ipse minus ceperit, quam omnibus heredibus relinquatur, sacris ne alligentur in donatione hoc idem secus interpretantur, et quod pater familias in eius donatione, qui in ipsius potestate est, adprobauit, ratum est, quod eo insciente factum est, si id is non adprobat, ratum non est. 51. his prespositis quaestiuiculae multae nascuntur, quas qui unde nascuntur intellegat non si ad caput referat, per se ipse facile perspiciat, ueluti, si minus quis cepisset, ne sacris alligaretur, et post de eius heredibus aliquis exegisset pro sua parte id quod ab eo, quom ipso heres esset, praetermissum fuisset, eaque pecunia non minor esset facta cum superiore exactione, quam heredibus omnibus esset relicta, qui eam pecuniam exegisset, solum sine coheredibus sacris alligari quia etiam cauent, ut qui plus legatum sit, quam sine religione capere liceat, is per aes et libram heredes testamenti soluat, propterea quod eo loco res est ita soluta hereditate quasi ea pecunia legata non-esset. XXI. 52. Hoc ego loco multisque aliis quaero a uobis, Scaeuolae, pontifices maximi et homines meo quidem iudicio acutissimi, quid sit quod ad ius pontificium quodam modo tollitis. nam sacra cum pecunia pontificum auctoritate, nulla lege coniuncta sunt; itaque si uos tantum modo pontifices essetis, pontificis maneret auctoritas, sed quod idem iuris ciuilibus peritissimi, hac scientia illam eluditis placuit P. Scaeuolae et Ti. Coruncanio, pontificibus maximis, itemque ceteris, eos, qui tantundem caperent, quantum omnes heredes, sacris alligari. habeo ius pontificium. 53. quid hoc accessit ex iure ciuilibus partitio caput scriptum caute, ut centum nummi deducantur. inuenta est ratio, cur pecunia sacrorum molestia liberaretur. qui si hoc, qui testamentum faciebat canere noluisse admonet iuris consultus hic quidem ipse Mucius, Pontifex, idem

δίου τοῦ ἱεροῦ δικαίου. Χάριν τῆς ὑποχρέωσης τοῦ χρησιδеспόζοντος πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν sacra ὄρισάν τι οἱ Pontifices, (ἀγνοοῦμεν, ἀν ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς κατὰ τὴν μεταβολὴν τῆς usucapio pro herede ἢ βραδύτερον, ὅπως δῆποτε ὅμως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἀπὸ κρίσεως Ρωμαίων, διότι ὁ Κικέρων μνημονεύει τοῦ Coruncanus).² παρεκκλίνον τῶν ὑπὸ τῶν νομοδιδασκάλων ὀρισμένων ἀξιομάτων περὶ τῆς νομικῆς καταστάσεως τοῦ κληρονόμου. Κατὰ τοὺς ὀρισμοὺς τούτους τῶν Pontifices ἐνείχετο ὁ χρησιδеспόζων διὰ τὰ sacra μόνον ἐν ἐλλείψει κυρίως κληρονόμου, ἐν περιπτώσει δὲ πλείωνων χρησιδеспοσάντων, μόνον ὁ καταλαβὼν καὶ χρησιδеспόσας τὸ πλεῖστον. Καὶ δὲν δυνάμεθα μὲν νὰ ὀρίσωμεν ποῖαι περιστάσεις ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν ἐνταῦθα, οὐχ ἤττον ὅμως ὀρώμεν, ὅτι οὐδόλως ἐφηρμόθησαν αἱ ἀρχαὶ τοῦ κοσμικοῦ δικαίου, διότι κατ' αὐτὸ ἐνείχοντο ἅπαντες οἱ κληρονόμοι εἰς τὰ χρέη, ἄρα καὶ ἐνταῦθα εἶδεν νὰ ἐνέχωνται ἅπαντες οἱ χρησιδеспόσαντες καὶ οὐχὶ μόνον ὁ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς κληρονομίας καὶ τοῦτο ἐξ ἑτέρου οὐ μόνον ἐν τῇ περιπτώσει οὐδεὶς τῶν κληρονόμων ὑπέσθηθεν, ἀλλὰ καὶ ἂν ἅπαντες, διότι καὶ οἱ χρησιδеспόσαντες ἐλογίζοντο νῦν ὡς κληρονόμοι, ὁ δὲ νόμος οὐδεμίαν ἐποίητο διάκρισιν μεταξὺ κληρονόμων ἐκ διαθήκης, ἐξ ἀδικηθέντος ἢ δι' usucapio: ἡ δὲ μόνον ἐν ἐλλείψει παντελεῖ κληρονόμων ἐπιβαλλομένη τοῖς χρησιδеспόζουσιν ἐνοχὴ δὲν ἐκορράζεται μὲν ρητῶς ἐν τῇ τὴν σειρὰν τῶν ὑποχρέων διὰ τὰ sacra περιέχοντι κανονισμῶ τῶν Pontifices πλὴν ἐξάγεται ἐκ τῆς τάξεως, ἣν κατέχουσιν οὗτοι, τεθειμένοι μετὰ τοὺς κληρονόμους.³ Ἄλλ' ἡ διάταξις αὕτη περὶ τῆς ὑποχρέωσης τοῦ τὸ πλεῖστον χρησιδеспόσαντος ἠδύνατο πολλάκις νὰ προκαλέσῃ ἐριδας ἐν τῇ ἐφαρμογῇ. Τίς ἐχρησιδеспόσασε τὸ πλεῖστον; Οὐχ ἤττον μόνον ὁ καθόλου τοῦς ἀρχαίους Ρωμαίους ἀγνοῶν παραδεχθήσεται, ὅτι οἱ Pontifices, συντάξαντες ἰδίαις χερσὶ τὸν κανονισμὸν ἠδύνατο νὰ ὑποπέσωσιν εἰς τοιοῦτον σφάλμα, ἐπιβάλλοντες ἀπόδειξιν, ἥτις καὶ περ ἐνίοτε μὴ οὔσα ἀδύνατος, οὐχ ἤττον πλειστάκις ἤθελε παράσχει πράγματα. Διὸ ἄλλως ἐρμηνευτέος ὁ κανο-

tu minus capiat quam omnibus heredibus relinquatur, quibus par dicebant qui cepisset, adstringi. rursus liberatur. hoc uero nihil ad pontificium ius set e medio est iure ciuili, ut per aes et libram heredem testamenti soluant. et eodem loco res sit quasi ea pecunia legata non esset si is cui legatum est, stipulatus est id ipsum, quod legatum est, ut ea pecunia ex stipulatione debeatur, sitque ea non mortis causa capta doctum hominem sane. 54. cuius fuit Accius per familiaris sed mensem, credo, extremum anni, ut ueteres Februarium, sic hic Decembrem sequebatur. hostia autem maxima parentare, pietatis esse adiunctum putabat.

2 Ὁ πρῶτος Pontifex ἐκ τῆς τάξεως τῶν Πληβείων ἀμάσας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 6 αἰῶνος καὶ ἐν τοῖς νομοδιδασκαλίαις τῶν χρόνων ἐκείνων καταλεγόμενος ὑπὸ τοῦ Pomponius ἐν l. 2 Δ. orig. jur. Cl. 2.

3 Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει κατέχουσι τὴν δευτέραν τάξιν (si maiorem partem pecuniae capiat usu) ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ τὴν τρίτην (qui de bonis usu ceperit plurimum possidendo), ἡ διαφορὰ αὕτη στερεῖται ἐνταῦθα πάσης σημασίας.

νισμός. Τὸ βάρος τῆς ἀποδείξεως ἐπεβάλλετο οὐχὶ τοῖς Pontifices, ἀλλὰ τῷ ὑπ'αὐτῶν καταδικωμένῳ, δυναμένῳ νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν, μόνον ἐπὶ τῇ ἀποδείξει, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ τὸ πλεῖστον χρησιδεσπόσας. Ἡ διεξαγωγή αὐτῆ ἦν παρεμφερῆς τῇ potioris nominatio τοῦ νεωτέρου δικαίου τῆς ἐπιτροπείας, ἀντιθεμένης τῷ ὑπὸ τοῦ ἀρχοντος ὑποχρεουμένῳ πρὸς ἀποδοχὴν τῶν βερῶν τοῦ ἐπιτρόπου τῆς ἐξευρέσεως τοῦ ἐγγυτέρου συγγενοῦς. Ἡ τοιαύτη δὲ λύτρωσις—ὡς ἡ τῶν βασιλικῶν μαρτύρων ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ τοῦ judex ἐν ταῖς ρωμαϊκαῖς quaestiones—δύναται νὰ ὀνομασθῇ καταλλήλως ἀμοιβὴ καταδότου. Διὰ τοῦ μέσου τούτου ἀπεκαλύπτοντο τὰ συμβάντα ἐπὶ καταλήψεως τινος κληρονομίας, ὁ μὲν κατήγγελλε τὸν δέ, ἡ σύλληψις τινος ἐχορήγει τὸν μίτον δι' οὗ τὰ λοιπὰ ἔβαινον ἀφ' ἑαυτῶν· ὁ κανονισμὸς δ' οὗτος καὶ περ προωρισμένος μόνον τοῖς sacra, ὠφέλει οὐχ ἤττον οὐ σμικρὸν καὶ τοῖς δανεισταῖς. Ἐκάστη καταγγελίᾳ ἐδώρει αὐτοῖς νέον ὀφειλέτην, ἡ δ' οἰονεὶ ἐπίσημος ἀνάκρισις περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν κληρονομικῶν πραγμάτων, ἡ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῶν Pontifices διεξαγομένη, ἐχορήγει αὐτοῖς τὰς ἀναγκαῖας ἀποδείξεις καὶ πρὸς διεξαγωγὴν τῆς πολιτικῆς δίκης. Νέα ἀποκαλύπτεται ἐνταῦθα πανουργία τοῦ ἀρχαίου δικαίου, ἐν τῶν πολλῶν παραδειγματῶν, ἀλάνθαστος τὸ ἀποτέλεσμα καὶ ἀκαταμάχητος· διότι, τίς ἠδύνατο νὰ παρακωλύσῃ τοὺς Pontifices ἀπὸ τῆς δηλώσεως καὶ ἐφαρμογῆς τῶν κρατίστων κατ' αὐτοὺς μέσων πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὑπὸ τὴν φυλακὴν αὐτῶν τεθειμένων sacra; Καὶ πάλιν ἐνταῦθα βλέπομεν τὴν πανουργίαν ὑπὸ τὴν τήβεννον τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς πραότητος! Τοῦτο ὅμως ἦν προσφεύστερον τῇ πραότητι ἢ, ἡ περιφρόνησις τῶν ἀσημάντων πραγμάτων.

Ἡ νεωτέρα ἐκδοσις τοῦ κανονισμοῦ ἐκείνου τῶν Pontifices περιεῖχε καὶ ἄλλο τι, ἐπίσης οὐδόλως μέχρι τοῦ νῦν νοηθέν· ὑπεχρέου τιθέμενος αὐτὸν, εἰς τετάρτην τάξιν καὶ ἐκεῖνον, qui de creditoribus plurimum servet. Τίς ἡ ἐννοία τῆς διατάξεως ταύτης; ἡ ὑποχρέωσις ἐκτελέσεως τοῦ sacra παρὰ τοῦ τὸ πλεῖστον λαμβάνοντος δανειστοῦ; ἀδύνατον· διότι οὗτος ἐλάμβανε τὸ προσήκον κατὰ τὴν ἀνάλογον διανομὴν, ἄρα τὸ πλεῖστον, ἐὰν τὰς πλείστας ἀπικιτήσεις εἶχεν· ὑποχρεουμένου δ' ἕνεκα τοῦ μεζζονος τούτου ποσοῦ καὶ εἰς τὴν τέλεσιν τῶν sacra, πολλάκις τῇ πρώτῃ ἀπωλείᾳ, ἐκ τῆς κατ'ἀνκλογίαν μόνον ἀποτίσεως τῶν χρεῶν, ἤθελε προστεθῆ καὶ ἑτέρα καὶ ἴσως ὁ μέγιστος τῶν δανειστῶν ἀντὶ νὰ λάβῃ τι ἤθελεν ὑποχρεωθῆ νὰ καταβάλῃ καὶ ἐξ ἰδίων ὑπὲρ τῶν sacra. Τούτου ἕνεκα ὁ Savigny προέτεινε διόρθωσιν τινὰ τοῦ κειμένου: ἀντὶ qui de creditoribus plurimum servet, προτείνει qui creditoribus plurimum servet ἢτοι ὑποχρεοῦται ὁ bonorum emptor ὁ προσενηγῶν τοῖς δανεισταῖς τὸ μέγιστον ποσὸν καὶ ἀποκτήσας τὴν κληρονομίαν. Ἀλλὰ τὸν Savigny διέλαθεν, ὅτι τοιοῦτῳ τρόπῳ τὰ sacra ἐπεβάρυνον πάλιν τοὺς δανειστὰς διότι ὁ bonorum emptor ἤθελεν ὑπολο-

γίσει καὶ τῇ δι' αὐτὰ ἀπαιτουμένην δαπάνην καὶ ἤθελεν ἀφαιρέσει αὐτὴν ἀπὸ τῆς προσφορᾶς του, ὡς πράττουσι συνήθως σήμερον οἱ μισθωταὶ τῶν ἐμμέσων φέρων.

Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀπλούστατον, παράδειγμα τι ἀρκεῖ· ἀποθνήσκει τις ἐν Ρώμῃ, οὔτινος ἡ περιουσία κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν ἐξαρκεῖ πρὸς πληρωμὴν τῶν χρεῶν καὶ διὰ τοῦτο ἐγκαταλειμπάνεται παρὰ τῶν κληρονόμων, τί πράττουσιν οἱ δανεισταί; βεβαίως δὲν σταυρόνουσι τὰς χεῖρας. Τὸ συνετώτατον πάντων ἤθελεν εἶσθαι νὰ λάβωσιν ἀπὸ κοινοῦ μέτρα ἐξασφαλιστικά, διορίζοντες φερέγγυον φύλακα (οἰονεὶ magister, ὡς ὁ τοῦ πραιτωρικοῦ δικαίου, per quam bona veneant Γάιος III 79). Ἴσως ὅμως εἰς τῶν δανειστῶν ἐσκέφθη ἄλλως,¹ πειρώμενος νὰ φροντίσῃ μόνον περὶ ἑαυτοῦ καὶ νὰ καταλάβῃ πρᾶγμαμα πρὸς ἐξασφάλισίν του—servare². Ποῖα τὰ ἐκ τοῦ δικαίου κατ' αὐτοῦ μέσα; ἔδει ἀναμφιδόλως ἀπωστικοῦ τινος μέτρου. Ἀλλ' ὁποῖου; Τῆς ἀπονομῆς τῆς κληρονομικῆς ιδιότητος, κατὰ τὰ παραδειγματῶν περὶ τῶν κοινῶν χρησιδεσποζόντων; δὲν ἤρμοζε· ἡ occupatio ἐγγίνετο ἐνταῦθα οὐχὶ pro herede ἀλλ' οὕτως εἶπεῖν pro creditore, δὲν ἐσκόπει ὁ καταλαμβάνων νὰ πλουτίσῃ ἐκ τῆς; ἀλλοτρίας κληρονομίας· ἐνέχυρον μόνον πρὸς ἀσφάλειαν ἐλάμβανε καὶ τὸ ἐνέχυρον ἠδύνατο νὰ λύσῃ ὁ πρῶτος ὑπεισερχόμενος τὴν κληρονομίαν. Ἐν τούτοις ἔδει νὰ ἀποτραπῇ καὶ πρὸς τοῦτο ὥρισαν οἱ pontifices, ὅτι ἐκεῖνος qui de plurimum servet» ὑπόκειται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν sacra. Ἐκ τούτου νέα ἐπίδρασις τοῦ ἱεροῦ δικαίου ἐπὶ τοῦ κοσμικοῦ ἐπήγαγεν, ἣν εὐγνωμόνως ἀπεδέξατο τὸ δεύτερον, καὶ οὕτως ἀνεγράφῃ ὁ κανὼν. «Ὅστις μονεμερῶς καταλαμβάνει τὴν κληρονομίαν τοῦ ὀφειλέτου του, κινδυνεύει νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν δαπάνην τῶν sacra, ἐν περιπτώσει δὲ πλειόνων τοιούτων δανειστῶν ἐνέχεται ὁ τὸ πλεῖστον καταλαμβάνων».

Δὲν ἐζητάζετο δὲ ἂν ὁ σκοπὸς του ἐξεπληρώθῃ· καὶ εὐθὺς πάλιν ἀποβάλλων τὴν νομὴν τῶν ληφθέντων ἔμενεν ἐν τῇ παγίδι, τοῦ κανόνος μὴ ἀφορῶντος εἰς τὸν qui servaverit ἀλλὰ τὸν qui servet· τὰ μετέπειτα οὐδόλως ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψει. Διὰ τοῦτο ἦτο περιττὴ καὶ ἡ παρέλευσις ἑτους, ὡς ἐν τῇ usucapio pro herede ἄλλως τε καὶ διότι τὸ δίκαιον οὐδόλως ἀνεγνώριζεν usucapio pro creditore ὡς ἐσφαλμένως παραδέχεται ὁ Leist (ἐν τῇ συνεχίσει τῶν Πανδεκτῶν τοῦ Glück Βιβλ. 37 καὶ 39 Μέρος 1 *Σελ. 202 Ἐρλάγγη 1870).

Ἄν λοιπὸν εἰς τῶν δανειστῶν καταλαμβάνε τι ἐκ τῆς κληρονομίας καὶ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἄλλος τι κατέλαβε μεζζον ποσόν, οὗτος κα-

1. Ἡ περίπτωσις ἀναφέρεται ἐν τοῖς Πανδέκταις; I. 95 § 8 de solut (46. 3).

2. Ἡ τοιαύτη σημασία τοῦ «servare» εἶναι γνωστὴ. Ὑπὸ μνήσκω τὴν cautio legatorum servandorum causa, τὴν missio creditorum rei servandae causa. I. 1 l. 8 Lnb ex e. (42. 4). I. § Si quis amissa (29. 5). . . crediti servandi causa venisse in possessionem).

θίστατο *is qui plurimum servet*. Ἄν ὅμως καὶ ἕτεροι εἶχον καταλάβει ἠνοίγετο αὐτῷ ἢ ἀνωτέρω περιγραφεῖσθαι ὁδὸς τῆς καταδόσεως πρὸς ἐπίρριψιν τῶν βαρῶν εἰς τοὺς πλέον καταλαμβάνοντας. Τοιοῦτω τρόπῳ διευκρινίζεται ἢ ὑπόθεσις καὶ οἱ τίμιοι δανεισται ἐμάνθων ποῦ κείνται τὰ κληρονομικὰ πράγματα καὶ ποῦ ἔδει νὰ στραφῶσι — τὸ ἱερὸν δικαστήριον ἐχορήγει αὐτοῖς τὰς διευθύνσεις.

Οὐδόλως ὅμως θέλω ἐρίσει πρὸς τοὺς μὴ παρδεχομένους τὴν ἀνω ἐκτεθεῖσαν ἐπίδρασιν τοῦ ἱεροῦ δικαίου ἐπὶ τοῦ κοσμικοῦ, ἐν τε τῇ *usucapio pro herede* καὶ τῇ *pro creditore*, ὡς ἀποτέλεσμα καὶ ἰχυριζομένους, ὅτι ἦτο σκοπὸς ἢ πρόθεσις, διότι ἢ ἕρις ἔσται ἄγονος. Τὸ κατ' ἐμὲ παραδέχομαι τὸ πρῶτον· πλὴν γινώσκων, ὅτι μᾶλλον δύναμει νὰ τύχῃ τῆς ἀποδοχῆς τῆς γνώμης μου διὰ τῆς διαφωνίας ἢ διὰ τῆς συνκινέσεως τῶν νομομαθῶν, ἀποδέχομαι τὸ τελευταῖον καὶ ἀναμένω νὰ διδαχθῶ τὸ ὀρθότερον παρὰ τοῦ πρώτου συγγραφέοντος περὶ τῆς *usucapio pro herede*. Εἴθε ἀπ' ἀρχῆς νὰ ἐφερόμην οὕτως, ἀπασαί καὶ καινοτομία ἤθελον γείνει ἀποδεκταί, ἀν προσηγορεύουμένην, ὅτι καταπολεμῶ αὐτὰς δημοσιευμένας δῆθεν ὑπ' ἀγνώστου τινός.

Τὸ σιγᾶρον μου ἐτελείωσεν· ἀναγκάζομαι νὰ περῶν τὰν λόγον.

Ἄλλ' ἔχω ἔτι τι, ὅπερ δεόν νὰ ἀνακοινώσω ὑμῖν, ἅτε περικλεῖτον ἐπικύρωσιν τοῦ ἰχυρισμοῦ μου περὶ τοῦ ἀπακτηλοῦ χαρακτῆρος τῆς *usucapio pro herede lucrativa*. Ἀντίγραφον ἐσχάτως ἀνακκλυθέντος μνημείου τῆς ρωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας καὶ σχέσιν ἔχοντος πρὸς τὸν θεσμόν τοῦτον.

Τὸ παρελ. ἔτος (1879) ἀνεκαλύφθη ἐν Βατικανῷ φύλλον τι τοῦ *Codex Rescriptus* περιέχον τὸν 137 ψαλμὸν καὶ φέρον διττὴν γραφὴν, ἕτερον κείμενον ὑπὸ τὸ ψαλμὸν ὑποκρύπτων, ὅπερ μετὰ τὴν δέουσαν ἐργασίαν ἀπεκατέστη· δικλινεῖ πρὸς τοὺς ἄλλοις μοναδικὸν τεμάχιον ἐκ συλλογῆς ὕμνων καὶ ἀσματῶν ρωμαϊστὶ γεγραμμένης. Τὸ τεμάχιον τοῦτο, φέρον τὸν ἀριθμ. 34, ἐπιγράφεται «*carmen creditorum debitoris sine herede defuncti.*»

Ἐκ παραδόξου συμπτώσεως ἀμφότερα τὰ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φύλλου κείμενα μοιάζουσιν ἀλλήλοις τόσῳ κατὰ τὴν ἔννοιαν, ὥστε ἠδύνατό τις νὰ υποθέσῃ, ὅτι τὸ ἐν ἐγράφῃ κατ' ἀπομίμησιν τοῦ ἑτέρου· ὅπως δῆποτε ἢ ὁμοιότης τῶν δύο πρώτων στίχων εἶναι καταπληκτικῆ· ἐν δὲ τῷ χειρογράφῳ κκλύπτουσιν καὶ ἐξωτερικῶς ἀλλήλους· μόνη διαφορά ὑπάρχει, καθόσον τὸ μὲν ὑποκείμενον εἶναι πικρὸν, τὸ δ' ἐπικείμενον θρηγὸς τῶν ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωτισθέντων Ἰουδαίων.

Παρατίθημι καὶ τοὺς πρώτους στίχους τοῦ ψαλμοῦ, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὁμοιότητος· ἢ μεταφράσεις τοῦ συμπληρωθέντος λατινικοῦ κειμένου, οὕτω δημοσιευθέντος, εἶναι ἐλευθέρκ.

Ψαλμὸς 137 Θρηγὸς τῶν Ἰουδαίων.

1 Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος, ἐκεῖ ἐκαθίσκαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών.

2 Ἐπὶ ταῖς ἰτέαις ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν.

Ῥῆμος 34 Παιδῶν τῶν δανειστῶν.

1 Ἐμένομεν οἴκοι ἐν σιγῇ καὶ ἀγωνίᾳ· ἐλεύσεται ὁ κληρονόμος, ὅπως ὑπεσέληθ' ἐπὶ τὴν κληρονομίαν καὶ ἀποτίσῃ τὰ χρεῖα αὐτῆς;

2 Κατέθημεν τὰ χρεωστικὰ εἰς τὸ στερεὸν κιβώτιον,¹ ἵνα ὦσιν ἀσφαλῆ καὶ πρόχειρα ἐν ἀνάγκῃ.

3 Ἄλλ' οὐδεὶς ὁ ἐρχόμενος, οὐδεὶς ὁ ὑπείσερχόμενος τὴν κληρονομίαν, οὐδὲ *testamento*, οὐδ' *ab intestato*, διότι πάντες γινώσκουσιν, ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει ἀσφαλές ἐν αὐτῇ.

4 Οὐδὲ *honorum possessio* ἐπεφάνη ποῦ,² οὐδ' ἡ σύζυγος χάριν τῆς *honorum possessio unde vir et uxor*, ἢ ἐσχάτη ἐλπίς τῶν ἀπηλπισμένων.

5 Τότε προσῆλθεν ὁ ἀνὴρ, ὁ ἐμπροσθεύμενος εἰς τὴν παγίδα,³ ὅπως λυτρώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀνάγκης.

6 Εἶδε τὸ ἄροτρον τοῦ ὀφειλέτου ἡμῶν, τοῦ ἀπομάκτου, ἐν ἀπραξίᾳ ἐπὶ τοῦ ἀγροῦ, ὅπερ ἡμεῖς ἀφήκαμεν ἐκεῖ δολίως.⁴

7 Καὶ ἤρρεσεν αὐτῷ τοῦτο καὶ ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ αὐτὸ ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ.

8 Καὶ νυκτὸς ἐπιγενομένης καὶ σκότους βαθέος ἐπορεύσατο ἐκεῖσε καὶ ἔλαβεν αὐτὸ καὶ ἀπέκρυψεν αὐτὸ ἐν τῷ σταύλῳ ὑπὸ τὴν φορβήν.

9 Ὁ δὲ κατάσκοπος ἡμῶν,⁵ ὃν ἐθέμεθα ἐκεῖ, διατρύψῃ τὴν ἐρεβώδη νύκτα διὰ τῶν γλαυκῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἀναγγέλει ἡμῖν τὸ συμβάν.

10 Ἡμεῖς δ' ἠκούσαμεν αὐτοῦ καὶ ἐκρύψαμεν τὴν ἀγγελίαν ἐν τῇ ἀσφαλεῖ ἀποθήκῃ τῆς καρδίας, μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ καταλλήλου πρὸς ἀνοιξίν αὐτῆς χρόνου.

11 Σιγῶντες ἐκκθήμεθα, οὐδόλως κινούμενοι καὶ ἀναμένοντες τὴν παρέλευσιν ἔτους.⁶

1 Ἐκεῖ ἐτίθεντο κατὰ Γάϊον III 131· οἱ δανεισταὶ ἔχουσιν ὑπ' ὄψιν ἐνταῦθα βεβαίως τὰ *nomina arcaria*.

2 Ἐντεῦθεν ἐξάγεται, ὅτι ὁ ὕμνος ἀνήκει τοῖς χρόνοις τῆς ἀναπτύξεως τοῦ *ius honorarium* ἕως τῷ 7 ἢ 8 αἰῶνι ἀπ. κτ. Ρ.

3 Ἐλευθέρκ μεταφράσεις τὸ κείμενον φέρει· *in laqueos incidere*.

4 Ἐν τῷ κειμένῳ *scientes holo malo*.

5 *Speculator* ἐντεῦθεν ἐξάγεται, ὅτι οἱ Ρωμαῖοι ἐνίοτε ἐτίθεντο φυλακὴν· ἐν τῇ l. 54 de *poss* (41.2) ὑπάρχει *custodia* χάριν σωροῦ ξύλων.

6 Προφανῶς τοῦ *annus usucapionis* διαφαίνεται ἡ πανουργία τῶν δανειστῶν, ἀφιεμένων ἀνενόχλητον τὸν χρησιδεσπύζοντα.

12 «Μοὶ ἐκλάπη ἄροτρον, ὑπὸ τὴν φορβὴν ὁ Γάιος ἀπέκρυψεν αὐτὸ ζητῶ αὐτὸ φέρων πινακίον καὶ περίζωμα».¹

13 Οὕτως ἐλάλησεν ὁ κατὰσκοπος, ἡμεῖς δ' ἠκαλουθήσαμεν ὡς μάρτυρες.

14 Καὶ ἐξήχθη τὸ ἄροτρον ἐκ τῆς φορβῆς καὶ δὲν ἀνῆκε τῷ κατασκόπῳ, καὶ αὐτὸς οὗτος ἀνεγνώρισε τὴν πλάνην του. «Σὺ εἶ ὁ κύριος, σὺ ἐκτῆσω αὐτὸ νομίμως» κληρονόμος γὰρ τοῦ Στίχου ἐγένου.

15 «Οὕτως ὀρίζει τὸ δίκαιον, ἀνεκράξαμεν ἅπαντες ἐν χορῶ, καὶ σὺ εἶ ὁ ὀφειλέτης ἡμῶν, ἰδοὺ τὰ χρεωστικά».

16 «Χαίρε τρις καὶ τετράκις, ὅτι ὁ κληρονόμος εἶ· χαίρωμεν, ὅτι ἀνευρέθη ὁ κληρονόμος, χαίροι δὲ μάλιστα ὁ σοφὸς ἀνὴρ, ὁ ἐκ τῶν μυχῶν τοῦ νοῦ αὐτοῦ τὴν usucapio pro herede lucrativa τῷ κόσμῳ ἐδώρησατο».

Οὕτως περατοῦται ὁ παικὴν, προτείνω δὲ ν' ἀποκαλέσωμεν αὐτὸν *Κληρονομικὸν ψαλμὸν* ἢ, *Τὸ ἄσμα τῆς παγίδος τοῦ ἀρχαίου κληρονομικοῦ δικαίου*.

Νικόλαος Ι. Δημαρᾶς ὁμηγητής

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΣΥΝΑΞΑΡΙΟΝ

Α'

Ἦτο ἡ πρώτη Κυριακὴ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 540 μετὰ Χριστόν. Ἄμυ τῇ πρώτῃ συνωθοῦντο οἱ χριστιανοὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ εἰς τὸ Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Ἰουλιανοῦ. Εἶχε διαδοθῆ ὅτι τὴν Κυριακὴν ἐκείνην ἐμελλε νὰ ὀμιλήσῃ αὐτὸς ὁ Πατριάρχης γέρον πεπαιδευμένος ἄμυ καὶ σεβάσιμος, καὶ πάντες ἔσπευδον νὰ ἀκούσωσι τὴν ὠραίαν αὐτοῦ διδασκαλίαν. Ἦ ἀναγνωσθεῖσα τοῦ Εὐαγγελίου περικοπὴ ἦτο ἐκ τοῦ 19. κεφαλαίου τοῦ Ματθαίου, καθ' ἣν ἐρωτήσαντός τινος τὸν Ἰησοῦν «τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον» ἐκεῖνος ἀπεκρίθη «τήρησον τὰς ἐντολάς· εἰ δὲ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός πτωχοῖς. Εὐθὺς μετὰ τὴν τοῦ Εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν ἀπὸ τοῦ θρόνου ἠκούσθη ἡ μελιχίος φωνὴ τοῦ Πατριάρχου, πρὸς ὃν πάντες ἠτένισαν. Τὸ Εὐαγγέλιον ἀνέπτυξε διὰ λόγου,

¹ Πρόκειται περὶ τῆς ἐπισήμου κατ' οἶκον ἐρεύνης ἐν τῷ *furtum lance et licio conceptum* Γάϊ III 192.193. Καὶ ἐνταῦθα ὑπάρχει κατὰ βάθος πανουργία. Κατ' οἶκον ἐρευνα μετὰ τὴν κατάληψιν κληρονομικῶν πραγμάτων ἦν ἀδύνατος μὴ διαπραττομένου διὰ ταύτης *furtum* ἡδύνατο ὁμοίως νὰ ἐνεργηθῆ χάριν κλοπιμαίων πραγμάτων διὸ ὁ κατὰσκοπος ἀγγέλλει, ὅτι τὸ ἄροτρον ἀνῆκεν αὐτῷ.

ἀπηλλαγμένου μὲν ἐζητημένων φράσεων, ἀλλὰ πλήρους πειθοῦς ἦν μόνον ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ πείρα τοῦ κόσμου δύνανται νὰ ἐμπνεύσωσιν.

Ἐάν τις, καθ' ἣν ὥραν ἐδίδασκεν ὁ Πατριάρχης ἔστρεφε τὰ βλέμματα πρὸς τὴν ἀριστερὰν τοῦ Ναοῦ παρὰ τὸν Νάρθηκα πύλην ἤθελε παρατηρήσῃ ὅπισθεν τοῦ παρακειμένου τάφου τοῦ Μάρτυρος Ἰουλιανοῦ ἄνδρα τριακοντούτη περιίπου, ἀκροώμενον μετὰ προσοχῆς. Ἦν δ' Ἀδρόνικος, Ἀντιοχεὺς τὴν πατρίδα, χρηματιστὴς τὸ ἐπάγγελμα καὶ ὑπέρπλουτος. Παρ' αὐτῷ ἴστατο ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἀθανασία, γυνὴ, ἥς τὸ μεσημβρινὸν κάλλος ἡμιλλᾶτο πρὸς τὴν τιμίαν σεμνότητα. Πρὸ αὐτῶν ἴσταντο, ἐσταυρωμένως ἔχοντα τὰς ἀβρὰς μικρὰς χεῖρας, τὰ δίδυμα αὐτῶν τέκνα, ὁ Ξάνθος καὶ ἡ Μελανία. Δὲν ἦσαν τὰ παιδία ἐκεῖνα ἀνθρώπινοι μορφαί· ἔλεγες, ἦσαν μικροὶ ἄγγελοι ἀπ' οὐρανοῦ καταπτάντες καὶ παρὰ τὸν τάφον τοῦ Μάρτυρος ἀναπαύομενοι. Καὶ περίεργον· αἱ μορφαὶ αὐτῶν παρίστων ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον ἦ ὅ,τι τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐδήλουν. Τὴν σιτόχρουν κεφαλὴν τοῦ Ξάνθου ἐκόσμου μαῦροι ὀφθαλμοὶ καὶ κατὰμυρος κόμη, τῆς Μελανίας τὸ λευκὸν πρόσωπον καὶ τοὺς γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστεφάνου βόστρυχοι χρυσοὶ καὶ ἀπαλοὶ ὡς μέταξκα. Ἐάν ὁ Ραφαὴλ ἔβλεπε τὰς δύο αὐτὰς κεφαλὰς ἤθελε βεβῆως τὰς ζωγραφῆσαι ἀναπαυομέννας ἐπὶ τῶν νεφελῶν ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Σιζτείας Παναγίας.

Τοῦ Πατριάρχου ἡ ὀμιλία ὅσον προέβαιεν, ἐπὶ μᾶλλον προσείλκυε τὴν προσοχὴν τοῦ Ἀδρόνικου, ὅστις σπανίως εἶχεν ἀκροασθῆ τοιαύτης διδασκαλίας· ἐάν τις ἀκριβέστερον παρετήρει αὐτὸν ἤθελε τὸν ἴδῃ σιγμὴν τινα ἀνυψοῦντα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ ἄνω, εἶτα δὲ δάκρυα καταλείβοντα τὰς ἀνδρικές αὐτοῦ παρειὰς καὶ τὴν κεφαλὴν τέλος πίπτουσαν, ὡς ὑπὸ βάρους, ἐπὶ τοῦ στήθους. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Λειτουργίας, ἀπερχόμενος τοῦ Ναοῦ, διένειμε τοῖς τὴν πύλην περικυκλοῦσι πτωχοῖς τὰ χρήματα τοῦ βαλκαντίου του μέχρι τοῦ τελευταίου κοδράντου.

Ἐπανῆλθεν οἴκαδε σύνουος· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς Ἀθανασίας ἐφαίνετο ἐμποιήσας ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν ὁ λόγος τοῦ Πατριάρχου. Πρῶτος ὁ Ἀδρόνικος ἔλυσε τὴν σιωπὴν.

— Ἀθανασία, πῶς σοὶ ἐφάνη τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον;

— Θαυμάσιον! Τρόντι ὁ εἰσδύων εἰς τὸ ἀλληγορικὸν πνεῦμα τῶν λόγων τοῦ Σωτῆρος δύναται καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κόσμῳ νὰ ἦ εὐτυχὴς καὶ ἄλλους νὰ καταστήσῃ εὐτυχεστέρους καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν νὰ σώσῃ.

— Τί ἀλληγορικὸν πνεῦμα; παρετήρησε μετὰ θαυμασμοῦ ὁ Ἀδρόνικος· μήπως πρόκειται περὶ τινος παραβολῆς;

— Δὲν πρόκειται περὶ παραβολῆς τινος, ἀλλὰ δὲν δύνασαι νὰ ἰσχυρισθῆς ὅτι τοῦ Σωτῆρος ἡ συμβουλή, νὰ διανεῖμωμεν δλοκλήρον τὴν περιουσίαν ἡμῶν τοῖς πτωχοῖς, πρέπει νὰ νοηθῆ κατὰ γράμμα.

— Ἐννοεῖται, εἶπεν ὁ Ἀδρόνικος· ἄλλως τε δὲν ὑποχρεοῦται τις πρὸς

σωτηρίαν αὐτοῦ νὰ τὸ πράξῃ· ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν. Δὲν διδάσκουσι δὲ οἱ διδάσκαλοι τῆς ἡμετέρας ἐν Ἀντιοχείᾳ Κατηχητικῆς Σχολῆς, ἀπὸ τοῦ πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἰδίως, ὅτι τὴν ἀλληγορικὴν ἐρμηνείαν δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζωμεν πάντοτε ἐν τῇ ἀγίᾳ Γραφῇ; Δὲν ἀντιτιθέμεθα μάλιστα κατὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ Ἀντιοχεῖς πρὸς τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τοὺς ἀναζητοῦντας παντοῦ τὴν ἀλληγορίαν καὶ τὴν συμβολικὴν ἐρμηνείαν. Ἡ διήγησις τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἐπειδὴ δὲν ἐκτίθεται ὡς παραβολή, ἀλλὰ ὡς γεγονός ἐστορικόν, κατὰ γράμμα ὀφείλει νὰ νοηθῇ. Τοῦτο δὲ κατέδειξε καὶ ὁ Πατριάρχης ἐν τῇ θαυμασίᾳ, ὅπως τὴν ὠνόμασες, κατηχήσει.

— Ἀλλὰ, σύζυγε· θέλεις λοιπὸν καὶ ἡμεῖς νὰ διακρίνωμεν τὴν περιουσίαν μας τοῖς πτωχοῖς;

— Οὐχί, ἀπήντησεν εὐκρινῶς ὁ Ἀνδρόνικος· δὲν ἔχω τὸ θάρρος νὰ ἀντιμετωπίσω τοιαύτην τελειότητα, ἀλλὰ, ἂν θέλῃς, δυνάμεθα νὰ πράξωμέν τι προσεγγίζον εἰς αὐτήν. Ὁ θεὸς ἐδώρησάτο ἡμῖν πολλὰ ἀγαθὰ. Ἔργον εὐάρεστον τῷ θεῷ θὰ πράξωμεν, ἂν διακρίνωμεν εἰς τρία ἴσα μέρη τὸν ἡμέτερον πλοῦτον· καὶ τὸ μὲν ἐν χρισίωμεν τοῖς πτωχοῖς, τὸ ἄλλο δανείζωμεν ἄνευ τόκου τοῖς ἔχουσι χρεῖαν, διὰ δὲ τοῦ τρίτου ἐργαζώμεθα πρὸς οἰκονομίαν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων.

Ἡ Ἀθανασία ἐσιώπησεν ἐπὶ μικρόν. Κατ'ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ Ξάνθος εἰσηλθεν εἰς τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ οἱ σύζυγοι διελέγοντο, κρατῶν τὸ βιβλίον τῶν ψαλμῶν, καὶ «μῆτερ, λέγει, πόσον παράδοξοι μοὶ φαίνονται αὐτοὶ οἱ στίχοι τοῦ Δαβὶδ, «πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ εἰς αἶψα ποτε δυνατὸν οἱ πλούσιοι νὰ πεινάσωσιν».

Ἡ Ἀθανασία δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ πλέον ἑαυτῆς. «Ἀνδρόνικε, εἶπε περιπτυσσομένη αὐτὸν, ἐνίκησας, γεννηθήτω, ὡς εἶπας». — «Τὰ δύο τέκνα, ἀρκοῦσιν ἡμῖν, προσέθηκεν ὁ Ἀδρόνικος· ἄς ζήσωμεν τοῦ λοιποῦ ὡς ἀδελφοὶ ἐν σωφροσύνῃ, ἐν προσευχῇ καὶ ἐλεημοσύνῃ».

Ἄμ' ἔπος, ἄμ' ἔργον. Τὴν ἐπομένην οἱ σύζυγοι προσεκάλουν τοὺς ἐνδεεῖς εἰς τὸν οἶκόν των καὶ παρεῖχον αὐτοῖς ὅσων ἐδέοντο.

B'

Τὰ παιδίκα ἠΐξανον ἤδη καὶ σὺν τῇ ἡλικίᾳ ἀνεπτύσσετο καὶ τὸ κάλλος αὐτῶν καὶ τὸ πνεῦμα· ἦσαν ὅλα χαρὰ, ὅλα ζωὴ· χαρὰ τῶν γονέων, χαρὰ τῶν φίλων. Οὐδὲν θελατικώτερον τοῦ νὰ βλέπῃ τις τὴν Μελανίαν νὰ τρέχῃ ἐπὶ τῶν πρᾶσινων πεδιάδων καὶ πηδῶσαν νὰ διώκῃ τὰς χρυσαλλίδας, περὶ δὲ τὸ ροδόχρουν καὶ ἐρωτύλον πρόσωπόν της τοὺς ξανθοὺς βοστρύχους ἀνεμίζομένους ἐπιχαρίτως ὑπὸ τοῦ ἀέρος. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Ξάνθον, οὗτος κα-

τεγίνετο εἰς ἔργα σοβαρὰ, προηλείφετο εἰς τὴν στρατείαν, ἀσκούμενος μετὰ τῶν δημῶν περὶ τὰς λόγχας καὶ τὸ τόξον.

Ἀλλὰ δεινὴ μισμακτικὴ νόσος προσέβηκε τὸν Ξάνθον. Ὡς δὲ πάσης αὐτοῦ εὐτυχίας μετ' ἀσπασμῶν ἔκαμνε κοινῶν τὴν ἀδελφὴν, οὕτω καὶ τὴν νόσον διὰ φιλήματος μετέδωκεν αὐτῇ παρακκαθημένη παρὰ τὴν κλίνην. Δυστυχῆς μῆτερ! σοὶ ἐπεφυλάσσετο νὰ κλείσῃς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ θνήσκοντος Ξάνθου, καὶ νὰ ἀκούσῃς τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν τοὺς σπαρταζικαρδίους λόγους τῆς Μελανίας, «μῆτερ, εἶπέ τοῦ Ξάνθου νὰ μὲ περιμεῖνῃ· θέλω νὰ ὑπάγωμεν μὲτ' εἰς τὸν ὠραῖον ἐκεῖνον κῆπον· θὰ ἤμεθα ἀσφαλεῖς ἐκεῖ, θὰ συμπαίξωμεν, καὶ ἔλθε νὰ μὲς εὕρῃς». Καὶ τὴν ἰδίαν ἐκείνην νύκτα ἄγγελος συμπαρέλαβε καὶ τὴν ψυχὴν τῆς Μελανίας.

Ἡ κηδεὶα τῶν δύο μικρῶν ὑπῆρξε θλιβερωτάτη· αὐτὸς ὁ Πατριάρχης προηγεῖτο τῆς σοροῦ. Καὶ ὁ μὲν Ἀδρόνικος, ὡς ἀνὴρ ἐγένετο κρείττων ἑαυτοῦ, τῆς λύπης κυριεύσας· ἀλλ' ἡ Ἀθανασία, γυνὴ καὶ μῆτηρ, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιστῇ ὑπὸ τὸ ἀφόρητον βᾶρος τῆς ὀδύνης· ὅτε δὲ ὁ νεκρῶσιμος χορὸς ἤρξατο ψάλλον τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν οἱ λυγμοὶ τῆς μητρὸς κατεσπάραζον τὴν καρδίαν πάντων τῶν παρισταμένων καὶ αὐτοῦ τοῦ γηρκιοῦ Πατριάρχου.

Μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τῶν παιδίων τὸν μὲν Ἀνδρόνικον συμπαρέλαβε μετ' ἑαυτοῦ ὁ Πατριάρχης εἰς τὸ πατριαρχεῖον πρὸς παρηγορίαν. Ἀλλ' ἡ Ἀθανασία παρὰ τὸν τάφον τῶν τέκνων της καθεσθεῖσα καὶ ὀλοφυρομένη, δὲν ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ πλέον τοῦ Μαρτυρίου· «ἐδῶ θέλω συναποθάνει καὶ ἐγὼ, ἔλεγεν· ἐδῶ θέλω ἐνταφιασθῆ μετὰ τῶν τέκνων μου».

Ἐπῆλθεν ἡ νύξ· ὁ κόματος καὶ ὁ θρήνος τῆς ἡμέρας ἐδώρησαν αὐτῇ ὕπνον. Ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ χώματος τοῦ τάφου καὶ οὕτως ἀπεκοιμήθη. Τίς ἀμφιβάλλει, ὅτι, μετὰ τὰς τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐντυπώσεις, δὲν ἤθελεν ἰδῆ κατ' ὄναρ τὰ τέκνα της; Τῇ ἐφάνη ὅτι εὕρισκετο πρὸ τοῦ περιβόλου τοῦ Μαρτυρίου, παρὰ τὸν πυλῶνα τοῦ ὁποῖου ἴστατο ἐν σχήματι μοναχοῦ ὁ μάρτυς Ἰουλιανός. «Τί ἔχεις, γύναι, καὶ κλαίεις; ἐρωτᾷ αὐτήν· τί διαταράττεις τὴν ἡσυχίαν τῶν ἀπολαύοντων ἐνταῦθα τρυφῆς ἀνεκκαλήτου;» — «Μῆ με ἀπώσῃς τὴν δούλην σου, κύριε· ἀπήντησεν ἡ Ἀθανασία· ὁ πόνος καὶ ἡ θλίψις μου εἰσὶν ἄμετρα, διότι, δύο μόνα τέκνα ἔχουσα, ἀμφοτέρω ἔθαψα σήμερον. — «Μὴ κλαῖε, εἶπεν ὁ Μάρτυς· διότι τὰ τέκνα σου ζῶσι». Καὶ τοῦτο λέγων ἠνέφξε τὸν πυλῶνα, καὶ ἔδειξεν αὐτῇ τὸν τοῦ ναοῦ περιβόλον. Ἡ Ἀθανασία ἔμεινε ἐκθαμβῶς· ὁ περιβόλος ὁμοίως τὸν γνωστὸν κῆπον, ἐν ᾧ ἡ Μελανία χθὲς ἤθελε νὰ συμπαίξῃ μετὰ τοῦ Ξάνθου, διέφερε μόνον καθ' ὅτι ἀπλετον καὶ ἀνέσπερον φῶς κατεφώτιζεν αὐτὸν, χρυσοπτέρυγοι δὲ ἀνθρώπινοι μορφαὶ περιίπταντο ἐν αὐτῷ. Ἐκεῖ πλῆθος πολὺ παιδίων ἔπαιζον καὶ ἐχόρυσον, ἄδοντα χαροπῶς. Μεταξὺ τῶν τρυφερῶν ἐκείνων ὑπάρξαρον διακρίνει ἡ Ἀθανασία τὴν χρυσιζούσαν κε-

φαλήν τῆς λευχειμονούσης Μελάνιας, καὶ παρ' αὐτῇ τὸν μικρὸν Ξάνθον, ἐπίσης λευχειμονοῦντα. Ἡ φωνὴ τῶν τέκνων τῆς φθάνει εἰς τὰ ὄρα τῆς. Ὁρμαῖ, θέλει νὰ ἐναγκαλισθῇ αὐτὰ, ἀλλὰ . . . ὁ πυλὼν κλείεται, ὁ μοναχὸς γίνεται ἄφαντος καὶ αὐτὴ ἐξυπνᾷ.

Ἡδυνάτει νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὠνειρεύθη. Ἡ λύπη τῆς μετεβλήθη ἀμέσως εἰς χαράν· «λοιπὸν ζῶσι τὰ τέκνα μου ἐν οὐρανοῖς· ζῶσι! πρὸς τί ἐγὼ νὰ κλαίω ;» Στραφεῖσα δ' ἐζήτηε τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον· μόλις δὲ ἰδοῦσα τὸν ἐν τινὶ γωνίᾳ τοῦ ναοῦ κοιμώμενον θυρωρὸν, ἐπέισθη, ὅτι οὐδεὶς οὔτε εἰσηλθεν οὔτε ἐξῆλθεν αὐτοῦ, καὶ ὅτι τὸ ὄραμα ἦτο ὄνειρον. Τὴν ὄραν ἐκείνην, πλήρης φόβου καὶ χαρᾶς, σπεύδει πρὸς τὸν σύζυγον. «Ἀνδρόνικε, λέγει, τὰ τέκνα ἡμῶν ζῶσι· τί ἔτι περιμένομεν ; δὲν ἀκούεις τὴν φωνὴν τοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ τῶν τέκνων ἡμῶν λέγουσαν· «πῶλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὲς πτωχοῖς· δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ καπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς» ;

Ὁ Ἀνδρόνικος προθύμως ἀπεδέξατο τοὺς λόγους τῆς Ἀθανασίας καὶ ἀπεφάσισε μετ' αὐτῆς νὰ περιβληθῇ τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα καὶ μακρὰν τῆς τύρβης τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἐπὶ γῆς θορύβου νὰ εὕρωσι τὴν ἀποπτάσαν εὐδαιμονίαν.

Ἀποφασίσαντες τοῦτο διεμοίρασαν τὸ πλεῖστον τῆς περιουσίας αὐτῶν τοῖς πτωχοῖς, ἠλευθέρωσαν τοὺς πολυπληθεῖς δούλους καὶ τὰς δούλας αὐτῶν, ἀφῆκαν τὸ ὑπόλοιπον τῆς περιουσίας ὅπως ἀνεγερθῇ ἐν Ἀντιοχείᾳ νοσοκομεῖον καὶ ξενῶν τῶν μοναχῶν καὶ ἐνδεῶν, καὶ λαθόντες μεθ' ἑαυτῶν ὀλίγα δηνάρια, ἐξῆλθον νύκτωρ τῆς πόλεως Ἀντιοχείας μόνοι.

Ἡ νύξ ἐκείνη ἦτο εἴπερ τις μαγευτικὴ· τὸ φῶς τῆς πρὸς τὴν δύσιν κλινούσης σελήνης παρίστα τὰ πάντα λευκάρυρα· τὴν βαθείαν ἡμερίαν τῆς νυκτὸς διέκοπτεν ἡ μονότονος τῆς γλαυκῆς κραυγῆ. Ἡ Ἀθανασία μόλις συνεκράτει τὰ θαλερὰ αὐτῆς δάκρυα· ἐλυπεῖτο οὐχὶ τόσο, διότι ἐγκατέλειπε τὸν κόσμον, ὅσον διότι ἄφινεν ἐν τῷ Μαρτυρίῳ τὸ ἡμῖς τῆς καρδίας αὐτῆς. Αἴφνης, ὑπὸ πόνου ἀκαταβλήτου κυριευθεῖσα, ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω. Τῶν οἰκοδομῶν τῆς πόλεως ἐδέσποζε τὸ Μαρτύριον, οὗ ὁ λευκὸς τροῦλλος ἔτι λευκότερος ἐφαίνετο ὑπὸ τὸ σεληναῖον φῶς. Ἐκεῖ . . . ἐκεῖ ἦσαν τεθαμμένα ! Κραυγὴ ὀδύνης ἐξῆλθε τῶν στέρων αὐτῆς· ὁ Ἀνδρόνικος μετὰ τρεφερότητος ὑπεστήριξεν αὐτὴν καὶ «γύναι, τῇ εἶπε, θάρρει καὶ πίστευε». Δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ πρῶτον αὐτῆς θάρρος καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἀπομάξασα, ἐβάδισε μετὰ τοῦ Ἀνδρονίκου πρὸς τὰ ἐμπρός.

Γ'

Ἀπεφάσισαν νὰ κατευθυνθῶσι πρὸς τὴν ἁγίαν Γῆν, τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸν τόπον ἐκεῖνον, πκρ' οὐ ἠδύναντο ν' ἀρυσθῶσι μείζονα πικρηγορίαν. Καθ'

ὁδὸν βαίνοντες συνήντησαν πολλοὺς πατέρας καὶ μοναχοὺς, μεθ' ὧν ἐπεσκέφθησαν πάντας τοὺς ἱεροὺς τόπους, τὴν Βηθλεεμ, τὸν Ἰορδάνην, τὸ Θαβῶρ, τὸν Γολγοθᾶν, τὸν Πανάγιον Τάφον. Ὅσῃν εὐλάβειαν ἐνέπνεον οἱ τόποι ἐκεῖνοι, τόσῃν μελαγχολίαν ἐνεποίουν τὰ μεγαλοπρεπῆ τοῦ Ναοῦ καὶ τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλήμ ἐρείπια· ἡ ἐρήμωσις αὐτῶν, μονονουχί φωνὴν ἀφιεῖσα, συνέχιζε τὸν θρήνον τοῦ Ἱερεμίου.

Ἐγκαταλιπόντες τὴν Παλαιστίνην ἀπῆλθον ἀμφοτέρω εἰς Αἴγυπτον, ἧς ἡ ἐρήμος ἀπὸ Ἀντωνίου καὶ Μακκαρίου εἶχε συνοικισθῆ ὑπὸ ἀσκητῶν, ὧν οἱ διακρεπέστεροι καθηγῆται τῆς ἐρήμου ὀνομάσθησαν.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Αἰγύπτῳ διεφημίζετο ἐπὶ ἀσκήσει καὶ ἀρετῇ ὁ ἀββᾶς Δαυιὴλ. Τοῦτον ἠθέλησαν πρῶτον νὰ ἐπισκεφθῶσι. Κατῴκει ὁ ἀββᾶς Δαυιὴλ ἐπὶ κορυφῆς λοφίσκου τινός, ὃν ἐσκίαζον κυπάρισσοι καὶ φοίνικες. Τὸ μικρὸν κελλίον τοῦ ἦτο πλινθόκτιστον· ἦτο μᾶλλον ἄθυρμά τι ἢ κατοικία· τὸ ὕψος αὐτοῦ ἦτο τόσον, ὥστε ἀνὴρ ὑψηλὸς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ, ἀλλ' ὤφειλε νὰ ἴσταται πρὸ τῆς μόνῃς αὐτοῦ θυρίδος, ἧτις καὶ ὡς πύλη καὶ ὡς παράθυρον ἐχρησίμευσεν. Ὁ Ἀββᾶς Δαυιὴλ, γέρον λευκοθρίξ, οὗ ὁ πῶγων, εἰς δύο αἰχμᾶς ἀπολήγων, ἔπιπτε μέχρι τῆς ζώνης αὐτοῦ ἐκάλητο πρὸ τῆς θυρίδος ἀπέναντι τοῦ δύνοντος ἡλίου καὶ ἀνεγίνωσκε χαμηλῇ τῇ φωνῇ τὴν Θ' ὄραν.

— «Πάτερ εὐλόγησον» ἠκούσθη αἴφνης φωνὴ λέγουσα ἐκ τῶν πλαγίων. Στραφεὶς ὁ Ἀββᾶς εἶδε τὸν Ἀνδρόνικον καὶ τὴν Ἀθανασίαν. «Ὡς εὐπρεπέστετε ἀδελφοί· ὁ θεὸς εὐλογῆσαι ὑμᾶς». Σιγῇ διεδέχθη τοὺς λόγους τούτους, μεθ' ὃ ἡ προσευχὴ ἐξηκολούθησε.

Μετὰ τὸ πέραν αὐτῆς ὁ Ἀββᾶς Δαυιὴλ παρέθηκε τὸ λιτὸν δεῖπνον· ἄρτον ξηρὸν, ἰσχάδα, φοίνικας καὶ ὕδωρ. — «Πόθεν ἔρχεσθε, ἀδελφοί, ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Δαυιὴλ, καὶ ποῦ πορεύεσθε ; — Ἐξ Ἀντιοχείας, πάτερ, ἀπῆντησεν ὁ Ἀνδρόνικος, ποθοῦμεν δὲ τὸν βίον τῆς ἀσκήσεως καὶ ἤλθομεν ἐξαιτούμενοι τὴν ὀδηγίαν καὶ εὐλογίαν ὑμῶν.» — «Ὀντως καλὸν ἔργον καὶ μακάριον ἐξελέξασθε, παρετήρησεν ὁ Ἀββᾶς Δαυιὴλ». Εἶτα προσέθηκεν· «Ἐκουσίᾳ τῇ γνώμῃ προσέρχεσθε, ἢ ἐκ τίνος ἀνάγκης ἢ βίας ;» — «Οὐχί.» — «Ἀποτάσσεσθε τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ, κατὰ τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου ;» — «Ναί». — «Ἰπομένετε πᾶσαν θλιψὴν καὶ στενοχωρίαν τοῦ μονήρου βίου ;» — «Ναί». — «Φυλάττετε ἑαυτοὺς ἐν παρθενίᾳ καὶ σωφροσύνῃ καὶ εὐλαβείᾳ ;» — Ὁ Ἀνδρόνικος ἐσιώπησεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς, εἶτα ἀπῆντησε «ναὶ· πάτερ· θέλομεν ζῆσαι τοῦ λοιποῦ ἐν σωφροσύνῃ καὶ εὐλαβείᾳ» — Ἡ Ἀθανασία κτεβίβασε πρὸς τὴν γῆν τοὺς ὀφθαλμοὺς, λαπτὸν ἐρύθημα ἐκάλυψε τὰς πρεϊὰς αὐτῆς, ἐνῶ ὁ Ἀββᾶς ἀτενῶς προσβλέψας τὸν Ἀνδρόνικον ἐπανελάβε τὴν ἐρώτησιν «φυλάττετε ἑαυτοὺς ἐν παρθενίᾳ καὶ σωφροσύνῃ καὶ εὐλαβείᾳ ;» — «Εἴμεθα σύζυγοι» ἀπῆντησεν

μετά τινα δυσταγμὸν δ' Ἀνδρόνικος. Καὶ τότε ἀμφοτέρω διηγήθησαν αὐτῶ τὸν πρότερον αὐτῶν βίον.

Ὁ Δαμιήλ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐσκέφθη περὶ τοῦ κατηλληλοτέρου τρόπου τῆς ἀποκαταστάσεώς των.

Ἐν Αἰγύπτῳ ἤκμαζε μοναστήριον γυναικειῶν, τῶν Ταβεννησιωτῶν, τὸ ὁποῖον διεφημίζετο ἐπ' ἀρετῇ καὶ ἀσκήσει τῶν μοναζουσῶν. Εἰς ἐκεῖνο προώρισεν ὁ Ἀββᾶς Δαμιήλ τὴν Ἀθανασίαν. Ὁ Ἀνδρόνικος συγκατατέθη νὰ μείνῃ παρ' αὐτῶ.

Τὴν πρώϊαν τῆς ἐπομένης Κυριακῆς εἶχον συνέλθῃ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κοινοβίου τοῦ ὁσίου Παύλου, δύο ὥρας τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπέχοντος, πάντες οἱ ἀδελφοὶ τῶν πέριξ σκητῶν καὶ κοινοβίων, ἐπὶ τῇ προσκλήσει τοῦ Ἀββᾶ Δαμιήλ. Ὁ Ἀνδρόνικος καὶ ἡ Ἀθανασία ἔμελλον νὰ περιβληθῶσι τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα.

Ἡ λειτουργία ἤρχισε. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα αὐτῆς δ' Ἀνδρόνικος παρίστα συμπαθῆ εἰκόνα τοῦ μετανοοῦντος Τελώνου. Ἡ δὲ Ἀθανασία, ἦν ὠχροτάτη τὸ πρόσωπον, αἱ δὲ παγετώδεις χεῖρες ἐμαρτύρουν τὴν σφοδρὰν αὐτῆς συγκίνησιν. Μετὰ τὴν τελετὴν τῆς κουρᾶς δ' Ἀνδρόνικος καὶ ἡ Ἀθανασία περιεβλήθησαν τὰ μοναχικὰ ἐνδύματα καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς λειτουργίας παρεκάθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν ἐν κοινῇ τραπέζῃ.

Ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ Ἀνδρονίκου ἀπὸ τῆς Ἀθανασίας ὑπῆρξε σπαράξικα ἰσχυρὸς. Ἠσπᾶσαντο τὸν τελευταῖον ἐγκόσμιον ἀσπασμὸν, μὲ τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ μὴ ἐπανίδωσι πλέον ἀλλήλους. Καὶ ἡ μὲν Ἀθανασία ἀπῆλθεν εἰς τὴν μονὴν τῶν Ταβεννησιωτῶν, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ἔμεινε παρὰ τῶ Ἀββᾶ Δαμιήλ.

Δ'

Παρήλθον δώδεκα ἔτη. Ὁ Ἀνδρόνικος διετῆρει ἔτι τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀνδρικὴν εὐρωστίαν, μόνος δὲ ὁ πώγων αὐτοῦ ἐμαρτύρει, λευκάζων ἤδη, ὅτι εὕρισκετο εἰς τὸ μεταίχιμιον τῆς θνδρικῆς καὶ τῆς πρεσβυτικῆς ἡλικίας. Ἡμέραν τινὰ θερινήν παρεκάλεσε τὸν Ἀββᾶ Δαμιήλ ὅπως τῷ δώσῃ ἄδειαν νὰ μεταβῇ καὶ πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα. Ὁ Ἀββᾶς εὐχαρίστως ἀπέλυσε αὐτόν. Λαβὼν τὴν ὁδοπορικὴν αὐτοῦ ῥάβδον καὶ τὴν πήραν ἔλαβεν τὴν ὁδὸν τὴν διὰ τῶν πεδιάδων τῶν ὑπὸ τοῦ Νείλου ἀρδευομένων. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν τὸ καῦμα ἦτο ἀφόρητον· δὲν εἶχε φάσῃ ἔτι ὁ Ἡλίου εἰς τὸ ζενιθ αὐτοῦ καὶ ἡ ἔρημος καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγονος πεδιάς ἀνέδιδε φλόγας. Κεκοπιαικῶς ἐκ τῆς ὁδοπορίας καὶ τοῦ καύσανος ὁ Ἀνδρόνικος ἔστρεψε πέριξ αὐτοῦ τὰ βλέμματα, ὅπως ἀνακαλύψῃ που σικάν. Ἀλλὰ πλησίον μὲν οὐδεμίαν ὑπῆρχεν· εἰς τὸ ἀπώτατον ὁμως τοῦ ὀρίζοντος ση-

μεῖον, ἐφάνη αὐτῷ, ὡς ἂν εἶδε ὑψουμένους κυπαρίσσους. Ἡ ἀπόστασις ἦτο μεγάλη· ὤφειλε λοιπὸν νὰ διατρέξῃ ὄλον ἐκεῖνο τὸ διάστημα.

Ἐφθασε μετὰ κόπον πολὺν εἰς τὸ ποθούμενον σημεῖον. Ἐκεῖ ἔθαλλε τῶντι οἰκογένεια κυπαρίσων· δύο ἀβραὶ θυγατέρες κυπαρίσσοι παρὰ γηραιὰν μητέρα ἔρριπτον ἱκανὴν σικάν ἐπὶ τοῦ καίοντος ἐδάφους. Παρὰ τὴν ρίζαν ὑπῆρχε λίθος μέγας καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀνεπαύθη ὁ Ἀνδρόνικος.

Ἴδου μετὰ τινας στιγμὰς ἀγένειος μοναχὸς διηθύνετο πρὸς τὴν κυπαρίσσον, κάθιδρως καὶ κεκμηκῶς ἐπίσης. Πλησιάζας προσηγόρευσε τὸν Ἀνδρόνικον ὅστις τὸν ἀντεχαιρέτισεν, ἐγείρας τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀλλ' ὁ ξένος μικροῦ δεῖν ἀφῆκε κρυγὴν. Ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος ἦν ἡ Ἀθανασία, ἥτις ἀπῆρχετο καὶ αὐτὴ εἰς Ἱεροσόλυμα φέρουσα ἔνδυμα ἀνδρικὸν μοναχοῦ, καὶ μετονομασθεῖσα Ἀθανάσιος. Καὶ ἡ μὲν Ἀθανασία ἀνεγνώρισε τὸν Ἀνδρόνικον· ὁ δὲ Ἀνδρόνικος δὲν ἐγνώρισε τὴν Ἀθανασίαν, ἐπειδὴ τὸ κάλλος αὐτῆς εἶχε μακρυνθῆ ἐκ τῆς πολλῆς ἀσκήσεως, τὸ δὲ ὡς γάλα λευκὸν αὐτῆς πρόσωπον εἶχε μεταβληθῆ εἰς ὑπομέλαν.

«Ποῦ πορεύεσαι ἀδελφέ;» εἶπεν ἡ Ἀθανασία μόλις κρατοῦσα ἑαυτῆς καὶ καθεσθεῖσα παρ' αὐτῷ οὕτως, ὥστε νὰ μὴ τὴν βλέπῃ κατὰ πρόσωπον.— «Πρὸς τοὺς ἁγίους Τόπους» ἀπήντησεν ἐκεῖνος.— «Ἐκεῖ μεταβάνω καὶ ἐγώ». — «Θέλεις νὰ ὀδεύσωμεν ὁμοῦ;» ἠρώτησεν ὁ Ἀνδρόνικος. Ὁ Ἀθανάσιος εἰσήγησεν ἐπὶ τινας στιγμὰς, εἶτα ἀπήντησε «ναί, ὅπως θέλεις, πλὴν ὑπὸ τὸν ἐξῆς ὄρον νὰ περιπατήσωμεν οὕτως, ὡς ἂν μὴ ἤμεθα ὁ εἰς παρὰ τὸν ἕτερον· νὰ μὴ ἀνταλλάξωμεν καθ' ὁδὸν οὐδὲ λέξιν». — «Ἐστω, ἄς ὑπάγωμεν σιωπῶντες», εἶπεν ὁ Ἀνδρόνικος. Μετ' ὀλίγον ἐκεῖνη πάλιν ἠρώτησεν αὐτόν. «Δὲν εἶσαι μαθητῆς τοῦ Ἀββᾶ Δαμιήλ;» — «Ναί.» — «Δὲν ὀνομάζεσαι Ἀνδρόνικος;» — «Ναί.» — «Αἱ εὐχαὶ τοῦ γέροντος νὰ συνοδεύσωσιν ἡμᾶς εἰς τὴν ὁδοπορικὴν», εἶπεν ὁ Ἀνδρόνικος μετὰ θυμωσμοῦ ἀτενίσας πρὸς στιγμὴν τὸν ἀγένειον μοναχὸν Ἀθανάσιον.

Ἡμέρας ἱκανὰς διήρκεσαν ἡ ἱερὰ πορεία, καθ' ἣς οὐδὲ λέξιν ἀντήλλαξαν οἱ συνοδοιπόροι. Προσεκύνησαν τοὺς ἁγίους Τόπους καὶ ἐπληθύνθησαν σιωπῶντες εἰς Ἀλεξανδρείαν.

— «Θέλεις, ἀδελφέ, νὰ συγκατοικήσωμεν εἰς ἓν κελλίον», ἠρώτησεν ἡ Ἀθανασία τὸν Ἀνδρόνικον, ὅτε ἀφίκοντο εἰς Ἀλεξανδρείαν.— «Ὡς θέλεις, μείνωμεν» ἀπεκρίθη ὁ Ἀνδρόνικος· «πλὴν ἐπεθύμουν πρῶτον νὰ ὑπάγω πρὸς τὸν Ἀββᾶ Δαμιήλ, ὅπως ζητήσω παρ' αὐτοῦ τὴν ἄδειαν καὶ εὐχὴν». — «Ἰπαγε. Γινώσκεις τὴν κώμην Ὀκτωκαιδέκατον; Ἐκεῖ θέλω σὲ περιμένει. Καὶ ἂν ὑπομένης νὰ μείνης μετ' ἐμοῦ σιωπῶν, καθὼς ὀδεύσαμεν μέχρις Ἱεροσολύμων καὶ ἐκεῖθεν ἐπεστρέψαμεν, καλῶς ἐστίν, ἐλθέ' εἰ δὲ μὴ πορεύου εἰς εἰρήνην».

Τὴν νύκτα ἐκείνην ἀνέλαθεν ὁ Ἀνδρόνικος τὴν πρὸς τὸν Ἀββᾶ Δαμιήλ ἔχουσαν, ἅμα δὲ τῇ πρώτῃ, ἦτο παρ' αὐτῷ. Τῷ ἀρηγήθη τὴν μετὰ τοῦ

ἀδελφοῦ Ἀθανασίου συνάντησιν καὶ τὸν ὄρον ἔν τῷ ὑπέβαλεν, ἐὰν ἐπεθύ-
μει νὰ συγκατοικήσῃ αὐτῷ. Ὁ Δακνὴλ ἐσκέφθη ἐπὶ μικρόν. «Ἐκ τῶν λό-
γων σου, εἶπε, νοῦ ὅτι εἰς ὑψιστον βαθμὸν ἀρετῆς καὶ τελειότητος ἀνῆλ-
θεν ὁ ἀδελφός Ἀθανάσιος, διότι, ὡς φαίνεται, εἶναι ἀληθῶς μοναχός,
ὁποῖος πρέπει νὰ ᾔηται». Καὶ ἐπιθείς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
τοῦ Ἀνδρόνικου, ἠύχθη. «Θεοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί του καὶ θύ-
ραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλη του». Καὶ οὕτως ἀπέλυσε τὸν Ἀνδρόνικον ὅστις
διηυθύνθη εἰς Ὁκτωκαιδέκατον.

«Λοιπὸν ; . . » ἠρώτησεν ἡ Ἀθανασία, ἕμκ ἰδοῦσα αὐτόν. — «Ἐσκλη-
ρυνας τοῦ αἰτήσασθαι, ἀπήντησεν ὁ Ἀνδρόνικος, ὡς ποτε ὁ Ἡλίας τῷ Ἐλισ-
σαί᾽ πλὴν γεννηθήτω, ὡς ἠθέλησας».

Ἡ Σκῆπη τοῦ Ὁσίου Παύλου ἐδέχετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς τοὺς ἀδελφούς
Ἀνδρόνικον καὶ Ἀθανάσιον. Ἡ Ἀθανασία οὐδόλως ἐφοβεῖτο ν' ἀναγνωρισθῆ,
ἀφοῦ αὐτὸς ὁ σύζυγός της δὲν τὴν ἀνεγνώρισε.

Ε'

Δώδεκα ἄλλα ἔτη παρῆλθον· καὶ παρῆλθον ὡς ἡμέρα μετὰ ἡ χθές· διότι
τὸν βίον καθιστῶσιν ἀφορήτως ἀτελεύτητον οἱ βιοτικοὶ κλύδωνες, τὸν
γαλήνιον ὁμιως βίον, τὸν ἀπηλλαγμένον σφοδρῶν ἐγκοσμίω τρικυμιῶν, δια-
πλέομεν ἡρέμα καὶ ἀνεπαίσθητως.

Οἱ βιογράφοι τοῦ Ἀνδρόνικου καὶ τῆς Ἀθανασίας βεβαιοῦσιν, ὅτι δώ-
δεκα ἔτη συνέζησαν, χωρὶς νὰ ἀναγνωρισθῇ ὁ Ἀνδρόνικος τὴν σύσκηνον σύ-
ζυγον αὐτοῦ. Ἄν ἐτήρησαν τὸν ὄρον τῆς αὐστηρῆς σιωπῆς, οὐδὲν λέγουσι
τοῦτο μόνον ἀναφέρουσιν ὅτι συνεχῶς ἤρχετο εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῶν ὁ Ἀββᾶς
Δακνὴλ, συνωμίλει μετ' αὐτῶν καὶ προτρέπων τὰ ἀρίστα ἀπῆρχετο.

Ὁ ὄρος τῆς διαρκοῦς σιωπῆς μὴ ξενίσῃ ποσῶς τὸν ἀναγνώστην. Ἡ ἀ-
φασία ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τινων μοναχῶν τοῦ μεσαιῶνος ὡς ἡ ὑψίστη ἀρετὴ,
ἔχομεν δὲ παραδείγματα πολλῶν ἀνθρώπων, ἐπιβαλόντων ἑαυτοῖς τὴν
παρὰ φύσιν ταύτην ποιήν καὶ ἀσκησιν. Ὑπῆρχε μάλιστα κατὰ τὸν μέ-
σον αἰῶνα ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ τάγμα τι μοναχῶν, οὗ λείψανα ἔτι καὶ νῦν, σώ-
ζονται ἐν Γαλλίᾳ, τὸ τῶν Τραππιστῶν ὀνομαζόμενον, οἵτινες ἐπέβαλλον
ἑαυτοῖς αὐστηρῶς πλήρη ἀφασίαν.

Ἡμέραν τινὰ ἔτυχεν ὁ Ἀββᾶς Δακνὴλ ἐπισκεπτόμενος αὐτούς· τοῦ ἡλίου
δὲ κλίνοντος πρὸς τὴν δύσιν, ἀπεχαιρέτισεν αὐτούς καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ κελ-
λίον του. Μόλις εἶχεν ἀναπύσῃ τὰ κατεσκληρότα μέλη του ἐπὶ τῆς ψιά-
θου, καὶ κρούει τις ἔξωθεν τὴν θύραν. Ἀνοίγει καὶ βλέπει ἀπροσδοκῆτως
τὸν Ἀνδρόνικον. Δὲν πρόφθασε νὰ ἐρωτήσῃ αὐτόν. «Ὁ ἀδελφός Ἀθανά-
σιος, λέγει ὁ Ἀνδρόνικος, πάτερ, ἀσθενεῖ βαρῶς καὶ . . . » — καὶ ἐν-
ταῦθα διεκόπη ὑπὸ προφανοῦς ὀδύνης. Ὁ γέρον ἠγέρθη καὶ λαβὼν τὴν

βακτηρίαν αὐτοῦ ἠκολούθησε τὸν Ἀνδρόνικον. Ἐλθόντες εὗρον τοὺς ἀδελ-
φούς τῆς σκῆπης ἀγρυπνοῦντας καὶ ἐπησχολημένους παρὰ τὴν κλίνην τοῦ
ἀδελφοῦ Ἀθανασίου, πάσχοντος ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ. Ὅτε προσέβλε-
ψεν αὐτοὺς ἡ Ἀθανασία, ἤρχισε νὰ κλαίῃ· τὰ δάκρυα αὐτῆς καταλείδοντα
τὰς ἰσχνὰς παρειὰς τῆς καθύγρανον τὸ ἀχύρινον προσκεφαλαίου της. «Ἀντί
νὰ χαίρης, διότι θὰ μεταβῆς εἰς συνάντησιν τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ, σὺ
κλαίεις;» εἶπεν ὁ Δακνὴλ, προσπαθῶν νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησιν του. — «Δὲν
κλαίω δι' ἐμὲ, ἀπήντησεν ἡ ψυχορραγοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ἀδελφὸν Ἀνδρό-
νικον. Μίαν δὲ ἐντολήν ἔχω πρὸς σέ, πάτερ, ἣν ἐπεθύμουν νὰ κοινοποιήσω
πρὸς σέ μόνον».

Οἱ ἀδελφοί, τοῦ Ἀνδρόνικου μὴ ἐξαιρουμένου, νοήσαντες ἀπεχώρησαν. —
«Μόλις ἀποθάνω εἶπεν ἐκείνη, μετὰ φωνῆς τρεμούσης καὶ αγωνιώδους, ἐρεῦ-
νησον παρὰ τὴν κεφαλὴν μου, καὶ θὰ εὗρης πινακίδιον γεγραμμένον. Ἀνά-
γνωθι αὐτὸ καὶ δὸς κατόπιν καὶ τῷ ἀδελφῷ Ἀνδρόνικῳ». — «Οὐδὲν ἕτερον
ἔχεις νὰ παρηγγείλης;» — «Οὐδὲν» καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτῆς κατέπεσε βαρεῖα.

Ἡρχίζε νὰ υποψώσῃ ἡ ἡμέρα. Οἱ Ἀδελφοί τῆς σκῆπης ἐτέλεσαν τὴν
Μυσταγωγίαν, καθ' ἣν ἡ Ἀθανασία κατανευυμένη ἐκοινωνήσε τῶν Μυ-
στηρίων. Μετὰ τὴν Κοινωνίαν ἡ ψυχορραγοῦσα κατέπεσεν εἰς χαύνωσιν· τὸ
πρόσωπον αὐτῆς ἦτο εἶπερ ποτε ἰλαρόν. Πρὸς στιγμὴν εἶτα ἐπέκη ἀναζή-
σασα, συνεκέντρωσεν ὅλας τὰς δυνάμεις αὐτῆς, προσεπάθησε νὰ ἀνακα-
θίσῃ ἐπὶ τῆς ψιάθου, ἀλλὰ κατέπεσε, τραυλίζουσα ἀκαταλήπτους τινὰς
λέξεις.

Ἡ ἡμέρα ἦν ἤδη τελεία· ὁ ἑωσφόρος ἀστὴρ ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν αὐτοῦ
ἐν τῷ ὀρίζοντι, ἐνῶ συγχρόνως ἕτερος ἀστὴρ ἔδυεν ἐν τῇ σκῆπῃ τοῦ ὀσίου
Παύλου.

Δύο μοναχοὶ ἐτάχθησαν, ὅπως ἀποσπογγίσωσι τὸ λείψνον μεθ' ὕδατος
χλιαροῦ καὶ ἐκβαλόντες τὰ παλαιὰ ἱμάτια ἐνδύσωσιν αὐτὸ ὅλως καινουργῆ.
Αἴφνης ὁ ἕτερος μοναχὸς ἀναπηδᾷ ἀνακαλύψας ὅτι ὁ ἀδελφός Ἀθανάσιος
ἦτο γυνή. Περίτρομος σπεύδει πρὸς τὸν Ἀββᾶ Δακνὴλ «πάτερ ἠδυνήθη
μόνον νὰ εἶπῃ αὐτῷ καὶ προσέκοψε· δὲν ἤξεύρω, ἀλλὰ . . . ἔρχου καὶ ἴδε!»

Ἐννεὸς ἔμεινεν ὁ γέρον· ἀλλ' ἀμέσως ἐνθυμηθεὶς, «ἀνασηκώσατε, εἶπε,
τὸ προσκεφάλαιον». Καὶ εὗρεθι πινακίδιον ἐφ' οὗ ἦν γεγραμμένον. «Οὗς
ὁ θεὸς συνέξευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω! Μέμνησο, Ἀνδρόνικε, διὰ βίου
τῶν ὄντων, ἀ ἐπὶ γῆς μόνα ἠγάπησας, τῆς συζύγου σου καὶ τῶν τέκνων
ἡμῶν· ἀποκόμιζε παρηγορίαν ἐκ τῆς μνήμης αὐτῶν, καὶ ἐνδυναμοῦ ἐν
τῇ προσευχῇ. Ἀθανασία». — «Ἀδελφέ, εἶπε στραφεὶς πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον,
λάθε καὶ ἀνάγνωθι». Με ἐν βλέμμα διέτρεξεν αὐτὸ ὁ Ἀνδρόνικος καὶ
τότε πλέον ἡ ἀνθρωπίνη φύσις δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ ἑαυτῆς. Ἐρρίφθη
ἐπὶ τῆς νεκρᾶς, ἀνελύθη εἰς δάκρυα καὶ μετὰ λυγμῶν κατεφίλει τὰ ψυχρὰ
χεῖλη καὶ τοὺς ἡμικλειστοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς. . . .

Ἐνέδυσαν αὐτὴν καινουργές παλλίον, ὃ περιέζωσκον μὲ λωρίον, καὶ ὑπέδυσαν τοὺς πόδας αὐτῆς μὲ νέα σανδάλια, ἔρραψαν δ' αὐτὴν κατὰ τὰ μοναχικὰ ἐνθιμα ἐντὸς μανδύου. Λαμπὰς ἀνήφθη παρὰ τὴν κεφαλήν καὶ θυμιάμα ἐκαίετο παρὰ τοὺς πόδας τῆς νεκρᾶς.

Τὴν ἐπομένην λίαν πρωΐ, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἀββᾶ Δακνιὴλ συνήρχοντο εἰς τὴν Σκήτην τοῦ ὁσίου Παύλου πάντες οἱ πατέρες, οἱ κατοικοῦντες τὴν ἐσωτέρην ἔρημον, ὅλη ἡ Λαύρα καὶ αἱ Μοναὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, μέγα μέρος τῆς πόλεως καὶ ὅλη ἡ Σκήτη εἰς ἐνταφιασμὸν τῆς Ἀθανασίας. Οἱ ἀδελφοὶ πάντες ἔφερον κατ' ἔθος λευκὰ ἱμάτια καὶ ἐκράτουν βράτια φοινίκων καὶ κλάδους ἐλαίας.

ἽΟπισθεν τῆς Κόγχης τοῦ Ναϊδρίου εἶχεν ἀνοιχθῆ τάφος. Ἐκεῖ κατεβίβασαν τὴν Ἀθανασίαν μετὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν.

Μετ' οὐ πολὺ σωρὸς χώματος καὶ ξύλινος μέλας σταυρὸς ἐδείκνυον τὸν τάφον, τὸν παρακαθόντα τὴν εὐγενῆ ἐκείνην ὑπαρξιν.

Ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ ταῦτα ὁ Ἀνδρόνικος ἐν τῇ σκῆτι τοῦ ἁγίου Παύλου ἐξέπνεεν ἐν ταῖς ἀγκάλαις τοῦ Ἀββᾶ Δακνιὴλ, ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ μετέβη πρὸς συνάντησιν τριῶν προσφιλῶν ὄντων, τῆς Ἀθανασίας, τοῦ Ἐάνθου καὶ τῆς Μελανίας.

τ'

Ἡ ἐκκλησία κατέγραψε τὰ ὀνόματα τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ τῆς Ἀθανασίας ἐν τῷ Καταλόγῳ τῶν Ὁσίων, ἐορτάζουσα αὐτοὺς τῇ 9 Ὀκτωβρίου, εἰς δὲ τὴν μνήμην αὐτῶν ἀφιέρωσε τὸ ἐξῆς δίστιχον.

»Σύσκηνον Ἀνδρόνικος Ἀθανασίαν

»Κόσμῳ τ' ἐν ἀσκήσει τε κἂν πόλῳ ἔχει».

Βησσαρίων ὁ Νεαμονίτης.*

* Σημ. Ἐπ. Τὸ συναξίριον τοῦτο ἐγράφη πρὶ τινος χρόνου ὑπὸ λογίου μοναχοῦ τῆς ἐν Χίφρ Νέας Μονῆς, ὅστις καὶ ἄλλας τοιαύτας ἐκκλησιαστικὰς διηγήσεις ἀπέστειλε εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Παρνασσοῦ. Μετὰ τὴν μοιραίαν καταστροφὴν τῆς πολυτλήμονος νήσου καὶ τὴν κατερείπωσιν καὶ τῆς περιπόστου ταύτης μονῆς, ἀγνοοῦμεν μὲν τὴν τύχην τοῦ συγγραφέως, παραδίδομεν δ' ὅπως δῆποτε μετὰ πίστεως τοῖς ἀναγνώσταις τὰς ἱστορικὰς αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὰς διηγήσεις.

ΕΚ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΚΩΜΩΔΙΑΣ ΤΟΥ ΔΑΝΤΟΥ

ΩΔΗ Α'.

ΕΚ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ

Ὁ ποιητὴς ἀποπλανηθεὶς εἰς σκοτεινότητα δάσος ἐμποδίζεται ὑπὸ θηρίων ν' ἀναβῆ ἐπὶ λόφον· ἀλλὰ φθὰς ὁ Βιργίλιος ὑπόσχεται αὐτῷ ὅτι θὰ τῷ δείξῃ τὰς βρασάνους τῆς Κολάσεως καὶ τὸ Καθαρτήριο καὶ ὅτι τελευταῖον ἢ Βεατρίκη ἤθελεν ὀδηγήσει αὐτὸν εἰς τὸν Παράδεισον. Ὁ Δάντης δεχθεὶς ἀκολουθεῖ τῷ Βιργιλίῳ.

ἽΗμουν φθασμένος ἰς τὰ μισὰ τοῦ δρόμου τῆς ζωῆς μας,

κ' ἔξαφνα παρετήρησα πῶς ἔχασα τὸν δρόμο
καὶ ἰς ἓνα δάσος σκοτεινὸ εὐρέθηκα μονάχος.

ἽΑ! εἶναι πρᾶγμα δύσκολο γιὰ νὰ τὸ παραστήσω
πῶς ἦτον ἄγριο καὶ πυκνὸ κι' ἀπὸ γκρεμνοὺς γεμάτο.

ἽΑκόμα τὸ θυμίζομαι κι' ἀνατριχιάζω ὅλος.

Τὴ φρίκη ποῦ αἰσθάνομαι γιὰ νὰ τὸ παραστήσω
μόλις ἔμπορεῖ καὶ τὴν περνεῖ ἡ φρίκη τοῦ θανάτου!

μὰ γιὰ νὰ ψάλω τὸ καλὸ ποῦ ἐκεῖ μέσα ἔβρηκα,
πρέπει προτιότερα νὰ εἰπῶ¹ τί ἄλλο εἶδ' ἀκόμα.

Τόσο βαρὺς ἐσκέπαζε τὰ μάτια μου ὁ ὕπνος
τὴν ὄρα ποῦ ἔμκρούθηκα ἀπὸ τὸν ἴσιον δρόμο,
ποῦ νὰ ἔξηγήσω δὲν ἔμπορῶ ἰς τὸ δάσος πῶς ἐμβήκα.

Μὰ ὕστερα, σὰν ἔφθασα ἰς τὴν ῥίζα ἐνὸς λόφου,
ἐκεῖ ποῦ ἐτελείονε τὸ σκοτεινὸ λαγκάδι·

ποῦ μ' εἶχε σφίξει τὴν καρδιὰ βθεσιὰ ἀπὸ τὸ φόβο,
ἐσήκωσα τὰ μάτια μου ἔψηλά ἰς τὸ λόφο ἀπάνω,

κ' εἶδα τὴν ῥάχι τοῦ ἔξαφνα καὶ ἦταν στολισμένη
μὲ ταῖς ἀχτίδαῖς ταῖς χρυσαῖς τοῦ ἄστρου τῆς ἡμέρας

ποῦ δείχνει μὲ τὴν λάμψιν του τὸν δρόμο ἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Εἶδα τὸ φῶς κι' ἀνάσσανα γιὰ ἄλλο ἀπὸ τὸ φόβο,
γιατὶ ὡς ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ ἄγριο τὸ σκοτάδι,

ποῦ σχίζοντας ἐπέρασκα μὲ τόση ἀγωνία,

¹ ἽΗ ἐν τῷ στίχῳ τῆς δημώδους γλώσσης συνίησαι δύο φωνηέντων εἰς μίαν συλλαβὴν, ἐδρησοτάτη καὶ σχεδὸν ἀπαραίτητος ὄσα ἐν τῇ ἰταλικῇ ποιήσει, εἰς τὸ εὐχρον τῆς ὁποίας τὰ μέγιστα συμβάλλει, φρονῶ ὅτι δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐλάττωμα.

κρατούσε σφαιλικτό σφικτά τὸν τρόμο ἔστην καρδιά μου.
 Ὡσάν ἐκεῖνον ἴπυ σωθῆ ἀπὸ τὴν τρικυμία,
 κί ἀφοῦ πατήση τὴ στεριά με τὴ ψυχὴ ἔστὸ στόμα,
 στρέφεται ἴπισω κί ἀπ' ἐκεῖ κυττᾶ λαχανιάσμενος
 τὴ λυσσασμένη θάλασσα καὶ τὴν ἀνεμαλλιάρα,
 ἔτσι κ' ἐμένα τὴ στιγμή ἐκείνη ἢ ψυχὴ μου,
 ἴπυ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τὸν πολὺ ἐλίγονε ἀκόμα,
 ἐστράφηκε γιὰ νὰ ἰδῆ τὸ πέρασμα ἐκεῖνο
 ὅπου κἀνέναν ζωντανὸς δὲν πέρασεν ἀκόμα.
 Ἐκεῖ, ἀφοῦ ἀνάσανε τὸ σῶμά μου ἀπ' τὸν κόπο,
 ἴκίνησα πάλι ν' ἀνεβῶ τὴν ἔρημη τὴ ράχι
 με πάτημα προσεκτικὸ καὶ με ἀργὸ τὸ βῆμα.
 Μὰ ἐκεῖ ἴπυ μὲλις ἄρχισα τάνηφορο νὰ παίρνω,
 νὰ καὶ πετάγετ' ἔξαφνα σάν ἀστραπὴ ἴμπροστά μου
 μιὰ τίγρις ἄγρια, παρδαλὴ, ὀγλήγορη σάν βέλος
 καὶ ἀλαφρὴ ἴπυ ἔλεγε πῶς δὲν πατεῖ ἔστὸ χῶμα.
 Ἐστάθηκε ἀντίρῳ μου, μ' ἔβλεπε μέσ' ἔστὸ μάτια
 ἀκίνητη καὶ μ' ἔφραζε τὸ πέρασμα μου τόσο,
 ποῦ στράφηκα πολλαῖς φοραῖς γιὰ νὰ γυρῶ ὀπίσω.
 Εἶχε περάσει ἢ αὐγὴ κ' ἀνέβαινε ὁ ἥλιος
 κί ἀνέβαινε ἔστὸν οὐρανὸ μαζὶ με τᾶλλα τᾶστρα,
 ὅσα τὸν ἐσυντρόφευαν τὴν ἄγρια ἐκείνη ἴμέρα,
 ἴπυ ὁ πατέρας μας θεὸς ἔδωκε κατὰ πρῶτο
 τὴν κίνησι καὶ τὴ ζωὴ ἔστὸν εὐμορφὸ του κόσμου.
 Ἡ ὥρα ἐκεῖν' ἢ πρωινὴ ἢ ἀνοιξὴ ἐκείνη
 μ' ἐκάμανε κ' ἐκύτταζα με μιὰ κρυφὴ ἐλπίδα
 τὸ δέριμα ἐκεῖνο τοῦ θεριοῦ τ' ὠμοροπολουμισμένο.
 Μὰ ὅταν εἶδα νὰ φανῆ κ' ἕνα λιοντάρι ἴμπρός μου,
 μ' ἔπιασε τρόμος κ' ἔχασα κ' ἐκείνη τὴν ἐλπίδα.
 Μὲ τὸ κεφάλι ἀψηλά, με λυσσασμένη πείνα,
 ὅπου θαρροῦσε κ' ἔτρεμε τριγύρω του ὁ ἀέρας,
 ἐρχοῦνταν κατεπάνω μου κ' ἐσίμονε ὀλοένα.
 Καὶ εἶδ' ἀκόμα νὰ φανῆ μιὰ λύκαινα παρέκει,
 ζερὴ πετσί καὶ κόκκαλο, καὶ ὅμως ἐφαινόταν
 πῶς καὶ τὸν κόσμον νὰ ἴρωγε τὸν κόσμον θὰ ἴπεινούσε.
 Εἶχε πολλαῖς καρδικῆς πολλαῖς ἔστὸν κόσμον πικραμέναις.
 Τόση τρομάρα ἔβγαζε ἢ ἄγρια τῆς ἢ ὄψι,
 ἴπυ σάν τὴν εἶδ' ἀντίρῳ μου ἐδείλασ' ἢ ψυχὴ μου
 κ' ἔχασα τὴν ἐλπίδα μου γιὰ ν' ἀνεβῶ ἔστὸ λόφο.
 Ὡσάν ἐκεῖνον ἴπυ διψᾶ νὰ θησαυρίζει πλούτη,

καὶ ὅταν τοῦ τύχη ἔξαφνα σὲ μιὰ στιγμή νὰ χάσῃ,
 κλαίει καὶ κάθε σκέψι του εἶναι καῦμος καὶ πίκρα,
 τὸ ἴδιο μ' ἔκαμε κ' ἐμὲ τάνήμερο ἴθρηιο,
 γιὰτὶ ὅσο πλησιάζε σιγὰ σιγὰ κοντὰ μου,
 κ' ἐρχοῦνταν καταπάνω μου μ' ἔδωχε πρὸς τὰ ἴπισω
 πάλι, ἔστὸ μέρος τὸ βαθὺ ἴπυ δὲν ἴγελοῦσ' ὁ ἥλιος.
 Κ' ἐκεῖ ποῦ μέσ' ἔστῆς ρεμματιᾶς τὸ βάθος ἐκυλοῦσα
 καὶ ἔστὸ σκοτάδι τὸ βαθὺ, ἔξαφνα νὰ καὶ βλέπω
 καὶ μοῦ παρουσιάζεται μπροστὰ ἔστους ὀφθαλμούς μου
 μιὰ μορφή ἀκίνητη καὶ ἄλλα ἄνθρώπου
 ἴπυ τόση ὥρα ἔστεκε χωρὶς νὰ βγάλλῃ ἄγνη
 ὥστ' ἐφαινόταν ὅταν σκιά ἀνθρώπου ἴπεθαμμένου.
 Ὅταν τὸν εἶδα ἔστῆ φοικτὴ ἐκείνη ἔρημια,
 «Σπλαχνίσου με, τοῦ ἴφωναξα, ἐσὺ ὅ,τι κί ἄν ἴσαι,
 ἢ φάντασμα χωρὶς ζωὴ, ἢ ἄνθρωπος με σῶμα.»
 Ἐτότες μ' ἀποκρίθηκε: «Ἀνθρωπος πιά δὲν εἶμαι,
 μοῦ εἶπε, ἴμουν μιὰ φορὰ. Εἶχα γονοὺς Λομβάρδους,
 καὶ εἶχαν καὶ οἱ δύο τους τὴ Μάντοβα πατριδα.
 ἴσ τοῦ ἴουλίου Καίσαρος ἴγεννήθηκα τὰ χρόνια,
 ἄν καὶ ἀργὰ, ἔστὰ τέλη του, καὶ ἔζησα ἔστὴ ἴρῳμη
 ὅταν ἴχασίλευ ὁ καλὸς ὁ Αὔγουστος, κί ὁ κόσμος
 ἴπίστευε ἀκόμα ἔστους θεοὺς τοὺς ψεύτικους ἐκεῖνους.
 ἴμουν ποιητὴς καὶ ἔψαλα τὸ τέκνο τοῦ ἴΑγχίστη,
 τὸ φρόνιμο καὶ δίκαιο Αἰνεῖα, ὅπου ἴηθε
 ἀπὸ τὴν Τροία ὕστερα, ἀφοῦ ἔγινε στάχτη
 τὸ ἴλιο τὸ περήφανο, ἢ ἴξακουσμένη πόλι.
 ἴστὸ λόφο τὸν χαρούμενο γιὰτὶ δὲν ἀνεβαίνεις,
 ποῦ ἴβρίσκεται κάθε λογῆς χαρὰ καὶ εὐτυχία; »
 «ἴΩ! σὺ ἴσαι ὁ Βιργίλιος λοιπόν; ἴεσὺ εἶπ' ἐκείνη
 ἢ ἄφθονη κί ἀστείρευτη πηγὴ ὅπου ξεχύνει
 τὸν ποταμὸ τὸ διάπλατο τῆς τόσης εὐγλωττίας; »
 τοῦ ἀπεκρίθηκα ἐγὼ με ἴντροπκλὴ τὴν ὄψι.
 «ἴΩ φῶς τῶν ἄλλων ποιητῶν, τιμὴ καὶ στολισμέ των,
 δέξου νὰ με βοηθήσουνε σὲ τούτη μου τὴν ὥρα
 ἐκεῖν' ἢ πολυχρόνια μελέτη μου κ' ἢ ἀγάπη
 ποῦ εἶχα ἔστὰ βιβλία σου γιὰ νὰ τὰ μελετήσω
 ἴο δάσκαλός μου εἶσ' ἐσὺ, σὺ εἶσ' ὁ ποιητὴς μου·
 τὴ γλῶσσα ἴκείνη τὴ γλυκειά, τὸ εὐμορφο τὸ ὕφος,
 ἴπυ μ' ἔδωκε τόση τιμὴ, τὸ ἴπῆρ' ἀπὸ τὰ σένα.
 Δὲς τὸ θηρίο ἴάγριο ποῦ μ' ἴστρεψε ὀπίσω»

βοήθησέ με, σῶσέ με, σοφὲ ἐξοκουμενε,
 γκατὶ μου κροῖνει τὸ αἷμά μου ἔτσις φλέβις ἀπ' τῆ φρίκη». «Πρέπει νὰ στρέψης ἀπ' ἐδῶ, νὰ πάρης ἄλλο δρόμο,»
 μου ἀπεκρίθηκεν αὐτὸς, ἄν μ' εἶδε δακρυμένο.
 «Αὐτὸ τὸ ἄγριο τὸ θεριὸ, ποῦ σ' ἔκαμε νὰ τρέμης,
 κρκατὶ κλειστὸ τὸ δρόμο του, κ' ἂν καμωθῆ κανέννας
 πῶς θὰ περάση ἀπ' ἐδῶ, ἀλλοίμονο ἔς ἐκεῖνον!
 τὸν τυρκανεὶ τόσο φρικτὰ ποῦ τὸν ἐξολοθρεύει.
 Τόσο ἡ φύσις τὸ πλάσε κακοποιὸ καὶ ἄγριο,
 ποῦ τίποτε τὴν πεινὰ του τῆ φοβερῆ δὲν φράζει
 καὶ περισσότερο πεινᾷ ἄν φάγη παρὰ πρῶτα.
 Δὲν ἀπομένει μοναχὸ ἐνόνηται μὲ ἄλλα
 ζῶα πολλὰ, ποῦ πλὸ πολλὰ θὰ γίνοντ' ὀλοένα,
 ὡς νᾶλθη τὸ λαγωνικὸ σκυλι ποῦ θὰ τὸ κάμη
 ἀπὸ τὸν πόνο τὸ βαθὺ νὰ πέση νὰ ψοφήση.
 Δὲν θὲ νὰ τρώγη χῶματὰ καὶ μέταλλα ἐκεῖνο,
 ἀλλὰ σοφία καθρά καὶ ἀρετὴ κ' ἀγάπη
 Ἵ τὸν τόπον ποῦ ἀναμεσῆς ἔς τὸ Φέλτρο καὶ ἔστὸ Φέλτρο,
 ἐκεῖ κ' αὐτὸ θὰ γεννηθῆ κ' αὐτὸν θᾶχη πατρίδα.
 Θὰ γεννηθῆ καὶ ἀπ' αὐτὸ θὰ εὖρη σωτηρία
 ἡ Ἰταλία ἡ φτωχὴ ὅπου γὰ τῶνομά της
 ἀπέθανεν ἀπ' ταῖς πληγαῖς ἡ εὐμορφη παρθένα
 Καμίλλη κ' ὁ Εὐρύαλος κ' ὁ Νίσοσ καὶ ὁ Τύρνος.
 Θὲ νᾶλθη καὶ ἀπὸ παντοῦ θὰ διώξῃ τὸ θηριὸ
 ὡς νὰ τὸ κλείση ὅπως πρὶν ἔστην κόλασι τῆ μαύρη,
 ὅπου ὁ Φθόνος τὸ ἄσπε καὶ τὸ ἄγαλ' ἔξω πρῶτος.
 Γι' αὐτὸ σοῦ λέγω, καὶ θαρρῶ τὸ λέγω γὰ καλό σου,
 ἔρχου μαζῆ μου· ὀδηγὸς ἐγὼ θὲ νὰ σοῦ γίνω
 νὰ σὲ γλυτώσω ἀπ' ἐδῶ, περνῶντάς σε ἀπὸ τόπο
 αἰώνιο καὶ φοβερό. Ἵ τὸν τόπο αὐτὸν θ' ἀκούσης
 τ' ἀπελιπισμένα οὐρλάστμκα τῶν παλαιῶν ἐκεῖνων
 ψυχῶν ποῦ βραχνίζονται καὶ κάθε μὲλ φωνάζει
 δεύτερος θάνατος νὰ ἴθῃ γὰ νὰ τὴν ἀνακλύση.
 Θὰ ἴθῃ αὐτοὺς ποῦ κἀιοντὰ μὲς ἔστὴ φωτὶλ, καὶ ὅμως
 εὐχαριστιοῦνται μέσα κ'εἶ γκατ' ἔχουν τὴν ἐλπίδα
 πῶς θὲ νὰ ἔλθη ν'ας κειρὸς ὅπου κ' αὐτοὶ θὰ πᾶνε
 μαζῆ μὲ ταῖς μακάριας ψυχαῖς νὰ ἐνωθοῦνε.
 Ἄν καὶ ἔς ἐκεῖναις ὕστερα ζητήσης γὰ ν' ἀνέβῃς,
 θὲ νὰ ἄρεθῆ μίχ ψυχὴ ἀγιώτερη ἀπὸ ἴμένα,
 καὶ τότε φεύγωντας ἐγὼ μαζῆ της θὰ σ' ἀφήσω.

Ὁ Βασιλεὺς ὁ ὕψιστος ποῦ ἔχει κ'εἶ ἐπάνω
 τὸ θρόνο του δὲν δέχεται ἔστην πόλι του κανέννας
 ποτὲ νὰ ἔμβῃ ἔχωντας ἐμένα ὀδηγὸ του,
 γκατὶ δὲν ὑποτάχθηκα ἔστὸ νόμο του ἄν ζούσα.
 Εἶν' ἡ πρωτεύουσα του ἐκεῖ, ὁ ἀψηλὸς του θρόνος,
 μὲ ἡ ἐξουσία του παντοῦ. Ἄχ! τρὶς εὐτυχημένους
 ὅποιοι ἐκεῖ ἀξιώθηκε κ' ἐμπόρσε ν' ἀνέβῃ! »
 Τότε τοῦ εἶπα: «Ἄκουσε, ποιητὴ μου, σ' ἐξορκίζω
 ἔς αὐτὸν ἐκεῖνον τὸ θεὸ ποῦ δὲν ἔχεις γνωρίσει,
 γὰ νὰ σωθῶ ἀπ' τὸ κακὸ ποῦ βρίσκομαι κ' ἀπ' ἄλλα
 ἀκόμη πλὸ χειρότερα, θέλησε νὰ μὲ φέρῃς
 ἐκεῖ ποῦ εἶπες, νὰ ἴδω τὴ θύρα τ' Ἀγίου Πέτρου
 κ' αὐτοὺς ποῦ τοὺς παράστησε ἔς τόση ἀπελιπισία.»
 Εἶπα, ἐκίνησεν αὐτὸς, κ' ἐπῆρα γῶ κατόπι.

(Μετεφράσθη ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ πρωτοτύπου.)

Ἐν Ἐρμουπόλει, 1881.

Ἰω. Γ. Φραγκιᾶς

ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Καθ' ἐκάστην σχεδὸν κατὰ τὴν ἐν Κορίνθῳ διαμονὴν μου ἐπὶ ἔτος ὄλον
 πολλὰ προσεφέροντό μοι εἰς θέαν τῆς παλαιᾶς τέχνης ἔργα ἐκ τῆς ἀρχαίας
 προσερχόμενα πόλεως, πολλὰ δὲ καὶ ἐν ἰδιωτικαῖς εἶδον ἐκεῖ συλλογαῖς
 (διότι δυστυχῶς, ἐν ᾧ ὄλα τὰ μουσεῖα ἐπλούτισεν ἡ Κόρινθος μάλιστα
 διὰ τῶν ἀγγείων αὐτῆς, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἄθροισμα, οὐδὲ ἔχνος δημοσίας
 καὶ τῆς μικροτέρας συλλογῆς ἠδυνήθη νὰποκτήσῃ), πλὴν ὀλίγα τούτων
 κατῶρθωσα μέχρι τοῦδε νὰ περιγράψω, ἐπειδὴ καὶ τὴν θέαν αὐτῶν ὀφεί-
 λω εἰς τὴν ἐπὶ τῷ ὄρω τούτῳ ἐπίδειξιν, ἅτε φοβουμένων συνήθως τῶν κα-
 τῶχων τὴν, οὐκ οἶδ' ὅπως, διαδοθεῖσαν καταδίωξιν τῆς ἀρχῆς, ιδέαν ἦν
 μάτην ἐπειράθην νὰ ἀποβάλω ἀπ' αὐτῶν καταδεικνύων ἀπλῶς τὴν δίωξιν
 μόνης τῆς τυμβωρυχίας καὶ εἰς τὴν ξένην ἀπεμπολήσεως ἵνα οὕτω καὶ
 ἐγὼ πλείω μελετῶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐν συλλογαῖς, ἅς ἄλλως δυσκόλως
 βλέπει τις, καὶ τῷ ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ περισσότερα εἰς ἀγορὰν προσφέ-
 ρονται. Ἄλλὰ καὶ τὰ πλείστα τῶν παρουσιαζομένων τότε ἢ κοινὰ τινὰ
 ἐτύγχανον καὶ λόγου μακροῦ ἀνάξια, ἢ μικρᾶς σχετικῶς πρὸς ἄλλα ἀξίας,
 ἀποδιδόμενης εἰς αὐτὰ μείζονος τοῦ ἀρμόζοντος προσοχῆς ὑπὸ τῶν ὄλων
 ἀπειρῶς πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐχόντων, καὶ ἐν ἀπορίᾳ ἀκουόντων τὴν διάψευ-
 σιν τῆς ιδέας ἦν περὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων εἶχον καὶ ὀργιζομένων δὲ
 πολλὰ κατὰ τοῦ ἀπροκαλύπτως γνώμην ἀποφακινομένου.

Ἐν τούτοις πολλὰ τῶν προσελθόντων μοι ἐπὶ μακρότερον οἴκιοι τηρῶν κατώρθωσα καὶ νὰ ἀπεικονίσω ἐν οἷς τὰ τε προεκδοθέντα πινάκια καὶ τὰ δύο ἐνταῦθα παρατιθέμενα ἀγγεῖα, εὐμενῶς παραχωρηθέντα μοι ὑπὸ τοῦ συναδέλφου κ. Α. Βενιζέλου (πίναξ ε΄.)

Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν Κορινθιακῶν εὕρηται ἔτι παρ' ἐμοὶ καὶ τινες ἐπιγραφαὶ εἰς συμπλήρωσιν τοῦ περὶ τῶν Κορινθιακῶν λόγου παρατίθεμαι καὶ ταύτας ἐνταῦθα ὡς ἀνεκδότους.

Α'. Δύο ἀγγεῖα

Τὸ ἕτερον τούτων ἀρ. 1 εἶνε λήκυθος, ἥς τὸ ἄνω ἀποκεκομμένον ἀπὸ μέσου τοῦ λαίμου, ὕψος ἔχουσα 0,17 φέρουσα δὲ παράστασιν 0,09, μέλαιναν ἐπὶ ἐρυθρᾷ βάσει. Τὸ περίεργον ἐπὶ ταύτης εἶνε ἡ ἀνάμιξις τῶν παραστάσεων αἱ ὁποῖαι ἀπαντῶσι παρὰ ταῖς παλαιότεραις μετὰ τῶν παρὰ ταῖς νεωτέραις καὶ μάλιστα ταῖς φερούσαις τὸ ὄνομα τῶν Ἀττικουργῶν. Γνωστὸν δηλ. ὑπάρχει ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν παλαιότερων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπάρχουσι μυθικὰ στερεότυπα ἀπεικονίσματα, ἢ ἀπλᾶ ἄνευ σημασίας παραστάσεις ἰππέων ἢ ὀπλιτῶν κ.τ.τ. ἐπὶ δὲ τῶν νεωτέρων, τῶν Ἀττικουργῶν μάλιστα ἢ παραστάσις ἀείποτε εἶνε νεκρικὴ, πολλὰς δὲ τὰς ποικιλίας δεχομένη, ὡς μέχρι τοῦδε ἐπὶ τοιούτων ἀγγείων ἐδείχθη. Ἐπὶ τῆς ὑπ' ἐξέτασιν ὁμῶς ληκίθου συνένωσις τις ἀμφοτέρων ὑπάρχει ὡς δηλὸν γενήσεται ἐκ τῆς ἐξῆς περιγραφῆς τῆς εἰκόνης.

Πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ μέσου τῆς ὅλης παραστάσεως ἐπὶ τριῶν βαθμίδων χαμηλῶν ἴδρυται στήλη ἢ πλάξ μᾶλλον φέρουσα ἐπίκρανον ἢ εἶδος γείσου, τὸ δὲ σῶμα διὰ τεσσάρων ραβδώσεων λευκῷ χρώματι δεδηλωμένον ἔχουσα. Διὰ τοῦ αὐτοῦ χρώματος εἶνε ἀποκεχωρισμέναι καὶ αἱ βαθμίδες τῆς βάσεως. Ἀπὸ ταύτης ἀριστερᾷ τῷ ὄρῳ εἶνε τὸ κέντρον τῆς παραστάσεως. Ὁν τερατόμορφον, κεφαλὴν βούς ἔχον, ὁ Μινώταυρος βεβαίως, κατάκειται πρὸς τὴν στήλην ἀποβλέπον, τὴν ἀριστερὰν ὀπισθεν ταύτης ἐκτεῖνον, τῆ δὲ δεξιᾷ τὸν πόδα ἀνδρὸς ἑτέρου παρ' αὐτῷ κατὰ τὸ γόνυ περιβάλλον καὶ πρὸς ἑαυτὸ στρέφον. Τὰ κάτω τούτου ὅλως ἀσαφῆ ὑπὸ τοῦ χρωματισμοῦ ἀποβαίνουσιν. Ἐγγὺς τούτου καὶ ἀριστερᾷ τῷ ὄρῳ ἀνὴρ ἐστοκαμμένος τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν Μινώταυρον, διὰ δὲ τῶν χειρῶν ἀμφοτέρων ἰσχυρῶς ἐχόμενος τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ὁ ἀνὴρ φέρει κόμην πλουσίαν, εἶνε δ' ἐνδεδυμένος θώρακα δηλούμενον διὰ λευκῶν ταινιῶν κατὰ τὸν λαίμονα καὶ περὶ τὸν ὦμον τὸν ἀριστερὸν ὡς καὶ διὰ τεσσάρων τοιούτων καταπιπτουσῶν ἀπὸ τῆς ὀψύος περὶ τοὺς μηρούς καὶ τὰς πτυχὰς τοῦ ὑπὸ τὸν θώρακα ζώματος δηλουσῶν. Οἱ πόδες, ὧν ὁ μὲν δεξιὸς ἀσφαλῶς στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὁ δ' ἀριστερὸς ὡς ἐν κινήσει ὑπεγείρεται, βρῖνουςι πρὸς τὰ ἀριστερὰ.

Ἐπισθεν τοῦ ἀνδρὸς καὶ πρὸς αὐτὸν χωροῦσα μορφή γυναικεῖα, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν γυμνῶν μερῶν λευκῷ χρώματι ἀπεικονισμένων τῆ μὲν ἀριστερᾷ ὑψοῦ στέφανον ὑπὲρ τὸν δεξιὸν τοῦ ἀνδρὸς ὦμον τῆ δὲ δεξιᾷ προτεταμένη δυσδιάκριτόν τι προσφέρει, ταινίας ἴσως καὶ ξίφος οὗ ἢ λαβὴ φαίνεται σαφῶς λευκῷ χρώματι ἀπεικονισμένη. Εἶνε δ' ἡ γυνὴ περιβεβλημένη χιτῶνα καὶ ἱμάτιον ποδιῆρες, πολύπτυχον ὀπισθεν μέχρι τῶν μηρῶν καὶ ἀπὸ τῆς ἀριστερᾷς μέχρι τῶν κνημῶν ἔμπροσθεν κατερχόμενον.

Ὡς συμπληρωτικὴ τῆς ἀναλογίης τῆς ὅλης παραστάσεως καὶ μᾶλλον εἰς ἑτέραν παράστασιν τὴν νεκρικὴν τῆς στήλης ἀνήκουσα προσέρχεται πρὸς τὴν στήλην ταύτην ἐκ δεξιῶν γυνὴ πολύπτυχον καὶ αὕτη φοροῦσα ἱμάτιον καὶ τὴν μὲν δεξιὰν πρὸς τὴν κόμην ἀνατείνουσα, τῆ δ' ἀριστερᾷ ἀπλῶς τὸ ἱμάτιον περὶ τὴν ὀσφύν συνέχουσα.

Ἀπὸ τῆς βάσεως τῆς στήλης πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὀπισθεν τῆς δευτέρας ταύτης γυναικὸς, ὅπως καὶ μετὰξὺ τοῦ προσώπου τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς στήλης ταύτης ἐκτείνονται οἱ συνήθεις ἐπὶ τοιούτων παραστάσεων κλάδοι κισσοῦ ἢ ἀμπέλου.

Τῶν εἰκόνων ἀπασῶν ὁ χαρακτὴρ ἀρχαῖος, αἱ ὄψεις συγκεχυμέναι, τὸ δὲ περίγραμμα πολλαχοῦ δὲ καὶ ἄλλαι γραμμαὶ δέξει πεποιημέναι ὀργάνῳ.

Τὸ δ' ἕτερον τῶν σημειωθέντων ἀγγείων ἀρ. 2, εἶνε κυρίως τμήμα μόνον τοιούτου ἀναγομένου εἰς εἶδος τῶν ρυτῶν καλουμένων καὶ διαφόρους μορφὰς εἰς τὸ ἄκρον ἔχόντων. Τὸ τεμάχιον ἔχει μῆκος 0,15 καὶ περίμετρον μείζονα 0,26, εἰκονίζει δὲ λαμπρὰν κριοῦ κεφαλὴν, λευκῷ χρώματι κεχρωσμένην καὶ αὐτὴν καὶ τὰ ἐπιτηδείως ἄγαν συνεστραμμένα κέρατα. Οἱ ὀφθαλμοὶ ζωηρότατοι διατηροῦνται διὰ μέλανος ἀπεικονισμένοι χρώματος ἢ δ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ὑπὲρ τὰ κέρατα ἀρχομένη ἐλαφρὰ τρίχῳσι φέρει ἔχνη ἐπιχρυσώσεως.

Τὸ ἀγγεῖον ὅλον μετὰ τὴν κεφαλὴν ταύτην ἔφερον ἄλλον κόσμον, οὗ μέρος διασώζεται, δὲν εἶχεν ὁμῶς εἰς τὸ κάτω ἄκρον ὅπῃ ἂν καὶ ἐκ τοῦ σχήματος αὐτοῦ εἰς τὰ ρυτὰ δύναται νὰ ταχθῆ.

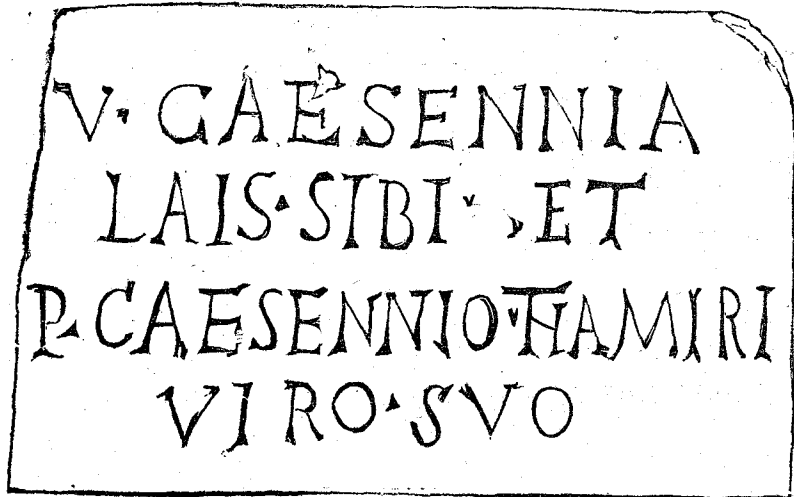
Β'. Τρεῖς ἐπιγραφαί.

1 Μετὰ πολλοὺς κόπους καὶ συχνὰς ἀποπείρας κατώρθωσα τῆ μεσιτείας τοῦ διδασκάλου ἐν παλαιᾷ Κορίνθῳ, δι' ὃν λόγον ἀνέφερα ἀνωτέρω, νὰ ἴδω τὴν εὐθὺς ἐνταῦθα ἀποτυπωμένην ἐπιγραφὴν, ἣν ὑπολαμβάνων ἐξοχόν τινα ἀπέκρυπτεν ὁ κάτοχος Δ. Χριστοδῆμος, εἰς τῶν κυριωτέρων τυμβωρύχων, ὡς μετὰ ταῦτα ἔμαθον.

Εἶνε δ' αὕτη ἐπὶ πλακῶς 0,67 μῆκους, 0,39 πλάτους καὶ 0,04 πάχους, περίεργος δ' ἡ θέσις ἐν ἡ εὐρέθῃ, ἐξ ἧς κάλλιφα δύναται οὐχὶ πλέον

ἐπιτυμβία ἀλλ' ἐντυμβία νὰ κληθῆ. Ὁ προσημειωθείς δηλ: Χριστοδῆμος, ἀφ' οὗ εὔρε κατὰ τὰ πρὸ τῆς πόλεως ὑψώματα καὶ τὴν θέσιν «Ἀλώνια τοῦ Κικιμήλυπεη» διὰ τοῦ τρυπάνου του¹ ἐν μέσῃ τῆ ὁδῷ τάφον, ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ ἀνοίγει αὐτὸν καὶ μετὰ τὸν καθαρισμὸν εὔρε πρὸς τὸ μέρος ὅπου ὑπῆρχεν ἡ κεφαλή, ὡς μέρος τοῦ ὑποστρώματος, τὴν πλάκα, τὰ δὲ γράμματα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ τάφου πρὸς τὰ ἔσω διευθυνώμενα· διότι ὁ λίθος μετὰ καὶ ἑτέρου συναπετέλει κατὰ μῆκος οὕτω τεθειμένος τὸ πλάτος τοῦ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ὑποστρώματος τοῦ τάφου, ὅστις ἦτο πλινθόκτιστος Ρωμαϊκός.

Ἔχει δ' ἡ ἐπιγραφὴ πανομοιοτύπως ὧδε:

Ἦτο:

V(aleria. Caesennia

Lais sibi et

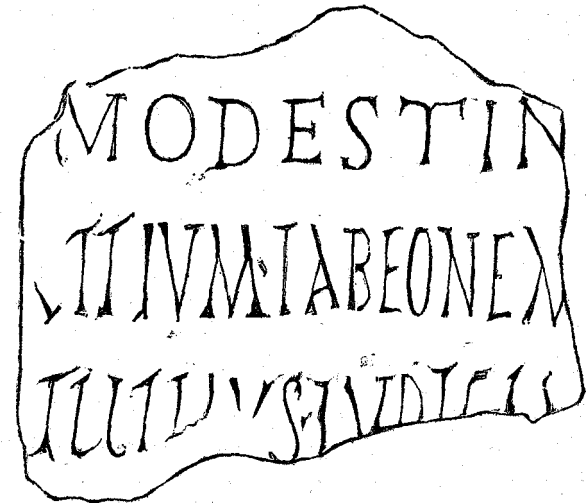
P(ublio. Caesennio Thamiri

viro. suo

¹ Δὲν κρίνω ἀνάξιον λόγου ἐνταῦθα ἵνα κατανοηθῆ ἡ χρῆσις τοῦ τρυπάνου τοῦ ἀναφερομένου, μάλιστα δ' ἕνεκα ἐσφαλμένων εἰδήσεων σημειωθεισῶν ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ πρό τινος, νὰ σημειώσω δύο λέξεις ἐπὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἤχληλατοῦσι τοὺς τάφους συστηματικῶς πλέον ἐν Κορίνθῳ, παραπέμπων εἰς τὰ πλείω περὶ τούτου ἄλλοτε ἐν τῇ ἐφημ. τῶν Φιλομαθῶν γεγραμμένα μοι. Οἱ πλείστοι δηλ: τῶν χωρικῶν ἔχουσι τρύπανα δύο ἐν μέγα, δύο ποὺ μέτρων, τὸ δ' ἕτερον μικρότερον. Διὰ τοῦ δευτέρου τούτου ἀνοίγουσι μετὰ τὰ λεγόμενα πρῶτο ὅχι ὅπως ὅπου ὑπονοοῦσιν ὅτι ὑπάρχει τι ὑπὸ γῆς, ὅπως εἰς ἃς εἰσάγουσιν ἔπειτα τὸ πρῶτον, τὸ μεῖζον. Εὐθὺς ὡς εὐρη ἀντίστασιν τὸ τρύπανον ἐξάγουσιν αὐτὸ ἵνα ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἄκρον ἀποληφθέντων ἰχνῶν διακρίνωσι τὸ εἶδος τοῦ λίθου, ἐφ' οὗ προσέκρουσεν· εἶτα ποιοῦνται τὴν αὐτὴν ἀποπειραν κατὰ διαφόρους διευθύνσεις ἐν ἀποστάσει τινὶ ἀπὸ τοῦ πρώτου σημείου μέχρις οὗ βεβαιωθῶσιν ὅτι εἰς τάφον ἐσταμάτησε τὸ τρύπανον καὶ οὕτω προβαίνουσιν εἰς περαιτέρω ἐρευνᾶς.

Ὁ λίθος ἔκπαλαι εἶνε ἀποτεθραυσμένος κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος καὶ τὴν δεξιὰ ἄνω γωνίαν. Ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ καὶ τῷ ὀνόματι **Thamiri** τὸ **T** καὶ **H** εἶνε εἰς ἐν συνηνωμένα.

2. Λατινικῆς ἐπιγραφῆς τεμάχιον εὔρον ἐν τῷ περιστόφῳ τῷ πρὸς **B** τοῦ ἐν Κορίνθῳ ναοῦ τῆς Παναγίας συναποτελοῦν μετὰ καὶ ἄλλων λίθων τὸ ἔδαφος τοῦ περιστόφου καὶ μῆκος μὲν 0,23 ἔχον πλάτος δὲ 0,17, ἐλλιπέστατον ὅμως, ὅπερ εἰς μελέτην παρατίθεμαι τόδε, ἀνήκον, ὡς φαίνεται εἰς τιμητικὸν τι βῆθρον.

3. Τελευταῖον παρὰ τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τῆς Χαλινίτιδος Ἀθηνᾶς, ἐν νήσῳ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ὅστις, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, πολλὰ καλύπτει ἐν τε τοῖς τοίχοις καὶ τῷ δαπέδῳ μάρμακα, ζητητέα τὰ πλείεστα, ἅτε εἰς σκάνδαλον ἐκ τοῦ σχήματος κινουῦντα, εὔρον ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος πλάκα ἐπιτύμβιον μέρος τοῦ ἐδάφους ἀποτελοῦσαν, κεκαλυμμένην ὅλως ὑπ' ἀσβέστου, φέρουσιν ἀέτωμα ἄνω μετ' ἀκρωτηρίων, ἐν δὲ τῷ ἀετώματι ἀναγεγλυμμένην λουτροφόρον. Τὸ ὕψος τῆς στήλης 0,51 τὸ πλάτος 0,43. Φέρει δὲ ἐπιγραφὴν εἰς τέσσαρας στίχους (ὧν οἱ δύο πρῶτοι ἐπὶ ταινίας ὀλίγον ἐξεχούσης τῆς λοιπῆς ἐπιφανείας) τήνδε:

ΔΟΜΕΤΙΑ ΦΙΛΙΠΑ
ΚΑΙΛΟΥΚΙΟΥ ΔΟΜΕΤΙΟΥ
ΛΟΥΚΙΟΥ ΥΙΟΣ ΦΑΛΕΡΝΑ
ΞΑΤΟΡΝΙΛΑ ΑΠΟΛΛΩΝΙΞ

Τὰ τοῦ τελευταίου στίχου γράμματα εἶνε ἀμελῶς ἐξειργασμένα καὶ

οὐχὶ ὅπως τὰ τῶν προτέρων, ὅπως συνέβαιναν ἐπὶ τῶν τοιούτων κατὰ μετὰ ταῦτα προσθήκην ἐπιγραφῶν.

Καὶ ἄλλα δὲ περισώζονται λείψανα ἐπιγραφῶν τῆδε καθεῖσε ἐν τοίχοις καὶ οἰκοδομαῖς, ἀλλ' ἀνάξια λόγου ὡς ἔχουσι περιωθῆ. Ἐν τοιοῦτο, ἢ μᾶλλον δλοκλήρος ἐπιγραφή Λατινιστὶ γεγραμμένη εἶνε μίξ τῶν βαθμίδων τῆς μητροπόλεως τῆς παλαιᾶς Κορίνθου, κατὰ τὴν κλίμακα τὴν ἀγούσαν εἰς τὴν γυναικωνίτιδα τοῦ ναοῦ, ἀποτριβεῖσα δυστυχῶς ἐξ δλοκλήρου ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της, ἐπειδὴ εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ ἔχη ἐστραμμένην τὴν ὄψιν πρὸς τὸν ἀναβαίνοντα καὶ χαιρετίζηται ὑπὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Ἐκτὸς τούτων καὶ πρὸ πολλοῦ γνωστὰ ἀντικείμενα καὶ ἐπιγραφὰ ἀκεραιότερα σωζόμενα καλὸν εἶνε ὅπως καὶ ἄλλοτε ἐσημείωσα, νὰ συναθροισθῶσιν εἰς τὴν νέαν πόλιν, ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς πυρὴν τοῦλάχιστον μεζζονος συλλογῆς, ἥτις καὶ ἀναγκαιοτάτη ἄλλως τυγχάνει διὰ τὴν πόλιν ταύτην, καὶ πρὸς ἣν πεποίθημεν ὅτι καὶ οἱ κατέχοντες ἰδίως συλλογὰς θὰ φανῶσι χρησιμώτατοι, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ θὰ ὑποστηρίξωσιν αὐτοὶ οὗτοι ἐν ἐκ τῶν μέσων τῆς ἀναπτύξεως τῆς πόλεως αὐτῶν, θὰ πράσχωσιν οὐ σμικρὰν τὴν ὠφέλειαν τὴν τε ἠθικὴν καὶ τὴν ὕλικὴν εἰς τόπον, ὅστις δμολογουμένως σχετικῶς μάλιστα πρὸς τὴν θέσιν ἣν κατέχει ἔμεινε πολὺ ὀπίσω. Ἀλλὰ καὶ ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως ἀνάγκη νὰ ληφθῆ φροντίς πλειότερα ἵνα μὴ παρκαπνόμεθα συχνὰ κατὰ τῆς τυμβωρυχίας, ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς ὁποίας δι' ἀνεσκαφῶν τακτικῶν κατ' ἔτος, δύνανται νὰ διαφύγωσι πολλὰ, ἀφ' οὗ ἄλλως δι' ὅλης τῆς αὐστηρότητος οὐ μόνον δὲν καταστέλλεται ἀλλὰ καὶ θρασύτεραν ἐγείρει τὴν κεφαλὴν καὶ διαρπάζει πλεῖστα εὐχερέστατα διὰ τοῦ τρόπου τούτου δυνάμενα νὰ περιέλθωσιν εἰς χεῖρας τὰς ἀρμοδίας.

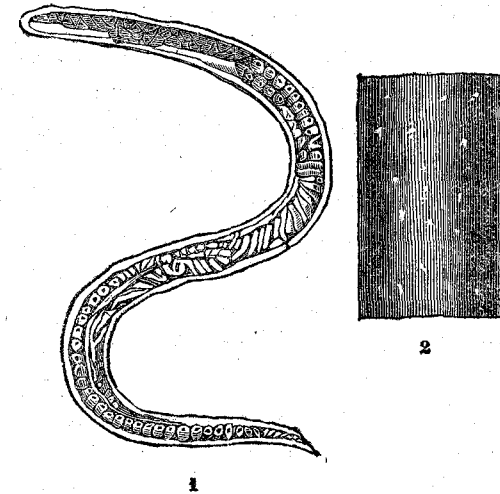
Ἐν Πειραιεὶ, τῇ 15 Ἀπριλίου 1881.

Ἰάκ. Χ. Δραγάτης.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΧΙΝΩΝ ΚΑΙ ΤΡΙΧΙΝΩΣΕΩΣ

Ἐπειδὴ πολὺς κατ' αὐτὰς ἐγένετο λόγος καὶ ἐν Εὐρώπῃ, ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ, καὶ παρ' ἡμῖν περὶ τῆς νόσου τριχινώσεως βρῦτατα παρουσιαζούσης τὰ συμπτώματα αὐτῆς καὶ πάντοτε σχεδὸν ἀποληγούσης εἰς θάνατον, αἴτιον δὲ ἐθεωρήθη ταύτης πάντοτε ἢ βρῶσις τῶν χοιρείων κρεάτων καὶ ἰδίως τῶν ταριχευτῶν, δὲν κρίνομεν ἀπὸ σκοποῦ νὰ μεταφέρωμεν εἰς τὰς στήλας τοῦ Περιοδικοῦ ὁ Παρνασσός, ἀκριβῆ περιγραφὴν τῆς νόσου ταύτης καὶ τὰ περὶ ταύτης ὑγιεινὰ παρκαγγέλματα ἵνα οὕτω συστήσωμεν καὶ παρ' ἡμῖν τὴν δέουσαν προφύλαξιν καὶ προσοχὴν ὅσῃς πρόκειται νὰ γείνηται χρῆσις τῶν τοιούτων κρεάτων καὶ ἰδίως τῶν εἰσαγομένων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἐν ἔτει 1832 ὁ Hilton καθηγητῆς τῆς ἀνατομίας ἐν τῷ Νοσοκομείῳ Guy's ἐν Λονδίῳ εὗρεν εἰς ἄνθρωπον ἡλικίας 70 ἐτῶν καὶ θανόντα ἐκ

1 Τριχίς θήλεια πλήρης.—2 Μέρους μύος περιέχοντος τριχίνας.—3 Μέρους μύος περιέχοντος τριχίνας ὑπὸ μεγάλουσι 80.

καρκίνου μέγα ἀριθμὸν μικρῶν ὠειδῶν σωμάτων ἐπιμήκων, ἐνὸς χιλιομέτρου. Τὰ σώματα ταῦτα ἦσαν ἐναποθεθειμένα εἰς τοὺς θωρακικοὺς μῦς καὶ εἰς

τούς λοιπούς τοῦ θώρκος, διαφρῆ ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἀδικφρῆ εἰς τὰ ἄκρα· ἐξετασθέντα δὲ ὑπὸ τὸ μικροσκοπίον παρρυσιάσθησαν ἀνευ ὀργανώσεως, ἔκειντο εἰς τὰ διάμεσα τῶν μυϊκῶν ἰνῶν, τῆς μεγαλύτερας αὐτῶν διαμέτρου διευθυνομένης παρκαλλήλως τῶν μυῶν. Τὰ σώματτα ταῦτα θεωρηθέντα ὑπὸ τοῦ Hilton ὡς μικροὶ κυστίεσκοι, ἦσαν λίαν πιθανῶς κύστεις τριχίνος. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Wormald καθηγητῆς καὶ οὗτος τῆς ἀνατομίας ἐν τῷ Νοσοκομείῳ τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου παρατήρησεν ὅτι οἱ μῦς τινῶν πτωμάτων ἦσαν κατεσπαρμένοι ὑπὸ μικρῶν λευκοφαιῶν κηλίδων· ὁ Paget φοιτητῆς τότε ἐν τῷ αὐτῷ νοσοκομείῳ παρατηρήσας ὁμοίαν περίεσασιν ἐπὶ τοῦ πτώματος ἱταλοῦ, ἐσκέφθη ὅτι αἱ κηλίδες παρέρχονται ἀπὸ μικρὰ ἐνδόζωα. Τῆς γνώμης αὐτοῦ ἐπαληθευσάσης, τεμάχια προσδεβλημένων μυῶν ἐξητῆσθησαν ὑπὸ τοῦ K. Owen, ὅστις μελετήσας τὸν ὀργανισμόν τῶν σκωλήκων αὐτῶν ἀπεκάλεσε ταῦτα trichina spiralis, λέξις ἑλληνικῆ, σημαίνουσα θρίξ—νημάτιον.

Ἡ τριχίς ἐστὶ σκώληξ νηματοειδῆς μήκους ὀγδοῦ χιλιομέτρου μέχρις ἐνὸς χιλιομέτρου ἀνευ γεννητικῶν ὀργάνων ἢ ἐφοδικασμένη διὰ τοιούτων ἀλλ' εἰς ἀτελή κατάστασιν καὶ ἐπομένως ἀνικάνων πρὸς παραγωγὴν. Κατὰ πολλοὺς παρρητητάς εἶναι πεπρωκισμένη δι' ἀξιοπαρρητητῆτος βιωσιμότητος. Περικλείεται σταθερῶς ἐντὸς κύστεως ἧς κατέχει περίπου τὸ τρίτον, στρεφομένη σπυροειδῶς καὶ σχηματίζουσα δύο τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρας στροφάς· εἶναι συνήθως μονήρης, σπανίως δύο καὶ πολλῶ σπανιώτερον ἀπκντῶνται τρεῖς σκώληκες ἐν τῇ αὐτῇ κύστει.

Εἰς τὸν Wirchow ὀφείλονται αἱ πρῶται γνώσεις ἀναφορικῶς ὡς πρὸς τὴν γενεολογίαν τῆς τριχίνος. Ὁ δὲ Leukart μῆνας τινὰς μετὰ τὸν ἔξοχον καθηγητῆν τοῦ Βερολίνου τὰς συνεπλήρωσεν· ὁ Zenker καθηγητῆς ἐν Δρέσδῃ κατῶρθωσε νὰ καταστήσῃ γνωστὴν ἡμῖν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτοῦ παρρσίου. Κατὰ τὸν K. Megnin ἡ τριχίς παρρσιάζει ἀνατομικῶς καὶ φυσιολογικῶς τρεῖς φάσεις ἢ περιόδους. Α'.) Τὴν ἐμβρυακὴν μορμωειδῆ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκτελοῦνται αἱ μεταναστεύσεις. Β'.) Τὴν νυμφικὴν ἢ μυῶδη κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ μὴ παραγωγὸς σκώληξ μένει ἐγκλεισμένος εἰς κύστιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν μυϊκῶν δεσμίδων. Γ'.) Τέλος τὴν τῆς ἐπώσεως τοῦ φύλου ἢ τοῦ ἐφήθου, συμβαίνουσας εἰς τὰ ἐσωτερικὸν τοῦ ἐντέρου. Τὰ δύο φύλα διακρίνονται ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ καὶ τὸ θῆλυ μετρεῖ τότε τρία ἢ τέσσαρα χιλίόμετρα, τὸ δὲ ἄρρεν τὸ ἡμισυ σχεδὸν τοῦ μήκους τούτου. Ἡ φάσις ἢ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα τῆς ζωῆς τῶν παρρσίων εἶναι ἡ τελευταία.

Παρὰ τοῖς μαρροφόροις ἢ ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι ἀνάπτουσι τῶν τριχίνων γίνεται ὡς ἀκολούθως. Ὄταν τὸ τριχινωμένον κρέας καταποθῆ παρὰ τοῦ ζώου καὶ φθάσῃ εἰς τὸν στόμαχον ὁ γαστρικὸς χυμὸς διαλύει τὴν κύστιν καὶ ἐλευθερώνει τὴν τριχίνα. Ἐνίοτε ἢ κύστις διέρχεται ἄθικτος εἰς

τὰ ἐντερα, ἐνθα διενεργεῖται μόνον ἡ διάλυσις τῶν περικαλυμμάτων αὐτῆς· τέλος κύστεις κεκαλυμμένα ὑπὸ μυϊκῶν ἰστῶν δύνανται νὰ ἀποβληθῶσιν ἀνέπαφοι μετὰ τῶν ὑποχωρημάτων καὶ δὲν καθίστανται ἤττον ἐπιδεικτικὰ καὶ ἀναπτύξεως ἢ ἐν ἄλλῳ ὀργανισμῷ. Ἡ τριχίς ἀποκατασταθεῖσα ἐλευθερὰ ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι ἀποβάλλει τὴν σπειροειδῆ μορφήν τῆς, μεγεθύνεται καὶ καθίσταται ἐφθός, γεννητικὴ καὶ γόμοις. Τὰ θῆλα εὐρίσκονται πρὸς τὰ ἄρρενα ἐν ἀναλογία 6: 1. Εἰκοσιτέσσαρας ὥρας μετὰ τὴν ἀφιξίν των ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι σημεῖα τινὰ τοῦ γεννητικοῦ συστήματος ἀναφαίνονται ἤδη πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν ὀπίσθιον, τὴν δευτέραν ἡμέραν τὸ σύστημα αὐτὸ εἶναι σχεδὸν τέλειον, τὴν τρίτην τὰ ὠὰ πληροῦσι μέρος τῆς ὠοθήκης, τὴν τετάρτην τὰ ἐμβρυα ταῦτα τίθενται εἰς κίνησιν καὶ ἢ πρῶσις των διενεργεῖται τὴν ἐπαύριον, ἵνα ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ πολλὰς ἐβδομάδας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐμβρύων προερχόμενος ἀπὸ ἐν θῆλυ εἶναι ἀληθῶς ἔκτακτος· ἐμέτρησαν 800, δύναται δὲ ἐν θῆλυ νὰ ὠοτοκήσῃ μέχρι 10,000 κατὰ τὸν Leucart. Τὰ ἐμβρυα ὄταν γεννηθῶσι δὲν μένουσι εἰς τὰ ἐντερα, ἐγκαταλιμπάνουσι ταῦτα, καὶ ἐγκαθίστανται εἰς τὸν μυϊκὸν ἶστον διερχόμενα δὲ τοὺς ἰστοὺς ἀποχωρίζουν τὰς ἴνας χωρὶς νὰ ἀφήσωσιν ἕνη τῆς διαβάσεως των. Ἡ μεταναστεύσις των εἶναι τοσοῦτον ταχεῖα, ὥστε μόνον ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὴν χρῆσιν τοῦ τριχινωμένου κρέατος εἰς τινὰς κόνικλους, ὁ ἱατρὸς de Pierre Santa εἶδε παρ' αὐτοῖς ἐμβρυα ἄτινα εἶχον ἤδη κατακλύσει τὰς μυϊκὰς ἴνας. Ἀλλὰ ποῖαν ὁδὸν ἀκολουθοῦν οἱ σκώληκες οὗτοι ἵνα φθάσωσιν εἰς τὸν πρὸς τὸν ὄρον; Ὡς λέγει ὁ K. Megnin τοῦτο εἰσέτι δὲν ὠρίσθη, οἱ μὲν φρονοῦσιν ὅτι τὰ ἐμβρυα διέρχονται διατρυπῶντα τὰ ἐντερικὰ τοιχώματα φθάνουσι δὲ εἰς τὸ κοιλιακὸν κύτος καὶ ἐκ τούτου φέρονται εἰς τοὺς κοιλιακοὺς καὶ ὀσφυακοὺς μῦς εἰς τὸ διάφραγμα, ἢ μᾶλλον περιπλανῶνται μεταξὺ τῶν φυλλωμάτων τοῦ μεσεντερίου καὶ φθάνουσιν οὕτω εἰς τοὺς μῦς, τέλος ἄλλοι λαμβάνουσι τὴν ὁδὸν τῶν λυμφατικῶν ἐκτὸς τῶν αἱματοφόρων ἀγγείων· τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὸ γέννημα τῶν τριχίνων ὠθούμενον ὑπὸ ἀκαταμαχῆτου δυνάμεως φθάνει εἰς τοὺς μῦς καὶ πρὸ πάντων εἰς ἐκεῖνους τῆς ζωϊκῆς οἰκονομίας ἢ τοὺς ἐκουσίους. Εἶπον τινὲς ὅτι ποτὲ ἢ τριχίς δὲν μεταναστεύει εἰς τὸν μυϊκὸν ἶστον τῆς καρδίας, ἐν τούτοις ὁ Wirchow εἶδεν αὐτὴν ἐκεῖ. Οἱ συχνότερον προσβαλλόμενοι μῦς εἰσὶν οἱ κοιλιακοὶ, οἱ διαφραγματικοὶ, οἱ μεσοπλευριοὶ, οἱ τοῦ ἀχένος, τοῦ λάρυγγος, τοῦ φάρυγγος, τοῦ ὀφθαλμικοῦ βολβοῦ καὶ τέλος τῶν μελῶν. Αἱ τριχίνες εἶναι ἤττον πολυπληθεῖς ὀσφ πλείω ἀπομυκρύνονται τοῦ κέντρου, πολυπληθέστεραι εἰσὶ παρὰ τὴν ἔκφυσιν τῶν τενόντων ἢ εἰς τὸ μέσον καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τριχίνων τῶν περιλαμβανόμενων εἰς τοὺς μῦς εἶναι τεράστιος. Ἐν χιλιόγραμμον κρέατος χοίρου κατὰ τὸν Colin περιλαμβάνει περίπου πέντε ἑκατομμύρια τριχίνας.

Πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως ὑπὸ Zenker τῆς μεταδόσεως τῆς τριχίνος ἐκ τοῦ χοίρου εἰς τὸν ἄνθρωπον ὁ Lerdy κατὰ τὸ 1847 ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς εὔρε τον σκώληκα τοῦτον παρὰ τῷ χοίρῳ. Ὁ Vogel ἐν Giessen κατὰ τὸ 1847 εὔρεν εἰς ὄλους τοὺς μῦς γαλλῆς τριχίνας, ἐν Γοττίγγη εἶδεν ἐν τῷ αὐτῷ ζῳῳ εἰς ὄλους τοὺς μῦς τοῦ ἐκουσίου συστήματος.

Αἱ τριχίνες παρὰ τῷ χοίρῳ εἰσι κοιναὶ ἐν Ἀμερικῇ. Ἦδη ἐν ἔτει 1874 ὁ Roper εὔρεν ὅτι τὰ χοιρομήρια μεταφερόμενα ἐκ τῶν Ἠνωμένων κρατῶν εἰς τὴν Γερμανίαν περιεῖχον τριχίνας ἐν ἀναλογία 3:5 ἐπὶ τοῖς 100 τοῦ προϊόντος τοῦ τόπου των. Ἐν Ἀγγλίᾳ αἱ τριχίνες παρὰ τῷ χοίρῳ εἰσιν ἔτι πλέον σπάνια, ἀλλ' ἐν Γερμανίᾳ ὁ ἀριθμὸς τῶν χοίρων ἐν οἷς εὔρον τὰ πικράσιτα ταῦτα εἶναι μέγιστος. Τῷ ὄντι ἐν Πρωσσίᾳ ὁ ἀριθμὸς τῶν δῆμων τῶν χορηγούντων τριχινωμένους χοίρους ἀνέβη κατὰ τὸ 1878 εἰς 488 καὶ κατὰ τὸ 1879 εἰς 714. Ἐν Στοκχόλμῃ κατὰ στατιστικὴν δημοσιευθεῖσαν κατὰ τὸ 1875 εὔρον ἐπὶ 5,500 χοίρων ἐξετασθέντων 5 ἐπὶ τοῖς 100 περιέχοντας τριχίνας. Κατὰ τὸ 1878 τὰ πικράσιτα ταῦτα ἀνευρέθησαν εἰς κρέατα πωλούμενα λιανικῶς εἰς Μιλάνον, Νεάπολιν, Νοβάρραν, Βρεσσίαν Πλακεντίαν, Ρώμην καὶ Βενετίαν. Ἐν Ἰσπανίᾳ ἡ αὐτὴ ἐξέταξις εἰς Βαρκελόνη κατὰ τὸ 1879.

Οἱ μῦες οἱ προσβεβλημένοι ἐκ τῶν σκωλήκων τούτων εἰσὶν ἔτι πολυπληθέστεροι. Παρετήρησαν τὴν νόσον ἐν Δρέσδῃ, Βιέννῃ, Μοραβίᾳ. Ἐν Παρισίοις οἱ ἱατροὶ Goujon καὶ Legros ἐπὶ 32 μῶν τῶν ὑπονόμων ἐξετασθέντων ἀνεῦρον τριχίνας δίς.

Παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ τὰ πρῶτα γνωστὰ περιστατικὰ παρετηρήθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ, εἰς Βερολίνον ὁ Wirchow εὔρε κατὰ τὸ 1859 ἐξ ἑως ἑπτὰ φορὰς τριχίνας ἐν διαστήματι ὀκτῶ μηνῶν. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ὁ Zenker ἐν Δρέσδῃ εὔρε ταύτας τετράκις ἐπὶ 36 αὐτοψιῶν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης παρετήρησαν εἰς διαφόρους τόπους τῆς Γερμανίας μέγαν ἀριθμὸν ἐπιδημιῶν τριχινώσεως ἐπενεγκουσῶν πολλὰ θύματα. Ἐν Γαλλίᾳ ὁ ἱατρὸς Goujon ἐπὶ 267 πτωμάτων τῶν ἀμφιθεάτρων τῶν Παρισίων ἀπὸ τῆς 7ης Ἀπριλίου μέχρι τῆς 6ης Ἰουλίου οὐδ' ἅπαξ εὔρε τὴν τριχίνα.

Ἐξ ὄλων τῶν ζῶων ἄτινα χρησιμεύουσιν ὡς τροφή τοῦ ἀνθρώπου, ὁ χοῖρος εἶναι ὁ μᾶλλον ἐκτεθειμένος ἐνεκα τῆς ἀδδηφαγίας καὶ τοῦ εἶδους τῆς ζωῆς του εἰς τὴν προσβολὴν ὑπὸ τῶν τριχίνων καὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐκ τοῦ ζῶου αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος δέχεται γενικῶς τούτας. Τὸ ὅμῳ κρέας τῶν ἀλλάντων, τὸ ὅμῳ χοιρομήριον εἰσι μέσον εὐκόλον μεταφορᾶς τῶν πικράσιτων αὐτῶν ἐκ τοῦ χοίρου εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τὰ ἀποτελέσματα δὲ τῆς τριχινώσεως ἀναφαινόνται παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἐν ἀρχῇ τῆς παθήσεως. Εἰσι βλάβαι ἐντερικαὶ ἢ μυϊκαί. Περὶ τὴν τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν αἱ ἐντερικαὶ αὐταὶ βλάβαι ἐκδηλοῦνται, ἀπώλεια τῆς ὀρέξεως, κακουχία, δίψα, κόπωση, ἀφοδεύσεις μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπικνελημέναι δια-

ροια, πυρετὸς, περὶ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ὁ πυρετὸς αὐξάνει, τὸ πρόσωπον καθίσταται ἐξωθηκὸς, ἡ δίψα εἶναι λίαν ζωνρὰ, ἡ γλώσσα καὶ τὰ χεῖλη ἀποξηραίνονται καὶ καθίστανται μέλκνα, οἱ ἰδρωτὲς εἰσιν ἀφθονοί, ἡ διάνοια μένει ἀθικτος· εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς ἐκκολλήσεως τῶν ἐμβρῶν. Περὶ τὴν 15ην ἡμέραν ὅταν τὰ ἐμβρυα εἰσδύσωσιν εἰς τὰ τοιχώματα τοῦ κορμοῦ καὶ εἰς τὰ μέλη, πόνοι ρευματοειδοῦς μορφῆς καταλαμβάνουσι τοὺς μῦς, καθίστανται δὲ οἱ πόνοι οὔτοι ἀφόρητοι· ἡ κατάποσις δυσκολεύεται, ἡ φωνὴ ἐξασθενεῖ, τὰ οὖρα ἀποβαίνουσι σπάνια, ἡ ἀϋπνία εἶναι διαρκής, παρατηροῦνται οἰδήματα εἰς τὰς κνήμας, ὕδρωψ τῆς κοιλίας, οἱ μῦς πρήσκονται καὶ λαμβάνουσιν ἐλαστικότητα ὁμοίαν ἐκείνης τοῦ καουτζοῦ, ἀναφαινόνται ἐπὶ τοῦ δέρματος δοθηγνὲς ἢ κεγχροειδῆς ἐξάνθησις· τέλος ἡ δίψα καθίσταται ἀσβεστος, ἐπακολουθεῖ μανία καὶ μετὰ ἐξ ἐβδομάδας ἢ δύο μῆνας ἐπέρχεται ὁ θάνατος.

Δύνανται νὰ ἐπέλθωσι κατὰ τὴν πορείαν τῆς νόσου βρεῖξι ἐπιπλοκαὶ ἐπὶ τοῦ θώρακος, ὡς πνευμονία, πλευριτις, γενικευμένη βρογχίτις. Προσθεσωμεν ὅτι ἐσύγχισαν συχνότατα, καὶ τοῦτο ἐννοεῖται, τὴν τριχινώσιν πρὸς τὸν τυφοειδῆ πυρετόν.

Ἡ θεραπεία ἦν προβάλουσι κατὰ τῆς νόσου ἐν ἀρχῇ καὶ ὅταν αἱ τριχίνες ὑπάρχωσιν εἰς τὰ ἔντερα, εἶναι ἐνδεδειγμένη κατὰ φυσικὸν λόγον· νὰ καταστρέψωμεν τὰ πικράσιτα διὰ τῶν καθαρτικῶν καὶ ἀνθελμιντικῶν. Ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν πέντε ἢ ὀκτῶ ἐβδομάδων πᾶσα φαρμακεία διευθυνομένη πρὸς τὸν ἐντερικὸν σκώληκα εἶναι ματαία. Τῷ ὄντι ἡ ἱατρικὴ τότε ἀδυνατεῖ νὰ προσβάλῃ τὰς τριχίνας καὶ ματαίως μετεχειρίσθησαν διαδοχικῶς τὰ ὀξεᾶ, τὰ ἀλκάλια, τὸν δευτεροχλωροῦχον ὑδράργυρον, τὸν φωσφόρον, τὸ θεῖον, τὴν κηρουρᾶν, τὴν διπτοχρωμικὴν πόττασσαν, τὸ θεϊκὸν ὑπεροξειδίου τοῦ σιδήρου, τὴν γλυκερίνην, τὴν βενζίνην, τὸ οἰνόπνευμα, τὸ φαινικὸν ὀξύ, τὸ ψῦχος, τὴν θερμότητα, τὸν ἠλεκτρισμὸν κτλ. Ἐπὶ προφυλακτικῶν λοιπὸν μέσων δέον νὰ περιορισθῶμεν. Τοῦτο ἠννόησεν ἡ ἱατρικὴ Ἀκαδημία καταγινουμένη ἐπὶ τοῦ σοβροῦ τούτου ζητήματος ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων αὐτῆς συνεδριάσεων ἐπὶ τῇ περιστάσει τῆς εἰσαγωγῆς ἐν Γαλλίᾳ ἀρετὰς μεγάλης ποσότητος τριχινωμένων κρεάτων ἐκ τῆς Ἀμερικῆς.

Ὁ Κ. Laboulbène ἀφηγήθη τὴν ἱστορίαν μικρᾶς τινοῦ ἐπιδημίας τριχινώσεως παρατηρηθείσης κατὰ τὸ 1878 ἐν Crepy-en-Valois· δέκα ἑπτὰ ἄτομα ἐπὶ εἴκοσι φαγόντων ἐκ τοῦ κρέατος χοίρου προσβεβλημένου ὑπὸ τριχίνων κατελήθησαν ὑπὸ φαινομένων ἰδιαιτέρων τυφοειδοῦς πυρετοῦ καὶ ἐκ τῶν ἀτόμων τούτων νέα κόρη ἀπέθανεν.

Ἠρωτήθη πῶς ὁ χοῖρος μιανθεὶς ἠδυνήθη νῆ κολλησῆ τὴν νόσον, τοῦ ζῶου ἀγορασθέντος ἀπὸ τόπου ἐνθα οὐδὲν ἐκ τοῦ εἶδους τούτου εἶχε προσβληθῆ ὑπὸ τριχινώσεως; Ποτὲ οἱ χοῖροι οὐς ἐφόρευε καθ' ἕκαστον ἔτος ὁ ἔμπορος δὲν εἶχον πικρουσάσει τοὺς χαρακτῆρας τῆς νόσου. Ἀλλὰ ὁ περὶ

οὗ ὁ λόγος χοῖρος ἐτοποιηθήθη εἰς ἀποθήκην τῆς ὁποίας ἡ στέγη καὶ τὸ ἐσωτερικὸν ἐπεσκεπτόντο ὑπὸ ποντικῶν προσελκυομένων ὑπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν γείτονος κρεωπώλου ὅστις ἔρριπτε πολλάκις ἐκεῖ ἐν τῇ αὐτῇ ὑπολείμματα ζῶων.

Εἶναι γνωστὸν πρὸ πολλοῦ ὅτι οἱ ποντικοὶ συχνότατα προσβάλλονται ὑπὸ τριχινώσεως· ὁ K. Vulpian εὗρε μὲς τῶν ὑπονόμων λυμαιομένων ὑπὸ τῶν παρσιῶν τούτων καὶ τελευταῖον εἰς τὸ σφαγεῖον τῆς Βοστώνης ἐπὶ 51 μῶν εὗρον 39 προσβεβλημένους ὑπὸ τριχινώσεως καὶ ἐπὶ 60 μῶν συλληφθέντων εἰς πλεῖστα ἱπποστάσια τῆς αὐτῆς πόλεως, μὴ περιέχοντα δὲ χοίρους, ἐξ εἶχον τριχίνας. Εἶναι λοιπὸν λίαν πιθανὸν κατὰ τὸν K. Laboulbène ὅτι ὁ χοῖρος τοῦ Crepy-en-Valois μετέδωκε τὴν τριχίνωσιν εἰς τὰ δεκαεπτὰ άτομα τὰ φαγόντα τὸ κρέας αὐτοῦ. ἤττον ἐφημένον καὶ ὅτι τὸ ζῶον τοῦτο τὴν εἶχε λάβει ἀπὸ μύα προσβεβλημένου.

Ὁ κ. Laboulbène ἠναγκάσθη νὰ ἐπαναλάβῃ ὅτι τὸ μέσον τὸ καθιστὸν ἀβλαβές τὸ τριχινωμένον κρέας εἶναι ἡ ἀρκετὴ ἐψησις, ὅπως ἡ θερμοκρασία τοῦ κεντρικοῦ μέρους μεγάλων τεμαχίων ἢ τμημάτων φθάσῃ 75 βαθμοῦς ἑκατοντοβάθμου. Συνιστᾷ ἐν ταυτῷ τὴν διοργάνωσιν μέτρων δημοσίου ὑγιεινῆς καὶ κυρίως ἐπιθεώρησιν γενικὴν τῶν ὑπόπτων κρεάτων μέσῳ τοῦ μικροσκοπίου.

Πάντες συμφωνοῦσι σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Crepy-en-Valois. Ἄλλ' ὁ κ. Bouillaud ἤχη νὰ παραδεχθῇ ὅτι περίπτωσις μοναδικὴ ἀπολήξασα εἰς θάνατον δύνεται νὰ ἀποδοθῇ εἰς τυφοειδῆ πυρετόν. Εἶναι δὲ εὐκόλον νὰ συγχύσῃ τις τὸν τυφοειδῆ πυρετόν μὲ τὴν τριχίνωσιν ὅταν δὲν γείνη νεκροψία.

Ὁ κ. Jules Guérin ἐρωτᾷ ποῦ δύνεται νὰ ἦναι ἡ ἀρχὴ τῆς τριχινώσεως παρὰ τοῖς ζώοις. Ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ μῦες τὴν μεταδίδουσι ποῦ λοιπὸν νὰ τὴν ζητήσωμεν; Ὁ κ. Colin (d' Alfort) ἀποκρίνεται ὅτι εἶναι νόσημα ἀνταλλαγῆς· ὁ μῦς τὴν δίδει εἰς τὸν χοῖρον, διατί ἀρὰ γε δὲν λαμβάνει; Διατί ὁ μῦς ὁ τρεφόμενος ἐκ τῶν ὑπολειμμάτων καὶ τῶν περιττωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν τριχινωμένων ζῶων δὲν θὰ μεταδώσῃ οὕτω τὸ νόσημα;

Ὁ κ. Leroy de Méricourt ἀποκρούει τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, φρονῶν μᾶλλον ὅτι οἱ μῦες εὐρίσκουσι τὴν τριχίνα εἰς τὰ μικρὰ ἔντομα τὰ ὁποῖα κατατρώγουσιν. Νομίζει δ' ἄλλως τε ὅτι ἡ τριχίνωσις δὲν εἶναι ἴσως τόσον σπανία ὅσον τὴν ὑποθέτουσιν ἐν Γαλλίᾳ. Προσεπάθησε βεβαίως νὰ ἀποδείξῃ κατὰ τὸ 1865 τὴν ταυτότητα λίαν πιθανῆς ἐπιδημίας ἀπαδοθείσης εἰς τὴν ἀκροδυνίαν μετὰ τριχινώσεως. Ἡ ἀκροδυνία ἦτις ἐπεκράτησεν ἐπιδημικῶς κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐν Παρισίοις καὶ ἐν τοῖς πέριξ τῶν Παρισίων χωρικηθίζεται ὑπὸ πεπτικῶν διαταραχῶν, διαταραχῶν νευρικῶν καὶ τοῦ δερμικοῦ ἢ βλεννογόνου συστήματος. Δέον μάλιστα νὰ εἰπω-

μεν ὅτι ἡ φύσις τῆς νόσου ταύτης δὲν ἐγνώσθη εἰσέτι· ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ὡς παρετήρησεν ὁ κ. Bouley ἀφ' ὅτου τὰ συμπτώματα τῆς τριχινώσεως ἐγνώσθησαν καλῶς τοῖς ἰατροῖς, δὲν ἀναγκάζεται ἡ λίαν ἐξαιρετικῶς παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἐν Γαλλίᾳ, ἐνῶ τὸ νόσημα εἶναι κοινότατον ἐν Γερμανίᾳ ἔνθα τρώγουσι τὸ κρέας τοῦ χοίρου ὁμῶν. Καθόσον ἀφορᾷ τὸ πρακτικὸν μέσον τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐψήσεως κατὰ τὸ ὁποῖον ὀφείλουσι νὰ υποβληθῶσι τὰ τριχινωμένα κρέατα ἵνα κατασταθῶσι ἀβλαβῆ, ὁ κ. Colin (d' Alfort) ἠρέυνησε κατὰ τὸ 1866 τὸ ἀντικείμενον τοῦτο. Προπαρσκευάσας ἐψῆσε σειρὰν τεμαχίων τριχινωμένου χοίρου καὶ εἶδεν ὅτι εἰς τὰ ἐξωτερικὰ μέρη τῶν τεμαχίων αἱ τριχίνες ἐφρονεύθησαν διὰ τῆς ἐψήσεως, ἐνῶ εἰς τὰ κεντρικὰ μέρη ἄτινα ἦσαν ὀλίγον ἐρυθρωπὰ αἱ τριχίνες ἦσαν ἔτι ζῶσαι καὶ ἐκινουῦντο μετ' εὐστροφίας. Γνωματεύει ὅτι ἡ ἐψησις οἷα διενεργεῖται εἶναι ἀρκετὴ νὰ ἀποκτείνῃ τὰς τριχίνας. Κατ' αὐτὸν λοιπὸν δεόν νὰ υποβάλλωμεν τὸ κρέας εἰς βράσιν ἐπὶ πολλὰς ὥρας. Διὰ τὰ ἐψημένα ἄτινα ἐσθίουσι συνήθως αἱμοστάζοντα ἢ ἐπιφάνεια τοῦ κρέατος ἐκτεθειμένη οὖσα εἰς τὸ πῦρ φθάνει τὴν θερμοκρασίαν τῶν 80 — 100° εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι παρ' ἡμῖν τὰ χοίρεια ἐσθίονται λευκὰ καὶ οὐχὶ αἱμοστάζοντα. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ εἰς ὅλα τὰ στρώματα τοῦ κρέατος, ἡ θερμοκρασία ὑπῆρξεν ἀνωτέρα τῆς φρονεούσης τὰς τριχίνας. Τὸ παρατεταμένον ἀλάτισμα τὸ ὁποῖον κατέλαβεν ἄπασαν τὴν πυκνότητά τοῦ κρέατος παράγει τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Τὸ ἴδιον συμβαίνει διὰ τῆς θερμῆς καπνίσεως ἐπὶ 24 ὥρας τοῦλάχιστον, ἐνῶ κάπνισμα ψυχρὸν πολλῶν ἡμερῶν τὰς ἐγκαταλείπει ἔτι ζώσας. Ὑπάρχουσι ὅμως καὶ τινες οἵτινες φρονοῦσιν ὅτι ἀποκτείνονται αἱ τριχίνες καὶ εἰς τοὺς ἀλλόττας τοὺς παρασκευασθέντας διὰ καπνίσματος ψυχροῦ καὶ διατηρουμένους ἐπὶ πολὺν καιρὸν. Ἐπειδὴ δὲ ἀβεβαιότητες δύνανται νὰ ὑφίστανται ἐπὶ τὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ ἐμπορίου κρέατα καὶ τὴν μᾶλλον ἢ ἤττον ἐπιμεμελημένην παρασκευὴν, τὰ διάφορα εἶδη τοῦ χοιρείου κρέατος ἀλατισμένου ἢ καπνιστοῦ εἶναι φρόνιμον νὰ υποβάλλωνται εἰς ἐψησιν ὡς τὰ νωπὰ κρέατα.

Ὡς εἶπεν ὁ K. Bouley τὸ κακὸν προέρχεται ἐκ τῶν μεγάλων ἐργαστηρίων τῆς Ἀμερικῆς, ἄτινα δέχονται καθ' ἑκάστην ἀγέλας δλοκλήρους χοίρων καὶ οὐς μηχανικὰ μεταβάλλουσι ἀμέσως εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀλλαντοποιίας. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν τριχινώδη μόλυσιν τὰ ἐργαστήρια ταῦτα οὐδέποτε ὑπεβλήθησαν εἰς οὐδεμίαν ἐπιτήρησιν. Ἀφοῦ δὲ ἡ Ἀμερικὴ, λέγει ὁ K. Bouley, δείκνυται τόσον ὀλίγον ἔμφροντις τῶν ἐγγυήσεων ὡς ὀφείλουσαν νὰ προσφέρωσι τὰ τῆς τροφῆς προϊόντα δι' ὧν πληροῖ τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀγοράν, ἀναγκαῖον ἔσται νὰ ληφθῶσιν αὐστηραὶ προφυλάξεις παρ' ἡμῶν. Ἐξ ἄλλου ὁ K. Depaul ἐζήτησε τὴν ἀπόλυτον ἀπαγόρευσιν τῶν Ἀμερικανικῶν χοιρείων κρεάτων. Πρὸς δικαίωσιν τῶν κ. Bouley καὶ Depaul ἡ γαλλικὴ ἐπίσημος ἐφημερὶς τῆς 19 Φεβρουαρίου περιέχει διάταγμα ἀπα-

γορευόν τὴν εἰσαγωγὴν χοιρείων ταριχευτῶν κρεάτων προερχομένων ἐκ τῶν ἠνωμένων ἐπικρατειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ τοιοῦτον ὅμως μέτρον κρίνεται λίαν ὑπερβολικὸν καθ' ὅσον θέλει ἐπιφέρει μεγάλην σύγχυσιν εἰς τὰς ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ ἐπομένως ζημίαν περὶ τὴν διατροφὴν τῶν μὴ εὐπορούντων ἀνθρώπων. Ἐὰν δὲ τις σκεφθῆ ὅτι ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν χοιρείων ταριχευτῶν κρεάτων ἐξ Ἀμερικῆς δὲν παρετηρήθη οὐδεμία περιπτώσις τριχινώσεως παρ' ἡμῖν, κατ' ἀνάγκην, θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐψησις τῶν τοιούτων κρεάτων οἶκν τὴν ἐφαρμόζουσαν ἐν Γαλλίᾳ, προφυλάττει ἐκ τοῦ κινδύνου. Ἀριθμὸς ὠρισμένος ἐφημερίδων λησμονουσῶν, ὅτι ὁ καταναλωτὴς προμάρζει λίαν εὐκόλως ἐπὶ τῶν ἀλλοιώσεων τῶν τροφίμων, δημοσιεύουσι διηγήσεις καὶ ὑπομνήματα μᾶλλον ἢ ἤττον φανταστικὰ, προκειμένου περὶ τριχινώσεως, τὰ ὁποῖα μέγα ἀδικον ἐπιγεννώσιν εἰς τὴν Παρισινήν ἀλλαντοποιίαν. Δέον δὲ νὰ μάθωσι καλῶς ὅτι ἀπὸ τοῦ 1866 οὐδεμία περιπτώσις τριχινώσεως παρουσιάσθη παρὰ τοῖς χοίροις γαλλικῆς φυλῆς, πρὸς δὲ οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀλλάντων τῶν Παρισίων δὲν εἰσέρχονται ἀποκλειστικῶς ἢ κρέατα προερχόμενα ἐκ τῶν διαμερισμάτων τῆς Sarthe, τῆς Νορμανδίας, τῆς Βρετανίας, τοῦ Poitou καὶ πωλούμενα εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Vilette. Τὰ ζῶα αὐτὰ σφαζόμενα ἐν τοῖς σφαγείοις τῶν Παρισίων ὑπὸ τὴν φροντίδα ἀγρόπνου διοικήσεως καὶ ἐπιμελοῦς τῆς δημοσίου ὑγείας καὶ ὑπὸ τὴν ἐπαγρύπνησιν ὑγιεινοῦ συμβουλίου προσφέρουν ὅλην τὴν ἀσφάλειαν τοῖς καταναλωταῖς καὶ δὲν δύνανται νὰ συγχισθῶσι μὲ τὰ τεταριχευμένα κρέατα εἰσαγωγῆς ἀλλοδαπῆς τῆς Γερμανίας ἢ Ἀμερικῆς».

Κ. Διγενῆς

ΤΟ ΠΑΓΩΤΟΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'. *

ΠΟΥ ΑΓΟΥΣΙΝ ΑΙ ΚΑΛΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ

Οἱ δύο φίλοι ἐξῆλθον τοῦ καφενείου, ὁ μὲν κύρ Γαβριήλ τὰς χεῖρας ἔχων συμπεπλεγμένας ὀπισθεν, ὡσεὶ δυσηρεστημένος, ὁ δὲ Βροῦτος σκυθρωπὸς καὶ ἐν ἀφαιρέσει. Περιεπάτουν οὕτως, ἀγνοοῦντες ποῦ διηυθύνοντο καὶ χωρὶς νὰ λαλῶσιν, ἕως οὗ ἐφθασαν εἰς τὴν προκυμαίαν. Ὁ κύρ Γαβριήλ διέκοψε πρῶτος τὴν σιωπὴν.

— Θὰ μοῦ ἐμπιστευθῆς ἐλπίζω τώρα τὴν καλὴν παῖξιν τὴν ὁποίαν ἔχεις κατὰ νοῦν καὶ ἔπειτα θὰ μοῦ διηγηθῆς τὰ ἄλλα.

— Ἄς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰ ἄλλα. Ἡ καλὴ αὕτη παῖξις εἶνε ἀκόμη ἐλπὶς τις καὶ διὰ τὸ παρὸν μυστήριον μόνον.

* Ἰδ. σελ. 266.

— Ἀφοῦ ἦνε μυστήριον, ἀπάντησεν ὁ κύρ Γαβριήλ, χωρὶς νὰ κρούσῃ τὴν δυσκαρτέκειάν του, σέβομαι αὐτό. Φύλαξέ το, καὶ δὲν ἔχῃς ἀνάγκην ἐμοῦ.....

— Κύρ-Γαβριήλ, μὴ κοπιᾶζῃς ἀδίκως δὲν θὰ τὸ μαντεύσῃς. Εἰς πτωχὴν τινα νεάνιδα, τὴν ὁποίαν μόνον ἐξ ὕψους γνωρίζω, ὑπεσχέθησαν ὅτι ὡς παρυσιασθῆ δράμα εἰς τὸ Fiorentini ἔχον κατάλληλον δι' αὐτὸν πρόσωπον θὰ τὴν προσλάβωσιν ἀμέσως. Ἐπιθυμῶ νὰ γράψω ἐγὼ τὸ πρόσωπον τοῦτο καὶ θὰ θέσω ὡς ὄρον τῆς παραστάσεως τοῦ δράματός μου τὴν πρόσληψιν τῆς νεάνιδος. Ἴδου τὸ μυστικόν μου.

— Ἐννοῶ ὅλην τὴν φιλανθρωπίαν τῆς εἰκαστέτιδος καρδίας σου καὶ τὴν ἐπιδοκιμαζῶ. Ἐξακολούθει.

— Σήμερον, φίλτατε Κύρ-Γαβριήλ, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμέν τι περὶ πλέον, διὰ τὸν ἀπλουστατον λόγον, ὅτι δὲν ἔχομεν κατὰ νοῦν οὔτε τὴν ιδεάν τοῦ δράματος ἐφ' οὗ θὰ συνεργαθῶμεν.

— Εἶνε ὠραία ἢ μέλλουσα ἠθοποιῆς τῆς ὁποίας μέλλεις νὰ γίνῃς προστάτης;

— Δι' ἐμὲ ναί, ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ τούτου.

— Τόσω χειρότερον. Ἐὰν ἦτο ὠραία εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν ἢ ὑπόθεσις θὰ ἐτελείωνε.

— Θὰ τελειώσῃ ὅπως δήποτε. Εἰς αὔριον, φίλτατε Κύρ-Γαβριήλ.

Τὴν ἐπαύριον τῶ ὄντι, ἀκριβῆς ὡς παιδίον εἰς δ' ὑπεσχέθησαν σακχαρωτὸν, ὁ Βροῦτος ἐπανεῖθε τὸν Γαβριήλ, καὶ τῶ ἔφερε τὸ δράμα ἐν σχεδίῳ.

Ὁ Βροῦτος εἶχεν ἀναγνώσει σποραδικῶς ἄνευ ὅμως προσοχῆς τινος, ἀθλίως τινὰς τραγωδίας, καὶ εἰς τοῦτο περιορίζετο πᾶσά του γνώσις περὶ δραματικῆς τέχνης. Οὐδέποτε εἶχε σκεφθῆ νὰ γράψῃ οὐ μόνον τραγωδίαν ἢ κωμωδίαν, ἀλλ' οὐδ' ἀπλὴν νεκρολογίαν, ἢ εἰδοποίησιν διὰ τὴν τετάρτην σελίδα ἐφημερίδος. Ἀφ' ἧς ὅμως τὸ αἶσθημα τοῦτο κατέλαβεν αἴφνης τὴν καρδίαν του καὶ τὴν κεφαλὴν του, ὁ νοῦς του ἐγένετο ἀνάστατος, καὶ ἰδοὺ ὁ Βροῦτος ἰππεύων τὸν ἐνδοξον Πήγασον τοῦ Σκιζπήρου.

Ὁ Κύρ-Γαβριήλ ἦτο ἐμπειρότερος αὐτοῦ. Πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἐσύχναζεν εἰς τὰ θεάτρα, πρὸ δέκα [πέντε δ' αὐτοσχεδίαζε κωμωδίας τὰς ὁποίας παρίστανε μὲ τὰς κούκλας του ἢ το χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ ἔξοχος τις νοῦς, ὅστις ἐστερεῖτο καλλιτεργίας μόνον καὶ παιδείσεως ἵνα ἐκπλήξῃ τὸν κόσμον. Ἦν εὐγλωττος καὶ τρυφερός καὶ τολμητικὸς ἀκόμη καὶ εἰς τὰς σοβροτέρας κωμωδίας. Τὸ κοινὸν διεσκέδαζεν δσάκις ὑπεκρίνετο τὸν δημῶδη Πουλτζινέλαν. Πόσον μεγαλοπρεπῶς καὶ ἀγερώχως διεδραμάτιζε τὸ μέρος του δσάκις ἀνελάμβανε τὸ πρόσωπον ἰππότου τινὸς Καρόλου τοῦ μεγάλου! Ὁ Κύρ-Γαβριήλ ἐγνώριζεν ὅλα τὰ μυστήρια τῆς δραματικῆς τέχνης. Τῶ ἔλειπε μόνον ἢ συναρμολόγησις, ἢ ἀρετὴ ἐκείνη, ἣτις ἀ-

πλοῦν κωμωδὸν ἢ διευθυντὴν θεάτρου μεταβάλλει εἰς Πλαῦτον, Μολιέρου, Καλδερόν ἢ Σαίξπηρον.

Ὁδηγόν του εἶχε τὸ ἔνστικτον μόνον καὶ τοῦτο τῷ ἤρκει.

Ὁ Κύρ-Γαβριήλ ἤκουσε λοιπὸν τὴν ιδέαν τοῦ Βροῦτου, καὶ ἐμελέτησεν αὐτὴν μετὰ πλειότερας σκέψεως ἄφ' ὅσον τὰ δράματα τὰ ὁποῖα καθημερυνῶς συντάττε διὰ τὰς κούκλας του, διεσκεύασε δ' αὐτὴν κατὰ σκηναὶς καὶ πράξεις. Ὁ δὲ Βροῦτος, ὁ μᾶλλον λόγιος ἐκ τῶν δύο — διότι ὁ Κύρ-Γαβριήλ οὔτε τὸ ὄνομά του νὰ γράψῃ ἤξευρεν — ἀνέλαβε τὸ μέρος τῆς συγγραφῆς.

Ὁ Κύρ-Νῶε, ὅστις παρηκολούθει τὸν Βροῦτον γράφοντα ἀπὸ πρωίας μέχρι νυκτός, τὸν ἠρώτησε πρὸς τί καταστρέφει τόσον χαρτί.

— Ἐτοιμάζομαι διὰ τὰς ἐξετάσεις, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, καὶ ἐκθέτω κατ' ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις τὴν περιτονίτιδα.

— Μπᾶ! ἡ ἀσθένεια τοῦ ἀφέντη, εἶπεν ἀφελῶς ἡ Χελῶνη σταυροκοπουμένη.

Ὁ νεωκόρος ἠσύχασεν. Ὁ Βροῦτος ἐτελείωσε τὸ δράμα, τὸ ἀντέγραψεν ἐπὶ ὀραίου κιτρίνου χάρτου, καὶ τὸ ἀνέγνωσεν εἰς τὸν κύρ-Γαβριήλ. Οὗτος ἠθέλησε νὰ φέρῃ τινὰς παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ὁ Βροῦτος ἀπέκρουσε διὰ τῶν κινόνων τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ τὸ δράμα ἐθεωρήθη ἀριστούργημα.

Ἀλλὰ τότε ἀκριβῶς ἤρχιζον τὰ προσκόμματα: ἡ παράστασις.

— Πρὸ πάντων εἶπεν ὁ κύρ-Γαβριήλ πρέπει νὰ ἐνδύθῃς κάπως καλλιτέρον. Μὲ τοιαύτην ἐνδυμασίαν θὰ σὲ ἐκλάβωσι πτωχὸν, καὶ κατὰ συνέπειαν ἀνίκανον δι' ὀτιδήποτε.

— Δυστυχῶς εἶμαι, εἶπεν ὁ Βροῦτος καὶ ἐστέναξε.

— Διὰ τοῦτο ἴσα ἴσα πρέπει νὰ μὴ φρίνεσαι. Θὰ παρουσιασθῆς εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ θεάτρου νὰ τῷ ὑποβάλῃς τὸ δράμα σου. Θὰ ἀπευθυνθῆς ἔπειτα εἰς τὴν λογοκρισίαν. Ὁ εἶς τῶν κριτῶν εἶναι θεολόγος, ὅστις, ἐν παρενθέσει, οὐδέποτε ἀνέγνωσε κωμωδίαν οὔτε εἰσήλθεν εἰς θεάτρον.

— Φοβούμενος ἴσως τὰς πνευματικὰς ἀμικρτίας.

— Ὅχι, ὁ δὸν Γαϊτάνος δὲν ἔχει πνεῦμα ἀλλὰ κοιλίαν μόνον. Ὁ θεολόγος οὗτος θὰ μεταβιβάτῃ τὸ δράμα εἰς ἄλλον κριτὴν, ὅστις κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἦτο ποιητής.

— Καὶ τώρα τί εἶνε;

— Ἡλίθιος· ὁ δεῦτερος οὗτος κριτὴς θὰ ἀναφέρῃ περὶ τοῦ δράματος εἰς τοὺς ὑπουργοὺς τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, καὶ εἰς τὸν πρωθυπουργὸν ὅστις θὰ ὀμιλήσῃ εἰς τὸν βασιλέα.

— Ὁ δὲ βασιλεὺς θὰ εἴπῃ τίποτε εἰς τὸν πνευματικόν του;

— Πολὺ πιθανόν· διότι μίαν κωμωδίαν ἀφορᾷ καὶ τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἐκκλησιαν. Ἐπὶ τέλους θὰ στελῇ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ θεάτρου, καὶ ἐκ

ταύτης ὀριστικῶς εἰς τὸν διευθυντὴν. Τότε θὰ πληρώσῃς διὰ νὰ ἀντιγραφῶσι τὸ τε δράμα καὶ τὰ διάφορα μέρη αὐτοῦ· θὰ περιμείνῃς ἑβδομάδας καὶ μῆνας ἕως οὗ γείνη δεκτὸν, ἔπειτα ἄλλον τόσον χρόνον ἵνα συγκατανεύσωσιν οἱ ὑποκριταὶ νὰ δεχθῶσι τὰ ἀνατεθέντα αὐταῖς μέρη. Ἀλλὰ τὰ βίβλα δὲν ἐτελείωσαν, διότι ἔρχεται τὸ στάδιον τῆς μελέτης, καὶ ἕως οὗ ἐτοιμασθῶσιν οἱ ἠθοποιοὶ θὰ παρέλθῃ ὄχι ὀλίγος χρόνος. Θὰ φιλοδώρησῃς τὸν ὑποβολέα, τοὺς ὑποκριτὰς, καὶ τὰς ὑποκριτρίδας, καὶ ἐπὶ τέλους θὰ εὐδοκῆσουν νὰ παραστήσωσι τὸ δράμα σου.

— Θὰ εὐδοκῆσουν;

— Πῶς; Μήπως περιμένεις καὶ ἀνταμιωθῆν;

— Καὶ ἔπειτα δὲν μᾶς μένει τίποτε ἄλλο; ἠρώτησεν ὁ Βροῦτος σοβαρῶς.

— Δὲν ἤξεύρω καλὰ καλὰ, εἶπεν ὁ κύρ-Γαβριήλ ξύων τὴν κεφαλὴν του. Ἐδῶ βλέπεις, δὲν ἐνθαρρύνουσι παρὰ πολὺ τὸ ἐθνικὸν θεάτρον.

Ὅτις δὴποτε ἄλλος, πρὸ τῶν δυσχερειῶν τούτων, θὰ ἐφοβεῖτο καὶ θὰ ὑπεχώρει πρὸ τῶν ὀχληρῶν διατυπώσεων· ὁ Βροῦτος ὅμως δὲν ἐκλονίσθη· αἱ δυσχερεῖαι τὸν ἐχαροποιοῦν.

Προκαταβάλλων ὀλίγα χρήματα, τὰ ὁποῖα τῷ ἐδάνεισεν ἡ Χελῶνη, ἔλαβε παρὰ τινος βράπτου παλαιὸν τι ἔνδυμα ἐπὶ πιστώσει.

Ἦν ὅ,τι ὁ κύρ Γαβριήλ τῷ εἶχε προεῖπει ἦν ἀκριβές.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ Fiorentini Πρεπιάνης ἐχασμᾶτο μᾶλλον ἢ ὀμίλει. Παρουσιάσθη εἰς τὸν κριτὴν θεολόγον, δὸν-Γαϊτάνον. Ἡ ὑπηρετρία ἦτον ἐτοιμὴ νὰ τὸν ἀποπέμψῃ, ὅτε ὀλόκληρος στρατικὰ παιδιῶν ἤρχιζε νὰ φωνάζῃ·

— Εἰσέλθετε, κύριε, θὰ εἰδοποιήσωμεν τὸν θεῖον.

Ὁ Βροῦτος εἰσήλθε. Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἐνεφανίσθη ὁ δὸν-Γαϊτάνος. Ἐφερε δίοτρα ἐπὶ τῆς ρινός· εἶχε πρόσωπον στερούμενον πάσης ἐκφράσεως· ἠλίθιον μειδίωμα εἰς τὰ χεῖλη, κόμην μελανὴν καὶ λευκὸν ὑπογένειον, τοῦθ' ὅπερ ὁ Βροῦτος ἐξήγησε, σκεπτόμενος ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου ἀνθρώπου εἶχον ἐργασθῆ πλείοτερον οἱ σιαγόνες ἢ ὁ νοῦς. Ὁ δὸν-Γαϊτάνος, ἄφ' οὗ πρότερον ἐχασμῆθη, τὸν ἠρώτησεν εἰς τί ἠδύνατο νὰ τῷ χρησιμεύσῃ. Ὁ Βροῦτος τῷ ἔδειξε τὸ τετράδιον.

— Ἄ, πρόκειται περὶ δράματος;

— Μάλιστα, κύριε.

— Εἶνε κωμικόν;

— Ὅχι, τραγωδία.

— Θὰ ἦνε τῆς νέας σχολῆς βέβκια! Καὶ καλεῖται;

— Ἴπποκράτης.

— Καλὰ· ἀποθνήσκουν πολλοί;

— Μία γυνὴ καὶ αὐτὴ ἐκ φθίσεως.

— Ἄ, ἡ φθίσις εἶνε νόσος ἀπηγορευμένη· εἶνε πολὺ τραγικὸν τέλος καὶ συγκινεῖ πολὺ.

— Ἄλλ' αὐτὴ ἡ γυνὴ δὲν δύναται ν' ἀποθάνῃ παρὰ ἐκ φθίσεως.

— Τόσῳ χειρότερον, παιδί μου. Ἀποκρούω τὸ δῶμα. Εἶνε τὸ σύστημά μου καὶ διὰ τοῦτο ἕα ἕα ἐπαρρησιοφορήθην.

— Αἴ τότε ἄς ἦνε φθισικὴ μέχρι τῆς τετάρτης πράξεως, κατὰ δὲ τὴν πέμπτην ἄς ἀποθάνῃ ἀπόπληκτος.

— Ἄ ἔτσι δά! εὐγε! Φαίνεται ὅτι εἶσαι πεπαιδευμένος καὶ ἔξυπνος νέος.

— Ἡ καλωσύνη σας ἐξοχώτατε.

— Μήπως μεταχειρίζεσαι εἰς τὸ δῶμα σου τὰς λέξεις Θεός, ἐλευθερία, πατρίς, Ἰταλία.

— Ὅχι, κύριε· μετεχειρίσθην πάντοτε τὰς λέξεις ὑψιστος, κυβέρνησις, ἐπαρχία, Πελοπόννησος. Συγχωρήσατε ἐάν μοῦ ἐξέφυγε κάπου ἡ λέξις eziandio (εἰσέτι).

— Δι' ἀγρᾶψέ την. «Οὐ λήψει τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ». Γνωρίζεις τὸ δεκαήμερον;

— Βέβαια· ἀνέγνωσα χιλιάκις τὸν κύρ Ἰωάννην.

— Τὸν ἅγιον Ἰωάννην θέλεις νὰ εἰπῆς, — προσέθεσεν ὀργίλως ὁ δὸν Γαϊτάνος, ὅστις, ἀφηρημένος ὢν ἢ παρασυρόμενος ἐκ τῆς συνηθείας τῶν ἀναγνώσεών του, ἔλεγε δεκαήμερον ἀντὶ δεκαλόγου καὶ ἐξέλαθε τὸν Ἰωάννην Βοκάκιον ἀντὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

— Ποῖος ἅγιος Ἰωάννης;

— Ἐχεις δίκαιον, δὲν τὸ εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης, ἀλλ' ὁ ἅγιος Ματθαῖος.

— Συγγνώμην, κύριε, δὲν ἤξευρα ὅτι ὁ ἅγιος Ματθαῖος εἶνε ὁ συγγραφεὺς τοῦ δεκαήμερου.

— Ἀρκεῖ, ἀρκεῖ, διέκοψεν ἀποτόμως ὁ κύρ Γαϊτάνος. Καὶ παῦ λαμβάνει χώραν ἢ σκηνή;

— Ἐν καφφενεῖῳ τινὶ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

— Καὶ πῶς ὀμιλεῖ ὁ Ἰπποκράτης σας.

— Δι' ἀφορισμῶν.

— Ὑπάρχουν αἱ τρεῖς ἐνότητες;

— Λεῖπει ἢ τοῦ τόπου.

— ὦ, καὶ αὐτὴ ἡ νέα σχολὴ σας! Καλὰ εἶπεν ὁ μαρκήσιος Πουότι ὅτι μετὰ τὰς κωμωδίας τοῦ Αἰσχύλου, οἱ νεώτεροι δὲν παρήγαγον, εἰμὴ κοροφῆλα.

— Τί θὰ εἰπῆ κοροφῆλα; ἠρώτησε μετὰ παιδικῆς ἀφελείας ὁ Βροῦτος.

— Ὁ δὸν-Γαϊτάνος μὴ θεωρῶν ἀναγκαῖον νὰ ἀναπτύξῃ λεπτομερῶς τὸ νεολόγημά του ἠρέσθη νὰ ἐρωτήσῃ·

— Ὑπάρχουν φαρμακίαι;

— Ὁ Ἰπποκράτης ἤθελε νὰ φαρμακευθῇ διὰ νιτρικοῦ ὀξέως ἀλλὰ σκεπτόμενος ὀριμώτερον μετέβαλε ἰδέαν.

— Καλὰ ὑπάρχουν γυναῖκες;

— Μία καλόγηρα καὶ τινες ἄλλαι.

— Δὲν ὑπάρχουν ἀπαγωγὰι, ἔρωτες, σκάνδαλα;

— Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ κύριε.

— Καλὰ, ἐξηκολούθησεν ὁ δὸν-Γαϊτάνος. Ἐπειδὴ σήμερον οἱ ἄνθρωποι τρέχουσι μᾶλλον εἰς τὸ θέατρον ἢ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, πρέπει νὰ προσπαθῶμεν νὰ προξενήσωμεν ἀηδίαν εἰς τοὺς θεατὰς, οἵτινες οὕτω δὲν θὰ συχναῖον οὔτε εἰς τὴν μίαν οὔτε εἰς τὸ ἄλλο. Τοῦλάχιστον ὡς παρατηρεῖ ὀρθότατα ὁ δεσπότης, δὲν θὰ πράξωσιν ἀμαρτίας πνευματικάς. Τὸ θέατρον εἶνε σχολὴ διαφθορᾶς, καὶ πᾶσα καθολικὴ ἀποστολικὴ καὶ βωμαϊκὴ κυβερνήσις πρέπει νὰ κλείσῃ τὰς γέενας τοῦ Σατανᾶ, ἐάν θέλῃ νὰ ἔχῃ ὑπηκόους εὐσεβεῖς.

— Μὴ ἀμφιβάλλετε περὶ τούτου.

— Ὑπάρχουσιν ὄργανα, κώδωνες, ἐκκλησίαι;

— Ναί, κύριε· ἡ ἐκκλησία τῆς ἀγίης Κλάρας, τῆς ὁποίας οἱ κώδωνες μόνον ἀκούονται ἐπὶ σκηνῆς ὅταν ὁ πρέσβυς τῆς Πρωσσίας νυμφεύεται τὴν κόρην τοῦ Ἰπποκράτους.

— Μονομαχίαι, ξενοδοχεῖα;

— Ναί, τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Ῥώμης, ὅπου κάθηνται οἱ στρατιῶται τοῦ αὐτοκράτορος Δαρείου. Μονομαχίας ὅμως δὲν ἀναφέρω ἐπειδὴ ἡ κυβερνήσις τὰς ἀπαγορεύει.

— Εὐγε! Βλέπω ὅτι εἰσθε νέος ὀξύνους.

Ταῦτα δὲ λέγων, ὁ δὸν-Γαϊτάνος ἤνοιξε τὸ χειρόγραφον, ἐμέτρα τὰ φύλλα του, ἀναγινώσκων γραμμὰς τινὰς ἐμαχοῦ, καὶ ἐξηκολούθει ὀμιλῶν.

— Παρατηρῶ ἐν τῷ δράματι σας διάλογον πολὺ φυσικόν, μεγάλην ἱστορικὴν ἀκρίβειαν, καὶ πιστὴν ἀπεικόνισιν τῶν ἠθῶν. Φαίνεται ὅτι ἐμελετήσατε ἐπισταμένως τὴν ἀρχαιότητα. Ἄν δὲν ἔλειπεν ἡ ἐγότης τοῦ τόπου! Διὰ τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἔπρεπε νὰ ἀποκρούσω τὸ δῶμα, ἀλλὰ, χάρις εἰς τὴν ὑπόθεσιν, παραβλέπω καὶ τὸ ἐπιδοκιμάζω. Πηγαίνετε ἀλλ' ἐστὲ βέβαιος ὅτι θὰ σας ἀποδοκιμάσωσιν ἐπειδὴ τὸ κοινὸν δὲν ἔχει ἀσθησιν τοῦ ὀραίου καὶ τοῦ καλοῦ.

— Νομίζετε ὅτι.....

— Αἴ διάβολε, δὲν τὸ βλέπετε καὶ σεῖς; Τὸ κοινὸν ἐνθουσιάζεται μὲ τὰ δράματα τοῦ Βίκτωρος Οὐγγῶ καὶ τοῦ Σαίξπηρου καὶ κοιμᾶται μὲ τὰ δράματα τοῦ Βεντινιάνη καὶ τοῦ Καμπάνια.

Τὸ δῶμα τοῦ Βρούτου καὶ τοῦ κύρ Γαβριὴλ ἐπεδοκιμάσθη καθ' ὀλοκληρίαν ὑπὸ τῶν κριτῶν.

Ὁ Βροῦτος παρουσίχσεν αὐτὸ εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ θεάτρου. Ὁ Πρεπιάνης ἀπεπειράθη νὰ τὸ ἀναγνώσῃ καὶ τὸ ἔρριψε μακρὰν. Ὁ ἠθοποιὸς Μαρκιόνης εἰσελθὼν εὔρεν αὐτὸν ἔξω ἑαυτοῦ, νομίζοντα ὅτι ἤθελον νὰ τὸν ἐμπαιξῶσι.

— Νὰ ἐμπαιξῇ ἐμὲ, ἀνέκραξεν ὀργίλως, ἐμὲ ὅστις τριάκοντα ὄλα ἔτη ἀσχολοῦμαι εἰς τὰ θεατρικὰ; Θὰ ρίψω εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐλεεινὸν αὐτὸ τετραδίον καὶ θὰ πνίξω τὸν συγγραφέα του ἀντολήμησιν νὰ ἔλθῃ νὰ μάθῃ τὴν τύχην του.

Ὁ Μαρκιόνης ἔλαβε τὸ δρᾶμα κατ' οἶκον, τὸ ἀνέγνωσε καὶ αὐτὸς καὶ τὴν ἐπιούσαν ἐπανῆλθε φαιδρὸς παρὰ τῷ Πρεπιάνῃ. Ὁ μέγας ἠθοποιὸς εἶχε ἀνακαλύψει τι τὸ ὁποῖον καὶ οἱ συγγραφεῖς αὐτοὶ δὲν εἶχον ἐνοήσει.

— Φίλε μου, ἀνέκραξεν ὁ Μαρκιόνης περιχαρῆς, ἐνῶ εἰσῆρχετο εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Πρεπιάνῃ· εἶνε ἀριστούργημα!

— Πῶς, ἠρώτησεν ὁ Πρεπιάνης συνοφρυούμενος.

— Μάλιστα, μάλιστα, ἀριστούργημα· οἱ συγγραφεῖς, ἐν καλῇ τῇ πίστει γράφοντες δρᾶμα, συνέθεσαν τὴν ἐκφραστικωτέραν σάτυραν τοῦ ῥωμαντισμοῦ.

— Φαίνεται, Μαρκιόνῃ, ὅτι ἔχεις πολλὴν διάθεσιν νὰ ἀστειευθῆς σήμερον.

— Μὰ τοὺς θεοὺς τοῦ Ὁμήρου, ὄχι· ὅπως καὶ ἐν Γαλλίᾳ, καὶ τὸ γνωρίζεις καλῶς, ἀνθεὶ καὶ παρ' ἡμῖν ἢ μεταξὺ κλασικῶν καὶ ρωμαντικῶν συζήτησις. Τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται λοιπὸν ἐκ τῆς στιγματικῆς ἀντιλήψεως τοῦ κοινοῦ, καὶ τῆς προσοχῆς τῶν ἠθοποιῶν κατὰ τὴν παράστασιν τοῦ ἔργου. Ἐὰν τὸ κοινὸν ἐνόησῃ τὴν εἰρωνείαν, θὰ ἔχωμεν ἐπιτυχίαν φρενήρη· ἐὰν ὁμως λάβῃ τὸ πρᾶγμα ὑπὸ σοβαρὰν ἔποψιν, ἀποτυχίαν πρωτοφανῆ εἰς τὰ χρονικὰ τοῦ θεάτρου. . . . .

Ὁ Ἴπποκράτης παρεστάθη.

Τὸ θεάτρον ἦτο πλήρες· οἱ ἠθοποιοὶ ἐπέτυχον.

Περὶ νεαρῆς τινος μάλιστα ὑποκριτρίας ἐμορφώθη εὐνοϊκωτάτη πεποίθησις, ἐλέγετο δὲ ὅτι ἦτο ἀδελφὴ ἐρωμένη, ἢ μελλοννυμφος ἐνὸς τῶν δύο συγγραφέων. Ἦτο μαθήτριά τῆς Τεσσάρῃ καὶ ἐκαλεῖτο Ἑλένη Μινούτολο, κατὰ τὸ θεατρικὸν πρόγραμμα. Ὁ Μαρκιόνης ἔκρινε κάλλιστα. Οἱ συγγραφεῖς προσέφερον δρᾶμα, ἀλλ' οἱ θεαταὶ ἔχειροκρότουν κωμωδίαν. Ἐπὶ τρεῖς ὥρας τοὺς κατεῖχεν ἄκρατος ἰλαρότης. Ὁ Βροῦτος καὶ ὁ δὸν-Γαῖτάνος, ἐκπληκτοὶ, συννενοοῦντο διὰ τῶν βλεμμάτων. Οὐδὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσιν. Ὁ τραγικὸς ἔλεος, ὁ ὁποῖος ἐνόμιζον ὅτι ἤθελε ἐρεθίσει τὸν δακρυφόρον ἀδέναν, ἔθετε τοῦναντίαν εἰς παλμικὴν κίνησιν τὰ διάφραγμα τῆς κοιλίας.

Δὲν ἀκαλύομεν τὸ δρᾶματικὸν τοῦτο προϊόν, τὸ ὁποῖον μετὰ τοσοῦτου ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος ὑπεδέξατο ἢ ἐποχὴ ἐκείνη, ἢ ὁποῖα ἄλλως τε ἦτο τοσοῦτον αὐστηρὰ διὰ τὰ πνευματικὰ ἔργα.

Ὅτε οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Πρωσσίας παρουσιάσθησαν εἰς τὸν Ἴπποκράτην, ὅστις εὐχαρίστως ἔπινε τὸν καφφέ του καὶ ἀνεγίνωσκεν ἐφημερίδα ἐν καφφενείῳ τινι τῶν Ἀθηνῶν, τοῖς προσέφερε σιγάρα τῆς Ἀβάνιας. Οἱ ἀπεσταλμένοι ἤρχοντο νὰ κτετεύσωσι τὸν μέγαν ἱκτρὸν νὰ ἐμβολιάσῃ τὰς Πρωσσίας χορευτρίκας. Οὗτος δὲ τοῖς λέγει.

— «Ἐχω ἀρετὰς τοιοῦτου εἶδους ἀπασχολήσεις μὲ τὰς χορευτρίκας τῆς πατριδος μου, τὰς ὁποίας διακρίνει καὶ πλειότερον κάλλος. Κάτω οἱ ξένοι!»

Τὸ θεάτρον ἦτο ἀνάστατον ἐκ τῶν ἐπευφημιῶν· οἱ δύο συγγραφεῖς ἐκλήθησαν ἐπὶ σκηνῆς.

Γενικαὶ ἐπευφημίαι συνάδευσαν τὴν λέξιν «Ἀθλιε,» δι' ἧς ἐφιλοδώρησε τὸν ἐραστὴν τῆς κόρης ὁ ἀντίπαλός του, ὡς καὶ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Καμποβάσσου ὑπεκτυνόμενου ὅστις ἐμποδίζει τὴν μελετωμένην μονομαχίαν των.

Ἡ αὐτὴ ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ παρηκολούθησε καὶ τὴν σκηνὴν καθ' ἣν τίς οἶδε πῶς, οἱ δύο ἀντροσται ἀνεγνώρισαν ὅτι ἦσαν ἀδελφοί.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ αἱ ἐπευφημίαι ὑπῆρξαν ἀδιάκοποι, καὶ τὸ ἄσμα τῆς Ἑλένης ἐπανελήφθη, ἐνθουσιάσαν τὸ θεάτρον σύμπαν.

Οἱ συγγραφεῖς δὲν ἠδύναντο νὰ συνέλθωσιν ἐκ τῆς ἐκπλήξεως ἣν διήγειρεν αὐτοῖς ἡ ἀπροσδόκητος αὐτὴ ἐπιτυχία.

Οἱ τῆς κλασικῆς σχολῆς κριτικοὶ ἠρνήθησαν τὰς ἀρετὰς τοῦ δρᾶματος. Ὁ Βροῦτος ὡς ἐκ τούτου ἔπεμψε τοὺς μάρτυράς του εἰς ἐφημεριδογράφον, ὅστις ἀπεποιήθη τὴν μονομαχίαν, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἐδικαιοῦτο νὰ φρονῇ ὅτι ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἴπποκράτους δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχῃ κρινολίον. Ἀλλ' ὁ Βροῦτος τῷ ἐφιλοδώρησε βραβίσματα, ὁποῖων ἠξιώθη καὶ ἄλλος κριτικὸς παραδεχόμενος ὅτι κατὰ τὴν μετὰ τὴν ἐκείνην ἐποχὴν δὲν ὑπῆρχον τηλεβόλα, καὶ ἐξήρθωσε τὴν σιαγόνα τρίτου, ὅστις τὰ πάντα εἶχεν εὔρει ἀριστα, ἐκτὸς ὅτι ὁ Ἴπποκράτης δὲν ὠμίλει Ἑλληνιστί.

Ἡ ἀστυνομία παρενέβη καὶ ὁ Βροῦτος ἐφυλακίσθη.

Ἡ Ἑλένη Μινούτολο, δὲν ἐνόησεν ὅτι ὁ Βροῦτος εἶχε γράψει τὸ ἀριστούργημα τοῦτο μόναν καὶ μόνον δι' αὐτὴν, καὶ ἐπομένως ὅτι τῷ ὤφειλε τὴν εἰσοδὸν τῆς εἰς τὴν σκηνὴν.

Ἐκ τῆς φυλακῆς ἐκείνης ὁ δυστυχὴς Βροῦτος μόλις μετὰ εἴκοσι πέντε ἡμέρας ἠδυνήθη νὰ ἐξέλθῃ μετ' ἀγωνιώδεις προσπάθειας τοῦ ἀρχιεπισκόπου, τοῦ ἐφημερίου καὶ τοῦ κύρ-Νῶε. Ἐν αὐτῇ ἀνεφάνῃ ἢ πρώτῃ ρυτίδι τοῦ προσώπου του.

Τὴν ἐπιούσαν τῆς παραστάσεως ἔκρουσε τὴν θύραν τῆς Ἑλένης ἀπεχθῆς μέγαιρα, φέρουσα ἐπιστολὴν τοῦ Μαρκησίου δὲ Βιάνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Η ΜΕΤΑΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΕΘΥΣΟΥ

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Βρούτου δὲν ἠγαρήστησε τὸν θεῖόν του· μαθὼν ὅτι δ' ἀνεψιὸς του δὲν ἐφοίτα εἰς τὸ πανεπιστήμιον καὶ τὰ νοσοκομεῖα, ἀλλὰ συναναστρέφετο μετὰ φαύλων καὶ δκηρῶν νεανιῶν, ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἀποστείλῃ πάλιν εἰς Μολιτέρνον. Ὁ Βρούτος ἀπελογήθη, παρεκάλεσε καὶ ὑπεσχέθη νὰ διορθωθῇ. Ὁ κύρ Νῶε ἐνέδωκε καὶ τὸν συνεχώρησεν, ἀφοῦ προηγουμένως ἔλαβε τὸν λόγον του ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ἐπιδιοθῇ ἐντελῶς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱατρικῆς.

— Ναί, εἶπεν ὁ Βρούτος, ἀλλ' ὑπὸ δύο ἀπαρκετιήτους ὄρους

— Ἄ! διαπραγματευόμεθα. Καλὰ, ὡς ἀκούσωμεν τοὺς ὄρους.

— Πρῶτον νὰ μοὶ δώσητε τὰ ἀναγκαιούντα χρήματα διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ πτυχίου τῆς ἱατρικῆς.

Ὁ κύρ Νῶε ἐστέναξε βαθέως ἀλλὰ δὲν ἀπήντησε.

— Δεύτερον, ἐξηκολούθησεν ὁ Βρούτος, νὰ μοῦ ἐξασφαλίσητε πελατεῖαν.

— Ὅσον δι' αὐτὰ, ὁ Θεὸς βοηθὰς· ἀπήντησεν ὁ κύρ Νῶε.

Καὶ ἔδωκε τὰ χρήματα.

Τοῦ Βρούτου τὰ ἐνδύματα εἶχον ἐκτεθῆ εἰς χλευασμούς. Ὡς ἠσθάνθη ἐν τῷ θυλακίῳ βάρος ἱκανὸν ταλλήρων, ὡς πρώτη ἰδέα τῷ ἐπήλθε ν' ἀγοράσῃ κομφοτέρων ἐσθῆτα. Ἀπέκρουσεν ὅμως τὸν πειρασμὸν, ἦ, κάλλιον εἰπεῖν, ἔκαμε σύμβασιν μετ' αὐτοῦ, ἠγόρασε δηλ. ἐν ζευγὸς πτερινιστήρων κιτρίνας χειρίδας καὶ μαστίγιον μὲ ἀργυρὰν ἐπιλαβίδα. Αὐτὰ ὅμως ὑπῆρξαν ἡ αἰτία τοῦ ὀλέθρου του.

Οἱ πτερινιστῆρες κατέστησαν καταφανεστέρων τὴν ἀθλιότητα τῶν ὑποδημάτων του· ἠγόρασε λοιπὸν ἄλλα κομψὰ καὶ ἐστιλωμένα. Ἀλλὰ τὰ ὑποδήματα ἐφώναζον κατὰ τοῦ πεπαλαιωμένου πανταλονίου του, καὶ ὁ Βρούτος ἠναγκάσθη ν' ἀγοράσῃ ἄλλο καινούργιον. Τὸ νέον πανταλόνιον ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ περιεοήτου πολυχρώμου περιστηθίου του, καὶ νέον περιστήθιον ἐκ μαύρου πικὲ τὸ ἀντικατέστησε. Τὸ περιστήθιον ὅμως δὲν ἠθέλησε νὰ συμφιλιωθῇ μὲ ἐπενδύτην δεικνύοντα τοὺς ὀδόντας ὡς γηραιὸς Ἀγγλὶς Μίς· ἐδέησε λοιπὸν ὁ Βρούτος νὰ προμηθευθῇ μέλανα ἐπενδύτην καταλληλότερον. Μετὰ ταῦτα, ἠδύνατο νὰ παραλείψῃ ὄραϊον περιλαίμιον καὶ νέον πῖλον;

Ἐν ἐνὶ λόγῳ, τὰ χρήματα τοῦ διπλώματος μετεβιδάσθησαν σχεδὸν ὅλα εἰς τὰ θυλάκια τῶν ἐμπόρων, καὶ ὁ Βρούτος, ἐγκυχωμένος εἶπε·

— Θὰ ἴδωμεν εἰς τί θὰ ἀπολήξωσιν ὅλ' αὐτὰ.

Τῷ ἔμειναν εἰσέτι τέλληρά τινα. ἠγόρασε μίαν σιγαροθήκην διὰ τὸν

ἑαυτὸν του, μίαν ράβδον διὰ τὸν θεῖόν του, ἐν ρινόμακτρον διὰ τὴν Χελώνην, ἔδωκεν ἐν πεντόφραγκον εἰς πτωχὸν τινα, συνέπιεν εἰς τὸ οἶνοπωλεῖον μὲ τὸν κύρ Γαβριήλ καὶ ἐπέστρεψεν οἴκαδε ἔχων τὰ θυλάκια τοῦ νέου πανταλονίου τοῦ ξηρὰ ὡς ἡ Ἐρυθρὰ θάλασσα καθ' ἣν στιγμὴν οἱ Ἐβραῖοι ἀπεφάσισαν νὰ τὴν διαβῶσιν.

Εἶνε ἀδύνατον νὰ παραστήσῃ τις τὴν ἐκπληξιν καὶ τὸν φόβον τοῦ προσώπου τοῦ κύρ Νῶε, ὅταν εἶδε τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ ἀνεψιοῦ του. Ἐνόησεν ἀμέσως τὴν τύχην τῶν χρημάτων του. Αἱ τρίχες του ὠρθώθησαν ἐκ φρίκης καὶ ὁ δυστυχὴς οὐδεμίαν κατώρθωσε νὰ εὕρῃ ἔκφρασιν ἵνα ἐκδηλώσῃ τὴν ἀγανάκτησίν του. Ὁ δὲ Βρούτος, πλησιάζας αὐτὸν θωπευτικῶς τῷ εἶπε μετὰ σοβαρότητος·

— Ἀγαπητέ μοι θεῖε, δότε μοι τὴν εὐχὴν σας· ὑπανδρεύομαι.

Ἄμα τῇ ἀπροσδοκῆτῳ ταύτῃ εἰδήσει ὁ κύρ Νῶε ἐπήδησεν εἰς τὸν λαϊμὸν τοῦ Βρούτου καὶ θὰ τὸν ἐστραγκάλιζεν ἐὰν οὗτος δὲν τὸν ἐλάμβανε ἠσύχως ἐκ τῶν χειρῶν, ἀναγκάζων αὐτὸν νὰ καθῆσθαι.

— Χελώνη, εἶπεν, ἕνα ποτῆρι νερὸ διὰ τὸν θεῖον.

— Τὰ χρήματα; ἠρώτησεν ὁ νεωκόρος μετὰ φωνῆς σπασμοδικῆς.

— Τὰ χρήματα! Τί χρήματα; Ἄ τὰ ἰδικά σας. . . . . Errupit, excessit, evasit, λέγει ὁ Κικέρων· defluere extemplo γράφει ὁ Πλάυτος.

Ἡ ὀργή, ἡ ἀγανάκτησις, ἡ λήθη, ὀλίγου δεῖν ἔπνιγον τὸν κύρ Νῶε.

Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐπληρώθησαν αἵματος καὶ χολῆς.

— Ἐξω τοῦ σπητιοῦ μου, ἀσεβέστατε, κλέπτα, σπάταλε, ἐφώναζεν. Ὁ ἰδρῶς τοῦ προσώπου μου, αἱ οἰκονομίαι μου, ὁ καρπὸς τεσσαράκοντα ἐτῶν λιτανειῶν καὶ δεήσεων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ νὰ καταστραφῇ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν παρ' ἐνὸς ἀθλίου! ἔξω, ἔξω, σκύλε, νὰ μὴ σέ ἴδωσιν πλέον τὰ μάτια μου ἢ δὲν ἠξέερω τί θὰ γείνη.

— Θεῖέ μου, sanum externuat ire, λέγει ἡ σχολὴ τοῦ Σαλέρνου, ἀπήντησεν ὁ Βρούτος μετ' ἀγγελικῆς γλυκύτητος σταυρόνων τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους.

— Ἐξω λοιπὸν, ζῶον, ἐξηκολούθει φωνάζων ὁ κύρ Νῶε, περιστρεφόμενος ἐπὶ τοῦ καθίσματος καὶ κτυπῶν τοὺς πόδας.

— Μὰ ποῦ θέλετε νὰ ὑπάγω ἐπὶ τέλους; νὰ γίνω Τοῦρκος;

— Πήγαινε νὰ γείνης δῆμιος, διότι εἶσαι ἤδη ἄξιος τῆς ἀγχόνης. Νὰ μὲ κλέπτῃς τόσον ἀναιδῶς!

— Χελώνη, εἶπεν ὁ Βρούτος, ἐν ἄλλο ποτῆρι νερὸ τοῦ θείου. Ἄφησε τὰς προσευχὰς σου καὶ φέρε τὴν εἰρήνην μεταξὺ τοῦ Κρέοντος καὶ τοῦ Οἰδίποδος, Χελώνη.

Ὁ κύρ Νῶε ἐξεπλήσσετο διὰ τὴν τόσην ψυχραιμίαν καὶ ἀναισχυντίαν τοῦ ἀνεψιοῦ του. Δὲν ἀπήντησε πλέον, ἀλλ' οἱ σπασμοὶ τοῦ προσώπου του ὠμίλουν ἀντ' αὐτοῦ.

Ὁ Βροῦτος τότε καθήσας πλησίον αὐτοῦ εἶπε·

— Καὶ τώρα ἄς ὁμιλήσωμεν ὀλίγον.

Ὁ κύρ Νῶε, τὸν ἐθεώρει διὰ κερκυνοβόλων βλεμμάτων σιωπῶν· ὁ δὲ Βροῦτος ἐξηκολούθησε·

— Προσέχετε τώρα κύρ Νῶε, διότι δὲν ὁμιλῶ πλέον ἐγὼ, ἀλλ' ἡ αὐτοῦ σεβασμιότης ὁ καρδινάλιος τῆς Νεαπόλεως· αὐτὸς σὰς ἐρωτᾷ.

— «Κύρ Νῶε, ἔχετε ἄλλον ἀνεψιὸν ἀπὸ τὸν ὠρχίον τοῦτον νεανίαν;

— «Ὁχι σεβασμιώτατε.

— «Ἡζεύρετε, κύρ Νῶε, ὅτι μοὶ φαίνεται νέος, ὅλος πνεῦμα καὶ μετριοφροσύνη παρέχων χρυσᾶς ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον;

— «Εὐχαριστῶ ταπεινῶς τὴν σεβασμιότητά σας, διὰ τὴν καλὴν τῆς αὐτῆς ἰδέαν.

— «Κύρ Νῶε σεῖς εἶσθε γέρον.

— «Δυστυχῶς σεβασμιώτατε. . . .

— «Δὲν εἶσθε πλούσιος, κύρ Νῶε.

— «Πτωχότατος ὡς καλόγηρος, ἐξοχώτατε.

— «Δὲν δύνασθε ἐπὶ πολλὸν ἀκόμη καιρὸν νὰ διαγῆτε τὸν ἀγωνιώδη τοῦτον βίον, ἐγειρόμενος εἰς τὰς πέντε τῆς πρωίας, ψάλλων λιτανείας, σαρόνων τὴν ἐκκλησίαν, κρούων τοὺς κώδωνας, ὑπηρετῶν τὸν ἐφημέριον καὶ τὴν οἰκονόμον του, περιπλανώμενος καὶ ἀναπνέων τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας τὴν ψυχρὰν καὶ δυσώδη ἀτμοσφαιρὰν τῆς ἐκκλησίας μᾶς.

— «Ἡ σεβασμιότης σας ὁμιλεῖ ὡς ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ. καὶ τοῦ Ἰακώβ.

— «Ἔχετε ἀνάγκην ἀπὸ κανένα ὅστις νὰ φροντίσῃ περὶ τοῦ γήρατός σας κύρ Νῶε;

— «Βεβαίως, σεβασμιώτατε.

— «Καὶ αὐτὸς βεβαίως θὰ ᾔνε ὁ ἀνεψιός σας;

— «Δὲν ἀμφιβάλλω διόλου, σεβασμιώτατε· ὁ ἀνεψιός μου ἔχει ἀγαθὴν καρδίαν καὶ εὐγενῆ αἰσθημᾶτα.

— «Πρέπει λοιπὸν νὰ τῷ εὔρητε τέχνην τινα ἢ ἐπιστήμην, νὰ τὸν καταστήσητε ἐν ἐνὶ λόγῳ ὠφέλιμον καὶ εἰ, τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.

— «Σπουδάζει ἱατρικὴν, σεβασμιώτατε.

— «Καλὰ· ἂν καὶ ὁ ἱατρὸς εἶνε συνήθως περιττὸν τι πρᾶγμα, ὅπως σχεδὸν πάντοτε εἶνε ἀσεβής.

— «Ἡ σεβασμιότης σας ὁμιλεῖ ὡς ὁ σοφὸς Σολομών.

— «Σκεφθῆτε δὲ, κύρ Νῶε, ὅτι ὁ ἱατρὸς πρέπει νὰ ἔχῃ ἀσθενεῖς.

— «Εἴμαι εἰς τὰς διαταγὰς τῆς σεβασμιότητός σας.

— «Ἔχει καλῶς, ἀλλὰ φίλτατε, κύρ Νῶε πρέπει ὅλοι οἱ ἀσθενεῖς νὰ θεραπευθῶσι ἀπὸ τὸν ἀνεψιὸν σας.

— «Αἶ, ἐξοχώτατε, ἡ θεία πρόνοια καὶ ὁ ἐφημέριος θὰ μᾶς βοηθήσῃ.

— «Καλὰ κύρ Νῶε, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λογαριάζωμεν μόνην τὴν θείαν πρόνοιαν, ἢ ὁποῖα ἔχει τόσας καὶ τόσας φροντίδας καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην, καθ' ἣν οἱ καρβονάροι ἀνεστάτωσαν ὄλον τὸν κόσμον.

— «Τὸ αὐτὸ λέγω καὶ ἐγὼ, σεβασμιώτατε.

— «Λοιπὸν διὰ νὰ ἔχῃ τις ἀσθενεῖς πρέπει νὰ ἐμπνέῃ ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς πελάτας του.

— «Ὁμιλεῖτε ὡς εὐαγγέλιον, σεβασμιώτατε.

— «Τώρα, φίλτατε κύρ Νῶε, πῶς θέλετε οἱ καλοπληρωταὶ πελάται οἵτινες εἶνε καὶ σπανιώτατοι, νὰ ἐκτιμῆσωσιν ἕνα νεανίαν ὅστις φαίνεται ὡς ἀπόμαχος κλητῆρ, μὲ ὑποκάμισσον λερόν καὶ πρόστιχον καὶ ἐνδυμα ἔχον ἀξίαν ἀρχαιολογικὴν;

— «Ἀλήθεια, ἐξοχώτατε.

— «Κύρ Νῶε, ἡ πτωχεία εἶνε μισητὴ· οἱ πλούσιοι τὴν ἀποφεύγουσιν. Ὁ ἀνεψιός σας λοιπὸν, μὲ τὴν προκατακλυσματικὴν του ἐνδυμασίαν οὐδέποτε θὰ ἔχῃ προθύμους πελάτας.

— «Ἄλλ' ἐξοχώτατε, ἡμεῖς εἴμεθα πτωχοί.

— «Τόσῳ μᾶλλον κύρ Νῶε, πρέπει νὰ τὸ κρύψητε. Εἰς τὸν Ῥοτσιλδ ἐπιτρέπεται νὰ φορέσῃ σχισμένον ἐπικνωφόριον, καὶ μάλιστα εἶνε τιμὴ τοῦ ἀλλὰ διὰ τὸν Βροῦτον δυστυχία. Ἀντὶ νὰ εὔρη πελάτας, θὰ ἔχῃ, χωρὶς περὶ τούτου νὰ ᾔνε βέβαιος, ἀνθρώπους οἵτινες ἐξ οἴκτου θὰ τὸν ἐλεῶσι· καὶ νὰ δυσπιστήτε, πάντοτε κύρ Νῶε, πρὸς τοὺς ἐλεήμονας, διότι σπάνιοι εἶνε οἱ πράττοντες τοῦτο ἐξ αἰσθημᾶτος.

— «Τί πρόκειται λοιπὸν νὰ γείνη σεβασμιώτατε;

— «Νὰ φανῆτε πλούσιοι καὶ νὰ ᾔσθε μετριοφρονες· νὰ φανῆτε ἰσχυροὶ καὶ νὰ ᾔσθε φιλόθρωποι· νὰ φανῆτε σοφοὶ καὶ νὰ μὴ κάμετε κατάχρησιν.

— «Ἄλλὰ, σεβασμιώτατε. . . .»

— Αἶ, ἀρκεῖ, ἀρκεῖ· διέκοψε τότε ὁ κύρ Νῶε αὐτὸς, ὀλίγον ἡσυχώτερος· πικρῆσθας τὴν σεβασμιότητά του νὰ ὁμιλῇ ὡς δικηγόρος καὶ ἐμὲ ὡς καλόγηρος, ἀλλ' ἀπατᾶσαι, ἀπατᾶσαι πολὺ, σοὶ τὸ λέγω ἐγὼ· ὅλα αὐτὰ εἶνε ἐφεύσεις ἰδικῆ σου ἀχρεῖε. Θέλεις νὰ μὲ ἀπατήσῃς πάλιν διὰ νὰ μοῦ ἀφραπᾶσῃς νέα τάλληρα, ἀλλὰ κάμνεις τοὺς λογαριασμοὺς χωρὶς τὸν οἰκοκύριον.

— Λογαριάζω ὅτι θὰ πληρώσητε τὸ πτυχίον μου ἰδοὺ τὸ πᾶν.

— Ποτέ.

— Δὲν τὸ πιστεύω, θεῖέ μου, δὲν ἔχετε τὴν φλέβα τῆς κακίας.

Τὴν ἐπαύριον ὁ κύρ Νῶε κατέβαλε μόνος τὰ διὰ τὸ δίπλωμα τοῦ Βροῦτου χρήματα.

Τέσσαρες μῆνες παρήλθον ἵνα ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ Βροῦτος ἦτο υἱὸς τοῦ κύρ Ζούγκου καὶ τῆς κυρᾶς Φρόσως, ὅτι ἦτο πιστὸς ὑπήκοος καὶ εὐσεβής.

χριστιανός, ότι ἐσύχναζεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν πᾶσαν κυριακὴν καὶ τὰς λοιπὰς ἑορτασίμους ἡμέρας, ὅτι ἐξωμολογεῖτο καὶ ἐκοινωνεῖ, ὅτι δὲν ἔτρωγε κρέας τὴν Παρασκευὴν καὶ τὸ σάββατον, ὅτι οὐδένα εἶχε φονεύσει, οὐδέποτε συνωμότησε κατὰ τοῦ βασιλέως, οὐδ' ἀνέγνωσε ἀπηγορευμένα βιβλία, οὐδέποτε εἶχε συναποτελέσει μέρος φιλελευθέρων ἐτακτριῶν... Ἐπὶ τέλους ἔγεινε δεκτὸς εἰς τὰς ἐξετάσεις.

Ἄλλὰ χωρὶς ποτὲ νὰ μελετήσῃ πεπρωκισμένος δι' ἰσχυρᾶς μνήμης κατάρθρωσεν ἕκ μόνον τῶν παραδόσεων τοῦ εὐφραδοῦς καθηγητοῦ του Κοζεντίνου νὰ γείνη ἐπιστήμων χωρὶς καὶ αὐτὸς νὰ τὸ ἐνοήσῃ, καὶ νὰ γείνη περισσότερον ἐπιστήμων ἀπὸ τοὺς ἐξεταστάς του.

Ὡστε ἔλαβε τὸ πτυχίον του.

Τὸ πτυχίον εἶνε διὰ τὸν φοιτητὴν ὅτι ὁ σύζυγος διὰ τὴν κόρην ἢ φιλοδοξία τοῦ βίου του, ἢ ἐλπίς ἐν ἐγγρηγόρσει, τὸ διηνεκὲς ὄνειρον, τὸ συνταράσσον τὸν ὕπνον του, πρὶν ἢ τὸ λάβῃ κατόπιν.... ἐν τίποτε.

Α. Φραδασίλης

Η ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ

ΔΥΝΑΜΕΙΣ—ΒΑΡΥΤΗΣ—ΚΕΝΤΡΟΝ ΒΑΡΟΥΣ—ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ

Ὅταν ἐπὶ τινος σώματος ἡρεμοῦντος καὶ τοῦ ὁποίου ἢ κίνησις ὑπ' αὐτῆς αἰτίας κωλύεται, ἐφαρμόσωμεν δυνάμιν τινὰ τὸ σῶμα τοῦτο θέλει κινήθῃ κατὰ τὴν διεύθυνσιν καθ' ἣν ἐνεργεῖ ἡ δυνάμις αὕτη. Ἄν ἀντὶ μιᾶς δυνάμεως ἐφαρμόσωμεν ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ σώματος δύο δυνάμεις ἴσας καὶ ἐνεργούσας κατ' ἀντιθέτους διευθύνσεις, τὸ σῶμα θέλει μείνει ἀκίνητον· οὕτως ἂν ζεύξωμεν π. χ. ὄπισθεν καὶ ἔμπροσθεν ἀμάξης τινὸς ἀνὰ ἓνα ἵππον, ἐκάτερον ἰσοδύναμον πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ ἔλκοντας μετὰ τῆς αὐτῆς ἐντάσεως ἢ ἀμαξία θέλει μείνει ἀκίνητος δηλ. θέλει ἰσορροπεῖ. Ἄν ἡ ἑτέρα τῶν δύο ἐν λόγῳ δυνάμεων εἶναι μεγαλειτέρα ἢτοι ἐντατικωτέρα, ἢ, προκειμένου περὶ τῆς ἀμάξης, ὁ ἕτερος τῶν ἵππων εἶναι ἰσχυρότερος τότε τὸ σῶμα ἢ ἡ ἀμαξία θέλει κινήθῃ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς μεγαλειτέρας δυνάμεως, ἢ τοῦ ἰσχυροτέρου ἵππου. Εἶναι δὲ φανερόν ὅτι μέρος τῆς μεγαλειτέρας δυνάμεως ἐξουδετεροῦται ὑπὸ τῆς μικροτέρας, ἢτοι ἀσθενεστέρως δυνάμεως. Ἀντὶ δὲ τῶν δύο τούτων δυνάμεων δυνάμεθα ν' ἀντικαταστήσωμεν ἑτέραν δυνάμιν ἐνεργοῦσαν κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἰσχυροτέρας δυνάμεως καὶ ἴσην πρὸς τὴν διαφορὰν τῶν ἐντάσεων τῶν δύο δυνάμεων. Ἡ δυνάμις αὕτη ὀνομάζεται *συνισταμένη* τῶν δύο ὑπ' αὐτῆς ἀντικαθισταμένων δυνάμεων. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δυνάμεθα ν' ἀντικαταστήσωμεν ἀντὶ δύο δυνάμεων ἐνεργουσῶν οὐχὶ ἀντιθέτως πρὸς ἀλλήλας, ἀλλὰ κατὰ διευθύνσεις ἀπο-

τελούσας γωνίαν τινὰ, ἑτέραν τινὰ δυνάμιν ἔχουσαν μέσην τινὰ διεύθυνσιν τῆς ὁποίας ἢ ἐντατικὴ πλησιάζει πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν ἐντάσεων τῶν δύο δυνάμεων καθ' ὅσον αἱ διευθύνσεις τῶν δύο δυνάμεων εἶναι μᾶλλον παράλληλοι. Ἄν αἱ δύο δυνάμεις αἱ ἐπενεργοῦσαι ἐπὶ σώματος τινὸς εἶναι παράλληλοι καὶ ἐνεργῶσι κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, τότε ἡ συνισταμένη αὐτῶν εἶναι ἴση πρὸς τὸ ἄθροισμὰ των καὶ ἐνεργεῖ κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν. Ἄντι π. χ. δύο μικρῶν καὶ ἀσθενῶν ἵππων ἐζευγμένων εἰς ἀμαξίαν τινὰ καὶ συρόντων αὐτὴν πρὸς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν δυνάμεθα νὰ ζεύξωμεν ἓνα ἵππον ἰσχυρόν τοῦ ὁποίου ἢ ἰσχύς ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἄθροισμα τῆς τῶν δύο ἀσθενῶν, τὸ δ' ἀποτέλεσμα θὰ ἦναι τὸ αὐτό. Ἄλλ' ὁ ἰσχυρὸς ἵππος δὲν πρέπει νὰ ζευχθῇ εἰς τὴν θέσιν ἑνὸς ἐκ τῶν ἀσθενῶν ἵππων, ἀλλὰ ζευγνύεται καὶ σύρει τὴν ἀμαξίαν ἐκ τοῦ μέσου τοῦ προσπίου μέρους αὐτῆς. Δὲν εἶναι ἀδιάφορον τὸ σημεῖον τοῦ σώματος εἰς ὃ ἐπενεργεῖ ἀπ' εὐθείας δυνάμεις τις ἢτοι τὸ σημεῖον τῆς ἐφαρμογῆς τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ δεόν νὰ δριζέται ἀκριβῶς, ὅπως δριστη ἀκριβῶς καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς δυνάμεως ἐπὶ σώματος τινος.

Ὅ,τι μέχρι τοῦδε εἴπομεν περὶ δύο δυνάμεων καὶ τῆς συνισταμένης αὐτῶν, ἰσχύει καὶ προκειμένου περὶ πολλῶν δυνάμεων. Καὶ ἀληθῶς ἂν δυνάμεθα ν' ἀντικαταστήσωμεν δύο δυνάμεις διὰ μιᾶς μόνης παραγούσης τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ὡς καὶ αἱ δύο ἀρχικαὶ δυνάμεις, δυνάμεθα ν' ἀντικαταστήσωμεν καὶ πολλὰς δυνάμεις διὰ μιᾶς μόνης ὀνομαζομένης ἐπίσης συνισταμένης αὐτῶν καὶ παραγούσης τὸ αὐτὸ ὡς αἱ πολλὰι δυνάμεις ἀποτέλεσμα. ~~Ἀντὶ ἐκ τῶν πολλῶν δυνάμεων ἀνὰ δύο δύνανται ν' ἀντικατασταθῶσι διὰ μιᾶς δυνάμεως καὶ οὕτως ὁ ἀριθμὸς τῶν δυνάμεων ἐλαττοῦται κατὰ τὸ ἡμισυ, πάλιν δὲ ἀνὰ δύο ἐκ τῶν δυνάμεων τούτων δύνανται ν' ἀντικατασταθῶσι διὰ μιᾶς δυνάμεως, καὶ οὕτω δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς μίαν δυνάμιν, ἣτις εἶναι ἡ συνισταμένη πασῶν τῶν ἀρχικῶν δυνάμεων.~~

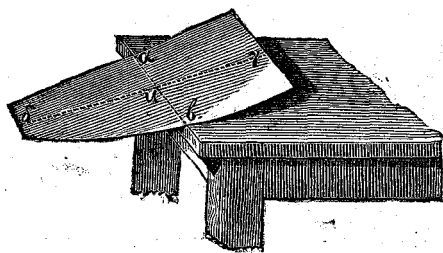
Ὅταν ἐπὶ σώματος τινος ἐνεργῶσι πολλὰι παράλληλοι καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν δυνάμεις ἢ συνισταμένη εἶναι ἴση πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν δυνάμεων αὐτῶν καὶ ἔχει διεύθυνσιν τὴν αὐτὴν πρὸς τὴν τῶν συνιστασῶν αὐτὴν δυνάμεων.

Γνωστὸν τοῖς πᾶσιν εἶναι ὅτι ἂν ἀφήσωμεν σῶμά τι ἐλεύθερον θέλει κινήθῃ πρὸς τὴν γῆν καὶ θέλει κκαταπέσει ἐπ' αὐτῆς. Ἡ κίνησις αὕτη παράγεται βεβαίως ὑπὸ δυνάμεως τινος διότι οὐδὲν σῶμα κινεῖται ἢ ἢ κίνησις αὐτοῦ μεταβάλλεται ἢ μηδενίζεται. ἂν μὴ ἐπενεργήσῃ ἐπ' αὐτοῦ δυνάμις τις. Ἡ δυνάμις ἣτις παράγει τὴν πρὸς τὴν γῆν κίνησιν τῶν σωμάτων εἶναι ἡ ἔλξις τῆς γῆς ἣτις ὀνομάζεται βαρύτης. Ἡ ἔλξις ὅμως τῆς γῆς ἢτοι ἡ βαρύτης δὲν ἐπενεργεῖ ἐφ' ἑνὸς σημείου τῶν σωμάτων, ἐνεργεῖ ἐφ' ὅλων τῶν σημείων, ἐφ' ὅλων τῶν μορίων αὐτοῦ. Ἡτοι ἡ βαρύτης

ἐνεργεῖ ἐπὶ πικνὸς σώματος ὡς παράλληλοι δυνάμεις ἐφηρμοσμένοι ἐφ' ἐκάστου τῶν μορίων αὐτοῦ. Ἡ συνισταμένη τῶν δυνάμεων τούτων εἶναι ἴση πρὸς τὸ ἄθροισμα πασῶν τούτων τῶν δυνάμεων, ὀνομάζεται δὲ *βάρος* τοῦ σώματος. Τὸ *βάρος* λοιπὸν σώματός τινος ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μορίων τῶν συνιστάντων τὸ σῶμα καὶ ἐκ τοῦ βάρους ἐκάστου αὐτῶν.

Ἡ συνισταμένη αὕτη τῶν ἐφ' ἐκάστου μορίου τοῦ σώματος ἐνεργουσῶν δυνάμεων ἔχει σημεῖόν τι ἐφαρμογῆς ὅπερ ὀνομάζεται *κέντρον βάρους* τοῦ σώματος. Ὅταν τὸ σῶμα ὁμοειδὲς ἢ ἔχη σχῆμα ῥάβδου ἰσοπαχοῦς καθ' ὅλον τὸ μῆκος αὐτῆς τὸ κέντρον βάρους αὐτοῦ εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον, ὅταν ἔχη σχῆμα κύκλου ἢ σφαίρας εἰς τὸ κέντρον, ὅταν ἔχη σχῆμα παραλληλογράμου εἰς τὸ σημεῖον ὅπου συναντῶνται αἱ διαγώνιοι αὐτοῦ κλπ.

Ἄν λοιπὸν εἰς τὸ κέντρον τοῦ βάρους τοῦ σώματος ἐφαρμόσωμεν δύναμιν ἴσην καὶ ἀντίθετον πρὸς τὸ βάρος αὐτοῦ ἢ ἂν ὑποστηρίξωμεν τὸ σημεῖον τοῦτο, τὸ σῶμα δὲν θέλει καταπέσει πρὸς τὴν γῆν. Οὕτω π. χ. ἂν λάβωμεν σανίδα ἔχουσαν σχῆμα κυκλικὸν καὶ στηρίξωμεν τὸ κέντρον αὐτῆς, ὅπερ ὡς ἀνωτέρω εἶδωμεν εἶναι καὶ τὸ κέντρον τοῦ βάρους αὐτῆς, ἐπὶ αἰχμῆς ῥάβδου τινὸς ἢ σανίς δὲν θὰ καταπέσει πρὸς τὴν γῆν, ἀλλὰ θὰ εὐρίσκηται ἐν *ισορροπίᾳ*. Ἄλλ' ἵνα ἰσορροπή σῶμά τι δὲν εἶναι ἀπό-

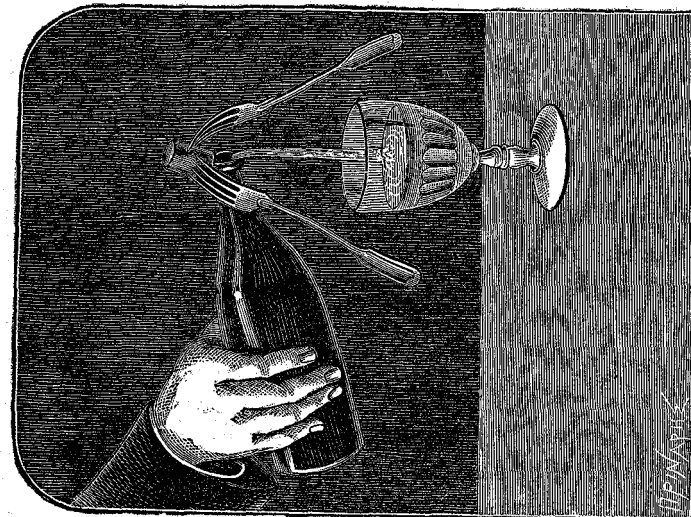

Σχ. 14

λυτος ἀνάγκη ὅπως ὑποστηριχθῇ ἀκριβῶς τὸ κέντρον βάρους αὐτοῦ, ὅπως δηλ. τὸ ὑποστήριγμα ἐφαρμοσθῇ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, ἀρκεῖ καὶ ἂν τὸ ὑποστήριγμα εὐρίσκηται ἐπὶ τῆς αὐτῆς μετὰ τοῦ κατακόρυφου κέντρου τοῦ βάρους. Οὕτω π. χ. κυλινδρικὸν σῶμα τοῦ ὁποίου τὸ κέντρον τοῦ βάρους εὐρίσκηται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἄξονος αὐτοῦ, δηλ. εἰς τὸ μέσον τῆς γραμμῆς, ἣτις ἐνώνει τὰς δύο παραλλήλους κυκλικὰς βάσεις αὐτοῦ ἰσορροπεῖ καὶ ἂν ὑποστηριχθῇ τὸ κέντρον τῆς βάσεως αὐτοῦ, ὅπερ εὐρίσκηται κατακόρυφως ὑπὸ τὸ κέντρον τοῦ βάρους, ὅταν ὁ κύλινδρος ἴσταται ὀρθῶς. Ἐκφράζομεν δὲ τοῦτο συνήθως λέγοντες ὅτι σῶμά τι ἰσορροπεῖ ὅταν ἢ ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ βάρους αὐτοῦ φερομένη κατακόρυφος ἀπκντᾷ τὸ ὑποστήριγμα αὐτοῦ.

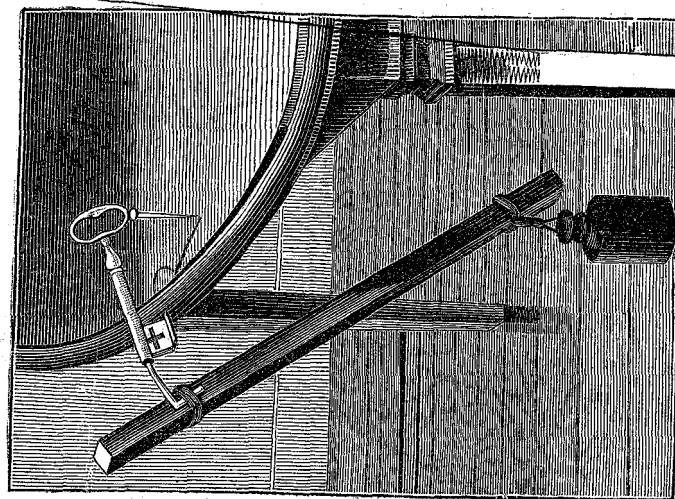
Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα μεταβλίνομεν εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν παρατεθειμένων εἰκόνων.

Ἡ εἰκὼν 14 παριστᾷ μέθοδον καθ' ἣν δυνάμεθα νὰ δρίσωμεν τὸ κέντρον βάρους σώματός τινος θέτομεν τὴν ἐν τῇ εἰκόνι παρισταμένην σανίδα, ἢ

Σχ. 15

ἐλασμα, ἢ ὁμοίον τι σῶμα εἰς τὸ χεῖλος τραπεζίης οὕτως ὥστε, ὡς δεῖκνυε ἢ εἰκὼν νὰ εὐρίσκηται ἐν ἰσορροπίᾳ στηριζόμενον μόνον ἐπὶ τῆς κόψως τῆς τραπεζίης καὶ χαράττομεν ἐπὶ τοῦ σώματος γραμμὴν ἀβ ἀκολου-

Σχ. 16

θοῦσαν τὴν ἐφαπτομένην τοῦ σώματος κόψιν τῆς τραπεζίης· θέτομεν πάλιν τὸ σῶμα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀλλ' ἐν ἄλλῃ θέσει ἐν ἰσορροπίᾳ καὶ χαράττομεν δευτέρην γραμμὴν γδ ὁμοίαν τὸ σημεῖον κ ὅπου αἱ δύο αὐταὶ γραμμαὶ συναντῶνται εἶναι τὸ κέντρον τοῦ βάρους τοῦ σώματος. Τοῦτο δὲ διότι

οὐδὲ κατὰ τὴν πρώτην οὐδὲ κατὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἠδύνατο τὸ σῶμα νὰ ἰσοροπῇ ἂν τὸ ὑποστήριγμα δὲν ἔκειτο κάτωθεν· τοῦ κέντρου τοῦ βάρους δηλ. ἐπὶ τῶν χαραχθεῖσων γραμμῶν, ἄρα λοιπὸν ἐπειδὴ τὸ κέντρον τοῦ βάρους κεῖται καὶ ἐπὶ τῆς μίας καὶ ἐπὶ τῆς ἐτέρας τῶν γραμμῶν κεῖται κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τοῦ σημείου τῆς συναντήσεως αὐτῶν. Ἄν τὸ σημεῖον τοῦτο στηρίζωμεν ἐπὶ ῥάβδου τινὸς τὸ σῶμα θέλει ἰσοροπεῖ.

Αἱ εἰκόνες 15 καὶ 16 παριστώσι περιέργους περιπτώσεις ἰσοροπίας. Ἴνα ἐκτελέσωμεν τὸ ἐν τῇ εἰκόνι 16 παριστώμενον πείραμα λαμβάνομεν πῶμα φιάλης ἐκ φελλοῦ καὶ ἐμπήγομεν εἰς αὐτὸ δύο περόνια, ἔπειτα δὲ στηρίζοντες τὸν φελλὸν ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς φιάλης δυνάμεθα νὰ κλίνωμεν τὴν φιάλην ὅπως κενώσωμεν αὐτήν, ὡς δεῖκνυσι ἡ εἰκὼν, χωρὶς νὰ καταπέσῃ τὸ ὑπὸ τῶν περονῶν διατετυπημένον πῶμα. Τὸ πείραμα τοῦτο δύναται τις νὰ ἐκτελέσῃ καὶ κατ' ἄλλους πολλοὺς τρόπους, τοὺς ὁποίους μόνος δύναται νὰ ἐφεύρῃ.

Ὅπως ἐκτελέσωμεν τὸ ἐν τῇ εἰκόνι 15 παριστάμενον πείραμα λαμβάνομεν κλεῖδα εἰς τὴν ὀπὴν αὐτῆς ἐμπήγομεν γωνιῶδη ἦλον, ὡς τὸν τῆς εἰκόνας, δένομεν αὐτὸν ἐπὶ κανόνος ξυλίνου εἰς δὲ τὸ ἄκρον τοῦ κανόνος κρεμῶμεν βάρους τι· ἔπειτα ἐμπήγομεν εἰς τὸ ἄκρον τραπέζης καρφίδα ἔχουσαν πλατεῖαν κεφαλὴν καὶ στηρίζομεν ἐπ' αὐτῆς τὴν κλεῖδα ἣτις φέρει πάντα τὰ λοιπὰ σώματτα βλέπομεν δὲ ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο τῶν σωμάτων ἰσοροπεῖ. Τοῦτο συμβαίνει, διότι τὸ κέντρον τοῦ βάρους τοῦ ἐν λόγῳ συστήματος τῶν σωμάτων κεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς κατακορύφου μετὰ τῆς κεφαλῆς τῆς καρφίδος ἐφ' ἧς στηρίζεται τὸ σύστημα τοῦτο.

E. A.

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ

Περὶ ἐργατῆν σειράν ἀποτελοῦσιν αἱ σφραγίδες ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ ἐντεῦθεν, ὧν ἀρκετὰ πλουσίαν συλλογὴν κατέχει ὁ πατήρ μου, ἰκανὰς δ' ἐδημοσίευσεν τὸ περιοδικὸν Ἑστία.

Τὸ προσωρινὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος τὸ ψηφισθὲν κατὰ τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ πρώτην ἐθνικὴν συνέλευσιν ὀρίζει ἐν τοῖς παρρητήμασι § ργ'. «ἡ σφραγὶς τῆς Διοικήσεως φέρει σημεῖον χαρακτηριστικὸν τὴν Ἀθηναῖν μετὰ τῶν συμβόλων τῆς φρονήσεως» καὶ τὸν τύπον τοῦτον εἶχον αἱ σφραγίδες καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς ἐλευσεως τοῦ Κυβερνήτου. Κατὰ δὲ τὴν συνεδρίασιν τῆς 2 Αὐγούστου 1829 τῆς ἐν Ἀργεῖ ἐθνικῆς τετάρτης τῶν ἐλλήνων συνελεύσεως ἐνεκρίθη παμψηφεί ὅπως ἡ Κυβέρνησις ἐνεργήσῃ τὴν περὶ τὰς σφραγίδας μεταρρυθμίσιν συμφώνως πρὸς τὸ ὑπ' ἀρ. 62 ἔγγραφον τοῦ Κυβερνήτου καθ' ὃ «ἡ σφραγὶς

τοῦ Κράτους θὰ φέρῃ τὸν τύπον τοῦ νομίσματος» εἶχε δ' ἤδη γίνεαι δεκτὸν ὅτι ὁ τύπος τοῦ νομίσματος «θὰ φέρῃ τὸν μυθολογικὸν φοῖνικα ἔχοντα ἐπὶ κεφαλῆς τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, κάτωθεν δὲ τὸ ἔτος 1821».

Ἐκ τῶν δημοσιευομένων σήμερον ὑπ' ἐμοῦ σφραγίδων (Πίναξ 5.) ἡ ὑπ' ἀριθ. 1 εἶναι τοῦ Μινιστηρίου τοῦ πολέμου καὶ ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 1822. Ἰδοὺ δὲ τί περὶ ταύτης ἐπιστέλλει μοι ὁ σεβαστὸς φίλος κ. Α. Μάμουκας.

«Δύο Σώματτα ἢ δύο δυνάμεις ἀπετέλουν τὴν πρώτην ἐν τῇ Ἑλλάδι κατασταθεῖσαν ἐν ἔτει 1822 προσωρινὴν κυβέρνησιν· τὸ βουλευτικὸν καὶ τὸ ἐκτελεστικόν. Καὶ τὸ μὲν βουλευτικὸν συνίστων οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐλληνικῶν ἐπαρχιῶν, τὸ δὲ ἐκτελεστικὸν συνιστάμενον ἐκ πέντε μελῶν, ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς συνελεύσεως ἐκλεγομένων εἶχε παρ' ἑαυτῷ ὀκτὼ ὑπουργοὺς ὑπ' αὐτοῦ διοριζομένους τὸν τῶν ἐξωτερικῶν τὸν καὶ ἀρχιγραμματέα τῆς ἐπικρατείας τιτλοφορούμενον, τὸν τῶν ἐσωτερικῶν, τὸν τῆς οἰκονομίας, τὸν τοῦ δικαίου, τὸν τοῦ πολέμου, τὸν τοῦ Ναυτικοῦ, τὸν τῆς θρησκείας καὶ τὸν τῆς ἀστυνομίας. Οἱ ὑπουργοὶ οὗτοι ὠνομάζοντο Μίνιστροι καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὰ ὑπουργεῖα Μινιστήρια». Εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν τοῦ 1822 ἔτους ἀνήκει ὑπ' ἀρ. 1 σφραγίς. Διὰ διατάγματος δὲ ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ ἐκτελεστικοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ τὴν 15 Ἰανουαρίου 1822 διωρίσθησαν οἱ ὀκτὼ μίνιστροι· μίνιστρος δὲ τοῦ πολέμου ἐγένετο ὁ Νότης Μπότσαρης.

Ἡ ὑπ' ἀρ. 2 σφραγὶς ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννου Καποδίστρια ἐποχῆς ἀνήκει εἰς τὴν γενικὴν γραμματεῖαν τῆς ἐπικρατείας. Μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Κυβερνήτου ὑπὸ τῆς ἐν Ἐρμιόνη κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν ἐν Τροιζίνι συνελευσεως τρίτης συνελεύσεως, κατεστάθη τριμελής ἐπιτροπὴ τῇ 6 Ἀπριλίου 1827 ἐκ τῶν Γεωρ. Μαυρομιχάλη, Ἰω. Μηλαχτή καὶ Ἰωαννουῦλη Νάκου ἐντολὴν ἔχουσα τὸ κυβερνᾶν τὴν πολιτείαν ἀντὶ τοῦ Κυβερνήτου μέχρι τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη διὰ τῆς ὑπ' ἀρ. 6 διακηρύξεως τῆς ἐκδοθείσης ἐν Πόρῳ τὴν 30 Μαΐου 1827 ὤρισεν κατὰ τὸν § 127 τοῦ πολιτεύματος τοὺς γραμματεῖς τῆς ἐπικρατείας ἦτοι ἕνα ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, ἕνα ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῆς ἀστυνομίας, ἕνα ἐπὶ τῆς οἰκονομίας, ἕνα ἐπὶ τῶν πολεμικῶν, ἕνα ἐπὶ τῶν ναυτικῶν καὶ ἕνα ἐπὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς παιδείας. Κατὰ τὴν αὐτὴν διακηρύξιν «ἕκαστος τῶν γραμματέων τῆς ἐπικρατείας ὀφείλει νὰ ἔχῃ σφραγίδα ἰδιαίτερον διὰ τῆς ὁποίας θέλουν σφραγίζεσθαι τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν κλάδον ἐκάστου διατάγματα τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς ὡς καὶ αἱ ἰδιαίτεραι τῆς γραμματείας διαταγαί». Ἡ γενικὸς γραμματεὺς δὲ τῆς ἐπικρατείας ἐπιφορτισθεὶς τὰς ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις διωρίσθη ὁ Γεώργιος Γλαράκης.

Ἡ ὑπ' ἀρ. 3 σφραγὶς ἀνήκει εἰς τὸ σῶμα τοῦ Πανελληνίου. Ὁ Κυβερνήτης ἄμα ἀφίχθεις εἰς Ἑλλάδα συνέστησε συμφώνως τῷ ὑπὸ στοιχείῳ ΝΗ'.

1 Πρὸς Α. Μάμουκα τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος τόμος δέκατος σ. 9 καὶ 10.

ἀπὸ 28 Ἰανουαρίου 1828 νόμῳ τῆς Βουλῆς διὰ τοῦ ἀπὸ Αἰγίνης ἐκδοθέντος τὴν 20 Ἰανουαρίου 1828 πρώτου ψηφίσματος τὸ *Πανελλήνιον* «ὄπερ ἔχον μέλη εἴκοσι ἐπτὰ μετέχει μετὰ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος τῶν ἔργων καὶ τοῦ ὑπευθύνου τῆς Κυβερνήσεως». Τὸ Πανελλήνιον διὰ τοῦ Β'. ψηφίσματος τῆς ἐν Ἄργει τετάρτης συνελεύσεως χρονολογουμένου ἀπὸ 22 Ἰουλίου 1829 διελύθη καὶ ἀντικατέστη διὰ τῆς Γερουσίας ἥτις ὁμοίως ἀπετελεῖτο ὑπὸ εἴκοσι ἐπτὰ μελῶν¹.

Ἡ ὑπ' ἀρ. 4 σφραγὶς ἀνήκει εἰς τὴν διοικητικὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ἑλλάδος. Ὡς γνωστὸν μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Κυβερνήτου τὴν γενομένην τὴν 27 Σεπτεμβρίου τοῦ 1831 κατεστάθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας ἀμέσως κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ § 1γ'. τοῦ Β'. ψηφίσματος τῆς ἐν Ἄργει δευτέρας συνελεύσεως διοικητικὴ ἐπιτροπὴ τριμελὴς συνισταμένη ὑπὸ τῶν Αὐγουστίνου Α. Καποδίστρια (προέδρου), Θεοδώρου Κολοκοτρώνη καὶ Ἰωάννου Κωλλέτου. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη παρεδέξατο τὸν τόπον τὸν ὀρισθέντα ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια διὰ τὰς σφραγίδας ἀλλ' ἀντικατέστησε, τὸ ἔτος 1821 διὰ τοῦ ἔτους 1831 ὕπερ ἧτο τὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς.

Ἀλλὰ μικρὸν μετὰ τὴν σύστασιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἢ ἐν Ἄργει συνελοῦσα τὸ 1831 καὶ ἐν Ναυπλίῳ κατόπιν τῷ 1832 περατώσασά τὰ ἔργα τῆς πέμπτης ἐθνικῆς συνέλευσις ἀνέθηκε διὰ τοῦ β'. ψηφίσματος τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 Δεκεμβρίου τὴν κυβέρνησιν εἰς τὸν τέως πρόεδρον τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς Αὐγουστίνου Α. Καποδίστρια ὑπὸ τὸν τίτλον ὁ πρόεδρος τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως.

Ἴδου τὸ ἐν λόγῳ ψήφισμα:

Ψήφισμα Β'.

Ἡ ἐθνικὴ Ε'. τῶν ἑλλήνων συνέλευσις

Ψηφίζει

Ἄρθρον 1.....

Ἄρθρον 2. Τὰ δύο μέλη τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς παύουν ἀπὸ τῆς σήμερον τῶν κυβερνητικῶν χρῶν των καὶ ἡ νομοτελεστικὴ ἐξουσία τοῦ Κράτους ἐμπιστεύεται εἰς μόνον τὸν πρόεδρον αὐτῆς κύριον Α. Α. Καποδίστρια ὑπὸ τὸ ὄνομα *Πρόεδρος τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως*.

Ἐξεδόθη ἐν Ἄργει τὴν 8 Δεκεμβρίου 1831.

(ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ)

Εἰς τὸν πρόεδρον λοιπὸν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως Αὐγουστίνου Καποδίστρια ἀνήκει ἢ ὑπ' ἀρ. 5 σφραγίς, ἥτις εἶναι ὁμοία ἐκείνης τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος, με μόνην τὴν διαφοράν ὅτι τὸ ἔτος 1831

¹ Πρὸβλ. Α. Μάμουκα. Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος τόμος ΙΑ'. σ. 145 καὶ 387—389.

ἀντικατέστη καὶ πάλιν διὰ τοῦ 1821 ὡς ἐν ταῖς σφραγίδι τοῦ Καποδίστρια.

Τέλος ἢ ὑπ' ἀρ. 6 σφραγίς ἀνήκει εἰς τὴν μετὰ τὸν μῆνα Μάρτιον τοῦ 1832 ἔτους ἐποχὴν, ὅτε ἀποχωρήσαντος τοῦ Αὐγουστίνου Καποδίστρια νέα τάξις πρῶτων ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἀνακηρυχθείσης τῆς Ἑλλάδος εἰς βασιλείον καὶ τοῦ Ὁθωνος Α'. ἐκλεχθέντος βασιλέως αὐτῆς αἱ σφραγίδες μετερρυθμίσθησαν, μέχρι δὲ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ὁθωνος ἔφερον πέραξ μὲν τὴν ἐπιγραφὴν «Βασιλείον τῆς Ἑλλάδος» ἐν τῷ κέντρῳ δὲ τὸ ὄνομα ἐκάστης ἀρχῆς. Ὁμοίαν τῇ ὑπ' ἀρ. 6 σφραγίδι τῆς ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν γραμματείας τῆς ἐπικρατείας εἶχον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των καὶ αἱ λοιπαὶ γραμματεῖαι τῆς ἐπικρατείας τοῦ Κράτους με μόνην τὴν ἐναλλαγὴν τοῦ ἰδιόζοντος ἐκάστη ὀνόματος.

Μιχ. Π. Λάμπρος

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΧΟΛΗ

Συνεδρία τῆς 4|16 Μαρτίου

Ὁ κ. Καίλλερ, Περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀττικοῦ στόλου κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου.

Ὁ κ. Δόλλιγγ, Περὶ τῶν τοπογραφικῶν ἀνακαλύψεων τοῦ κ. Weber κατὰ τὸ ὄρος Σίπυλον.

Ὁ κ. Λάγγε ἐπιδεικνύει τὴν φωτογραφίαν κεφαλῆς τινος Σεράπιδος.

Συνεδρία τῆς 18|30 Μαρτίου

Ὁ κ. Δέρπφελδ, Περὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀνασκαφῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.

Ὁ κ. Πούργολδ, Περὶ τινος ἐν Ὀλυμπίᾳ εὐρεθείσης ἐπιγραφῆς.

Ὁ κ. Τρόβ, Περὶ Ὀλυμπιακῶν ἀγαλμάτων.

Συνεδρία τῆς 1|15 Ἀπριλίου

Ὁ κ. Δέρπφελδ, Περὶ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ θησαυροῦ τῶν Σικυωνίων.

Ὁ κ. Πούργολδ, Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ θησαυροῦ τῶν Σικυωνίων.

Ὁ κ. Λατισσέρ, Περὶ τῆς λατρείας τοῦ Ἄμμωνος ἐν Ἀθήναις.

Ὁ κ. Δέρπφελδ, Περὶ τῆς ἐσωτερικῆς διαθέσεως τῶν μερῶν τοῦ Παρθενῶνος.

Ὁ κ. Βόρμανν, Παρτηρήσεις περὶ τοῦ Ἐρεχθείου.

Συνεδρία τῆς 15|27 Ἀπριλίου

Ὁ κ. Καίλλερ, Καταθέτει φωτογραφίας Ὀλυμπιακῶν καὶ ἀθηναϊκῶν ἔργων τῆς γλυπτικῆς, δωρηθείσας ὑπὸ τοῦ κ. Ρωμάιδου.

Ὁ αὐτὸς καταθέτει τὴν συγγραφὴν τοῦ κ. Rhein. Kekulé περὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους.

Ὁ αὐτὸς, Περὶ τοῦ νομίσματος τῶν ἐν Δήλῳ κληρούχων.

Ὁ κ. *Δόλλιγγ*, Περὶ τινος ἐπιγραφῆς ἀναθηματικῆς πρὸς τοὺς ἐν Σαμοθράκῃ θεούς.

Ὁ κ. *Λάγγε*, Περὶ τῆς ὑπὸ Παυσανίου περιηγήσεως τοῦ Ἑρεχθείου.

ΑΝΑΞΚΑΦΑΙ ΟΡΧΟΜΕΝΟΥ

Ὡς ἀνηγγείλαμεν τὸν λήξαντα μῆνα ὁ κύριος Ἑρ. Σχλίμαν καὶ ἡ κυρία εἶχον μεταβῆ εἰς Ὀρχομενὸν μετὰ τοῦ γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων ὅπως ἐξακολουθήσωσι τὰς ἀπὸ τοῦ χειμῶνος διακοπεῖσας ἀνασκαφάς. Κατὰ τινὰ ἐκθεσὶν τῆς κυρίας Σχλίμαν δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ *Ἐφημερίδι* αἱ ἀνασκαφαὶ ἤρξαντο τὴν 31 Μαρτίου διὰ τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ θαλάμου τοῦ εὐρεθέντος ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ τοῦ Μινύα. Ἡ κυρία Σχλίμαν γράφει τὰ ἑξῆς.

«Ὁ θάλαμος οὗτος εἶνε κεκομμένος ἐντὸς φυσικοῦ βράχου ἔχοντος ὕψος μ. 2,15, μῆκος μ. 3,78 καὶ πλάτος μ. 2,78. Αἱ περίξ πλευρὰ αἰ ἐν τῷ βράχῳ κεκομμένοι τοῦ θαλάμου καλύπτονται ὑπὸ τοίχων μ. 1,50 πάχους ἐξ ἀνίσων πετρῶν κατεσκευασμένων, ἐπὶ τῶν τοίχων δὲ τούτων ὑπῆρχεν ὀρθομαρμαρώσις ἐκ πλακῶν ἐστολισμένων ὑπὸ ἀρχαϊκωτάτων ἀναγλύφων· ὀλίγα δυστυχῶς πλακῆς μαρτυροῦσι τὴν ὀρθομαρμαρώσιν ταύτην, ἀφαιρηθεῖσαι ἄπασαι σχεδὸν ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐποχῇ. Ἐκ τῆς ὀρθοπλακώσεως ταύτης εὐρέθησαν μόνον δύο πλακῆς δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τῆς θύρας μαρτυροῦσαι τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ἔνδυμα.

Ἡ ὀροφὴ σύγκειται ἐκ τεσσάρων πλακῶν ἐστολισμένων ὑπὸ ἀναγλύφων προϊστορικῆς ἐποχῆς ἐχόντων ἄσσυριακὸν χαρακτῆρα· καὶ αἰ μὲν δύο ἐκ τῶν τεσσάρων πλακῶν, ἡ μὲν καὶ πλησιάζουσα πρὸς τὸ ἀνώφλιον καὶ ἡ ἑτέρα πρὸς τὸ τέρυμα τοῦ θαλάμου, ἔχουσι πάχος μ. 0,22 πλάτος μ. 0,79 καὶ μῆκος μ. 4,55· αἱ δὲ δύο ἄλλαι αἰ ἐν τῷ μέσῳ κείμεναι ἔχουσι τὸ ἴδιον μὲν μῆκος, πλὴν πάχος μ. 0,42 καὶ πλάτος μ. 1,16.

Τὸ ὄλον ἔδαφος τοῦ θαλάμου, ὡς καὶ ὄλον τὸ θησαυροφυλακίον καὶ ὁ δρόμος αὐτοῦ, εἶνε λίαν τεχνηέντως κεκομμένα ἐντὸς τοῦ βράχου, καὶ ἀποτελεῖ ὁμαλὴν τὴν στρωθῖν· ὥστε ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἐφανερῶθη, ὅτι ὁ ἄνωθεν περιγεγραμμένος θάλαμος κεῖται ἐντελῶς ἐν τῇ ἰδίᾳ θέσει ὡς ὁ ἐντὸς τοῦ θησαυροφυλακείου τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐν Μυκῆναις· πλὴν ἐκεῖνος μὲν εἶνε κεκομμένος ἐντὸς τοῦ βράχου καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἑτέρου στολισματος, ἐνῶ οὗτος ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ τοῦ Μινύα ἐν Ὀρχομενῷ, καίπερ κεκομμένος ἐντὸς τοῦ βράχου, κοσμεῖται ὅμως ὑπὸ τῆς ὀρθομαρμαρώσεως

τῶν λαμπρῶν ἀρχαϊκῶν ἀναγλύφων, πρὸς τοῦτοις δὲ ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐκείνης ὀροφῆς, τῆς φερούσης τὰ θαυμασὰ ἀρχαϊκὰ στολισματα τῆς γνωστῆς προϊστορικῆς τέχνης.

Αἱ πλακῆς αὗται τῆς ὀροφῆς εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ μετατεθῶσιν εἰς Ἀθήνας, διότι τοιαῦτα ἀνεκτίμητα ἔργα τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς δὲν βλέπομεν οὐδαμοῦ ἐν Ἑλλάδι· ἔνεκεν τῆς ἐλλείψεως σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας ὀλίγοι δύνανται νὰ σπουδάσωσι τὰ κειμήλια ταῦτα τῆς τέχνης ἐν Ὀρχομενῷ. Εἶμιτι βεβαίως, ὅτι πλεῖστοι ἤθελον συρρεύσει, ὅπως σπουδάσωσι ἐκεῖ τὰς ἀρχαιοτάτας, πλὴν ἀναλογιζόμενοι ὅτι οὔτε ἐν Θήβαις οὔτε ἐν Λεβαδείᾳ ὑπάρχει μέσον διανυκτερεύσεως, δυσκόλως θὰ ἀποφασίσωσι τὴν ἐκδρομὴν ταύτην».

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΝ ΠΟΜΠΗΙΑΙ

Ἐκ τῆς κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα Μάρτιον ἀρξικμένης νὰ ἐκδίδηται ἐν Νεαπόλει ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος *Πομπηίας*,¹ σημειοῦμεν περὶ τῶν ἐν τῇ ὀμωνύμῳ πόλει τῶν μέχρι τῆς 10 Μαρτίου ε. ν. γενομένων εὐρημάτων τὰ ἑξῆς:

Εὐρέθη μία οἰκία, ἐν τινι δωματίῳ τῆς ὁποίας ὑπάρχουσι τέσσαρες ἄξιοι λόγου καὶ κελῶς διατετηρημένοι τοιχογραφίαι, ἀλλὰ τοιαῦται ὥστε νομίζεις ὅτι εἶναι μᾶλλον παρωδία οὕτως εἰπεῖν τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα παριστάνουσιν.

Ἡ πρώτη ἀπεικάζει τὸν Ὑλαν, καθ' ἣν ὄραν, ἐνῶ ἐλάμβανεν ὕδωρ ἀπὸ τῆς πηγῆς, ἐγένετο ἀνάρπαστος ὑπὸ τῶν νυμφῶν. Ἐν τῇ δευτέρᾳ φαίνεται ὁ δούρειος ἵππος πομπευόμενος ὑπὸ τῶν χαϊρόντων καὶ ἀλαλαζόντων Τρώων· μακρὰν φαίνεται φεύγουσα ἡ Κάσσάνδρα. Ἡ τρίτη παριστάνει τὸν μῦθον τῆς Ἀρτέμιδος, ἡ δὲ τετάρτη τὸν Περσέα μέλλοντα νὰ λυτρώσῃ τὴν δεσμῶτιν Ἀνδρομέδαν. Τὸ τέρυμα τὸ παρφυλάττον τὴν ἡρωίδα, χύνει ἄφθονον ὕδωρ ἐκ τῶν μυκτῆρων, εἶναι δὲ ἐξεργασμένον ἐπιμελέστερον ἢ τὰ ἄλλα τῆς τοιχογραφίας ταύτης μέρη.

Ἐν ἄλλῳ δὲ μικροτέρῳ δωματίῳ διεσώθη μία μὲν τοιχογραφία ἀρίστη ὡσαύτως διατηρήσεως ἀπεικάζουσα τὸν Ἄρην καὶ τὴν Ἀφροδίτην, ἑτέρα δύο γυναῖκες, ὧν ἡ μὲν κρατεῖ λόγχην καὶ ῥιπίδα, ἡ δὲ δύο λόγχας καὶ ἄνδρα ἀσπιδοφόρον. Κατὰ γῆς φαίνονται αἱ χαλκαῖ αὐτοῦ κνημίδες. Ὑπάρχει δ' ἐκεῖ πρὸς τοῦτοις καὶ τεμάχιον τοιχογραφίας, ἐν ᾗ εἰκονίζεται ὁ Ἐκτωρ.

Τέλος εὐρέθη καὶ οἰκία ἥς ἡ εἴσοδος εἶναι βεβαίως πρὸς τὸ μήπω ἀνασκαφέν μέρος. Ἐχει δ' ἡ οἰκία αὕτη πλουσιωτάτην τὴν διακόσμησιν. Ὑπάρχουσιν ἐκεῖ δύο κιονίσκοι ἐξ αἰγυπτιακῆς ἀργίλλου, οἵτινες θὰ ἐχρησίσμευον

¹ Pompéi, Revue illustrée d'archéologie populaire et industrielle et d'art.

βεβχίως ὡς τινες βάζεις, εἶναι δ' ἐκάτερος δι' ἀναγλύφων κεκοσμημένος καὶ εἰκόνων κεφαλῶν φιλοσόφων, αἵτινες εἶναι σπουδαιότατον εὕρημα καὶ ἔνεκα τῆς σπάνεως τῶν τοιούτων εἰκόνων καὶ διὰ τὸ κρυσταλλικὸν κυκλῶν σμάλλον ποικίλων ἀποχρώσεων, ὕπερ περιβάλλει αὐτάς.

Καὶ δύο ἀγαλμάτια εὐρέθησαν, Ἡρακλέους καὶ γυναικὸς περιβεβλημένης πολυπτυχῶτατον ἱμάτιον. Ἐν τινι δωματίῳ τῆς αὐτῆς οἰκίᾳ τοιχογραφία τις ἀπεικάζει τὸν Πολύφημον βόσκοντα τὸ ποίμνιόν του καὶ διακρίνοντα τὴν Γαλάττειαν ἐπὶ Ἰππου θαλασσίῳ, ὅστις εἶναι ἀκριβέστατα ἐξεργασμένος. Σημειωτέον δ' ὅτι εἰς πάσας σχεδὸν τὰς σωζομένας παραστάσεις τῆς Γαλατείας, ἡ νηρῆς παρίσταται ἐπὶ δεξιῶν. Εὐρέθη ἐν ἄλλῃ τοιχογραφίᾳ καὶ Ἄρτεμις λουαμένη καὶ ἀπειλοῦσα τὸν Ἀκταίωνα.

Σ. Κ. Σ.

ΕΙΔΗΞΕΙΣ

Λίαν ταχέως ἄρχονται αἱ ἀνασκαφαὶ ἐν Ἐλευσίνῃ ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας.

— Ἐν Τανάγρα ἤρξαντο αἱ ἀνασκαφαὶ τῶν δαπάναις τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Π. Σταματάκη. Ἠνεύχθησαν τριάκοντα περίπου τάφοι, εὐρέθησαν δὲ πάμπολλα πῆλινα ἀγαλμάτια τινὰ τῶν ὁποίων περιεργότατα. Λεπτομερῆς περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἔκθεσις θέλει δημοσιευθῆ ὑπὸ τοῦ κ. Σταματάκη ἐν τῷ Ἀθηναίῳ.

— Ἡ κατάταξις τῶν συλλογῶν ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ Μετσοβείου Πολυτεχνείου ἀποπερτυτῶν μετ' ὀλίγας ἡμέρας οὕτω δὲ τοῦ λοιποῦ θὰ ὦσιν εὐπροσιτότερα τὰ μουσεῖα καὶ ἐν ἐνὶ χώρῳ συνηωμένα. Εἰς τὰς δύο αἰθούσας τὰς δεξιὰ τῶ εἰσερχομένων εἰς τὸ ἀνώτερον κεντρικὸν ἴδρυμα τοῦ πολυτεχνείου κατετάχθησαν πάντα τὰ ἐκ πηλοῦ ἔργα ὡς καὶ τὰ ἀντικείμενα ἐκ χαλκοῦ καὶ σιδήρου τὰ ἀποτελοῦντα μέχρι τοῦδε τὴν ἐν τῷ Βαρθολομαίῳ συλλογὴν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας, τῶν λιθίνων μετενεχθέντων εἰς τὴν νέαν οἰκοδομηθεῖσαν πτέρυγα τοῦ νέου μουσείου. Εἰς δὲ τὴν πρὸς ἀριστερὰ αἰθούσαν πλησίον τῆς συλλογῆς τῶν Μυκηναίων ἀρχαιοτήτων κατετάχθη ἡ Αἰγυπτιακοὶ συλλογὴ ἡ δωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωάννου Δημητρίου.

— Ἐφορος τοῦ ἐν Πειραιεὶ δημοτικοῦ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου τοῦ ἐν τῷ γυμνασίῳ τῆς πόλεως διωρίσθη ὑπὸ τοῦ δημάρχου Πειραιῶς ὁ αὐτόθι καθηγητῆς καὶ ἡμέτερος συνεργάτης κ. Ἰάκ. Χ. Δραγάτης.

— Αἱ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Σολομῶντος Ράιναχ διενεργούμεναι ἀνασκαφαὶ ἐν Ἀλῆ-Ἀγῶ παρὰ τὴν ἀρχαίαν Μυρρίνην προήγαγον εἰς φῶς ἀξία λόγου πῆλινα εἰδῶλια καὶ συμπλέγματα ἐκ πηλοῦ πολλῆς ἀξίας. Ἰ-

καναὶ δεκάδες τῶν ἠνεύχθησαν τελευταίως δὲ τὰς ἀνασκαφὰς ἐπεσκέφθη καὶ ὁ διευθυντῆς τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς σχολῆς κ. Παῦλος Φουκάρ.

— Αἱ ἀνευρεθεῖσαι ἐν Αἰγύπτῳ νέαι πυραμίδες εἶναι τέσσαρες καὶ ἀνήκουσιν ἢ μὲν εἰς τὸν Πάπυ Ράμερυ κατὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἱερογλυφικὴν ἐπιγραφὴν· οὗτος δ' εἶναι πιθανῶς ὁ ὑπὸ τοῦ Μανέθωνος μνημονευόμενος βασιλεὺς Φίωβ Β'. τῆς ἕκτης δυναστείας. Ἡ ἑτέρα ἀνήκει εἰς τὸν διάδοχον τοῦ βασιλέως τούτου καὶ οἶδεν αὐτοῦ Μερένρη καὶ ἡ τρίτη εἰς τὸν Οὐνα τὸν τελευταῖον βασιλέα τῆς πέμπτης δυναστείας· περὶ τῆς τετάρτης πυραμίδος δὲν ἐγένετο ἔτι γνωστὸν εἰς τίνα ἀνήκει.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

Τὴν 27 λήξαντος μηνὸς ἐγένετο ἡ τακτικὴ συνεδρία τοῦ Συλλόγου. Τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν ἐπιστρέψαντος τὸ παραχωρηθὲν αὐτῷ ὑπνωτήριον τῶν ἀπόρων παιδῶν ὁ Σύλλογος πρὶν ἢ χρησιμοποίησιν αὐτὸ καὶ πάλιν δι' ὃν ὄρισται σκοπὸν προσήνεγκεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Χίων τὰς αἰθούσας αὐτοῦ ἵνα προσωρινῶς ἐγκαταστῶσιν οἱ ἐκ τῆς πανωλεθρίας τῆς νήσου καταφυγόντες ἐνταῦθα.

Ἡ ἐν Σύρῳ σχολὴ τῶν ἀπόρων παιδῶν ἐζήτησε τὴν ἀδειαν τοῦ Συλλόγου ὅπως προβῆ εἰς τὴν ἀγορὰν ἰδίου αὐτῆς καταστήματος. Ὁ Σύλλογος προθύμως παρέσχε τὴν ἀδειαν ταύτην ἀποφανθεὶς ὅτι τὸ ἐν λόγῳ κατὰστημα ἔσται περιουσία τῆς σχολῆς Σύρου ἐν ἣ δὲ περιπτώσει αὐτὴ ἤθελε τυχὸν διαλυθῆ ὁ Σύλλογος θέλει διαθέσει αὐτὸ ὑπὲρ φιλανθρωπικοῦ τινὸς ἰδρύματος τοῦ δήμου Ἐρμουπόλεως.

Ὁ Σύλλογος προθύμως ἐδέξατο τὴν αἰτηθεῖσαν συναφὴν σχέσεων μετὰ τῆς ἐν Λοιδίνῳ ἐταιρίας πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἐδέξατο δ' ὁμοίως καὶ τὴν αἴτησιν αὐτῆς ὅπως καταστή ὁ ἀνταποκριτῆς τῆς ἀγγλικῆς ἐταιρίας ἐν Ἑλλάδι. Μετὰ προφορικὴν δ' ἀνάπτυξιν τοῦ κ. Ἰω. Γενναδίου ἐδέξατο καὶ τὴν ἑτέραν πρότασιν ὅπως ἡ ἀγγλικὴ ἐταιρία συνιστᾷ εἰς τὴν ἐφορείαν τοῦ Παρνασσοῦ τὰ ἐκάστοτε ἐν Ἑλλάδι κατερχόμενα μέλη αὐτοῦ ἄτινα οὕτω θέλουσι λαμβάνει ἀκριβεῖς γνώσεις καὶ πλήρη ἰδέαν τῆς καταστάσεως τῆς χώρας ἡμῶν. Ἡ ἀγγλικὴ ἐταιρία ἀνέλαβε μετὰ πολλῆς εὐγενείας τὴν αὐτὴν ὑποχρέωσιν καὶ διὰ τὰ εἰς Ἀγγλίαν μεταβαίνοντα μέλη τοῦ Παρνασσοῦ.

Τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἐγένετο ἐν ἐνὶ τῶν παρισισίων κήπων τὸ ἐτήσιον γεῦμα τῶν μαθητῶν τῆς σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδῶν. Ὡς συνήθως διάφοροι φιλόθρωποι προσήνεγκον ποσὰ ὑπὲρ τοῦ γεύματος τούτου.

Ὁ Σύλλογος συνῆψε σχέσεις τῇ αἰτήσει αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν Σύρῳ δικηγορικὸν Σύλλογον.

Γενομένων τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῦ Συλλόγου διὰ τὸ ἀπὸ προσεχοῦς Σε-

πτεμβρίου ἀρχόμενον ιζ'. ἔτος ἐξελέχθησαν ἐπίτιμος πρόεδρος ὁ κ. Κωνσταντῖνος Παπαρηγόπουλος τακτικὸς πρόεδρος ὁ κ. Τιμολέων Ἀργυρόπουλος, ἀντιπρόεδροι οἱ κκ. Σ. Δουρούτης καὶ Α. Προβιλέγιος, γενικὸς γραμματεὺς ὁ κ. Μ. Π. Λάμπρος, εἰδικοί γραμματεῖς οἱ κκ. Α. Α. Ῥαγκαβῆς καὶ Κ. Φάραγγας, ταμίς ὁ κ. Σπ. Κωνοφάκος, ἐπιμελητὴς τῆς βιβλιοθήκης ὁ κ. Π. Ι. Φέρμπος καὶ διευθυντὴς τοῦ ἀναγνωστηρίου ὁ κ. Σ. Κ. Παππαγεωργίου. Ἐφορος τῆς ἐν Ἀθήναις σχολῆς τῶν ἀπόρων παιδῶν ὁ κ. Φ. Παρασκευαΐδης καὶ κοσμητὸς οἱ κκ. Κ. Βάμβας, Γ. Δουρούτης, Στ. Ναύτης, Ἰγν. Μοσχάκης, Κ. Παπμιχαλόπουλος καὶ Ι. Μεσολωρᾶς. Διευθυντὴς τῆς πρακτικῆς δημοτικῆς σχολῆς ὁ κ. Ε. Δραγούμης καὶ μέλη τῆς ἐφορείας αὐτῆς οἱ κκ. Ν. Δημαρᾶς, Σπ. Π. Λάμπρος καὶ Α. Λιακόπουλος. Ἐλεγκταὶ δ' οἱ κκ. Ν. Μαλτζινιώτης, Ν. Φιλιππίδης καὶ Δ. Ι. Φέρμπος.

Καὶ τὸν λήξαντα μῆνα ὁ θάνατος ἀμείλικτος ἐπέπεσεν ἐπὶ μέλη τοῦ Συλλόγου. Ἀπεβίωσεν ὁ **Ἰω. Πίσσας** συνταγματάρχης ἐπίτιμον τοῦ Συλλόγου μέλος ἀπὸ τοῦ 1866, ὁ **Ἰω. Θεοδωρίδης** ἰατρός ἐν Σέρραϊς ἐπίτιμον ὁμοίως μέλος ἀπὸ τοῦ 1876 καὶ ὁ **Κωνστ. Βερσῆς** προσφιλὲς τακτικὸν μέλος ἐργασθὲν πολλάκις ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογία. — Ὁ γνωστὸς ἐκδότης ὀδηγῶν Γερμανὸς Βαϊδεκερ ἐτοιμάζει νέον ὀδηγὸν τῆς Ἑλλάδος οὗ τὴν σύνταξιν ἀνέθηκε τῷ κ. Αὐλλιγγ ἐταίρω τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς σχολῆς.

— Τὰ καταστήματα Ἀνδρέου Κορομηλᾶ ἐτοιμάζουσι πρὸς ἔκδοσιν τὰ ἐξῆς βιβλία. — 1) Γλωσσικὰ παρατηρήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Κ. Σ. Κόντου ἐκ φύλλων τυπογραφικῶν τριάκοντα. 2) Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λεξικοῖς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Σ. Α. Κουμνούδη. Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ προστίθενται ὑπερπεντακισχίλια ἑλληνικὰ λέξεις. 3) Τὰ ἄπαντα τοῦ κ. Ἀχιλλέως Παράσχου εἰς τρεῖς τόμους. Ἐτι δ' ἀνατυποῦσι τὸν κατάλογον τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ πατριαρχῶν τοῦ Ζαχαρίου Μαθᾶ.

— Κατὰ τινὰ στατιστικὴν ἐκδοθεῖσαν ἐν τῇ Οὐγγαρικῇ Ἐπιθεωρήσει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Οὐγγαρίᾳ τῷ 1880 ἐκδοθέντων βιβλίων ἀνέρχεται εἰς 1975, ὧν 1604 γεγραμμένα οὐγγαριστὶ, 371 δὲ ἐν ξέναις γλώσσαις.

— Ἐν Ἰσπανίᾳ τοσοῦτον εἶνε διαδεδομένη καὶ ἀγαπητὴ ἡ συνήθεια τῶν ταυρομαχιῶν ὥστε ἐκδίδονται περὶ τῶν κατ' αὐτὰς πολλὰ εἰδικὰ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες. Πλεῖστα δὲ δημοσιεύσεις ἀνάγονται εἰς τὴν τέχνην τοῦ ταυρομαχεῖν. Ἐπ' ἐσχάτων δ' ἐξεδόθησαν ἐν Μαδρίτῃ δύο περίεργαι καὶ διὰ τοὺς περὶ τὰ ταυρομαχικὰ καταγινόμενους ἀξιόλογοι συγγραφαί,

ἧ ἢ μὲν ἐπιγραφομένη «Efemerides Taurinas por Leop. Vazquez y Rodriguez» εἶνε χρονολογικὸν βιβλίον περιέχον τὰ σπουδαιότατα τῶν μετὰ τῆς ταυρομαχίας συνδεομένων γεγονότων ἢ δὲ «La Tauromaquia ὁ arte de torear por José Delgado» εἶνε σύγγραμμα τεχνικὸν καταδεικνύον τὰ σημεῖα εἰς ἃ πρέπει νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ταυρομάχου καὶ περιέχον τὰ πορίσματα τῆς πείρας, γηραιοῦ ἀγωνιστοῦ μεταδιδόμενα εἰς νεωτέρους ἑμοτέχνους.

— Ἡ ἐν Μαδρίτῃ Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς διακοσιοετηρίδος τοῦ Καλδερῶνος πλὴν τοῦ γνωστοῦ, καὶ παρ' ἡμῖν τελεσθέντος διεθνοῦς ποιητικοῦ ἀγῶνος, ὥρισεν ἴδιον ἄθλον ὑπὲρ τοῦ ἀρίστου συγγραμματος τοῦ παρακατασκευασμένου τὰς ὑφισταμένας σχέσεις μεταξὺ τοῦ Magico Prodigioso τοῦ Καλδερῶνος καὶ τοῦ Φάουστ τοῦ Γκαίτε.

— Παρὰ τῷ ἐκδότῃ Ernest Leroux δημοσιεύσεται κατὰ μῆνα Μάϊον συλλογὴ ἐπιγραφομένη «Collection des contes et chants populaires» περιέχουσα παραμύθια νεοελληνικὰ, σλαβικὰ, βρετανικὰ, σερβικὰ, ἀλβανικὰ, σικελικὰ, τουρκικὰ καὶ ἄλλα. Ἡ συλλογὴ αὕτη μέλλει νὰ περιλάβῃ πολλοὺς τόμους. — Οἰοῦναι δὲ συμπλήρωμα ταύτης τῆς συλλογῆς θεωρητέα ἢ ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Maisonneuve ἀγγελλομένη δημοσιεύσεις ἐν πολλοῖς τόμοις σειρᾶς περιλαμβανούσης τὴν μικρὰν φιλολογίαν διαφόρων λαῶν, ἥτοι παροιμίας, ἐκφράσεις, αἰνίγματα, ἀσμάτια, μύθους κτλ. Ὡς πρῶτος τόμος δημοσιεύεται προσεχῶς. «Ἡ προφορικὴ φιλολογία τῆς Ἄνω Βρετανίας ὑπὸ Παύλου Sébillot.» Ἐπονται δὲ «Αἰγυπτιακοὶ μῦθοι» ὑπὸ Maspero — «Δημοτικὴ ποίησις τῆς Γασκωνίας» ὑπὸ Bladé — «Βασικὴν δημῶδης φιλολογία ὑπὸ Vinson — «Νεοελληνικοὶ λόγοι καὶ μῦθοι» ὑπὸ Legrandt.

Τέχναι καὶ ἐπιστήμαι. — Περίεργος ἐφαρμογὴ τοῦ τηλεφώνου ἐγένετο κατ' αὐτὰς ἐν Liège τοῦ Βελγίου. Εἰδοποιῶν τις κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας τὸ κεντρικὸν τηλεφωνικὸν γραφεῖον δύναται νὰ ἐξυπνηθῇ οἷαν δὴποτε ὦραν ὄριση. Ὅταν ἔλθῃ ἡ ὦρα αὕτη ἠλεκτρικὸς κώδων ἀντηχεῖ καὶ δὲν σταματᾷ εἰμὴ ὅταν εἰδοποίησῃ ὁ συνδρομητὴς ὅτι ἠγέρθη τῆς κλίνης.

— Ἀπὸ τινος χρόνου ἐφηρμόσθη ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τῶν φθισικῶν ἢ διὰ τοῦ πετρελαίου θεραπεία. Τοὺς ἀσθενεῖς ὑποβάλλουσιν εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῶν ἀτμῶν τοῦ πετρελαίου ἐν τοῖς καταργαζομένοις αὐτὸ ἐργοστασίοις, παρέρχουσι δ' αὐτοῖς καὶ ἐσωτερικῶς δύο καθ' ἑκάστην κοχλιάριον.

— Ἡ αἰτία τῆς ἀσθενείας τῶν ἐν ταῖς σήραγγιν ἐργαζομένων ἀνεκαλύφθη τέλος ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Giaccone ἐν τῇ σήραγγι τοὺς ὄρους τοῦ ἁγίου Γοθάρδου. Εὐρέθη διὰ μικροσκοπικῶν παρατηρήσεων ὅτι ἀναπτύσσονται ἐν τοῖς ἐντοσθίοις αὐτῶν σκώληκες ἐκ τῶν ἀγγυλοστόμων κατατρῶγοντες τὰ ἔσω. Εὐτυχῶς καὶ τὸ ἀντιφάρμακον εὐρέθη.

Συνέδρια, ἐκθέσεις.— Ἀπὸ τῆς 1 Ἰουνίου μέχρι τῆς 15 Ἰουλίου παρόντος ἔτους θέλει ἀνοίξει ἐν Βερσαλλίαις ἐκθέσεις ἀντικειμένων τῆς ἀρχαίας καὶ μεσαιωνικῆς τέχνης.

— Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαιον τῆς Βερολιναίας ἀνθρωπολογικῆς ἐταιρίας ὁ καθηγητῆς κ. Βίρχοβ ἀνήγειλεν ὅτι ἀνθρωπολογικὸν συνέδριον θέλει συνέλθει ἐν Τιφλίδι τὸ φθινόπωρον τοῦ παρόντος ἔτους ἀπὸ τῆς 20 Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς 4 Ὀκτωβρίου. Ἡ τοπικὴ ῥωσικὴ διοίκησις καταβάλλει τὰ ἔξοδα τοῦ συνεδρίου.

— Τὸ ε' συνέδριον τῶν ἀνατολιστῶν θέλει συνέλθει ἐφέτος ἐν Βερολίῳ ἀπὸ τῆς 12 μέχρι τῆς 17 Σεπτεμβρίου. Πρόεδρος αὐτοῦ ὤρισθη ὁ καθηγητῆς Δίλμαν καθηγητῆς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν. Συγχρόνως μετὰ τοῦ συνεδρίου τῶν ἀνατολιστῶν θέλει συνέλθει ἐν Βερολίῳ συνέδριον μεταρρυθμιστῶν τῆς ὀρθογραφίας ὅπερ θέλει συζητήσει καὶ εἰ δυνατόν λύσει τὰ ἑξῆς τρία ζητήματα α) τὸν σχηματισμὸν κοινοῦ ἀλφαβήτου διὰ τὴν Εὐρώπην β) κοινοῦ ἀλφαβήτου διὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ γ) παγκοσμίου ἀλφαβήτου.

* * *

Ἀπογραφικά. — Κατὰ τὴν Βέρνη ἐκδιδομένην τηλεγραφικὴν ἐφημερίδα ἐν ἔτει 1879 ὑπῆρχον τηλεγραφεῖα 9292 ἐν Γερμανίᾳ, 9077 ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, 5336 ἐν Ἀγγλίᾳ, 5184 ἐν Γαλλίᾳ, 2500 ἐν Αὐστρίᾳ, 2326 ἐν Ῥωσίᾳ μετὰ τῶν ἀσιατικῶν κτήσεων, 2231 ἐν Ἰταλίᾳ, 1104 ἐν Ἑλβετίᾳ, 980 ἐν Οὐγγαρίᾳ, 759 ἐν Σουηδίᾳ, 708 ἐν Βελγίῳ 386 ἐν ταῖς Κάτω Χώραις καὶ 358 ἐν Ἰσπανίᾳ. Τὰ τηλεγραφικὰ σύρματα κατεῖχον ἕκτασιν ἐν Ἀμερικῇ 375, 556 χιλιόμετρων, ἐν Ῥωσίᾳ 143,796 ἐν Αὐστρίᾳ 90,999, ἐν Ἰταλίᾳ 84,100 ἐν Οὐγγαρίᾳ 52,918, ἐν Ἰσπανίᾳ 40,052, ἐν Σουηδίᾳ 29,026, ἐν Βελγίῳ 23,512, ἐν Ἑλβετίᾳ 16,007 καὶ ἐν ταῖς Κάτω Χώραις 13,954. Τέλος εἰσεπράχθησαν ἐκ τηλεγραφημάτων ἔτει 1879 ἐν Ἀμερικῇ 63,914,472 φράγκα, ἐν Ἀγγλίᾳ 36,312,230 φράγκα, ἐν Γαλλίᾳ 23,029,835, ἐν Ῥωσίᾳ 22,498,053· ἐν Γερμανίᾳ 19,548,749· ἐν Ἰταλίᾳ 7,963,640· ἐν Αὐστρίᾳ 7,757,920· ἐν Ἰσπανίᾳ 4,001,959· κατωτέρω δὲ τῶν 4 ἐκατομμυρίων φράγκων αἱ εἰσπράξεις τῶν λοιπῶν κρατῶν Σουηδίας, Βελγίου Κάτω Χωρῶν καὶ Ἑλβετίας.

— Ἐκ τῶν κρατῶν τῆς Γερμανικῆς Ὁμοσπονδίας ἡ Βαυαρία παρουσιάζει αὐξησιν τοῦ πληθυσμοῦ σχετικῶς μείζονα· ἀριθμοῦσα τῷ 1875 κατοίκους 5, 022, 390, τῷ 1880 κατὰ τὴν γενομένην ἀπογραφὴν εἶχε 5, 271,516 ὥστε ἡ ἀναλογία τῆς αὐξήσεως εἶναι 5 μέχρι 7 1/2 τοῖς 0/0· ὁ ἀνώτατος ὅρος τῆς αὐξήσεως εἶναι ἐν τῇ ἄνω Βαυαρίᾳ καὶ τῇ περιοχῇ τοῦ Μονάχου.

1

2

3

4

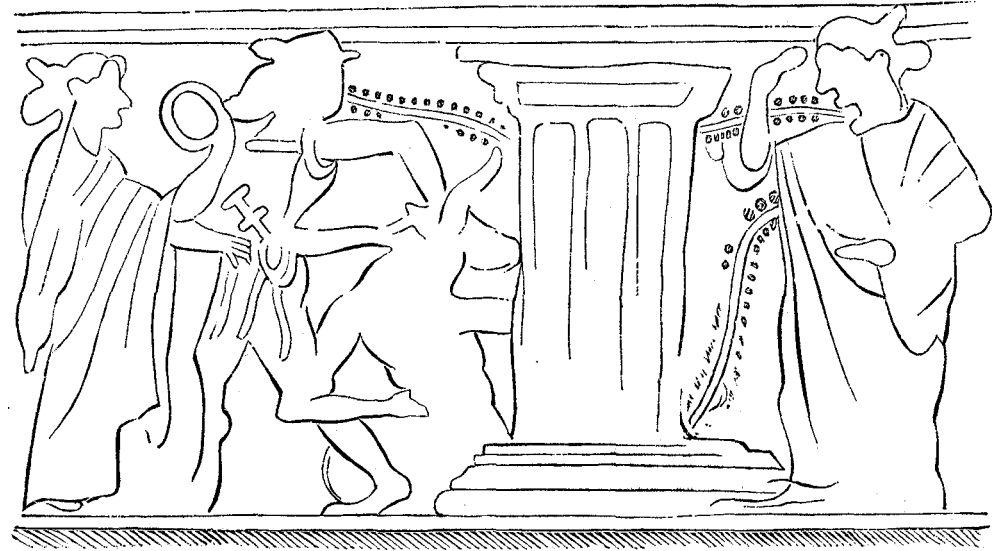

5

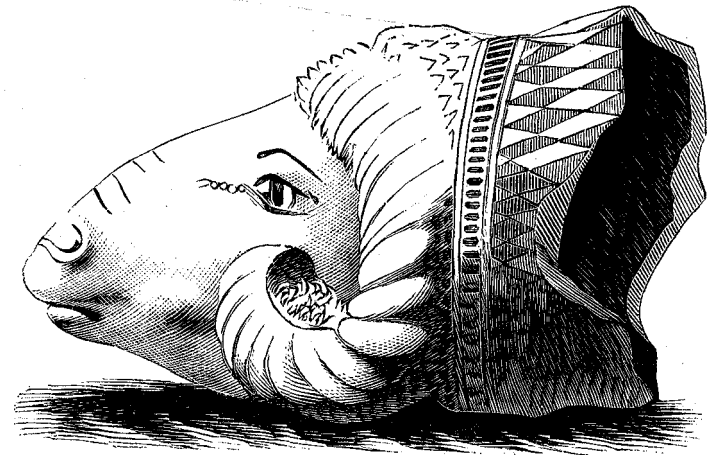

6

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ

1

2

ΑΓΓΕΙΑ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΑ